

ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA
Osječko-baranjske županije
do 2020. godine

Uvodna riječ župana

Poštovani,

Strategija Osječko-baranjske županije za razdoblje do 2020. godine izrađena je u svrhu strateškog i održivog planiranja i usmjeravanja uravnoteženog razvoja svih gradova i općina Osječko-baranjske županije te će se koristiti kao sredstvo za realizaciju projekata za postizanje veće kvalitete života svih naših stanovnika. Analiza postojećeg stanja, kao i analiza razvojnih potreba, u skladu s danim mogućnostima i prilikama, utvrdili su stratešku viziju razvoja Osječko-baranjske županije.

Strateški prioriteti i mjere usmjereni su razvoju gospodarstva, poljoprivrede, malog i srednjeg poduzetništva, poboljšanju kvalitete javnih usluga (zdravstva, znanosti i obrazovanja, uprave) kao i unaprjeđenju javne infrastrukture, zaštiti okoliša i energetske održivosti, otvaranju novih mogućnosti za mlade i poticaj su demografskom oporavku na cijelom području Osječko-baranjske županije.

Osječko-baranjska županija u svom samoupravnom djelokrugu ima zakonski definirane ovlasti i nadležnosti u obavljanju poslova regionalne važnosti, osobito poslova koji se odnose na obrazovanje i kulturu, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, socijalnu skrb, šport, zaštitu okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu, što ukazuje na aktivnu ulogu u kreiranju politika regionalnog strateškog planiranja, ali i predstavlja odgovornost za javne funkcije zadovoljavanja društvenih potreba, dane u nadležnost regionalnoj samoupravi.

Strategija je na raspolaganju svim razvojnim dionicima iz javnoga, privatnog i civilnog sektora, kako bi u partnerskom i participativnom sudjelovanju optimalno koristili svoje bogate prirodne resurse, geografski i prometno povoljan položaj, infrastrukturne razvojne potencijale i provodili projekte osnaživanja konkurentnosti gospodarstva i poljoprivrede, razvijali nove gospodarske grane, prerađivački sektor, kontinentalni turizam, unaprijedili kvalitetu zaštite okoliša, osigurali svima jednaku dostupnost zdravstvenih usluga i usluga socijalne skrbi, obrazovanja, kulture i športa, sve u smjeru razvoja ljudskih potencijala i unaprjeđenja prostora Osječko-baranjske županije.

Osječko-baranjska županija ima bogatu povijest, tradiciju, kulturnu i vjersku baštinu, očuvanu prirodu, prekrasne krajobrazne, obiluje plodnim prirodnim resursima i našim najvrjednijim potencijalom – našim marljivim ljudima, Slavoncima i Barancima i njihovim vrijednostima, znanjem i sposobnostima koji su jamstvo bolje budućnosti ovoga prostora. Na svima nama je da, koristeći sve raspoložive financijske, ljudske i institucionalne kapacitete, Osječko-baranjsku županiju učinimo poželjnim mjestom za život i stvaranje budućnosti za mlade i nove naraštaje.

Ovaj strateško-planski dokument komplementaran je sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine, kao i sa strategijom Europa 2020., a izrađen je temeljem prikupljenih podataka, promišljanja i intenzivnih partnerskih konzultacija s predstavnicima svih sektora uključenih u procese izrade Strategije. Uvažavajući međusektorski karakter politike regionalnog razvoja, prikupljeni opsežni preliminarni podatci i materijali, koncizno su objedinjeni u jedinstven strateški dokument koji, uz Akcijski plan provedbe i Komunikacijsku strategiju, ima za cilj uključenost svih inovativnih ideja i potreba u mogućnost njihove provedbe putem definiranih strateških prioriteta i mjera.

Vodeći se općim ciljem politike regionalnog razvoja, sinergijskim djelovanjem i realizacijom razvojnih investicija na ovom području, postići ćemo optimalne rezultate u broju i kvaliteti realiziranih projekata, posebno u korištenju svih mogućnosti dostupnih programa Europskih strukturnih i investicijskih fondova do 2020. godine, te realizirati strateške projekte pomoću nacionalnog instrumenta – Projekta Slavonija, Baranja i Srijem, koji će kao trajna vrijednost ostati na raspolaganju stanovništvu Osječko-baranjske županije.

Osječko-baranjska županija, usprkos svim turbulentnim vremenima i kretanjima, uspjela je sačuvati svoju dušu i tradiciju. Svjedok tome je i povijesno bogatstvo dvoraca i utvrda razasutih u okolici Osijeka, Đakova, Valpova, Donjeg Miholjca, Belišća, Našica i Belog Manastira, koje danas prepoznamo kao potencijalna odredišta izletnika i turista. Raznolikost manifestacija i događanja, plodne ravnice i vinogradi, šume i vode, slavonska sela i gradske jezgre, kulturno-povijesna baština, vrijedni i marljivi stanovnici te gostoljubivost i vedar duh, sve je to bogatstvo Osječko-baranjske županije.

Svi sektori našega društva u međusobnoj su korelaciji i samo zajedničkim naporima svih dionika, kao aktivnih nositelja provedbe regionalnog razvoja, mogu se postići razvojni ciljevi Osječko-baranjske županije.

Zahvaljujem svima koji su sudjelovali u izradi ove Strategije, predstavnicima institucija, gospodarstvenika, nevladinog i neprofitnog sektora, svim članovima županijskog Partnerskog vijeća, svim djelatnicima regionalnog koordinatora i županijske uprave, kao i svim ostalim dionicima koji će sudjelovati u njezinoj provedbi.

S poštovanjem,

Župan

Osječko-baranjske županije

Ivan Anušić

Predgovor

Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020. godine (u nastavku: ŽRS OBŽ 2020.) izrađuje se sukladno važećem zakonodavnom okviru vezanom uz regionalnu razvojnu politiku, odnosno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, podzakonskim aktima te naputcima i smjernicama resornog ministarstva, MRRFEU-a.

Nositelj je izrade dokumenta ŽRS OBŽ 2020. Osječko-baranjska županija kao jedinica područne/regionalne samouprave, odnosno njezino upravno tijelo, *Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije*. Regionalni koordinator razvoja za područje Osječko-baranjske županije, Javna ustanova Županijska razvojna agencija Osječko-baranjske županije (JU ŽRA OBŽ), njezin je izrađivač.

ŽRS OBŽ 2020. predstavlja temeljni strateški razvojno-planski dokument za područje Osječko-baranjske županije, kojim se definiraju ciljevi i prioriteti održivog društveno-gospodarskog razvoja do 2020. godine, sukladno financijskom planskom razdoblju EU-a. Ona je u cijelosti usklađena sa *Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske do kraja 2020. godine*, nacionalnim razvojnim strateškim okvirom artikuliranim kroz operativne programe, sektorskim strateško-planskim dokumentima nacionalne razine, kao i ostalim razvojno-planskim dokumentima regionalne razine.

Sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša i Zakona o zaštiti prirode, prije započinjanja postupka izrade dokumenta ŽRS OBŽ 2020. pribavilo se mišljenje nadležnog Ministarstva o potrebi provođenja strateške studije o utjecaju na okoliš.

Sastavni dijelovi dokumenta ŽRS OBŽ 2020. dva su provedbena dokumenta:

1. Akcijski plan za provedbu županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020. godine (AP ŽRS OBŽ 2020.)
2. Komunikacijska strategija županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020. godine (KS ŽRS OBŽ 2020.).

AP ŽRS OBŽ 2020. predstavlja provedbeni dokument koji služi za operacionalizaciju i provedbu, donoseći cjeloviti pregled, strukturu te razradu svih aktivnosti, programa i projekata za provedbu planiranih ciljeva iz dokumenta ŽRS OBŽ 2020., s posebnim osvrtom na strateške razvojne projekte za područje Županije, dok KS ŽRS OBŽ 2020. predstavlja dokument čija je svrha informiranje šire javnosti i ostalih relevantnih dionika/ciljanih skupina o provedbi i ostvarenju razvojne vizije te strateških razvojnih ciljeva.

Županijsku razvojnu strategiju Osječko-baranjske županije do 2020. godine donosi Skupština Osječko-baranjske županije.

Sadržaj:

Predgovor	4
Sažetak.....	9
Uvod.....	12
1. Analiza stanja – sažetak.....	14
1.1. Društvo	14
1.1.1. Demografija.....	14
1.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi.....	16
1.1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura/djelatnosti	18
1.1.4. Obrazovanje.....	21
1.2. Gospodarstvo.....	28
1.2.1. Opća gospodarska kretanja.....	28
1.2.1.1. Bruto domaći proizvod	29
1.2.1.2. Bruto dodana vrijednost	30
1.2.2. Tržište rada	32
1.2.2.1. Radna snaga.....	32
1.2.2.2. Zaposlenost i nezaposlenost	33
1.2.3. Poslovno okruženje	35
1.2.3.1. Aktivnost poduzeća na području Osječko-baranjske županije	35
1.2.3.2. Poslovanje poduzetnika u Osječko-baranjskoj županiji	37
1.2.3.3. Izravna strana ulaganja	40
1.2.3.4. Poduzetnička potporna infrastruktura.....	41
1.2.4. Poljoprivreda, šumarstvo i prehrambena industrija.....	43
1.2.4.1. Struktura poljoprivrednih gospodarstava.....	44
1.2.4.2. Biljna proizvodnja	44
1.2.4.3. Stočarska proizvodnja	46
1.2.4.4. Lovstvo i ribolov	48
1.2.4.5. Šumarstvo	48
1.2.4.6. Prehrambena industrija	49
1.2.5. Turizam i kultura na području Osječko-baranjske županije	50
1.2.5.1. Turistički proizvodi na području Osječko-baranjske županije	50
1.2.5.2. Najvažniji pokazatelji uspješnosti poslovanja turističkog sektora	50
1.2.5.3. Atrakcijska osnova	51
1.2.5.4. Turistička infrastruktura	53
1.3. Stanje u prostoru/okolišu.....	55

1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima	55
1.3.2. Primarna infrastruktura.....	59
1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja.....	59
1.3.2.2. Javni sustav energetske opskrbe	60
1.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost.....	62
1.4. Institucionalni kontekst	67
1.4.1. Dionici u upravljanju razvojem	67
1.4.2. Suradnja Županije s ostalim dionicima u upravljanju razvojem	69
1.4.2.1. Suradnja s tijelima središnje državne razine/Vlada RH – ministarstva.....	69
1.4.2.2. Suradnja s jedinicama lokalne samouprave.....	69
1.4.2.3. Međunarodna suradnja	70
1.4.3. Fiskalni kapacitet.....	71
1.4.3.1. EU fondovi u funkciji razvoja Osječko-baranjske županije.....	71
2. Rezultati provedbe prijašnjih strategija	73
3. Prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala.....	79
4. Strateški okvir.....	88
4.1. Vizija	88
4.2. Strateški ciljevi.....	88
4.2.1. Cilj 1: Unaprjeđenje kvalitete života.....	89
4.2.2. Cilj 2: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora.....	90
4.2.3. Cilj 3: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti.....	91
4.2.4. Cilj 4: Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem.....	92
4.3. Razvojni prioriteti i mjere	95
4.3.1. Prioritet 1.1. Unaprjeđenje i razvoj sustava zdravstva i socijalne skrbi	95
4.3.2. Prioritet 1.2. Unaprjeđenje i razvoj u području odgoja i obrazovanja, kulture, športa, tehničke kulture	96
4.3.3. Prioritet 1.3. Razvoj ljudskih potencijala	97
4.3.4. Prioritet 2.1. Podrška mjerama prostornog planiranja, zaštite okoliša i prirode.....	98
4.3.5. Prioritet 2.2. Razvoj komunalnih i drugih infrastrukturnih sustava	99
4.3.6. Prioritet 3.1. Razvoj i jačanje konkurentnosti gospodarskih subjekata	100
4.3.7. Prioritet 3.2. Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj i jačanje gospodarstva	101
4.3.8. Prioritet 3.3. Jačanje dionika tržišta rada u skladu s potrebama gospodarstva	102
4.3.9. Prioritet 4.1. Povećanje učinkovitosti dionika i institucija u sustavu upravljanja razvojem	103
5. Politika županije prema teritorijalnom i urbanom razvoju.....	108
5.1. Uloga Osječko-baranjske županije u definiranju i provedbi politike upravljanja prostorom....	108

5.2. Uloga Osječko-baranjske županije u upravljanju razvojem ruralnog prostora	110
5.3. Uloga Osječko-baranjske županije u upravljanju razvojem urbanih cjelina	110
5.4. Uloga Osječko-baranjske županije u upravljanju razvojem putem međunarodne i transnacionalne suradnje	111
6. Provedba	112
6.1. Financijski okvir za provedbu	113
6.2. Provedbeni mehanizmi	115
6.2.1. Dionici uključeni u proces izrade i provedbe županijske razvojne strategije.....	115
6.2.2. Sustav djelovanja i koordinacije dionika uključenih u procese izrade i provedbe	116
6.3. Popis strateških projekata Osječko-baranjske županije.....	117
7. Praćenje i vrednovanje strategije.....	118
7.1. Uspostava sustava praćenja i vrednovanja	118
7.1.1. Praćenje provedbe	118
7.1.2. Vrednovanje strategije.....	119
8. Županijsko partnerstvo	120
9. Horizontalna načela	121
10. Izvješće o prethodnom vrednovanju – sažetak.....	122
11. Izvješće o provedenoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš – sažetak.....	124
12. Prilozi.....	126
Prilog 1. Podatci o prirodnom kretanju stanovništva na području Osječko-baranjske županije za 1998. – 2016.	126
Prilog 2. Podatci o migracijskom kretanju stanovništva na području Osječko-baranjske županije za 2005. – 2016.	127
Prilog 3. Indeks razvijenosti županija RH 2010. – 2018.	128
Prilog 4. Indeks razvijenosti JLS-a na području Osječko-baranjske županije za 2010. i 2013.	129
Prilog 5. Dohodak po stanovniku po jedinicama lokalne samouprave u Osječko-baranjskoj županiji	131
Prilog 6. Indeks specijalizacije gospodarskih sektora OBŽ za 2016. godinu (broj zaposlenih).....	132
Prilog 7. Broj zaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji i RH prema odjeljcima NKD-a za 2016. godinu.....	133
Prilog 8. BDP za RH i županije 2000. – 2015.....	134
Prilog 9. BDP za RH i županije po stanovniku za 2000. – 2015.....	135
Prilog 10. Radno sposobno stanovništvo i zaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji i RH za razdoblje 2011. – 2016.	136
Prilog 11. Poduzeća prema veličini i drugim obilježjima u 2016.	137
Prilog 12. Rezultati poduzeća sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007. – 2016.	138

Prilog 13. Broj poduzetnika i broj zaposlenih prema djelatnosti u OBŽ za 2017. godinu	139
Prilog 14. Financijsko poslovanje po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu	140
Prilog 15. Izvoz po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu	141
Prilog 16. Investicije po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu.....	142
Prilog 17. Analiza Centra za poduzetništvo Osijek.....	143
Prilog 18. Popis zaštićenih prirodnih područja na prostoru Osječko-baranjske županije	144
Prilog 19. Mišljenje Uprave za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom unutar Ministarstva zaštite okoliša i energetike (KLASA: 351-03/18-01/841; URBROJ: 517-03-1-1-18-2) od 17. prosinca 2018. godine.....	146
13. Reference.....	149
Popis tablica	150
Popis slika.....	151

Sažetak

Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020. godine (ŽRS OBŽ 2020.), kao strateško-planski dokument regionalnog razvoja unutar područne (regionalne) samouprave, definiran je kroz strateške ciljeve i prioritete te mjere za njihovo postizanje. Navedeni dokument u potpunosti je izrađen sukladno *Strategiji regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. godine* te *Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenja i vrednovanja njihove provedbe Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova EU-a (Smjernice;MRRFEU).*

ŽRS OBŽ 2020. usklađena je s temeljnim nacionalnim sektorskim strategijama i operativnim programima u okviru ESI fondova kao i s drugim županijskim strateškim te planskim dokumentima.

Cjelovitost strateškog pristupa razvoju osiguravaju *Akcijski plan za provedbu Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020. godine* (AP ŽRS OBŽ 2020.) i *Komunikacijska strategija Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020.godine* (KS ŽRS OBŽ 2020.).

Unutar dokumenta AP ŽRS OBŽ 2020., kao jednog od provedbenih dokumenata, definirana je razrada ciljeva, prioriteta i mjera kroz utvrđene aktivnosti, programe i projekte, što kao cjelina čini strateški okvir provedbe strategije. KS ŽRS OBŽ 2020. predstavlja alat koji osigurava participativni pristup provođenju aktivnosti informiranja krajnjih korisnika i ciljanih skupina.

Vizija razvoja Osječko-baranjske županije temelji se na sinergiji jasnih, mjerljivih i vremenski povezanih ciljeva, koji obuhvaćaju definiran smjer razvoja s ciljem unaprjeđenja kvalitete života i životnog prostora, te razrade prioriteta i mjera kojima se želi povećati konkurentnost gospodarstva i zaposlenosti. Učinkovitost, dosljednost i predanost upravljanju lokalnim i regionalnim razvojem čine koherentni element, odnosno cilj koji osigurava dosljedno provođenje utvrđenih strateških ciljeva.

Strateški okvir Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020. godine temelji se na četiri strateška cilja i devet razvojnih prioriteta:

1. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete života

Prioritet 1.1.Unaprjeđenje i razvoj sustava zdravstva i socijalne skrbi

Prioritet 1.2.Unaprjeđenje i razvoj u području odgoja i obrazovanja,kulture, športa, tehničke kulture

Prioritet 1.3.Razvoj ljudskih potencijala

2. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora

Prioritet 2.1.Podrška mjerama prostornog planiranja, zaštite okoliša i prirode

Prioritet 2.2.Razvoj komunalnih i drugih infrastrukturnih sustava

3. strateški cilj: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti

Prioritet 3.1.Razvoj i jačanje konkurentnosti gospodarskih subjekata

Prioritet 3.2.Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj i jačanje gospodarstva

Prioritet 3.3.Jačanje dionika tržišta rada u skladu s potrebama gospodarstva

4. strateški cilj: Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem

Prioritet 4.1.Povećanje učinkovitosti dionika i institucija u sustavu upravljanja razvojem

Kroz pregled opisa *relevantnosti* definiranih *ciljeva* opisani su očekivani *načini ostvarenja* kao i *dosljednost* u njihovu provođenju. Kvantificiranost pokazatelja ishoda osigurava mjerljivost i konzistentnost utvrđenih prioriteta. Mjere su detaljnije prikazane i razrađene unutar Akcijskog plana za provedbu Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020.godine

S obzirom na činjenicu da je ŽRS OBŽ 2020. krovni strateški dokument za područje Županije, njezina je izrada temeljena na sadržajnim cjelinama/poglavljima, kako slijedi:

1. **Analiza stanja – sažetak.** Navedeno poglavlje prikazuje trenutno stanje u području društva i gospodarstva, stanja u prostoru/okolišu te institucionalni kontekst. Analiza je temeljena na relevantnim i dostupnim podacima korištenjem komparativnog pristupa diseminaciji dostupnih podataka i informacija. Cilj je ovoga poglavlja argumentirano, dakle na temelju činjenica i pokazatelja, prikazati postojeće izazove u navedenim područjima.
2. **Rezultati provedbe prijašnjih strategija.** Na osnovi prethodnog iskustva u provedbi strateških dokumenata i programa osigurava se kvalitetan temelj za definiranje budućih razvojnih ciljeva. Analiza predstavlja instrument za definiranje daljnjih razvojnih politika.
3. **Prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala.** Uočavanje trenutnih potencijala kao i prepoznavanje razvojnih potreba omogućava kvalitetno definiranje strateškog okvira kao temelja strateškog planiranja. Participativan pristup i rezultati ishoda prikazuju se u okviru SWOT analize.
4. **Strateški okvir.** Navedeno poglavlje predstavlja temeljni dio dokumenta kao procesa strateškog pristupa planiranju razvoja te prikazuje definirane razvojne ciljeve, prioritete i mjere, koji su sukladni viziji razvoja te definiranom vremenskom razdoblju provođenja dokumenta ŽRS OBŽ 2020.
5. **Politika Županije prema teritorijalnom i urbanom razvoju.** Kroz ovo poglavlje osiguran je uvid u ulogu Osječko-baranjske županije u politikama upravljanja prostorom razvojem ruralnog prostora, urbanih cjelina te upravljanja razvojem putem međunarodne i transnacionalne suradnje.
6. **Provedba.** Unutar poglavlja daje se uvid u financijski okvir za provedbu Strategije kao i u provedbene mehanizme unutar kojih su razvojni dionici uključeni u proces izrade i provedbe. Temeljni aspekt ovoga poglavlja definiran je kroz popis strateških projekata Županije. Predmetno poglavlje prati Akcijski plan ŽRS OBŽ 2020.
7. **Praćenje i vrednovanje strategije.** Navedeno poglavlje osigurava kvalitetnu ocjenu provedbe zacrtanih smjerova strateškog razvoja, gdje se u odnosu na rezultate prate utvrđeni pokazatelji ishoda i učinka. Također, definiran je daljnji sustav prikupljanja, obrade i analize relevantnih podataka za praćenje i vrednovanje provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020.
8. **Županijsko partnerstvo.** Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije (ŽPV OBŽ), kao krovno savjetodavno tijelo, koristeći participativni pristup daje doprinos u procesu analize razvojnih potreba, utvrđivanja ciljeva i pratećih prioriteta te mjera kojima se oni postižu.
9. **Horizontalna načela.** Kako bi se osigurala dodana vrijednost učinku postizanja zacrtanih ciljeva, prioriteta i mjera unutar praćenja te vrednovanja dokumenta ŽRS OBŽ 2020., koristi se participativni pristup planiranju razvoja kroz poštovanje načela nediskriminacije i načela održivosti.

10. **Izvješće o prethodnom vrednovanju – sažetak.** Kroz nalaz prve faze prethodnog vrednovanja (ex-ante evaluacija) postiže se podizanje razine kvalitete samoga postupka izrade dokumenta ŽRS OBŽ 2020. kroz doprinos povećanju razine učinkovitosti same provedbe zacrtanih ciljeva, prioriteta i mjera.
11. **Izvješće o provedenoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš – sažetak.** Unutar ovoga poglavlja prikazuje se analiza mogućih utjecaja na okoliš svih mjera i aktivnosti koje se provode prema dokumentu ŽRS OBŽ 2020., što je zahtjev koji proizlazi iz Zakona o zaštiti okoliša.

Poglavlja *Prilozi* i *Reference* donose detaljnija pojašnjenja navoda u tekstu.

Prilozi. Prikazom svih priloženih dokumenata osigurana je poveznica s analizama i razradom svih poglavlja unutar dokumenta ŽRS OBŽ 2020.

Reference. Dokumenti, analize i ostali izvori podataka, koji su korišteni kao pomoćni alat prilikom izrade dokumenta ŽRS OBŽ 2020., prikazani su u završnom poglavlju.

Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020. kao krovni razvojno-planski, odnosno strateški dokument regionalne razine, ima za cilj osigurati stanovništvu, svim interesnim skupinama i razvojnim dionicama učinkovit i djelotvoran alat za planiranje i provedbu razvojnih ciljeva i prioriteta te ostvarenje dugoročne vizije razvoja.

Uvod

Osječko-baranjska županija smještena je na sjeveroistoku Republike Hrvatske i prostire se na površini od 4.155 km², obuhvaćajući područja Baranje i sjeveroistočne Slavonije. Prema Popisu stanovništva (2011.), na prostoru Županije nastanjeno je 305.032 stanovnika – u 7 gradova, 35 općina i 263 naselja. Prosječna je gustoća naseljenosti 73,4 stanovnika/km².

Osječko-baranjska županija na sjeveru graniči s Republikom Mađarskom, na istoku s Republikom Srbijom, a četiri susjedne županije su: Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska.

Za Županiju, kao prostorno-plansku cjelinu istočne Hrvatske, osobito su važni riječni tokovi Dunava, Drave i dio sliva rijeke Save, koji uvjetuju uređenje prostora i određuju koridore velike državne i međunarodne infrastrukture, osobito transeuropske magistralne te regionalne prometne pravce.

Za razvoj područja važna je povezanost s međunarodnim/paneuropskim prometnim koridorima (V, VII, X). Razvijena prometna infrastruktura (cestovni, željeznički, zračni, riječni i integralni promet) omogućava povezanost s ostalim dijelovima zemlje te sa širom regijom. Međunarodni prometni koridor Vc, koji će pravo značenje i valorizaciju dobiti kada bude izgrađen u cijelosti, prolazi kroz najrazvijeniji dio slavonsko-baranjske regije, čijom izgradnjom područje Osječko-baranjske županije dobiva mogućnost uključenja u glavne europske prometne tokove, odnosno u globalni europski gospodarski sustav. Drava i Dunav predstavljaju važne riječne prometnice kao poveznice sa srednjom i jugoistočnom Europom.

Gospodarstvo Osječko-baranjske županije vezano je najvećim dijelom uz prirodna obilježja i njezin geografski položaj. 212.013 ha poljoprivrednih površina i više od 120.000 ha pod šumom rezultiralo je razvojem poljoprivredne proizvodnje kako biljne tako i stočarske, koja je osnovica za razvoj prehrambene i drvne industrije kao i drugih prerađivačkih djelatnosti. Osječko-baranjska županija područje je s dominantnim ruralnim cjelinama.

U neposrednoj blizini Osijeka nalazi se Zračna luka Osijek koja ima status međunarodne putničke i teretne/cargo zračne luke.

U Osječko-baranjskoj županij razvijena je poduzetnička potporna infrastruktura u smislu poduzetničkih zona te drugih potpornih institucija (inkubatori, akceleratori, tehnološko-razvojni centri, razvojne agencije, poduzetnički centri). Grad Osijek, kao središte Županije i središte urbane aglomeracije, sajamski je grad s dugogodišnjom tradicijom sajmovanja. Također, on je sveučilišno, kulturno, gospodarsko i središte političkog života.

Važno mjesto u prerađivačkom sektoru gospodarstva Osječko-baranjske županije zauzimaju proizvodnja strojeva i proizvoda od metala, kemijska industrija, proizvodnja celuloze i papira, proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda (građevinski materijali) i drugo.

Zahvaljujući prirodnoj, kulturnoj i ekološkoj očuvanosti resursa, Osječko-baranjska županija ima ogroman potencijal za razvoj različitih oblika kontinentalnog turizma. Razvoj turizma počiva na lječilišnom, rekreativnom, lovnom i ribolovnom te seoskom turizmu. Izuzetno mjesto kontinentalnog turizma predstavlja jedinstvena ekološka oaza Parka prirode Kopački rit, ali i lječilište s prirodnom termalnom vodom, bogate ribolovne vode, fond divljači, vinske ceste te sve važniji cikloturizam, avanturistički turizam i drugi oblici turizma.

Osječko-baranjska županija obuhvaća 263 naselja smještena u 42 jedinice lokalne samouprave od kojih je 7 sa statusom grada (Beli Manastir, Belišće, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek i Valpovo) te 35 sa statusom općine (Antunovac, Bilje, Bizovac, Čeminac, Čepin, Darda, Donja Motičina, Draž, Drenje, Đurđenovac, Erdut, Ernestinovo, Feričanci, Gorjani, Jagodnjak, Kneževi Vinogradi, Koška, Levajska Varoš, Magadenovac, Marijanci, Petlovac, Petrijevci, Podgorač, Podravska Moslavina, Popovac, Punitovci, Satnica Đakovačka, Semeljci, Strizivojna, Šodolovci, Trnava, Viljevo, Viškovci, Vladislavci i Vuka).

Slika 1. Teritorijalni prikaz Osječko baranjske županije

Na području Osječko-baranjske županije osnovana je i Urbana aglomeracija Osijek (UA Osijek). UA Osijek obuhvaća 19 jedinica lokalne samouprave – tri grada i 16 općina – to su gradovi Osijek, Belišće i Valpovo te općine Antunovac, Bilje, Bizovac, Čeminac, Čepin, Darda, Erdut, Ernestinovo, Kneževi Vinogradi, Koška, Petrijevci, Punitovci, Šodolovci, Tordinci, Vladislavci i Vuka. UA Osijek površinom od 1.923,95 km² obuhvaća 45,07% površine Osječko-baranjske županije i 2,05% površine Vukovarsko-srijemske županije (Općina Tordinci). Od 108 naselja na području UA Osijek, njih 28 (25,92%) nalazi se na područjima gradova, a 80 naselja (74,08%) u općinama. Na području UA Osijek prema popisu iz 2011. živi 195. 235 stanovnika, od čega ih je najviše u središtu aglomeracije – gradu Osijeku (108.048, tj. 55,34%), a najmanje u općini Vuka (1. 200, tj. 0,61%).

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije donijelo je Odluku o pilot-područjima za provedbu Programa integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima (KLASA: 910-04/15-02/1; URBROJ: 538-05-1-2-2/0128-15-1), unutar kojeg je uključen Beli Manastir proširen na općinu Darda zbog znatnog udjela pripadnika romske manjine.

Lokalne akcijske grupe (LAG) predstavljaju lokalna partnerstva interesnih skupina u svrhu podrške održivom upravljanju lokalnim razvojem. Navedeni oblik udruživanja razvojnih dionika unutar zemljopisne mikroregije temelji se na principima LEADER pristupa. Temeljna je svrha navedene vrste partnerstva izrada, provođenje i praćenje lokalnih razvojnih strategija.

Na području Osječko-baranjske županije postoje četiri LAG-a:

1. LAG Baranja
2. LAG Karašica
3. LAG Strossmayer
4. LAG Vuka – Dunav

1. Analiza stanja – sažetak

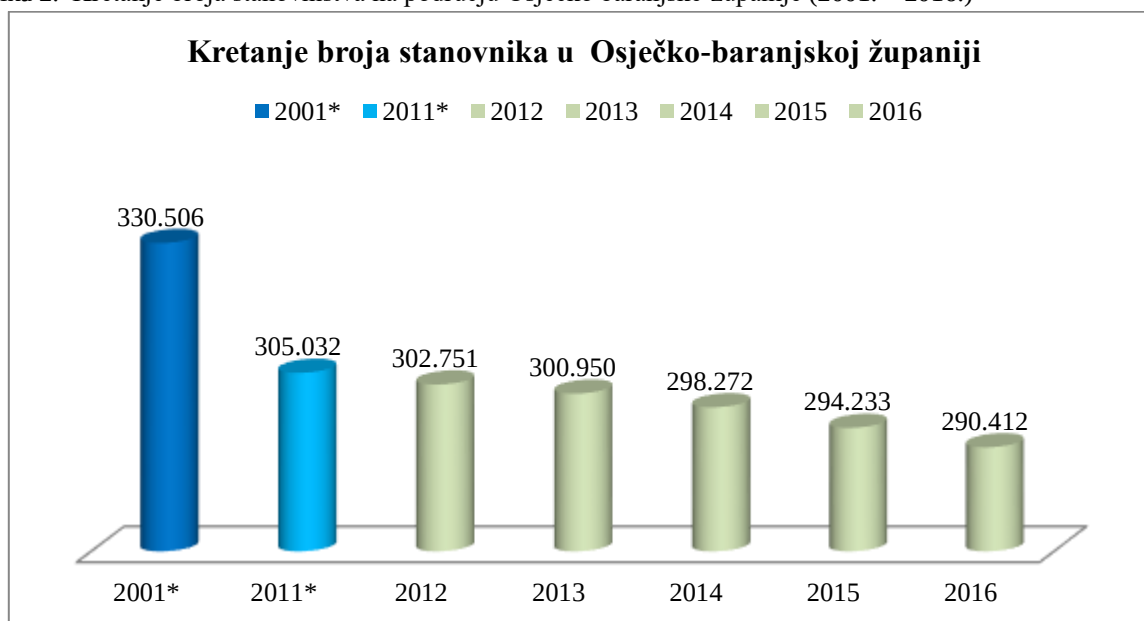
1.1. Društvo

Analizom društva prikazana su demografska obilježja kroz kretanje broja stanovništva (u razdoblju 2001. – 2016.) kao jednom od stupova za definiranje razvojnih prioriteta na području Osječko-baranjske županije. Negativni trendovi s kojima su suočene druge županije, pa i cijela RH, problemi su s kojima se susreće i OBŽ. Predmetna analiza obuhvaća socijalno uključivanje kao i usluge socijalne skrbi, društvenu i zdravstvenu infrastrukturu i prateće djelatnosti te obrazovanje kao prioritet vezan uz razvojne politike.

1.1.1. Demografija

Analiza demografskih obilježja Osječko-baranjske-županije ukazuje na negativne trendove demografskih procesa na području Osječko-baranjske županije u odnosu na prosjek Republike Hrvatske i druge županije, među kojima treba istaknuti: smanjenje broja stanovnika u kontinuitetu u zadnjih tridesetak godina, smanjenje gustoće naseljenosti, iseljavanje aktivnog dijela stanovništva (negativan migracijski saldo) u zemlje EU-a posljednjih nekoliko godina, negativan prirodni prirast (stopa mortaliteta veća od stope nataliteta), povećan broj/udio starije populacije građana u ukupnom stanovništvu i sl.

Slika 2. Kretanje broja stanovništva na području Osječko-baranjske-županije (2001. – 2016.)

Izvor: Državni zavod za statistiku; obrada JU ŽRA OBŽ

*Popisi stanovništva 2001. i 2011.

Negativno prirodno kretanje, odnosno prirodni pad broja stanovnika Osječko-baranjske-županije, uz rađanje sve manjeg broja djece, a time i smanjenje udjela mlađih dobnih skupina, za posljedicu ima narušavanje dobne strukture stanovništva. Nastavkom postojećih trendova, vjerojatno je da nedostatak stanovništva koje će u budućem razdoblju ući u radno aktivnu dob uzrokuje nedostatak radne snage na području Osječko-baranjske županije.

Uzimajući u obzir činjenicu da demografski resursi predstavljaju osnovu društveno-gospodarskog razvoja određenog područja/zajednice/regije/države, odnosno pokretač su razvojnih procesa i nositelj ukupnosti procesa društvene reprodukcije (proizvodnja-raspodjela-razmjena-potrošnja), s interpolacijom postojećih trendova, moguće je očekivati smanjenje dinamike te nepovoljan trend društveno-ekonomskog razvoja u cjelini.

Detaljnije podatke sadrži *Prilog 1: Podatci o prirodnom kretanju stanovništva na području Osječko-baranjske županije za 1998. – 2016.*

Na području Osječko-baranjske županije prema Popisu stanovništva (2011.) u 2011. godini bilo je 305.032 stanovnika (4. mjesto u RH), odnosno 7,11% stanovništva Republike Hrvatske (4.284.889), što je 25.474 ili 8,35% osoba manje u odnosu na prethodni popis (330.506 stanovnika, 2001.).

Nacionalni sastav stanovništva Županije (2011.): 85,89% Hrvati, 7,76% Srbi, 2,70% Mađari i ostali. Prosječna gustoća naseljenosti iznosi 73,4 stanovnika/km² (2011.), manje od državnog prosjeka koji iznosi 75,71 stanovnika/km².

U razdoblju od 2001. do 2016. godine (procjena DZS-a) broj stanovnika smanjio se za čak 12,13%, što se prvenstveno može pripisati otvaranju mogućnosti zapošljavanja izvan granice RH, ali i nepovoljnim gospodarskim kretanjima na području Osječko-baranjske županije.

Prema navedenim podacima, Županija se nalazi u grupi županija s izrazito nepovoljnim demografskim pokazateljima, odnosno u 2016. godini iselilo se ukupno 3.634 stanovnika, što je 10% ukupno iseljenih osoba iz RH. Negativni demografski trendovi karakteristični su za istok RH, odnosno za pet slavonskih županija. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 2: Podatci o migracijskom kretanju stanovništva na području Osječko-baranjske županije za 2005. – 2016.*

Prema podacima za 2011. godinu, očekivano trajanje života stanovnika u Osječko-baranjskoj županiji za žene je bilo 79,9 godina, a za muškarce 73,8 godina. Prema podacima za 2014. godinu, očekivano trajanje života za žene je 80,5 godina, a za muškarce 74,6 godine, što upućuje na snažan trend povećanja udjela starije populacije u budućim razdobljima.

Prema procjeni stanovništva u 2016. godini, 14,4% stanovništva obuhvaća dobnu skupinu do 14 godina, 67,5% od 15 do 64 godine i 18,1% dobnu skupinu od 65 i više godina. Dobna struktura, posebno kod djece, slična je i na nacionalnoj razini. Međutim, smanjenje ukupnog broja stanovnika nije linearno, već je rezultat dugogodišnjeg smanjenja broja živorođenih, čime se smanjuje udjel mladih i priljev u radni kontingent, dok istovremeno raste udio stanovništva starijeg od 65 godina.

Tako se, primjerice, u 2016., u odnosu na 2012. godinu, udio mladih osoba do 14 godina smanjio za 0,7%, a udio starijih od 65 i više godina povećao za 1,2%. Demografski pokazatelji potvrđuju da je situacija alarmantna te će u slučaju nastavka postojećih trendova, demografska struktura postati ozbiljna zapreka budućem razvoju Osječko-baranjske županije.

Usporedbom s EU-om i 1342 NUTS 3 regije (regije veličine hrvatskih županija) koje se nalaze na području Europske unije, vidljivo je kako se OBŽ nalazi na 852. mjestu s prosjekom starosti stanovništva 42,8 godina. Najmlađe stanovništvo EU-a 28 živi u Mayotteu (17,8 godina) i Guyaneu (25,3 godina) koji su zapravo francuski prekomorski departmenti, dok najstarije stanovništvo živi u grčkom okrugu Evrytania (53,6 godina) te njemačkom nezavisnom gradskom okrugu Suhl (52,9 godina). Usporedno, u RH najstarije stanovništvo živi u Ličko-senjskoj županiji (229. mjesto), dok najmlađe stanovništvo živi u Gradu Zagrebu (1010. mjesto).

Prema procjeni kretanja broja stanovnika (Akrap, 2015.), ako se nastave sadašnji negativni demografski trendovi u razdoblju od 2011. do 2051. godine, Republika Hrvatska može biti suočena sa smanjenjem broja stanovnika za gotovo 20%, dok je procjena za navedeno razdoblje za prostor Osječko-baranjske županije smanjenje stanovništva za približno 25%. Upozoravajući trendovi koji očekuju sve županije i RH u cjelini trebaju biti uzeti u obzir kod stvaranja smjernica za razvoj svih sektora društva i gospodarstva.

Prema dostupnim podacima¹ koji pokazuju dvije destinacije odseljenog stanovništva, tj. odseljeno stanovništvo u drugu županiju i odseljeno stanovništvo u inozemstvo, bilježi se znatan porast onih koji su odseljeni u inozemstvo. Tako je u 2015. godini broj odseljenih u inozemstvo na nacionalnoj razini bio 133,5% veći u odnosu na one u 2011. godini, dok je broj odseljenih u drugu županiju bio 17,2% veći. Time se omjer odseljenih u drugu županiju i u inozemstvo znatno promijenio. U 2011. godini broj odseljenih u drugu županiju bio je 124,5% veći od broja odseljenih u inozemstvo, a 2015. godine je taj broj bio 12,7% veći. Kada gledamo samo OBŽ, tada je vidljivo kako stanovništvo OBŽ migrira kako u inozemstvo tako i u druge županije. Tako je u 2015. godini broj odseljenog stanovništva OBŽ u inozemstvo bio 262% veći u odnosu na one u 2011. godini, što je znatno više u odnosu na nacionalni prosjek, dok je broj odseljenih u drugu županiju bio 46,13% veći u istom promatranom razdoblju.

Zaključno, potrebno je definirati nove politike demografske obnove i provedbene planove kako bi se sustavno radilo na neutralizaciji negativnih demografskih trendova uzrokovanih iseljavanjem radno sposobnog/aktivnog i visokoobrazovanog stanovništva, jačati sustav prevencije unutar zdravstva te konstantno raditi na razvoju mjera potpore jačanju gospodarstva, tj. ekonomskog potencijala Osječko-baranjske županije.

1.1.2. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

Podatci o stanovništvu prema razini prihoda

Osječko-baranjska županija prema stupnju razvijenosti razvrstana je u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave, koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 3: Indeks razvijenosti županija RH 2010. – 2018.* Prema indeksu razvijenosti 2013. godine, stupanj razvoja Osječko-baranjske županije bio je na razini 46,07% prosjeka RH, što je smanjenje u odnosu na isti pokazatelj iz 2010., kada je iznosio 52,88%. Analizom indeksa razvijenosti JLS-a utvrđeno je da približno 65% JLS-a, odnosno približno 33% stanovništva pripada u drugu kategoriju razvoja, tj. nalazi se ispod 50%, odnosno 75% nacionalnog prosjeka. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 4: Indeks razvijenosti JLS-a na području Osječko-baranjske županije za 2010. i 2013.*

Prema indeksu razvijenosti 2018. godine, stupanj razvoja Osječko-baranjske županije iznosi 96% prosjeka RH, što ne predstavlja realno stanje, nego je isključivo uzrokom drugoga metodološkog pristupa i razine obuhvata kod izračuna predmetnog indeksa.

Kategorije korisnika socijalnih usluga

Analizom trenda kretanja broja stanovnika u razdoblju 2011. – 2016. utvrđeno je da u ukupnom broju stanovnika u 2016. na području Osječko-baranjske županije udio zaposlenih iznosi 29%, dok zbroj nezaposlenih osoba, obitelji i korisnika zajamčene minimalne naknade te korisnika doplatka za djecu u ukupnom broju stanovnika ima udio od 17%.

Tablica 1. Socijalna slika Osječko-baranjske županije za 2015. – 2016.

Opis/godina	2011.	2015.	2016.
Broj stanovnika	305.032*	294.233	290.412
Broj zaposlenih		81.382	83.904
Nezaposlene osobe na kraju godine		32.133	28.062
Obitelji i korisnici zajamčene minimalne naknade		6.648	6.164
Korisnici doplatka za djecu		17.503	15.461

Izvor: Informacija o stanju socijalne skrbi i poslovanju ustanova socijalne skrbi čiji je osnivač Osječko-baranjska županija u 2016.godini, lipanj 2017. , str. 1.; obrada JU ŽRA OBŽ

* Popis stanovništva 2011.

¹ Hrvatska gospodarska komora, Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali

Prema podacima o pravima i uslugama u socijalnoj skrbi, ostvarenima temeljem rješenja šest centara za socijalnu skrb na području Osječko-baranjske županije (Osijek, Đakovo, Našice, Beli Manastir, Valpovo i Donji Miholjac), u 2016. godini realizirano je 6.150 pomoći/prava u socijalnoj skrbi. U 2015. realizirano 6.648 prava, a u 2014. godini 6.593., iz čega je razvidno da se broj primijenjenih prava i oblika socijalne skrbi tijekom razdoblja 2014. – 2016. kreće na istoj razini.

Pružatelji socijalnih usluga

Djelatnost socijalne skrbi na području Osječko-baranjske županije obavljaju sljedeće institucije: 6 centara za socijalnu skrb, 8 domova za starije i nemoćne osobe (3 decentralizirana doma čiji je osnivač Osječko-baranjska županija i 5 domova drugih osnivača) te četrdesetak obiteljskih domova za starije i nemoćne osobe s kapacitetom od preko 500 korisnika (stalni trend otvaranja novih domova), dom za psihički bolesne odrasle osobe, 3 doma za skrb o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi i 1 dom za djecu s poremećajima u ponašanju, centar za profesionalnu rehabilitaciju u čijem sastavu je sklonište za žrtve obiteljskog nasilja, centar za odgoj i obrazovanje, 4 socijalne samoposluge, stambene zajednice za mlade, stambene zajednice za osobe s invaliditetom i mentalnim poteškoćama te terapijske zajednice za ovisnike u Vrbici, Centar za beskućnike, Caritas Đakovačko-osječke nadbiskupije, organizacije Hrvatskog crvenog križa te različite udruge.

Nužno je identificirati ugrožene skupine stanovništva, s posebnim naglaskom na siromaštvo i njegove uzroke, potom definirati i stvoriti kvalitetnu ponudu usluga socijalne skrbi, dostupnu svim stanovnicima te usmjerenu na aktivno uključivanje pojedinaca u društvo i na postizanje socijalne kohezije. Sukladno važećem zakonodavnom okviru, koji predviđa nove kriterije za ostvarivanje socijalnih naknada i socijalnih usluga kao potporu integraciji socijalno isključenih u društvo i na tržište rada, omogućeno je uspostavljanje standarda kvalitete socijalnih usluga te uvjeta za provođenje deinstitucionalizacije i razvijanje novih izvaninstitucionalnih usluga socijalne skrbi, koje će sustavno podupirati Osječko-baranjska županija, JLS te ostali javni dionici.

Domovi za starije i nemoćne osobe, čiji je osnivač Osječko-baranjska županija, u cijelosti su popunjeni i velike su liste čekanja, što je dokaz kvalitetne usluge i relativno niske cijene smještaja. Cijena usluge u navedenim domovima nije tržišna. Kod privatnih pružatelja usluga smještaja ima slobodnih kapaciteta, što je rezultat tržišne cijene koja se kreće do 4.500,00 kuna.

Podatci o stopama kriminala

Analiza stope kriminala sastavni je dio socijalne slike kao indikator koji može utjecati na broj socijalnih slučajeva. Na području PU osječko-baranjske tijekom 2017. godine broj kaznenih djela u odnosu na 2016. smanjen je za 15,5%. Tijekom 2017.godine zabilježeno je smanjenje broja maloljetnih počinitelja za 10,7 % u odnosu na 2016. godinu. Broj ukupno evidentiranih kaznenih djela u 2017. godini u odnosu na 2008. smanjen je za 17,5%.

Zaštita ljudi i imovine, a poglavito zaštita od prirodnih nepogoda, s obzirom na geografiju Osječko-baranjske županije (opasnost od poplave, ledenih poplava, suša i sl.), smatra se važnom aktivnošću koju je potrebno kontinuirano jačati i razvijati, uključujući i regionalnu suradnju s relevantnim dionicima iz susjednih zemalja.

Zaključno, iako su socijalni i ekonomski pokazatelji trenutno u manjoj mjeri bolji nego prethodnih godina, Županija te cijela RH suočavaju se s negativnim demografskim i socijalnim obilježjima. Samo otvaranje novih radnih mjesta i poboljšavanje ekonomske situacije može poboljšati i socijalnu i demografsku sliku Županije. Činjenica je da demografska slika bitno utječe na broj korisnika prava i usluga u socijalnoj skrbi, a time i na socijalnu sliku Županije, jer se povećava broj starijeg stanovništva u odnosu na broj mlađih radno aktivnih osoba, što za posljedicu ima i veće opterećenje socijalnog, zdravstvenog i mirovinskog sustava. Na području Županije nedostaje ustanova za pružanje usluga skrbi osobama s mentalnim i fizičkim poteškoćama kao i ustanova za smještaj osoba s Alzheimerovom i drugim demencijama te hospiciji. Završena je izgradnja centra za pružanje usluga skrbi za osobe s poremećajem iz autističnog spektra.

1.1.3. Društvena i zdravstvena infrastruktura/djelatnosti

Društvena infrastruktura/djelatnosti

U društvene djelatnosti, odnosno, infrastrukturu, ubrajaju se javne službe (uprava, pravosuđe, prosvjeta, visoko školstvo i znanost, kultura, zdravstvo, socijalna skrb i šport), udruge građana, političke stranke, vjerske zajednice i dr. Djelatnosti socijalne skrbi, odgoja i obrazovanja, kulture i zaštite kulturne baštine te zdravstva, detaljnije su obrađene u zasebnim poglavljima.

Djelatnost zaštite ljudi i imovine

U Osječko baranjskoj-županiji djeluje *Državna uprava za zaštitu i spašavanje*, Područni ured Osijek. Djeluju i tri profesionalne vatrogasne postrojbe: Javne vatrogasne postrojbe Grada Osijeka, Grada Belog Manastira i Grada Našica, koje u cijelosti pokrivaju područje Županije.

Na području Osječko baranjske-županije djeluje 16 vatrogasnih zajednica. Ukupno su registrirana 142 dobrovoljna vatrogasna društva, od kojih je 50 središnjih i 92 su ostala dobrovoljna vatrogasna društva. Također, četiri dobrovoljna vatrogasna društva i jedna profesionalna vatrogasna postrojba djeluju u gospodarstvu.

Na području OBŽ djeluje veći broj zaštitarskih tvrtki koje obavljaju djelatnosti vezane uz zaštitu ljudi i imovine te pridonose stanju sigurnosti na području Županije, koje je na visokoj razini.

Površina javne namjene

Površine javne namjene (ceste, ulice, biciklističke i pješačke staze, trgovi, tržnice, igrališta, parkirališta, groblja, parkovne, zelene i rekreacijske površine) važan su čimbenik u svakodnevnom životu građana te je aktivnosti na njihovoj gradnji i održavanju u svrhu unaprjeđenja kvalitete životnog prostora potrebno poduzimati u kontinuitetu u skladu s pravilima struke, tradicijskim, ali i suvremenim zahtjevima oblikovanja i funkcioniranja prostora.

Športska infrastruktura/aktivnost

Osječko-baranjska županija putem Športske zajednice Osječko-baranjske županije, usmjeravanjem financijskih sredstava nastoji stvoriti kvalitetan ustroj i sustav, čime pokušava očuvati šport Županije.

Javne potrebe u športu na području Osječko-baranjske županije propisane su Zakonom o športu, a za njih se financijska sredstva osiguravaju iz Proračuna Osječko-baranjske županije.

Navedene potrebe obuhvaćaju poslove i djelatnosti za koje je određeno da su od lokalne važnosti, kao što su ravnomjeran razvoj športa na cjelokupnom području Osječko-baranjske županije, poticanje i promicanje športa, provođenje športskih aktivnosti djece, mladeži i studenata, djelovanje športskih udruga, športskih zajednica i saveza, športsko-rekreacijske aktivnosti građana, športske pripreme, domaća i međunarodna natjecanja, športske aktivnosti osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom te ostale aktivnosti od interesa za šport Županije.

Financiranje športa, temeljem zakonske regulative moguće je iz više osnova, no i nadalje se ostvarivalo uglavnom putem financijskih sredstava iz proračuna općina, gradova i Osječko-baranjske županije.

Športska zajednica Osječko-baranjske županije i Osječko-baranjska županija kroz Program sufinanciranja ravnomjernog razvoja športa imaju za cilj unaprijediti i jačati razvoj športa u smislu održavanja postojećeg sustava i djelovanja. Posebne aktivnosti usmjerene su prema očuvanju športa djece i mladeži, prema vrhunskom športu, rekreaciji te rekreaciji i športu osoba s invaliditetom. Putem različitih tijela športske će zajednice s područja Osječko-baranjske županije pružati podršku svim segmentima i disciplinama.

Na području Osječko-baranjske županije djeluje 995 športskih udruga (prema podacima Ureda državne uprave, 2016. godina). Prema podacima stručne službe Športske zajednice Osječko-baranjske županije, na području Županije u organiziranom sustavu hrvatskog športa kroz 60 športskih grana djeluje približno 700 udruga s približno 30.000 registriranih športaša. Športska zajednica Osječko-baranjske županije objedinjuje rad 7 članica putem kojih povezuje cjelokupni šport na području Županije. Na području Osječko-baranjske županije trenutno je osnovano 15 granskih športskih saveza.

Na području 7 gradova Osječko-baranjske županije ukupno je 265 športskih objekata od kojih je 176 otvorenih objekata i 89 zatvorenih športskih objekata. U odnosu na potrebe, pokrivenost zatvorenim športskim objektima puno je bolja nego prijašnjih godina i zadovoljava nužne potrebe športa Osječko-baranjske županije. Svi gradovi Županije na svom području imaju adekvatne, djeljive športske dvorane rukometnih dimenzija. Trenutno na području Osječko-baranjske županije djeluju 1052 športska djelatnika.

Sa svrhom i željom educiranja stručnoga kadra u športu, izmješteni studij Viša trenerska škola Kineziološkog fakulteta u Zagrebu, provodi program naobrazbe zainteresiranih studenata, budućih športskih djelatnika, u suradnji sa Zajednicom športskih udruga Grada Osijeka i Športskom zajednicom Osječko-baranjske županije.

Zbog trenutnog stanja u Republici Hrvatskoj, prvenstveno u gospodarstvu, nestimulativnog poreznog sustava u smislu ulaganja u šport, šport je naslonjen jedino na proračune općina, gradova, županija i države, a ti se proračuni svakim danom smanjuju. Financiranje aktivnosti i natjecanja osigurano je iz Proračuna Osječko-baranjske županije. Osim izdvajanja iz proračuna županija, za sustav školskog športa izdvajaju se financijska sredstva iz proračuna općina, gradova i iz Proračuna Republike Hrvatske. Izdvajanja iz proračuna su različita tako da neke općine iz svoga proračuna za šport izdvajaju minimalna, simbolična financijska sredstva, dok neke općine izdvajaju znatna sredstva koja u sebi obuhvaćaju i kapitalna ulaganja i održavanje športskih objekata.

Zdravstvena infrastruktura/djelatnost

Županija je osnivač 11 zdravstvenih ustanova: 6 domova zdravlja (Beli Manastir, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Osijek i Valpovo), Ljekarne Srce – Ljekarni Osječko-baranjske županije, Opće županijske bolnice Našice, Zavoda za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije, Zavoda za hitnu medicinu Osječko-baranjske županije i Poliklinike za rehabilitaciju slušanja i govora „SUVAG“ Osijek.

Struktura zaposlenih u zdravstvenim ustanovama čiji je osnivač Osječko-baranjska županija u 2015. godini bila je sljedeća: 1.231 zdravstvenih djelatnika (79,47%) i 318 nezdravstvenih (20,53%).

Osnivač je KBC-a Osijek Republika Hrvatska. Referentni centar Ministarstva zdravstva za urolitijazu Klinika je za urologiju, a za neuror rehabilitaciju i restauracijsku neurologiju je Klinika za neurologiju. Na području Županije nalazi se i Lječilište "Bizovačke toplice" u Bizovcu, koje je u privatnom vlasništvu.

Regionalna distribucija bolnica u Hrvatskoj pokazuje gustoću bolnica kao i pokrivenost stanovništva liječnicima i bolničkim posteljama po županijama. U Hrvatskoj na 100.000 stanovnika u 2012. godini dolazi 1,4 bolnice. Osječko-baranjska županija ima 0,65 bolnica na 100.000 stanovnika, što je druga najmanja gustoća u Hrvatskoj. Hrvatska se sa 58,9 bolničkih postelja na 10.000 stanovnika nalazi iznad prosjeka zemalja članica EU-a, dok Osječko-baranjska županija ima 46,4 postelje na 10.000 stanovnika, što nas svrstava među 13 županija koje se nalaze ispod državnoga prosjeka.

Na razini RH u prosjeku na 10.000 stanovnika dolazi 13,5 liječnika specijalista zaposlenih na stacionarnim odjelima hrvatskih bolnica. Iznadprosječnu pokrivenost liječnika ima tek šest županija, a među njima je i Osječko-baranjska (14,9 liječnika na 10.000 stanovnika zbog KBC-a Osijek koji obavlja najsloženije postupke zdravstvene zaštite).

Ljekarnička djelatnost obavlja se u pravilu u ljekarnama, a iznimno u ljekarničkim depoima. Na dan 31. prosinca 2016. godine ljekarničku djelatnost na području Županije obavljalo je ukupno 68 ljekarničkih jedinica (jedna više nego u 2015. godini) i 1 depo lijekova. Ljekarničku djelatnost obavljalo je 28 ljekarničkih jedinica i 1 ljekarnički depo u sastavu Ljekarni Osječko-baranjske županije s 56 magistara farmacije.

Na području Osječko-baranjske županije nedovoljno je razvijena mreža palijativne skrbi. Postelje za palijativne bolesnike ili bolesnike kojima je potrebno dugotrajno liječenje osigurani su samo u Općoj bolnici Našice (10). Prema Strateškom planu razvoja palijativne skrbi za područje Osječko-baranjske županije potrebno je 24 – 30 postelja. Za sada nema niti organiziranih mobilnih palijativnih timova (za područje Županije, prema Mreži javne zdravstvene službe, moguće je organiziranje 3 tima). U okviru Doma zdravlja Osijek organiziran je Centar za palijativnu skrb koji obavlja savjetodavne poslove i u svome sastavu ima posudionicu ortopedskih pomagala.

Osječko-baranjska županija podržava daljnji razvoj Centra za edukaciju osječkog Crvenog križa u Orahovici (Virovitičko-podravska županija), centra na regionalnoj razini, koji je osnovan kao podrška korisnicima svih skupina u nepovoljnom položaju.

Zaključno, s obzirom na broj registriranih športskih klubova/udruga u Osječko-baranjskoj županiji, vidljivo je da je broj športskih djelatnika nedostatan za potrebe športa pa se često događa da športski proces vode osobe bez adekvatnog športskog obrazovanja i adekvatne stručne spreme. Nestručni kadrovi u športu za posljedicu imaju povećan broj povreda, odustajanja od športa i narušavanja zdravlja djece, mladeži, ali i športaša uopće.

Iako u posljednjih nekoliko godina Županija ulaže znatne napore u rješavanje problema koji su vezani uz šport, oni i dalje postoje. Glavnina problema ogleda se u nedostatku primjerenih materijalnih uvjeta rada, od raspoloživog prostora do potrebnih objekata i opreme, posebice onih koji su prilagođeni osobama s posebnim potrebama. Iako na području gradova OBŽ postoje solidni uvjeti za razvoj športa, njih bi trebalo unaprijediti, a u ruralnim područjima Županije uložiti dodatne napore, kako ljudske tako i materijalno-financijske, kako bi razina športa bila zadovoljavajuća.

Potrebe športske zajednice u OBŽ, kako one profesionalne tako i rekreativne, visoke su. Veliki dio potreba usko je vezan uz problematiku športa na području OBŽ, koja je ranije navedena. Osim potrebe za novim športskim objektima na području Županije, pokazuje se i potreba za područje školovanja, koja podrazumijeva pokretanje Kineziološkog fakulteta u sklopu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, potreba za edukacijom gledatelja, rukovodećeg športskog kadra, profesionalnog administrativnog kadra, medija, za školovanjem športaša (prilagođen način studiranja/skolovanja i bavljenja športom) kao i druge potrebe. Kada je riječ o profesionalnim/vrhunskim športašima, njima je nužno osigurati preduvjete za ostanak u domicilnoj sredini putem stipendija, školovanja, zapošljavanja, uvjeta treniranja, kvalitetnog stručnog kadra i sl. Športašima s invaliditetom nužno je ponuditi bolju i kvalitetniju skrb te im posebno putem rekreativnih aktivnosti omogućiti i približiti šport, športske dvorane i igrališta za aktivnije uključivanje u sve športske programe.

Na razini RH postoji opći problem s ograničenom raspoloživošću i dostupnošću zdravstvene zaštite, osobito u ruralnim područjima, manjim mjestima, na otocima kao i u nerazvijenim zajednicama. Slična je situacija i u Osječko-baranjskoj županiji kao dominantno ruralnom području. Nedostatak zdravstvenih radnika često je izraženiji u nerazvijenim područjima u kojima su zdravstveni radnici manje skloni prihvatiti posao.

Potrebno je poboljšati pristup zdravstvenoj skrbi unaprjeđenjem i učinkovitijim modelima zdravstvene skrbi, kao što su medicinske usluge na daljinu, poboljšanje primarne zdravstvene zaštite u zajednici, primjena suvremene opreme/tehnologije, dnevne bolnice/jednodnevne kirurgije, objekti/sustavi preventive unutar javnog zdravstva i druge usluge zdravstvenog sustava.

S obzirom na sve starije stanovništvo, Osječko-baranjska županija razvija sustave i jača pristup adekvatnoj palijativnoj skrbi s ciljem poboljšanja kvalitete života bolesnika i njihovih obitelji suočenih s problemima uslijed neizlječivih uznapredovalih bolesti.

1.1.4. Obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje

Na području Osječko-baranjske županije predškolski odgoj i obrazovanje te skrb o djeci predškolske dobi organizirani su u 25 predškolskih ustanova koje zajedno imaju 79 organizacijskih cjelina na zasebnim lokacijama. Osnivači predškolskih ustanova na području Županije su Republika Hrvatska, jedinice lokalne samouprave, pravne i fizičke osobe te vjerske zajednice. U redovite programe u trajanju od 5 do 10 sati dnevno u 2015./2016. godini bilo je uključeno 5.547 djece. To su programi koji obuhvaćaju njegu, odgoj i zaštitu djece od navršene prve godine života do polaska u osnovnu školu. Programom predškole bilo je obuhvaćeno 942 djece. Jasličkim programom u promatranom razdoblju bilo je obuhvaćeno 660 djece. Radi podizanja kvalitete smještaja i programa predškolskog odgoja, neke jedinice lokalne samouprave planiraju ulaganja u sustav predškolskog odgoja i obrazovanja.

Sustav osnovnog školstva

Na području Osječko-baranjske županije djeluju osnovnoškolske ustanove u sustavu 72 matične osnovne škole sa 107 područnih škola u kojima se provodi djelatnost osnovnog odgoja i obrazovanja.

Osječko-baranjska županija osnivač je 52 matične osnovne škole u čijem sastavu je i 105 područnih škola u kojima se odgoj i obrazovanje provodi u ukupno 207 objekata.

Učenicima s teškoćama u razvoju omogućena je integracija u redoviti osnovnoškolski sustav, a osim redovitih osnovnih škola, u Županiji djeluje i Centar za odgoj i obrazovanje „Ivan Štark“, koji pohađaju učenici s teškoćama (laka, umjerena i teža mentalna retardacija). U nekoliko osnovnih škola ustrojeni su posebni odjeli za učenike s teškoćama u razvoju.

Osnovno glazbeno obrazovanje provodi se u Glazbenoj školi Franje Kuhača, Osijek; Osnovnoj glazbenoj školi „Kontesa Dora“, Našice; Umjetničkoj školi u Belom Manastiru. U Osnovnoj školi „August Harambašić“, Donji Miholjac; „Ivan Goran Kovačić“, Đakovo; „Matija Petar Katančić“, Valpovo djeluju odjeli osnovne glazbene škole.

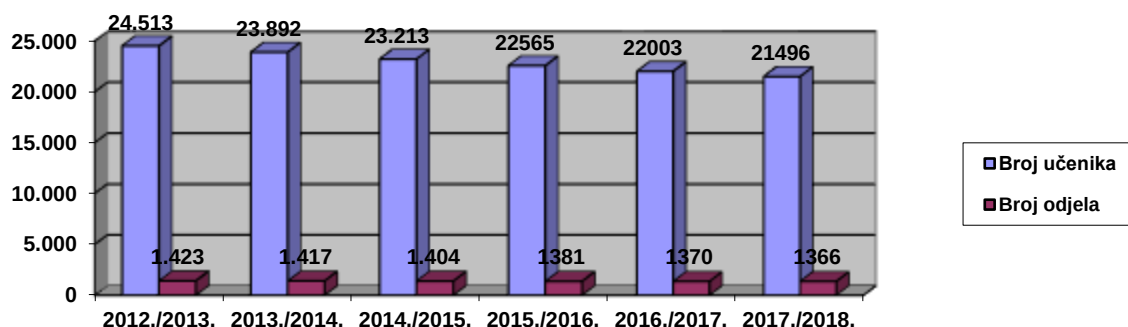
Pripadnicima nacionalnih manjina omogućeno je, sukladno propisima, praćenje nastave na njihovu jeziku i pismu.

Školsku 2016./2017. godinu na području cijele Županije pohađalo je 22.003 učenika razvrstanih u 1.370 razrednih odjela u redovitom osnovnoškolskom programu. Na početku 2017./2018. školske godine u redoviti osnovnoškolski program uključeno je 21.496 učenika razvrstanih u 1.366 razrednih odjela. Iz navedenih podataka vidljivo je kako je 2017./2018. školsku godinu započelo 507 učenika manje u odnosu na prethodnu školsku godinu te da su upisana četiri razredna odjela manje.

Analizirajući ukupan broj učenika u redovitom osnovnoškolskom programu na kraju školske godine i broj razrednih odjela, prosjek učenika po razrednom odjelu iznosi 15,7 učenika.

Ovako mali broj odjela posljedica je sve manjeg upisa učenika u osnovnu školu svake godine, posebice malog broja učenika u kombiniranim razrednim odjelima u područnim školama, dopuštene podjele ukoliko su integrirani učenici s teškoćama u razvoju, te malog broja učenika u odjelima koji slušaju nastavu na jezicima nacionalnih manjina.

Slika 3. Broj učenika i razrednih odjela u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije 2012. – 2017.

**Izvor: Izvješće o stanju u školstvu i poslovanju školskih ustanova čiji je osnivač Osječko-baranjska županija u 2017. godini*

Osječko-baranjska županija ima razvijenu mrežu osnovnih škola. Problemi koji se javljaju iz godine u godinu odnose se na smanjenje broja učenika i razrednih odjela, pogotovo u ruralnim područjima, što dovodi u pitanje održivost postojeće mreže, a opstanak područnih škola u malim sredinama iznimno je važan za lokalnu zajednicu.

Većina redovitih osnovnih škola radi u dvije smjene (43), dok 26 škola nastavu izvodi u jednoj smjeni. To se ocjenjuje zadovoljavajućim, no vjerujemo da će temeljem dodatnih ulaganja u sustav odgoja i obrazovanja, taj broj škola u budućnosti biti i veći te će se na taj način omogućiti kvalitetniji uvjeti za rad.

Osječko-baranjska županija osigurava minimalni standard putem decentraliziranih sredstava, no zbog smanjenja ukupno bilanciranih sredstava za materijalne i financijske rashode, a istodobno stalnog povećanja namjenskih rashoda, dovodi se u pitanje funkcioniranje škola.

Osječko-baranjska županija nastoji povećati pedagoški standard ulaganjem sredstava kroz programe iznad minimalnog standarda te izdvaja sredstva za organizaciju i izvođenje natjecanja, programe i projekte u osnovnim i srednjim školama, za ostale programe u odgoju i obrazovanju, za poticanje izvrsnosti, sufinanciranje obvezne školske lektire u osnovnim i srednjim školama, sufinanciranje međumjesnog prijevoza učenika srednjih škola, ispraćaj maturanata, obilježavanje Dana sjećanja na žrtvu Vukovara, stipendiranje učenika i studenata, program dodjele potpora za poslijediplomski studij, sufinanciranje projekta „Studentski krediti“, za rad pomoćnika u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju. Posebno izdvajamo projekt „Školski obrok za sve“, kojim se omogućava besplatan obrok za sve učenike osnovnih škola.

Potrebno je stvoriti i uvesti jedinstven standard za praćenje i vrednovanje kvalitete rada, za identifikaciju darovite djece i djece s teškoćama u razvoju.

U Osječko-baranjskoj županiji uspostaviti će se centri izvrsnosti s ciljem postizanja još boljih rezultata i povećanja razine znanja darovitih učenika.

U cilju podizanja kvalitete rada u osnovnim školama potrebno je kontinuirano ulagati u infrastrukturu, u opremanje suvremenim nastavnim sredstvima, u informatizaciju, kako bi se pratili suvremeni trendovi, kako bi se postigla zadovoljavajuća razina uređenosti osnovnoškolskog sustava sukladno propisanim pedagoškim standardima.

Sustav srednjeg školstva

Na području Osječko-baranjske županije djeluje ukupno 30 srednjih škola i 2 samostalna učenička doma: Srednjoškolski đачki dom i Učenički dom Hrvatskoga radiše u Osijeku. Osječko-baranjska županija osnivač je 27 srednjih škola i navedena dva samostalna učenička doma.

Osim navedenih škola, djeluje i Isusovačka klasična gimnazija s pravom javnosti, čiji je osnivač Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove, Gaudeamus, privatna srednja škola i Prosvjetno-kulturni centar Mađara u Republici Hrvatskoj čiji je osnivač Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

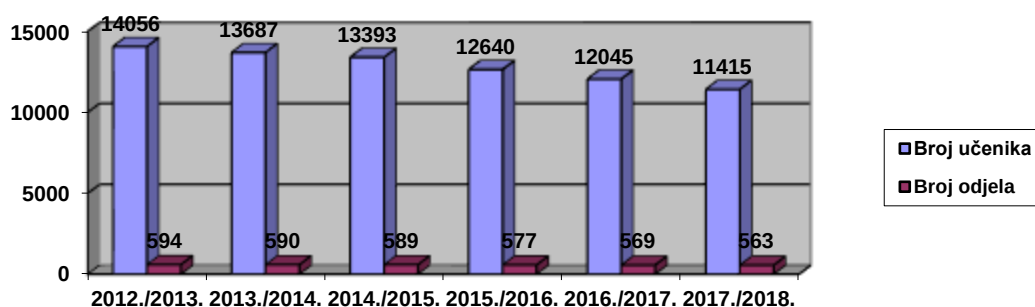
U Osijeku, u sjedištu Županije, djeluje ukupno 16 srednjih škola kojima je osnivač Osječko-baranjska županija. U Belom Manastiru djeluju tri srednje škole, tri u Đakovu, a po jedna u Valpovu, Donjem Miholjcu, Našicama, Đurđenovcu i Dalju. Srednje škole kojima je osnivač Osječko-baranjska županija rade u više od 52 objekta. U ustroju srednjega školstva djeluje i Glazbena škola Franje Kuhača, Osijek, u kojoj se provodi osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, a ima regionalno značenje.

U Osijeku djeluju dva samostalna učenička doma i tri u sastavu Ugostiteljsko-turističke škole, Osijek, Trgovačke i komercijalne škole „Davor Milas“, Osijek i Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju, Osijek. Učenički domovi imaju važnu ulogu u ustroju srednjeg školstva, osobito za učenike iz udaljenih mjesta sa slabim prometnim vezama, kao i za učenike slabijeg materijalnog stanja.

Tijekom školske 2016./2017. godine realizirani su srednjoškolski programi za ukupno 12.045 učenika razvrstanih u 569 razrednih odjela. Analizirajući ukupan broj učenika u redovitom srednjoškolskom programu i broj razrednih odjela, prosjek učenika po razrednom odjelu iznosi 21,17 učenika. Kretanje broja učenika i razrednih odjela u srednjim školama Osječko-baranjske županije obilježavaju manje oscilacije.

Na početku 2017./2018. školske godine upisano je 11.415 učenika razvrstanih u 563 razredna odjela. Prosječan broj učenika po razrednom odjelu iznosio je 20,28 učenika. Navedeno upućuje na zaključak da je tijekom dvije školske godine (2016./2017. i 2017./2018.) prisutno smanjenje broja učenika za 5% te smanjenje broja odjela za 1%.

Slika 4. Razredni odjeli i broj učenika u srednjim školama na području Osječko-baranjske županije

**Izvor: Izvješće o stanju u školstvu i poslovanju školskih ustanova čiji je osnivač Osječko-baranjska županija u 2017. godini*

U sustavu srednjeg školstva evidentan je trend smanjenja broja učenika. Od uvođenja decentralizacije 2001./2002. školske godine, kada je bilo upisano 15.448 učenika, do 2017./2018. školske godine, kada je upisano 11.415 učenika, vidljivo je smanjenje broja učenika za 4.033 učenika. Osim problema smanjenja broja učenika, uočen je i problem upisa učenika u određena proizvodna zanimanja, a koja su potrebna tržištu rada. Uočavajući navedeni problem Osječko-baranjska županija stipendira učenike i studente koji se obrazuju za deficitarna zanimanja, a posebno potiče i učenike i studente koji se obrazuju u STEM području. U strukturi materijalnih i financijskih rashoda srednjih škola i učeničkih domova troškovi prijevoza djelatnika na posao i s posla i troškovi energenata čine gotovo 57% planiranih sredstava te nakon podmirenja fiksnih troškova, školama ne ostaje dovoljno sredstava na raspolaganju za daljnji razvoj.

Županija nastoji povećati kvalitetu odgojno-obrazovnog rada ulaganjem sredstava iznad minimalnog standarda potičući izvrsnost, programe i projekte koji utječu na razvoj znanja, vještina i kreativnosti mladih. Iako Županija ulaže znatna sredstva u infrastrukturu školskih objekata, evidentan je nedostatak nastavno-športskih dvorana, a potrebno je nastaviti ulagati u opremanje školskih objekata (laboratorija, radionica, učioničkog prostora i drugih pratećih sadržaja) i informatičku opremu. S obzirom na razvoj srednjoškolskog sustava u Osječko-baranjskoj županiji i na programe koji se u školama realiziraju, postoji zainteresiranost za smještaj u učeničke domove učenika iz drugih županija te je nužno povećati smještajne kapacitete. Županija će uspostaviti centar izvrsnosti koji će okupljati darovite učenike, što će, vjerujemo, pridonijeti boljem uspjehu naših učenika na natjecanjima i produbljivanju njihova znanja. Napredak srednjoškolskog obrazovanja vidimo u uspostavljanju regionalnih centara kompetentnosti za strukovno obrazovanje povezanih s tržištem rada, koji će opremljenošću i stručnim kadrom biti nositelji kvalitetnog strukovnog obrazovanja.

U cilju podizanja kvalitete srednjoškolskog sustava, potrebno je kontinuirano ulagati u infrastrukturu, u opremanje suvremenim nastavnim sredstvima, u informatizaciju, kako bi se pratili suvremeni trendovi i postigla zadovoljavajuća razina uređenosti srednjeg školstva i učeničkih domova sukladno propisanim pedagoškim standardima. Na području Osječko-baranjske županije djeluje 67 udruga tehničke kulture, koje su udružene u Zajednicu tehničke kulture Osječko-baranjske županije. Zajednica koordinira rad među udrugama i poduzima aktivnosti na širenju tehničke kulture među građanima. Osim s odraslima, velika pozornost posvećuje se radu s mladima. Interes mladih za rad u centrima tehničke kulture rezultat je višegodišnjeg kvalitetnog rada, dobre opremljenosti i kvalitetnih voditelja.

Sustav visokog školstva

Sveučilište u Osijeku osnovano je 1975. godine. Od 1990. godine u svome nazivu sadrži ime Josipa Jurja Strossmayera (UNIOS). U razdoblju od 1995. godine Sveučilište je, uz obnovu, doživjelo niz važnih promjena, posebice u ustroju, novim studijskim programima, znatnim kapitalnim ulaganjima te povećanju broja studenata, nastavnika, suradnika i prateće administracije. Sveučilište provodi funkcionalnu integraciju koja se temelji na jedinstvenom i usklađenom djelovanju svih znanstveno-umjetničkih sastavnica te infrastrukturnih ustanova. Uvažavajući činjenicu da se hrvatsko visoko obrazovanje temelji na europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji, nastojanja osječkog sveučilišta usmjerena su na uključivanje u moderne europske sustave visokog obrazovanja i znanosti s očuvanjem vlastite posebnosti i identiteta.

Kao suvremeno europsko sveučilište, ono naglašava potrebu harmonizacije započetih procesa Bolonjske reforme studijskog sustava, studentske i nastavničke mobilnosti, liberalizacije i permanentnog razvoja visokoškolskog prostora u Republici Hrvatskoj, kao i sve veće dostupnosti međunarodnih istraživačkih programa i projekata te razvoja novih tehnologija u Europskom istraživačkom prostoru. Osječko sveučilište čini 12 fakulteta, Akademija za umjetnost i kulturu i pet sveučilišnih odjela:

Fakulteti

1. Ekonomski fakultet/EFOS
2. Pravni fakultet/PRAVOS
3. Medicinski fakultet/MEFOS
4. Fakultet elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija/FERIT
5. Građevinski i arhitektonski fakultet
6. Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
7. Filozofski fakultet/FFOS
8. Prehrambeno-tehnološki fakultet/PTFOS
9. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
10. Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu
11. Strojarski fakultet u Slavonskom Brodu
12. Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo

Akademija

1. Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Sveučilišni odjeli

1. Odjel za biologiju
2. Odjel za kemiju
3. Odjel za matematiku
4. Odjel za fiziku
5. Odjel za kulturologiju

Ostale sastavnice i posebni odjeli

1. Gradska i sveučilišna knjižnica
2. Studentski centar u Osijeku
3. Studentski centar u Slavanskom Brodu
4. Studentski dom u Đakovu
5. Sveučilišni centar za osiguranje kvalitete visokog obrazovanja
6. Sveučilišni centar za bibliografsko-dokumentacijsku građu o Josipu Jurju Strossmayeru i crkvenoj povijesti
7. Centar za stručne studije
8. Sveučilišni centar za cjeloživotno učenje

Pregled trenda upisa studenata na studije (preddiplomski, diplomski, integrirani, doktorski, preddiplomski specijalistički studij i stručni studij) po studijskim godinama fakulteta UNIOS-a, prikazan je tablicom koja slijedi.

Tablica 2. Portret Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku 2005. – 2016.

	2005./06.	2008./09.	2011./12.	2013./14.	2014./15.	2015./16.
STUDENTI ukupno upisani u studijsku godinu	9 183	17 583	19 465	18 118	17 042	18 004
Preddiplomski	2 924	7 011	7 741	7 575	7 419	7 510
Diplomski	–	847	3 559	3 917	3 912	3 979
Integrirani	944	4 244	3 433	3 203	3 328	3 259
Doktorski	162	490	852	1 044	973	1 242
Preddiplomski specijalistički studij	252	245	309	221	339	334
Stručni studij	4 901	4 746	3 571	2 158	2 046	1 780
NASTAVNICI (FTE)	446	532	644	774	785	775
SURADNICI	163	374	393	360	376	347
ADMINISTRATIVNO-TEHNIČKO OSOBLJE	596	668	774	783	779	780

Izvor: <http://www.unios.hr/o-sveucilistu/portret/>

Strategija Europa 2020. u području obrazovanja izdvaja cilj koji na razini Europske unije treba ispuniti do 2020.: najmanje 40 % stanovništva u dobi između 30 i 34 godine starosti sa završenim tercijskim (visokim) obrazovanjem. Hrvatska ima znatno niži postotak od većine država EU-a (2011. 34,6 % stanovništva 30 – 34 godine s visokim obrazovanjem u EU-27, dok je u RH samo 24,5 %).

Na području Osječko-baranjske županije, prema Popisu 2011. bilo je 32.878 osoba s obrazovanjem iznad srednje stručne spreme ili 12,73 % u odnosu na broj stanovnika starijih od 15 godina (32.878 osoba). Udio stanovnika s osnovnom školom prema istom je izvoru iznosio 51,23 %. Ova se obrazovna struktura smatra nepovoljnom za razvoj područja, uzimajući u obzir i tzv. „odljev mozgova“, tj. iseljavanje stručnih kadrova.

Prema podacima Popisa 2011. *Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima i spolu.*² može se vidjeti detaljna obrazovna struktura stanovništva u Osječko-baranjskoj županiji.

Zaključno, na području Osječko-baranjske županije nužno je kontinuirano raditi na poticanju mladih ljudi na nastavak školovanja putem niza poticajnih mjera i ulaganja u standard studentske populacije. Vezano uz politiku upisa u srednje škole i na fakultete, tj. uz propisivanje upisnih kvota, potrebno je izvršiti preporuke izrađene na osnovi zahtjeva tržišta rada (Hrvatski zavod za zapošljavanje: Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja za svaku kalendarsku godinu). Daljnjim mjerama demografske obnove i mjerama poticanja gospodarstva treba raditi na zadržavanju i privlačenju visokoobrazovanog stanovništva na područje Osječko-baranjske županije.

S obzirom na višegodišnji negativni trend pada broje djece svih dobnih skupina, postoji potreba za rješavanjem glavnih problema u obrazovnom sustavu osiguravanjem boljih mogućnosti i pristupa uslugu u obrazovanju na svim razinama kako bi se taj trend smanjio te je slijedom toga nužno djelovati na svim razinama u Republici Hrvatskoj. Omogućavanjem više sredstava za sufinanciranje jedinica lokalne samouprave povećala bi se dostupnost obrazovnih usluga u ruralnim sredinama i stvorile pretpostavke za bolje uvjete obrazovanja.

Potrebno je nastaviti ulagati u sustav školstva iznad minimalnog standarda. Potrebno je ulagati u izgradnju novih školskih objekata, rekonstrukciju i održavanje postojećih objekata, opremanje sukladno državnim pedagoškim standardima koji teže uvođenju rada u jednoj smjeni, modernizaciji strukovnog obrazovanja i njegovu usklađivanju s tržištem rada. U srednjim školama potrebno je uskladiti nastavne planove i programe s potrebama gospodarstva, posebice programe koji pridonose gospodarskom razvoju Županije. Treba nastaviti sa stipendiranjem darovitih učenika i studenata, učenika i studenata koji se obrazuju za deficitarna zanimanja te stipendirati učenike i studente u STEM području, vodeći skrb i o učenicima i studentima slabijeg socijalnog statusa. Potrebno je poticati rad centara izvrsnosti koji će pridonijeti kvalitetnijem odgojno-obrazovnom radu te dati mogućnost učenicima za izražavanje njihove darovitosti te bolje pripreme za natjecanja.

Potrebno je osnivanje regionalnih centara kompetentnosti za strukovno obrazovanje, koji će opremljenošću, stručnim kadrom i umreženošću sa svim relevantnim dionicima biti nositelji kvalitetnog strukovnog obrazovanja sukladno potrebama tržišta. Potrebno je usmjeriti programe koji potiču rad mladih i cjeloživotno učenje. Na svim razinama postoji potreba za usklađivanjem s pedagoškim standardima i osiguravanjem ravnomjernog razvitka i istih mogućnosti koje su važne za kvalitetno obrazovanje i razvoj Županije.

² https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/h01_01_32/h01_01_32_zup14.html

U svrhu poticanja demografske politike i demografskih mjera Republike Hrvatske, potrebno je osnovati dodatne ustanove koje brinu o predškolskom odgoju i obrazovanju kao i unaprijediti postojeće kroz obnovu i proširenje infrastrukture te dodatna zapošljavanja kompetetnoga kadra, a sve u cilju što većih kapacitetnih mogućnosti kako bi se svim roditeljima pružila mogućnost korištenja navedenih usluga. Nadalje, u ruralnim područjima, tj. na području općina OBŽ, potrebno je ulagati u infrastrukturu (bilo prenamjenom postojećih objekata bilo gradnjom novih) koja pruža usluge predškolskog odgoja i obrazovanja, a sve u cilju povećanja kvalitete života lokalnog stanovništva, zadržavanja mladih obitelji u ruralnim sredinama te povećanja broja mladog stanovništva u ruralnim sredinama.

U cilju pristupačnosti osnovnoškolskog obrazovanja, potrebno je pružiti i osigurati provedbu osnovnoškolskog obrazovanja u svim područjima Županije, s posebnim naglaskom na ruralna područja koja se ne nalaze u blizini urbanih područja – gradova Osječko-baranjske županije. Time Županija osigurava svojim najmlađim stanovnicima pravo na obrazovanje i pravo jednakih mogućnosti za sve, bez obzira na mjesto stanovanja.

Problemi koji se javljaju, a čiji će se trendovi nastaviti i u budućnosti, vezani uz osnovnoškolsko obrazovanje jesu smanjenje broja stanovništva, posebice smanjenje broja novorođenih, pa time i smanjenje broja upisane djece u osnovnim školama, posebice u ruralnim krajevima Županije. Nadalje, negativan utjecaj imaju i migracije stanovništva iz ruralnoga u urbano područje, kako i migracija stanovništva RH u zapadnoeuropske razvijene zemlje. Svi ti procesi ostavljaju posljedice na osnovno školstvo u ruralnim sredinama u kojima ostaje manji dio osnovnoškolske djece koja potom svoje obrazovanje moraju tražiti u prvoj većoj sredini s osnovnoškolskom ustanovom ili, pak, osnivanjem područnih škola u navedenim sredinama ukoliko one zadovoljavaju unaprijed postavljene kriterije za osnivanje područne škole. Navedeni problemi mogu se smanjiti ili, pak, neutralizirati boljom gospodarskom situacijom u Županiji kao i razvojem ostalih pripadajućih segmenata unutar lokalne zajednice.

S ciljem usklađivanja obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada, srednjoškolsko obrazovanje i institucije zadužene za provedbu tog sustava moraju pratiti trendove na tržištu rada, ali i biti u suglasnosti s potrebama visokoškolskog obrazovanja. Poseban naglasak na usklađenost s tržištem rada treba biti u sferi srednjoškolskog strukovnog obrazovanja. Institucije u školstvu koje su zadužene za provedbu strukovnog obrazovanja upisne kvote i pripadajući program trebaju uskladiti s potrebama poslodavaca/poduzetnika kako bismo sinergijskim učinkom između obrazovnog sustava i gospodarstva dobili obrazovanu radnu snagu koja je svoje obrazovanje stekla na tržištu rada. Županija će u sferi svojih mogućnosti poticati takav model obrazovanja putem stipendiranja učenika/-ca ili pružanja drugih olakšica u deficitarnim zanimanjima (primjerice, sufinanciranje liječničkog pregleda pri upisu u deficitarna zanimanja), posebice onima koji su od važnog interesa za područje Županije.

U cilju povećanja broja visokoobrazovnog stanovništva na području Osječko-baranjske županije, Županija će i dalje nastavljati poticati izvrsnost studenata putem stipendija. U skladu s europskim standardima visokog obrazovanja, Županija će u skladu sa svojim mogućnostima nastojati poticati ulaganja u infrastrukturnu obnovu kao i u njeno proširenje, a sve u cilju povećanja njezine kvalitete.

1.2. Gospodarstvo

1.2.1. Opća gospodarska kretanja

Okosnicu razvoja gospodarstva Osječko-baranjske županije čine poljoprivreda i prateća industrija, posebno prerađivačka, ali i IT industrija koja sve više uz potencijale poljoprivrede otvara prostor za daljnje širenje i jačanje gospodarstva na kvalitetnim temeljima. Očuvanost prirode i bioraznolikost čine temelj za razvoj ruralnog turizma, a bogatstvo prirodnih resursa i povoljan prometni položaj pridonose obilježju Osječko-baranjske županije kao izvozno orijentiranom regionalnom gospodarstvu. Navedenoj tvrdnji u prilog idu i pokazatelji trgovinske razmjene.

Županije koje žele povećati svoj razvoj trebaju težiti ravnomjernom razvoju svih svojih dijelova. S obzirom na to da je OBŽ na razini 96,46 % prosjeka RH dohotka po stanovniku, može se zaključiti kako je potrebno ulagati u ukupan razvoj Županije, istovremeno vodeći računa o ravnomjernom razvoju svih jedinica lokalne samouprave. Indeks razvijenosti služi kao podloga za razvojne politike temeljene na analizi stanja gospodarstva te se izračunava na temelju sljedećih pokazatelja:

Tablica 3. Indeks razvijenosti Osječko-baranjske županije

Opis	Razdoblje	Vrijednosti osnovnih pokazatelja	Vrijednosti standardiziranih pokazatelja u odnosu na nacionalni prosjek
Prosječni dohodak po stanovniku	2014. – 2016.	26.216,25	96,46
Prosječni izvorni prihodi po stanovniku	2014. – 2016.	2.271,75	94,17
Prosječna stopa nezaposlenosti	2014. – 2016.	0,2369	86,85
Kretanje stanovništva	2016. – 2006.	91,90	96,41
Indeks starenja	2011.	106,3	105,52
Udio obrazovanog stanovništva	2011.	0,1749	105,52
Indeks razvijenosti			96,009

Izvor: Republika Hrvatska – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije - Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.

Kada se analizira dohodak po stanovniku po jedinicama lokalne samouprave Županije, kao jedan od parametara indeksa razvijenosti, evidentno je da grad Osijek kao regionalno središte ima najveći dohodak po stanovniku od 33.322,88 kn, nakon čega slijede Našice (26.078,20 kn) i Općina Antunovac (25.823,70 kn), dok su najniže rangirane općine i Drenje (14.618,00 kn), Jagodnjak (14.140,62 kn) i Levanjska Varoš (11.696,79 kn),

Dohodak najniže rangirane općine čini 35 % dohotka najviše rangiranog – Osijeka. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 5: Dohodak po stanovniku po jedinicama lokalne samouprave u Osječko-baranjskoj županiji*. Analizom podataka za druge županije, vezano uz prosjek dohotka po stanovnika na razini jedinica lokalne samouprave, utvrđeno je da prosjek na razini JLS-a Osječko-baranjske županije (20.532 kn) iznosi 46 % prosjeka Grada Zagreba, a od pet istočnih županija jedino Požeško-slavonska ima neznatno veći prosjek koji iznosi 20.566 kn.

Gospodarstvo Osječko-baranjske županije specijalizirano je u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, opskrbi vodom, uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom, građevinskom sektoru te prerađivačkoj industriji. U sektoru prerađivačke industrije Osječko-baranjska županija specijalizirana je u sljedećim djelatnostima: proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, proizvodnja papira i proizvoda od papira, proizvodnja strojeva i uređaja, proizvodnja odjeće, proizvodnja prehrambenih proizvoda, prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja, proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala, proizvodnja proizvoda od gume i plastike.

Detaljnije podatke sadrže *Prilog 6: Indeks specijalizacije gospodarskih sektora OBŽ za 2016. godinu (broj zaposlenih)* i *Prilog 7: Broj zaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji i RH prema odjeljcima NKD-a za 2016.godinu*.

Hrvatska gospodarska komora definirala je indeks gospodarske snage prema kojemu su rangirane županije u Hrvatskoj, čime se realnije definira međusobno pozicioniranje županija te pridonosi aktiviranju razvojnih resursa.

Prvi indeks gospodarske snage (za 2016.godinu) pokazuje da se samo Grad Zagreb i dvije županije nalaze iznad prosjeka RH, dok je preostalih osamnaest županija ispod prosjeka.

Za 2016. godinu indeks je Osječko-baranjske županije 79,2 % (RH=100), dok navedeni indeks za 2017. godinu iznosi 80,9 %, što se može interpretirati kao jedan od pozitivnih smjerova kretanja gospodarstva.

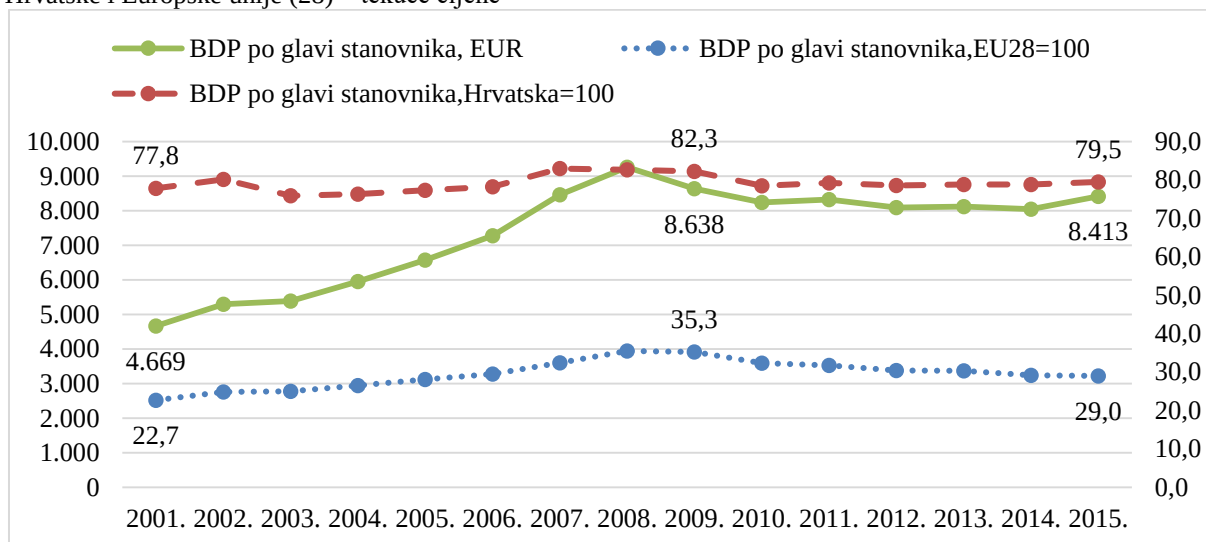
Prema posljednjim usporedivim podacima koje je objavio Europski statistički ured (Eurostat), gotovo sve hrvatske NUTS 3 regije 2014. godine smještene su po razvijenosti (gledajući BDP po stanovniku) u donjoj trećini regija EU-a (ukupno je 1.342 NUTS 3 regije u EU-u), izuzev Grada Zagreba. Ukupno 16 hrvatskih županija nalazi se unutar 10 % najnerazvijenijih NUTS 3 regija u EU-u, dok se 6 županija nalazi unutar 5 % najnerazvijenijih NUTS 3 regija u EU-u. Četiri najniže rangirane hrvatske regije jesu slavonske županije (*izuzev Osječko-baranjske*).

1.2.1.1. Bruto domaći proizvod

Bruto domaći proizvod (BDP) Osječko-baranjske županije u 2015. godini iznosio je 18.859 milijuna kuna ili 2.478 milijuna eura, odnosno 5,6 % ukupnog BDP-a Republike Hrvatske, što je svrstava na šesto mjesto prema veličini BDP-a županija u Republici Hrvatskoj. Udio OBŽ u Kontinentalnoj Hrvatskoj iznosi 8,2 %. *BDP po stanovniku* u Županiji iznosio je 64.019 kuna ili 8.413 eura, što je 20,5 % manje od prosjeka Republike Hrvatske.

Prema BDP-u po stanovniku Županija se nalazi na devetom mjestu među županijama u Republici Hrvatskoj. Udio u Kontinentalnoj Hrvatskoj iznosi 78 %. Analizom podataka uočava se da Grad Zagreb obuhvaća 49 % BDP-a Kontinentalne Hrvatske i 33 % ukupnog BDP-a Hrvatske, što još jednom upozorava na neravnomjeran razvoj regionalnih područja RH, ali i neadekvatnu podjelu na dvije statističke regije – Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku, koja ne ispunjava svoju svrhu ako jedno područje obuhvaća gotovo pola BDP-a statističke regije. Detaljnije podatke sadržavaju *Prilog 8: BDP za RH i županije 2000. – 2015.* i *Prilog 9: BDP za RH i županije po stanovniku za 2000. – 2015.*

Slika 5. Nominalni bruto domaći proizvod Osječko-baranjske županije i usporedba s prosjekom Republike Hrvatske i Europske unije (28) – tekuće cijene

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistika u nizu od 15. veljače 2018. i Eurostat; obrada. HGK Županijska komora Osijek

Iako je u posljednjih promatranih 15 godina prisutan rast BDP-a po glavi stanovnika, navedeni pokazatelj još uvijek je znatno ispod prosjeka EU-a. Razdoblje krize koja je bila prisutna nakon 2008. godine ostavilo je posljedice na gospodarstvo, što je evidentno i kroz navedene pokazatelje BDP-a po glavi stanovnika – Hrvatska i Osječko-baranjska županija još nisu dostigle razinu prije navedene financijske krize.

1.2.1.2. Bruto dodana vrijednost

Ako se analizira petogodišnje razdoblje, evidentne su oscilacije bruto dodane vrijednosti (BDV) bez znatnije promjene unutar promatranog razdoblja. U usporedbi s ostalim županijama analizirano prema bruto dodanoj vrijednosti, Osječko-baranjska županija se unutar razine Kontinentalne Hrvatske nalazi na trećem mjestu iza Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Najveći udio u BDV-u prema NKPS-u 2012. čine poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (16,6 %), dok su ostale djelatnosti zastupljene u rasponu 3,0 – 6,8 %.

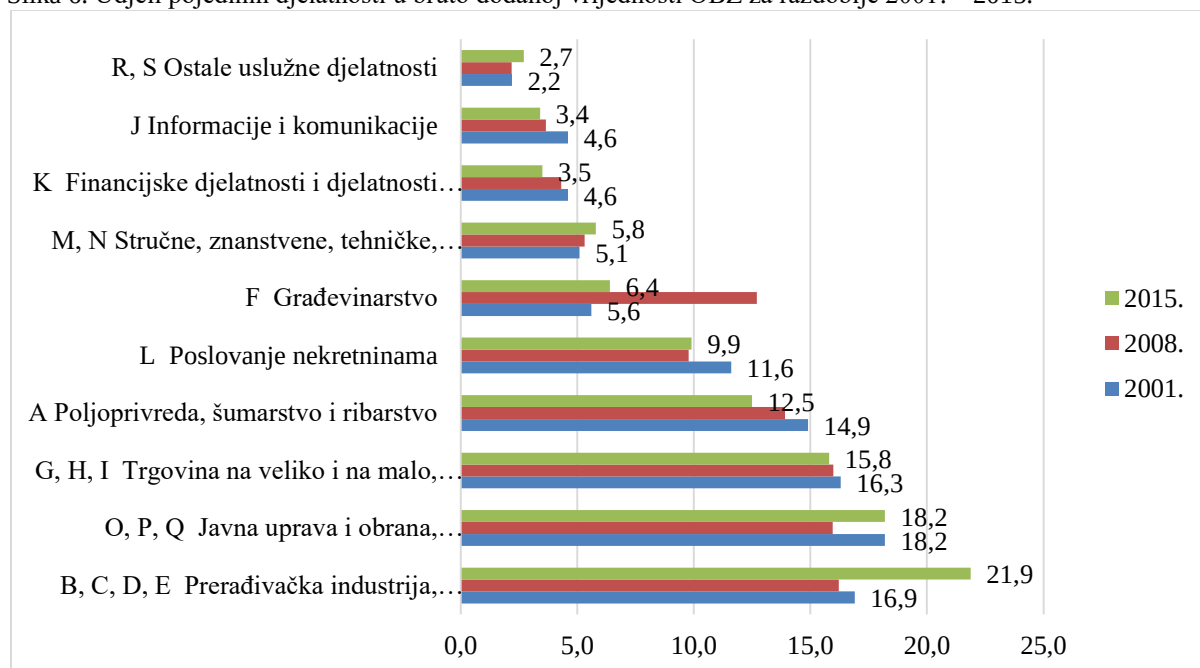
Tablica 4. Komparativna analiza kretanja BDV-a za razdoblje 2011. – 2015. (u mil. HRK)

BDV	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Republika Hrvatska (RH)	287.476.544	281.766.269	280.308.634	281.000.884	286.483.934
Kontinentalna Hrvatska (KH)	197.141.698	192.590.039	191.064.616	191.136.547	195.011.732
Osječko-baranjska županija (OBŽ)	16.280.138	15.705.667	15.740.853	15.664.361	15.938.888
Komparativna analiza					
OBŽ / KH	8,26 %	8,16 %	8,24 %	8,20 %	8,17 %
OBŽ / RH	5,66 %	5,57 %	5,62 %	5,58 %	5,56 %

Izvor: Državni Zavod za statistiku Tab.12.1.2.1 i 12.1.2.2. ; obrada JU ŽRA OBŽ

Analiza udjela pojedinih djelatnosti u bruto dodanoj vrijednosti prikazuje da je tijekom promatranog razdoblja zbog utjecaja krize bio prisutan znatan pad aktivnosti sektora građevinarstva, koji je osnova drugim sektorima (2008. – 2015.), za 6,3 postotna boda, Prerađivačka industrija zabilježila je rast od 5,7 postotnih bodova. I dalje je evidentan utjecaj financijske krize iza 2008.godine i nespremnosti kako nacionalnog gospodarstva tako i gospodarstva Osječko-baranjske županije. Potrebno je snažnije pozicioniranje važnih sektora za Županiju kao što su poljoprivreda i prateće djelatnosti, prerađivačke i druge industrije, gdje su u promatranom razdoblju evidentni pomaci, iako nedovoljni s obzirom na razinu prije financijske krize. Jedan je od pozitivnih pokazatelja prerađivačka industrija koja je 2015. godine zabilježila rast u odnosu na 2001. godinu za 5 postotnih bodova, građevinarstvo se još uvijek nije oporavilo, no s obzirom na najavljene investicije te kroz energetske obnovu, očekuje se da će i navedeni sektor obilježiti znatni rast.

Slika 6. Udjeli pojedinih djelatnosti u bruto dodanoj vrijednosti OBŽ za razdoblje 2001. – 2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Priopćenje broj 12.1.3 od 15. veljače 2018.; obrada. JU ŽRA OBŽ

Zaključno, u migracijama stanovništva standard stanovnika jedan je od glavnih motiva promjene sredine. Veza razvijenosti i rješavanja problema iseljavanja vidi se po vezi dohotka po stanovniku i indeksa općeg kretanja stanovništva, na što upućuje zaključak da općine i gradovi koji žele zadržati svoje stanovništvo trebaju težiti vrijednosti dohotka po stanovniku od približno 30.000 kuna.

Specijaliziranost gospodarstva Županije u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, daje osnovu za snažniji poticaj navedenom sektoru kroz razvoj na kvalitetnim temeljima, vodeći računa o tome da se smanjuje pozicioniranje Županije kao sirovinke baze.

Problematika statističke klasifikacije prostornih jedinica RH-NUTS 2 na dvije regije: Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku, i dalje se očituje u neadekvatnom smještanju mnogih županija na viši stupanj razvijenosti nego što zaista jest. Navedeni problem odnosi se i na Osječko-baranjsku županiju, a najave ukidanja takve podjele dobrodošle su.

Razina BDP-a, odnosno, BDP-a po stanovniku na razini Županije zaostaje za prosjekom RH, samim time i u odnosu na prosjek EU-a, dok se povećanje udjela u ukupnom BDP-u na razini RH može ostvariti daljnjim razvojem gospodarstva temeljenom na industrijama koje stvaraju dodanu vrijednost kroz iskorištavanje sirovina za stvaranje novih proizvoda, primjerice preradom primarnih poljoprivrednih proizvoda.

Komparativna analiza statističkih podataka ukazuje na nedovoljan rast BDP-a kao i BDV-a tijekom promatranog razdoblja, što je obilježje cjelokupnoga gospodarstva Republike Hrvatske, koje se i dalje suočava sa svojevrsnom sanacijom posljedica krize iza 2008. godine. Analiza udjela pojedinih djelatnosti u bruto dodanoj vrijednosti upozorava da je zbog utjecaja krize (iza 2008.) prisutan znatan pad aktivnosti sektora građevinarstva, ali je zabilježen i rast prerađivačke industrije, što su dobre osnove za daljnji razvoj prerađivačke industrije te daljnjeg pozicioniranja Županije kao okruženja snažne prerađivačke industrije.

1.2.2. Tržište rada

1.2.2.1. Radna snaga

Prema podacima HZMO-a, tijekom 2017. registrirano je prosječno mjesečno 84.536 korisnika mirovinskog osiguranja. U odnosu na prethodnu godinu zaposlenost je povećana za 0,8 % ili 632 osobe. U isto vrijeme nezaposlenost je smanjena za 16,4 % te je s 23.453 nezaposlene osobe procijenjena stopa nezaposlenosti bila 21,7 %, dok je procijenjena prosječna stopa nezaposlenosti smanjena za 3,4 postotna boda. Najviše zaposlenih (podatci HZZO-a) bilo je u trgovini (16,1 %), prerađivačkoj industriji (15,6 %), obrazovanju (10,0 %).

Tablica 5. Broj stanovnika, radno sposobno stanovništvo (radna snaga/kontingent), zaposleno i nezaposleno stanovništvo na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2011. – 2016.

	Spol	Ukupno	Stanovništvo			Zaposleni	Nezaposleni
			0-14	15-64	65 i više	HZMO	HZZ
Popis 2011.	sv.	305.032	46.806	206.692	51.534	90.191	31.289
	m	146.891	23.918	103.747	19.226	49.754	13.894
	ž	158.141	22.888	102.945	32.308	40.437	17.395
2012.*	sv.	302.751	45.607	205.755	51.389	89.241	31.467
	m	145.878	23.276	103.381	19.221	48.687	14.344
	ž	156.873	22.331	102.374	32.168	40.554	17.123
2013.*	sv.	300.950	44.688	204.635	51.627	86.585	34.072
	m	145.066	22.819	102.945	19.302	47.157	15.740
	ž	155.884	21.869	101.690	32.325	39.428	18.332
2014.*	sv.	298.272	43.813	202.355	52.104	81.063	35.382
	m	143.791	22.369	101.823	19.599	44.106	16.088
	ž	154.481	21.444	100.532	32.505	36.957	19.294
2015.*	sv.	294.233	42.772	199.052	52.409	82.386	30.340
	m	141.979	21.894	100.183	19.902	44.656	13.187
	ž	152.254	20.878	98.869	32.507	37.730	17.153
2016.*	sv.	290.412	41.719	196.019	52.674	84.568	26.668
	m	140.134	21.316	98.659	20.159	45.601	11.332
	ž	150.278	20.403	97.360	32.515	38.967	15.336

Izvor: * DZS, Priopćenje br.7.1.4., rujan 2017. i Popis stanovništva (2011.)

Prema službenim statističkim podacima i Popisu stanovništva iz 2011. godine, na području Osječko-baranjske županije živjelo je 305.032 stanovnika, što je 7,1 % od ukupnog broja stanovnika Republike Hrvatske (4.284.889). U petogodišnjem razdoblju, od 2012. do 2016. godine, kada je na području Županije prema procjeni živjelo 290.412 stanovnika, broj stanovnika smanjio se za 12.339 ili 4,1 %. Ipak, razmjeri iseljavanja i veći su nego što pokazuje statistika.

U odnosu na prosjek prethodne godine, u 2016. smanjena je razina radne snage za 2.142 osobe (1,9 %), pod utjecajem povećanja zaposlenog (za 2,8 % ili 2.263 osobe) i smanjenja nezaposlenog (za 13,6 % ili 4.405 osoba) stanovništva, što znači da je jedan dio stanovništva izašao iz radno sposobnoga (stariji od 64 godine) ili otišao u ekonomski neaktivno radno sposobno stanovništvo.

Prema navedenim podacima, udio je zaposlenih u ukupnom broju stanovnika prema Popisu 2011. 45 %, a nezaposlenih žena 56 %, dok 2016.godine navedeni udjeli iznose 46 % i 58 %, što upozorava na rast zaposlenih za jedan te nezaposlenih žena za 2 postotna boda.

1.2.2.2. Zaposlenost i nezaposlenost

Zaposlenost

Na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini, u odnosu na 2011., zabilježen je pad radno sposobnog stanovništva za 5,2 %, pad broja zaposlenih za 6,23 %, dok je stopa zaposlenosti gotovo na istoj razini, približno 43 %. Na nacionalnoj razini u navedenom razdoblju broj zaposlenih stanovnika smanjio se za 1,4 %, a stopa zaposlenosti povećala se sa 53 % u 2011. na 54 % u 2016. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 10. Radno sposobno stanovništvo i zaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji i RH za razdoblje 2011. – 2016.*

Prema podacima DZS-a i HGK-a Županijske komore Osijek, vezanima uz broj zaposlenih prema odjeljcima NKD-a za 2016. godinu, evidentno je da se najveći udio zaposlenih nalazi u proizvodnji prehrambenih proizvoda (udio u ukupno zaposlenima od 7,7 %), zatim slijede proizvodnja odjeće (3,1 %), proizvodnja gotovih metalnih proizvoda (osim strojeva i opreme – 3 %), proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda (2,7 %), proizvodnja strojeva i uređaja (2,7 %) te prerada drva i proizvoda od drva i pluta (2,4 %). Ostale djelatnosti pojedinačno čine manje od 2 % ukupnog broja zaposlenih.

Struktura evidentiranog zapošljavanja

Od ukupnog broja zaposlenih, 10.768 osoba bile su **žene**, s udjelom u ukupnom zapošljavanju od 54,0 %, u odnosu na 52,9 % u 2016. godini. U odnosu na 2016. godinu, zapošljavanje žena smanjilo se za 5,0 % ili 569 žena, a zapošljavanje muškaraca za 9,0 % ili 912 muškarca.

Tablica 6. Zaposlene osobe s evidencije nezaposlenih prema razini obrazovanja i spolu u 2016. i 2017. godini

Tablica 6. Zaposleni osobe s evidencijom nezaposlenosti prema razini obrazovanja i spolu u 2016. i 2017. godini								
	Opis	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina, gimnazija	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
UKUPNO	2016.	21.435	652	3.041	6.779	7.331	1.171	2.461
	Struktura	100,0	3,0	14,2	31,6	34,2	5,5	11,5
	2017.	19.954	668	2.977	5.967	6.865	1.087	2.390
	Struktura	100,0	3,3	14,9	29,9	34,4	5,4	12,0
ŽENE	Indeks	93,1	102,5	97,9	88,0	93,6	92,8	97,1
	2016.	11.337	346	1.665	2.820	4.062	745	1.699
	Struktura	100,0	3,1	14,7	24,9	35,8	6,6	15,0
	2017.	10.768	328	1.610	2.542	3.914	699	1.675
MUŠKARCI	Struktura	100,0	3,0	15,0	23,6	36,3	6,5	15,6
	Indeks	95,0	94,8	96,7	90,1	96,4	93,8	98,6
	2016.	10.098	306	1.376	3.959	3.269	426	762
	Struktura	100,0	3,0	13,6	39,2	32,4	4,2	7,5
MUŠKARCI	2017.	9.186	340	1.367	3.425	2.951	388	715
	Struktura	100,0	3,7	14,9	37,3	32,1	4,2	7,8
	Indeks	91,0	111,1	99,3	86,5	90,3	91,1	93,8

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 7.1.4, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Statistička izvješća, obrada: HZZ RU Osijek

Razina obrazovanja – približno 65 % evidentiranog zapošljavanja odnosi se na osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem, uključujući osobe sa završenom četverogodišnjom srednjom školom i gimnazijom (6.865 osoba ili 34,4 %) te osobe s trogodišnjom srednjom školom i školom za KV i VKV radnike (5.967 osoba ili 29,9 %). Najmanji udio zapošljavanja bio je kod osoba s prvim stupnjem fakulteta, stručnim studijem i višom školom – 1.087 osoba ili 5,4 %.

U usporedbi s prethodnom godinom, najmanje smanjenje evidentiranog zapošljavanja kod osoba je sa završenom osnovnom školom (za 2,1 % ili 64 osobe) i fakultetom (za 2,9 % ili 71 osobu). Kod osoba bez obrazovanja, odnosno bez škole i nezavršene osnovne škole, zapošljavanje se povećalo za 2,5 % ili 16 osoba.

Nezaposlenost

Od ukupnog broja nezaposlenih osoba u 2017. godini (23.453), 59,96 % bile su žene. Iznad 50 % nezaposlenih obuhvaćale su osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem. Broj nezaposlenih u 2017. smanjio se za približno 17 %.

Tablica 7. Kretanje nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji i RH za razdoblje 2016. – 2017.

Prosječni broj nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2016. i 2017. godini								
Opis	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	Osnovna škola	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina, gimnazija	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	
UKUPNO	2016.	28.062	2.403	6.278	8.275	8.333	1.072	1.701
	Struktura (%)	100,0%	8,6%	22,4%	29,5%	29,7%	3,8%	6,1%
	2017.	23.453	2.088	5.178	6.713	6.943	950	1.581
	Struktura (%)	100,0%	8,9%	22,1%	28,6%	29,6%	4,1%	6,7%
	Indeks 17/16.	83,58	86,89	82,48	81,12	83,32	88,62	92,95

Izvor: Izvješće o nezaposlenosti i zapošljavanju na području Osječko-baranjske županije za 2017. godinu

Dugotrajna i nezaposlenost mladih

Dugotrajna nezaposlenost najizraženija je kod nezaposlenih osoba najstarijih **dobnih skupina**. Međutim, ako znamo da dulje čekanje na zaposlenje (preko godinu dana) otežava povratak u aktivnost, može se zaključiti da su i mlađe nezaposlene osobe pogođene dugotrajnom nezaposlenošću. U svim dobnim skupinama do 35 godina, više od 50 % nezaposlenih čekalo je posao dulje od godine dana: od 35 do 39 godina 51,2 %, od 40 do 44 godine 59,8 %, od 45 do 49 godina 60,6 % i 70,4 % nezaposlenih osoba životne dobi od 50 i više godina čekalo je posao dulje od godinu dana.

Tablica 8. Struktura (%) nezaposlenih osoba prema trajanju nezaposlenosti i dobi u 2017. godini (godišnji prosjek)

Trajanje nezaposlenosti	Ukupno	Dobna struktura							
		15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50+
Kratkotrajna	48,9	88,6	74,4	70,4	56,1	48,8	40,2	39,4	29,6
Dugotrajna	51,1	11,4	25,6	29,6	43,9	51,2	59,8	60,6	70,4

Izvor: Izvješće o nezaposlenosti i zapošljavanju na području Osječko-baranjske županije za 2017. godinu

Nezaposlenost prema razini obrazovanja

Trajanje nezaposlenosti različito je s obzirom na **razinu završenog obrazovanja**, tj. trajanje nezaposlenosti opada s povećanjem razine obrazovanja. Kratkotrajna nezaposlenost (do jedne godine) bila je najučestalija kod osoba sa završenim fakultetom – 68,6 % nezaposlenih tijekom 2017. čekalo je posao do jedne godine. U najnepovoljnijem položaju bile su osobe bez škole (68,0 % dugotrajno nezaposlenih) i sa završenom osnovnom školom (61,6 % dugotrajno nezaposlenih).

Tablica 9. Nezaposlenost prema trajanju i razini obrazovanja za 2017. godinu na području Osječko-baranjske županije

Trajanje nezaposlenosti	Ukupno	Bez škole i nezavršena osnovna škola	OŠ	SŠ za zanimanja do 3 god. i škola za KV i VKV radnike	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina, gimnazija	Prvi stupanj fakulteta, stručni studij i viša škola	Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat
Kratkotrajna	48,9	32,0	38,4	48,9	55,0	64,7	68,6
Dugotrajna	51,1	68,0	61,6	51,1	45,0	35,3	31,4

Izvor: Izvješće o nezaposlenosti i zapošljavanju na području Osječko-baranjske županije za 2017. godinu

Zaključno, statistički podatci o broju stanovnika, odnosno padu ukupnoga broja stanovnika kao i radno sposobnog stanovništva, posljedica su iseljavanja stanovništva s područja Županije (i RH) kao i negativnog prirodnog prirasta. Navedeno ima štetne posljedice na gospodarstvo i društvo u cjelini. Negativni trendovi utječu na prinos sredstava koja se koriste za isplatu mirovina, smanjenje djece, nedostatak radne snage, najviše visokoobrazovanih mladih ljudi. Visok udio nezaposlenih osoba s nižom stručnom spremom, mladih s visokim obrazovanjem i visok udio nezaposlenih žena odražava se na sve sektore gospodarstva (primjerice, na prerađivačku industriju). Kako je prisutan trend iseljavanja velikog broja aktivnog stanovništva, podatci o nezaposlenosti više ne čine dominantno relevantan pokazatelj stanja na tržištu rada. Sukladno navedenome, potrebno je osigurati adekvatan razvoj industrije, posebno prehrambene i prerađivačke, zbog prirodnih obilježja Županije i velikog broja hektara poljoprivrednih površina. Razvojne politike i poticanje zapošljavanja u onim sektorima u kojima je moguće ostvariti dodanu vrijednost u sadašnjem, ali i budućem razdoblju predstavljaju imperativ usmjeravanja razvoja gospodarstva i društva.

Usmjerenost obrazovnog sektora prema zahtjevima tržišta rada nije na dostatnoj razini. Mlađa populacija, među kojima veliki broj kvalificiranih radnika, iseljava s područja Osječko-baranjske županije. Iseljavanje je negativno demografsko obilježje koje su prošle i prolaze mnoge zemlje u okruženju te je ključno pitanje suočavanje relevantnih aktera, prije svega državnih struktura, s ovim problemom s ciljem pronalaska kvalitetnih rješenja, programa i projekata koji će osigurati smanjenje iseljavanja i osigurati povratak te doseljavanje stanovništva na područje Županije.

1.2.3. Poslovno okruženje

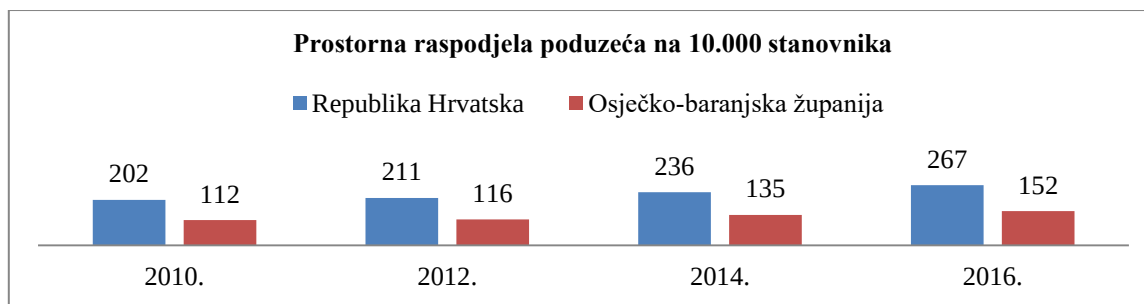
1.2.3.1. Aktivnost poduzeća na području Osječko-baranjske županije

Analiza podataka poduzeća prema veličini i broju zaposlenih za 2016. godinu pokazuje da mikropoduzeća i mala poduzeća čine udio od 98 % u ukupnom broju poduzeća, 61 % ukupno zaposlenih, 52 % ostvarene dobiti. Mikropoduzeća ostvarila su negativni trgovinski saldo, dok su mala poduzeća imala pozitivan saldo od 74 milijuna kuna. Iz provedene analize može se zaključiti kako mikropoduzeća i mala poduzeća čine temelj poduzetničke aktivnosti na prostoru Županije po broju zaposlenih te zajedno ostvaruju veću dobit od sume dobiti srednjih i velikih poduzeća. Ipak, velika poduzeća ostvaruju pozitivan saldo trgovinske razmjene u iznosu od 3,07 mlrd. kuna te se može zaključiti kako prema tom pokazatelju čine okosnicu izvozne orijentiranosti gospodarskih subjekata s područja Županije. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 11: Poduzeća prema veličini i drugim obilježjima u 2016.*

Prostorna podjela poduzeća

Komparativni prikaz prostorne raspodjele poduzeća na 10.000 stanovnika za RH i Osječko-baranjsku županiju za razdoblje 2010. – 2016. pokazuje rast od 36 % te se može promatrati kao rast poduzetničke aktivnosti.

Slika 7. Komparativni prikaz prostorne raspodjele poduzeća na 10.000 stanovnika za RH i Osječko-baranjsku županiju za razdoblje 2010. – 2016.

Izvor: HGK; ŽK Osijek, Obrada JU ŽRA OBŽ, svibanj 2018.

Rast novoosnovanih poduzeća u razdoblju 2005. – 2017. može se promatrati kao rast poduzetničke aktivnosti, no potrebno je daljnje jačanje potpornih institucija na lokalnoj i regionalnoj, ali i državnoj razini. Veliki broj ugašenih poduzeća, posebno u 2012., dijelom se može pripisati i brisanju subjekata sukladno neprijavlivanju financijskih izvješća.

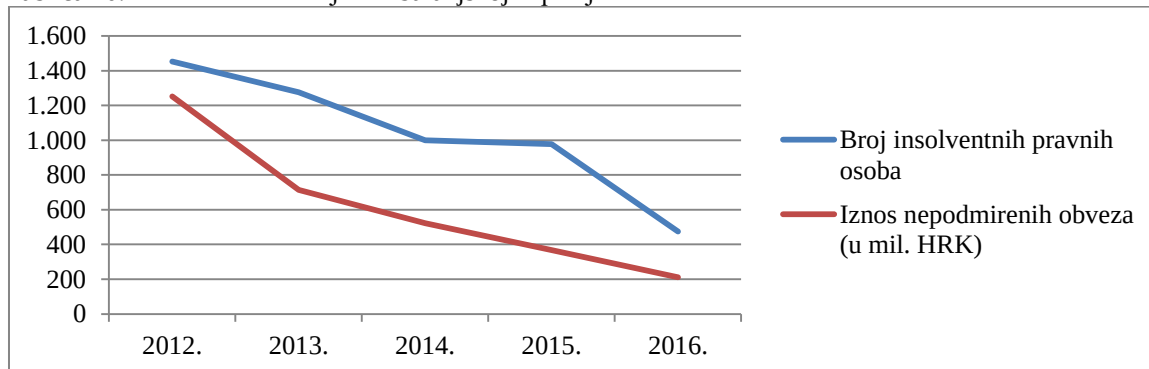
Slika 8. Pregled novoosnovanih i ugašenih poduzeća prema pravnom obliku i vlasništvu kapitala (domaći i inozemni) u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2005. – 2017.

Godina	Ugašena ¹					Inozemni osnivački/matrimo društvo	Nova ¹					Inozemni osnivački/matrimo društvo	Aktivna ²
	Ukupno	d.d.	d.o.o.	j.d.o.o.	j.t.d.		ukupno	d.d.	d.o.o.	j.d.o.o.	j.t.d.		
2005	88	6	82	0	0	0	234	0	233	0	0	1	3225
2006	59	9	50	0	0	0	291	1	289	0	1	0	3315
2007	98	6	91	0	1	0	364	1	363	0	0	0	3535
2008	78	1	75	0	2	0	423	0	421	0	1	1	3326
2009	74	2	69	0	3	0	286	0	286	0	0	0	3379
2010	61	3	57	0	0	1	351	0	346	5	0	0	3567
2011	88	1	86	0	1	0	316	0	316	0	0	0	3575
2012	1728	7	1719	0	2	0	369	0	288	81	0	0	3528
2013	196	3	190	1	2	0	798	1	261	534	0	2	3775
2014	665	2	654	4	4	1	732	0	245	487	0	0	4006
2015	443	4	419	19	1	0	732	0	274	454	0	4	4298
2016	830	6	579	244	1	0	660	0	218	439	0	3	4332
2017	498	3	237	256	2	0	794	0	215	575	2	2	np

Izvor: (1) Sudski registar, (2) Fina, Obrada HGK ŽK Osijek

U razdoblju 2012. – 2016. (stanje na dan 31. prosinca) broj insolventnih pravnih osoba u kontinuiranom je padu koji prate i niži iznosi nepodmirenih prijavljenih obveza kao i posljedično smanjenje udjela u iznosu u odnosu na RH.

Tablica 10. Insolventnost u Osječko-baranjskoj županiji

Izvor: HGK Stanje u gospodarstvu Osječko-baranjske županije, str.10–11.; Obrada JU ŽRA OBŽ

1.2.3.2. Poslovanje poduzetnika u Osječko-baranjskoj županiji

Iz analize financijskih rezultata poslovanja poduzetnika vidljivo je kako su ukupni prihodi u 2017. godini od 24,8 milijardi kuna bili veći za 2,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Brži rast rashoda (6,3 %) utjecao je na pad dobiti razdoblja (-1,5 %) i rast gubitka razdoblja (-167,9 %). Prosječna mjesečna plaća isplaćena u 2017. godini za 6,5 % je veća u odnosu na 2016. godinu. Brži rast izvoza (8,2 %) u odnosu na uvoz (5,7 %) uvjetovao je rast trgovinskog salda od 10 %. U 2017. godini u novu dugotrajnu imovinu investiralo je 454 poduzetnika (9 % svih poduzetnika ili svaki 11. poduzetnik), i to ukupan iznos od 1,2 milijarde kuna, što je za 19 % manje nego što je investirano u 2016. godini.

Tablica 11. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika OBŽ u 2017. godini (iznosi u tisućama kuna, prosječne plaće u kunama, indeks 2016=100)

Pokazatelj	2016.	2017.	Indeks	Udio u RH 2016.
Broj zaposlenih (na bazi sati rada)	37.339	39.184	104,9	4,4 %
Ukupni prihodi	24.250.920	24.838.814	102,4	3,8 %
Ukupni rashodi	23.472.804	24.954.316	106,3	3,9 %
Dobit razdoblja	1.127.854	1.110.990	98,5	2,9 %
Gubitak razdoblja	516.605	1.383.843	267,9	4,3 %
Konsolidirani financijski rezultat	611.249	-272.853	-44,6	2,1 %
Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom	4.181	4.453	106,5	80,5 %
Izvoz	5.078.665	5.494.300	108,2	4,2 %
Uvoz	3.155.788	3.336.029	105,7	3,0 %
Trgovinski saldo	1.922.877	2.158.272	112,2	10,7 %
Investicije u novu dugotrajnu imovinu	1.173.477	950.537	81,0	4,6 %

Izvor: FINA

Detaljniji podatci o zbirnim rezultatima poduzeća kao i komparativna analiza u odnosu na rezultate na razini RH dostupni su okviru *Priloga 12: Rezultati poduzeća sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007. – 2016.*

Analiza podataka o broju poduzetnika i zaposlenih prema djelatnostima pokazuje da je najveći broj zaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji u prerađivačkoj industriji, slijede trgovina i građevinarstvo te poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo. Ova četiri sektora zapošljavaju 64 % zaposlenih. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 13: Broj poduzetnika i broj zaposlenih prema djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu.*

U prerađivačkoj industriji najveći dio zaposlenih radi u proizvodnji prehrambenih proizvoda. Najvažniji doprinos porastu zaposlenih osigurava sektor prerađivačke industrije, trgovina i djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Svoj negativan doprinos s padom zaposlenosti dao je sektor građevinarstva i, u sklopu prerađivačke industrije, proizvodnja odjeće i proizvodnja namještaja. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 14: Financijsko poslovanje po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu.*

Najveći udjel u ostvarenim ukupnim prihodima Osječko-baranjske županije tijekom 2017. godine ostvarila je prerađivačka industrija, slijede je poljoprivreda i trgovina te građevinarstvo. U ova četiri sektora ostvareno je 81 % ukupnih prihoda. Trećinu ukupnih prihoda u prerađivačkoj industriji ostvarila je proizvodnja prehrambenih proizvoda. Unutar prerađivačke industrije najveći je doprinos rastu dala proizvodnja papira i proizvoda od papira, a slijede je proizvodnja strojeva i uređaja te proizvodnja proizvoda od gume i plastike. Negativan doprinos s padom ukupnoga prihoda bilježi građevinarstvo te, u sklopu prerađivačke industrije, proizvodnja odjeće i proizvodnja prehrambenih proizvoda.

Najviše neto profitne marže ostvarene su u sektorima financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja i sektoru informacije i komunikacije te, u sklopu prerađivačke industrije, proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda.

Najniže marže imaju sektor građevinarstva i proizvodnja kože i srodnih proizvoda. Prerađivačka industrija i poljoprivredni sektor izvoze 83 % ukupne vrijednosti izvoza.

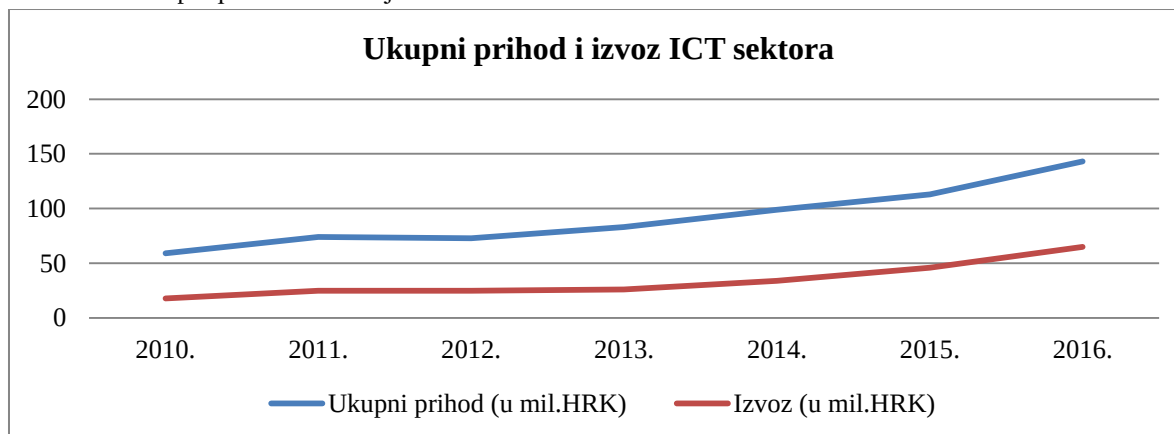
U prerađivačkom sektoru prednjače proizvodnja strojeva i uređaja, prehrambenih proizvoda, papira i proizvoda od papira te proizvodnja odjeće. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 15: Izvoz po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu*. Najveći iznos investicija u dugotrajnu imovinu tijekom 2017. godine ostvaren je u sektoru prerađivačke industrije, poljoprivrede, šumarstva i ribarstva te u sektoru opskrbe vodom, u uklanjanju otpadnih voda, gospodarenju otpadom te djelatnosti sanacije okoliša. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 16: Investicije po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu*.

Analiza Centra za poduzetništvo Osijek vezana uz trenutnu procjenu potencijala rasta pojedine djelatnosti temeljene na podacima za 2016. i 2017. rangiranjem prema tri ključna parametra (udio djelatnosti u ukupnim prihodima, indeks rasta i neto profitna marža) pokazala je da najveći potencijal za rast postoji u djelatnostima: Informacije i komunikacije, Proizvodnja papira i proizvoda od papira, Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo te Popravak i instaliranje strojeva i opreme. Unatoč navedenom pokazatelju, perspektive postoje i u drugim djelatnostima. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 17: Analiza Centra za poduzetništvo Osijek*.

ICT sektor jedna je od propulzivnijih grana gospodarstva, koja nudi mogućnosti za razvoj profesionalne karijere, kao i odlične uvjete samozapošljavanja. Jačanje ICT struke stimulirajuće djeluje na cjelokupno gospodarstvo, a ICT industrija izvor je velikih promjena u poslovnoj praksi drugih industrijskih djelatnosti. Navedeni sektor obuhvaća više djelatnosti iz klasifikacije djelatnosti NACE 2007., ali su u Županiji najvažnije djelatnosti koje se svrstavaju pod šifrom J62 – Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima, i to kako po broju tvrtki tako i po broju zaposlenih i ostvarenim rezultatima poslovanja.

Prema podacima HGK-a Županijske komore Osijek, godišnje financijsko izvješće o poslovanju u 2016. godini predalo je 129 trgovačkih društava sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji, čija je osnovna djelatnost J62 Računalno programiranje, savjetovanje i povezane djelatnosti, što je za 18 % više u odnosu na 2015. godinu.

Tablica 12. Ukupni prihod i izvoz djelatnosti J62 u OBŽ

Izvor: FINA; HGK ŽK Osijek, Obrada JU ŽRA OBŽ

Ukupni prihod IT tvrtki sa sjedištem u OBŽ u 2016. godini iznosi 143,2 milijuna kuna, što je za 27 % više nego u 2015. Prihodi od prodaje u inozemstvu u ukupnim prihodima sudjeluju s 46 % i iznose 65 milijuna kuna, u odnosu na 2015. veći su za 42 %. Ukupni su se prihodi od 2008. do 2016. godine gotovo udvostručili, a izvoz je 15 puta veći. Dobit koju su osječko-baranjske IT tvrtke ostvarile u 2016. iznosi 21,9 milijuna kuna i za 30 % je veća u odnosu na dobit iz 2015. godine. Popularizaciji zanimanja iz IT sektora i povećanju atraktivnosti struke programera među mladima u novije vrijeme uvelike pridonosi Udruga Osijek Software City koja je osnovana 2013. godine na inicijativu najvažnijih tvrtki IT sektora Županije, a čiji je krajnji cilj postići prepoznatljivost Osijeka u svijetu.

Plaće

Prosječna mjesečna neto plaća u 2016. godini u Županiji, prema podacima FINE iz godišnjih financijskih izvještaja o poslovanju trgovačkih društava, iznosila je 4.134 kune i za 18 % bila manja od prosječne mjesečne neto plaće na razini Republike Hrvatske, koja je iznosila 5.049 kune.

U najzastupljenijoj djelatnosti – prerađivačkoj industriji, isplaćena je prosječna neto plaća u iznosu od 4.129 kuna, što je na razini prosječne neto plaće za ukupno gospodarstvo Županije u 2016., koja je iznosila 4.134 kune. Unutar prerađivačke industrije najveća prosječna plaća bila je u proizvodnji ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda (građevinski materijali) i iznosila je 6.078 kuna, a najmanja je bila u proizvodnji metala – 2.750 kuna.

U djelatnosti poljoprivrede prosječna je neto plaća iznosila 4.516 kuna, što je za 9,2 % više od spomenute prosječne neto plaće u gospodarstvu Županije. U trgovini je prosječna neto plaća iznosila 3.873 kune, a u graditeljstvu 4.087 kuna – obje ispod prosjeka plaće u ukupnom gospodarstvu. Djelatnost s najvećom prosječnom neto plaćom u iznosu od 7.424 kune bila je umjetnost, zabava i rekreacija, a djelatnost s najmanjom plaćom u iznosu od 2.691 kunom bila je djelatnost pružanja smještaja i usluživanja hrane.

Robna razmjena s inozemstvom

U 2016. godini poduzetnici s područja Osječko-baranjske županije izvezli su roba u vrijednosti od 4,26 milijardi kuna, a uvezli u vrijednosti od 3,92 milijarde kuna. Izvoz roba u 2016. godini bio je 12 % veći u odnosu na 2015. godinu, a uvoz veći za 15 %, pri čemu je ostvaren pozitivan saldo robne razmjene u iznosu od 341,1 milijun kuna. Navedeni pokazatelji idu u prilog činjenici da gospodarstvo Županije ima utvrđene dobre temelje za daljnji razvoj pojedinih sektora i povećanje pozitivnog salda robne razmjene. U odnosu na cjelokupnu statističku regiju Kontinentalne Hrvatske, udio je izvoza gospodarskih subjekata s područja Županije 6,21 %, uvoza 3,33 %.

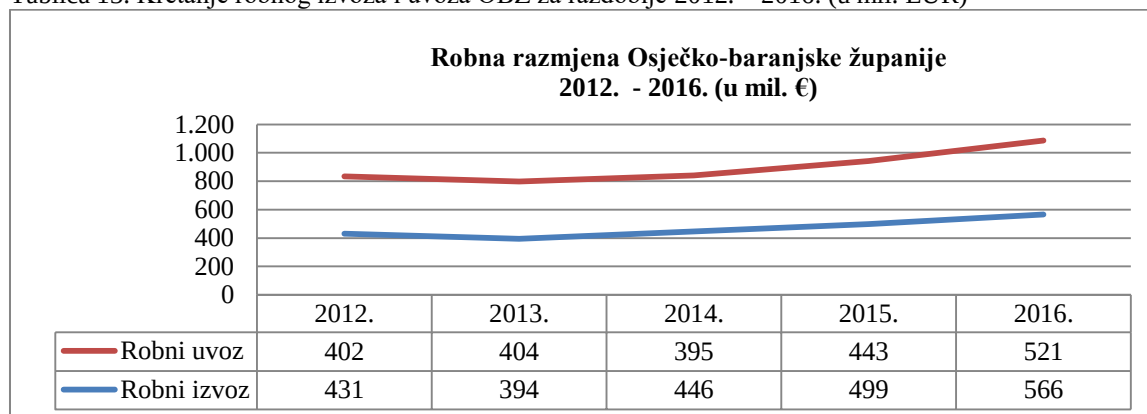
S druge strane, ako se usporede podatci za Županiju u odnosu na ostale četiri slavonske županije koje bi po svim obilježjima trebale biti zasebna statistička regija NUTS 2 razine, evidentno je da su gospodarski subjekti s područja Županije ostvarili 82,16 % ukupne vrijednosti izvoza i 76 % ukupne vrijednosti uvoza.

Poduzetnici sa sjedištem u Županiji u 2016. godini, čija je osnovna djelatnost prerađivačka industrija, ostvarili su 78 % ukupnog izvoza roba i 59 % ukupnog uvoza roba. Poduzetnici s osnovnom djelatnosti *poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo* sudjelovali su u izvozu i uvozu roba s 12 %, dok je trgovina ostvarila 9 % ukupnog izvoza i 26 % ukupnog uvoza roba.

Promatrano prema djelatnostima, pozitivan saldo razmjene roba ostvarile su prerađivačka industrija u iznosu od 993 milijuna kuna i poljoprivrede, šumarstvo i ribarstvo – 29,2 milijuna kuna, dok je trgovina ostvarila negativan saldo robne razmjene u iznosu od 639,5 milijuna kuna. Ostale djelatnosti zajedno ostvarile su negativan saldo robne razmjene u iznosu od 41,6 milijuna kuna.

Najvažniji vanjskotrgovinski partner u 2016. godini bila je Njemačka s kojom je ostvareno 1,5 milijardi kuna robne razmjene, pri čemu je ostvaren negativan saldo robne razmjene u iznosu od 322 milijuna kuna. Najveći pozitivan saldo robne razmjene ostvaren je s Bosnom i Hercegovinom u iznosu od 369 milijuna kuna. Treće najvažnije izvozno tržište je Mađarska (11,2 % ukupnog izvoza).

Tablica 13. Kretanje robnog izvoza i uvoza OBŽ za razdoblje 2012. – 2016. (u mil. EUR)

Izvor: HGK Robna razmjena hrvatskih županija 2017. / DZS; Obrada JU ŽRA OBŽ

1.2.3.3. Izravna strana ulaganja

Prema podacima HNB-a, u razdoblju 1993. – 2017., na nacionalnoj su razini ostvarena skromna inozemna izravna ulaganja s obzirom na potencijal. Analizirajući podatke, evidentna je nedovoljna razina ulaganja koja nije samo karakteristika na nacionalnoj razini već je takvo stanje prisutno i na regionalnoj i lokalnoj razini. Izravna inozemna ulaganja u poduzeća u Hrvatskoj imala su cikličan karakter, bez jasno vidljivoga trenda. Ulaganja u Osječko-baranjskoj županiji uglavnom slijede nacionalni trend.

Tablica 14. Izravna strana ulaganja, obveze po djelatnostima 1993. – 2017.

Izravna ulaganja, Obveze (po djelatnostima, 1993. – 2017.) u milijunima eura		
NKD	Djelatnost	O
64	Financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	-8,4
46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	6,8
23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	25,7
93	Športske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti	12,4
20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	24,4
14	Proizvodnja odjeće	13,8
01	Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima	35,9
28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. N.	37,7
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	3,3
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	74,0
49	Kopneni prijevoz i cjevovodni transport	39,1
42	Gradnja građevina niskogradnje	91,8
	Vlasnička ulaganja u nekretnine	-16,9
	Ostale djelatnosti	-3,2
	Ostalo	5,1
	UKUPNO	341,5

Izvor: HNB, Baza inozemnih izravnih ulaganja

1.2.3.4. Poduzetnička potporna infrastruktura

Poduzetničku infrastrukturu čine *poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije*. Poduzetničke zone kao infrastrukturno opremljena područja definirana prostornim planovima, namijenjena obavljanju određenih vrsta poduzetničkih, odnosno gospodarskih aktivnosti čine okosnicu razvoja poduzetništva na području Osječko-baranjske županije. Na području Osječko-baranjske županije osnovano je više od 80 poduzetničkih zona. Tridesetak je zona gotovo u potpunosti infrastrukturno opremljeno, a ostale su zone u fazi pripreme.

Zone su raspoređene prema administrativnoj podjeli na općine i gradove, a smještene su u svim gradovima na području Županije te u gotovo svim općinama. Dio poduzetničkih zona koje su već u realizaciji putem fondova Europske unije unaprijedile su svoju infrastrukturu kako bi bile u potpunosti opremljene i na raspolaganju korištenju poduzetnicima. U pripremi je novi katalog poduzetničkih zona s detaljnim podatcima o zonama spremnima za prihvata investitora.

Izgradnjom poduzetničkih zona Osječko-baranjska županija, općine i gradovi žele potaknuti razvoj gospodarstva na svome području, riješiti prostorne probleme poduzetnika i poticati buduće poduzetnike na ulaganje. Osnivanjem poduzetničkih zona i proširenjem aktivnosti u postojećim zonama, na dugoročan se način pomaže poduzetnicima u rješavanju problema prostora, odnosno stvaranju uvjeta za nesmetani rad, korištenje zajedničke infrastrukture i povezivanje poduzetnika smještenih na istom prostoru.

Razvojne agencije zadužene su za operativno provođenje mjera za razvoj gospodarstva i poduzetništva, poticanje i privlačenje investicija te iniciranje i realizaciju projekata poticanja gospodarskog razvitka i poduzetništva, objedinjavajući rad gospodarskih subjekata, lokalnih i regionalnih poduzetničkih institucija te visokoobrazovnih institucija i centara znanja.

Na području OBŽ djeluje nekoliko razvojnih agencija, i to Lokalna razvojna agencija Grada Belišća, Baranjska razvojna agencija Grada Belog Manastira (BARA), Lokalna razvojna agencija Valpovo – Petrijevci, Miholjački poduzetnički centar – Lokalna razvojna agencija, Našička razvojna agencija NARA te, kao krovna razvojna agencija za OBŽ, JU ŽRA OBŽ.

Poduzetnički centri zaduženi su za operativno provođenje mjera za razvoj i poticanje poduzetništva na lokalnom i/ili širem području (županija, regija) i predstavljaju središta stručne i edukativne pomoći poduzetnicima radi razvoja poduzetništva u njihovim sredinama.

Na području OBŽ djeluju sljedeći poduzetnički centri: Centar za poduzetništvo Osijek, Miholjački poduzetnički centar, Našička razvojna agencija NARA d.o.o., Poduzetnički centar Beli Manastir, Poduzetnički centar Đakovo d.o.o., Poduzetničko-razvojni centar Općine Erdut, Valpovački razvojni centar d.o.o. te zadruga Poduzetnička mreža.

Poslovni Inkubatori podrška su poduzetnicima u ranoj fazi razvoja projekata te pružaju stručnu, tehničku i edukativnu pomoć za pokretanje poduzetničkih projekata i poduzeća te njihov brz i održiv razvoj.

S tom svrhom na području Županije djeluju 4 inkubatora: Poduzetnički inkubator Polet d.o.o., TERA Tehnopolis d.o.o., BIOS – Poduzetnički inkubator d.o.o. te Poduzetnički inkubator Osvit.

Poduzetnički akceleratori zaduženi su za pružanje podrške poduzetnicima u post-inkubacijskoj fazi, odnosno u fazi razvoja i širenja poslovanja na domaćem i stranom tržištu.

Na području Osječko-baranjske županije do sada nije postojao akcelerator, no u Gospodarskoj zoni općine Antunovac u srpnju 2018. godine započela je gradnja Poduzetničkog inkubatora i akceleratora Antunovac, a čija je ukupna vrijednost 21.402.869,68 kuna, od čega su bespovratna sredstva 19.698.872,28 kuna, odnosno 93,4 % ukupnog iznosa.

Poslovni parkovi raspolažu fizičkim prostorima, zemljištem i resursima za smještaj malih, srednjih i velikih poduzetnika na komercijalnoj osnovi, s posebnim fokusom na privlačenje domaćih i inozemnih investicija.

Znanstveno-tehnološki parkovi osnivaju se radi komercijalizacije znanstvenih rezultata i poticanja suradnje znanstvenika i gospodarstvenika.

Centri kompetencije provode istraživačke projekte razvojnog ili proizvodnog karaktera i razvijaju kompetencije u pojedinim područjima te s njima drugi poslovni subjekti mogu ugovoriti usluge istraživanja i razvoja u svrhu jačanja pojedinih industrijskih grana.

Društveno poduzetništvo jača svoju integraciju u gospodarsko okruženje gdje se Osječko-baranjska županija nalazi na drugom mjestu s 14 aktera ili 15,56 %. S aspekta teritorijalne rasprostranjenosti aktera društvenog poduzetništva, OBŽ se svrstava u sam nacionalni vrh³.

Na području Osječko-baranjske županije postoji velik broj poduzetničkih potpornih institucija, kao što je Centar za poduzetništvo Osijek, a u jedinstvenom registru poduzetničke infrastrukture – JRPI, Ministarstva gospodarstva, poduzetništva i obrta upisano je 18 poduzetničkih potpornih institucija:

1. JU ŽRA OBŽ – Javna ustanova Županijska razvojna agencija Osječko-baranjske županije
2. BIOS – Inkubator za nove tehnologije u Osijeku
3. TERA TEHNOPOLIS – poduzetnički inkubator u Gradu Osijeku
4. Valpovački poduzetnički centar
5. Poduzetnički inkubator Osvit – zadruga (Grad Donji Miholjac i drugi)
6. POLET – Poduzetnički inkubator Grada Belišća
7. BSRZ Dardačka – Poslovni park u Dardi
8. CLIP – Poduzetnički centar Grada Našice
9. Poduzetnički centar Beli Manastir
10. Poduzetnički centar Đakovo d.o.o.
11. Poduzetnički centar – Općina Erdut
12. Miholjački poduzetnički centar Lokalna razvojna agencija – Donji Miholjac
13. RODA – Agencija za održivi razvoj Općine Antunovac
14. BARA – Lokalna razvojna agencija Belog Manastira
15. LRA Belišće
16. LRA Valpovo – Petrijevci
17. NARA – Lokalna razvojna agencija u Našicama
18. Zadruga Poduzetnička mreža Bilje

Nepovezanost između znanosti i gospodarstva vidljiva je prvenstveno na nacionalnoj razini, no predstavnici znanstvenih institucija u suradnji s predstavnicima gospodarstvenika odlučili su pokrenuti određene projektne aktivnosti kako bi pozitivno utjecali na stanje u kojemu se trenutno nalaze znanost i gospodarstvo. Naime, Ekonomski fakultet u Osijeku 2014. godine potpisao je Sporazum o znanstvenoj i stručnoj suradnji s Hrvatskom udrugom poslodavaca. Kao rezultat potpisanog Sporazuma, uslijedili su brojni pomoci u promicanju povezivanja znanosti i gospodarstva (do danas preko 40 sporazuma čiji je ključni predmet znanstveno-stručna suradnja i različiti oblici prakse za naše studente). Programom dobrovoljnih stručnih studentskih praksi, koji obuhvaća 5 slavonskih županija, studentima se nastoje pružiti dodatna stručna praktična znanja kako bi teorijska znanja koja posjeduju uspješno primijenili u privatnom sektoru. Na taj način Ekonomski fakultet u Osijeku prvi je preuzeo inicijativu povezivanja znanosti i gospodarstva, što su kasnije prepoznali i ostali fakulteti sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Isti je projekt prepoznat i na nacionalnoj razini gdje su inicijativu pokrenuli poduzetnici i HUP kako bi na vrijeme počeli ulagati u ljudske resurse te na taj način barem u jednoj mjeri povezali znanost i gospodarstvo. Potrebno je istaknuti kako u navedenom području djelovanja ne postoje niti jedna strategija ili plan razvoja/rada, bilo na nacionalnoj bilo na regionalnoj razini, kojima bi se povezale potrebe gospodarstva s obrazovnim institucijama i resursima koje one imaju.

Na nacionalnoj razini postoji, primjerice, suradnja između velikih poduzeća i Instituta, no kada se promatra regionalnu razinu – Osječko-baranjsku županiju, navedena suradnja ne postoji. Razlog je djelomično i u tome što su znanstveno-istraživačke institucije većinom smještene u velikim sredinama, dok u manjim sredinama takvih institucija nedostaje.

³ Izvještaj o stanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj u 2015, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb; Tisak ITG, Zagreb, str.61–64.

Zaključno, pokazatelji za pojedine sektore ukazuju na visok stupanj specijalizacije u prerađivačkoj industriji kao i trgovini, stoga je potrebno daljnje jačanje navedenih, ali i drugih sektora kako bi se postigao gospodarski razvoj temeljen na izvozno orijentiranim proizvodima kojima se, s obzirom na specifičnost područja Osječko-baranjske županije, može konkurirati na europskom tržištu. Upravo visok udio turizma na obali, ali i sve veći razvoj kontinentalnog turizma, trebaju biti osnovica plasmana autohtonih proizvoda subjekata s područja Osječko-baranjske županije. S obzirom na veliki broj turista, razvojne politike trebaju biti usmjerene na što veći stupanj domaćih kvalitetnih proizvoda koji će stvarati dodanu vrijednost na obali tijekom turističke sezone. Unutar kontinentalnog turizma ostvaruje se navedeni učinak, ali nije ostvaren dostatan stupanj proizvodnje, odnosno količine koje će moći zadovoljiti veći dio potražnje tijekom ljetnih mjeseci na Jadranskoj obali. Najveći dio poduzeća prema veličini čine mikropoduzeća koja tvore okosnicu razvoja gospodarstva, čiji zaposlenici zajedno s malim poduzećima obuhvaćaju većinu gospodarske aktivnosti. Pristup financiranju u okviru fondova EU-a kao i edukacije te podrške potpornih institucija, treba ojačati u svim sektorima. Potrebno je preusmjeriti trgovačke djelatnosti, primjerice poduzetnike u navedenom sektoru, prema plasmanu kvalitetnih domaćih proizvoda koji će zbog svoje izvornosti, zemljopisnog podrijetla i dodane vrijednosti osigurati konkurentnost malih proizvođača. Navedenoj ocjeni stanja te potrebama ide u prilog i činjenica da najveći udio u izvozu Županije čini prerađivački sektor, uz nužnost daljnjeg jačanja poljoprivrede i pratećih djelatnosti. Pozitivni pokazatelji financijskih rezultata poslovanja poduzetnika na ovom području ukazuju na dobar smjer kretanja gospodarstva, uz potrebu specijalizacije u prethodno navedenim područjima. Uz poljoprivredu, IT sektor sve više čini temeljni razvojni pravac područja i predstavlja potencijal na kojem se trebaju graditi sve smjernice razvoja na istoku Hrvatske. Infrastrukturnim opremanjem zona potrebno je stvoriti pretpostavke za brži gospodarski razvoj Županije, općina i gradova te omogućiti postizanje trajnog rješenja pitanja poslovnog, odnosno proizvodnog prostora, što je i glavni cilj.

Suradnja privatnog sektora i znanstvene zajednice još uvijek nije na adekvatnoj razini te gospodarstvenici još uvijek ne prepoznaju i ne koriste u dovoljnoj mjeri usluge koje im mogu pružiti znanstvena zajednica i znanstvene institucije.

1.2.4. Poljoprivreda, šumarstvo i prehrambena industrija

Najveći gospodarski potencijal na području Županije ima poljoprivredna djelatnost. Tradicionalna poljoprivredna proizvodnja i prehrambena te preradbena industrija čine jedne od najvažnijih gospodarskih grana. Ukupne poljoprivredne površine iznose 212.013 ha, od čega se kao oranična površina koristi oko 201.705 ha. Osječko-baranjska županija geografski je smještena na bogatom području kvalitetnih i očuvanih prirodnih resursa, plodnog zemljišta, pogodnih klimatskih uvjeta i obilja vodnih resursa.

Razvoj poljoprivrede na ruralnom području Županije ima trostruku ulogu: ekonomsku (osigurati stanovništvu pristojan životni standard), ekološku (očuvati prirodu i život u njoj) te društvenu (očuvati identitet područja temeljen na običajima i tradiciji).

Prema podacima HGK-a za 2015. godinu od ukupno 35.689 zaposlenih u tvrtkama – pravnim subjektima, u 520 tvrtki u prerađivačkoj industriji zaposleno je 10.749 zaposlenih, a po broju slijede 224 tvrtke čija je osnovna djelatnost *poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo*, u kojima je zaposleno 4.145 djelatnika ili 11,6 %. U proizvodnji hrane u 65 poduzeća zaposleno je 3.083 djelatnika ili 8,6 %, a u 17 poduzeća u proizvodnji pića 406 ili 1,3 %.

Među brojnim poljoprivrednim poduzećima na području Županije djeluju veliki agroindustrijski kompleksi zaokruženih tehnoloških cjelina s tradicionalno poznatim proizvodima prehrambene i mlinsko-pekarske industrije.

Temeljem Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj – NAPNAV (2005. god.) 2006. godine Županija je izradila Plan navodnjavanja Županije, što je strateški dokument za izradu dokumentacije detaljne razine.

Osnovni su ciljevi Plana navodnjavanja borba protiv suše, povećanje proizvodnje, veća konkurentnost poljoprivredne proizvodnje na domaćem i stranom tržištu, povećanje vrijednosti poljoprivrednog sektora u ukupnom gospodarstvu i racionalnije gospodarenje vodnim resursima putem izgradnje infrastrukture za sustavnu primjenu navodnjavanja sukladno potrebama i mogućnostima.

Na području Županije u različitim fazama projektiranja nekoliko je sustava navodnjavanja. Za četiri sustava navodnjavanja ukupne površine preko 1.500 ha ishođene su građevinske dozvole, a za deset sustava navodnjavanja u pripremi je, odnosno u izradi je potrebna projektna dokumentacija, a njihov je obuhvat preko 7.000 ha. Ukupna planirana vrijednost investicija u sustave navodnjavanja prelazi iznos od 400 milijuna kuna. Na području Županije izgrađeni su Sustavi navodnjavanja Baranja i Gat s ukupnom površinom od 5.500 ha.

Ekološka proizvodnja treba biti strateška odrednica u području poljoprivrede u prilog čemu ide i činjenica da na prostoru Županije raste broj ekoloških proizvođača te se upravo ekološkim pristupom gospodarenja poljoprivrednim resursima može osigurati važan izvoz proizvoda na konkurentno tržište zemalja EU-a, pa i šire.

1.2.4.1. Struktura poljoprivrednih gospodarstava

Prema podacima iz Upisnika poljoprivrednih gospodarstava na dan 31. prosinca 2016. godine, u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava bilo je upisano 170.515 poljoprivrednih gospodarstava, a na području Županije 12.886, što predstavlja 7,56 % od ukupnoga broja. Od navedenog broja najviše je obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, i to 12.188, odnosno 94,85 %.

Od ukupne površine poljoprivrednog i ostalog zemljišta u Županiji, obuhvaćenog popisom poljoprivrede, gotovo 94,7 % se odnosi na oranice i vrtove te je udjel Županije u ukupnoj površini oranica i vrtova u Hrvatskoj visokih 8,4 %.

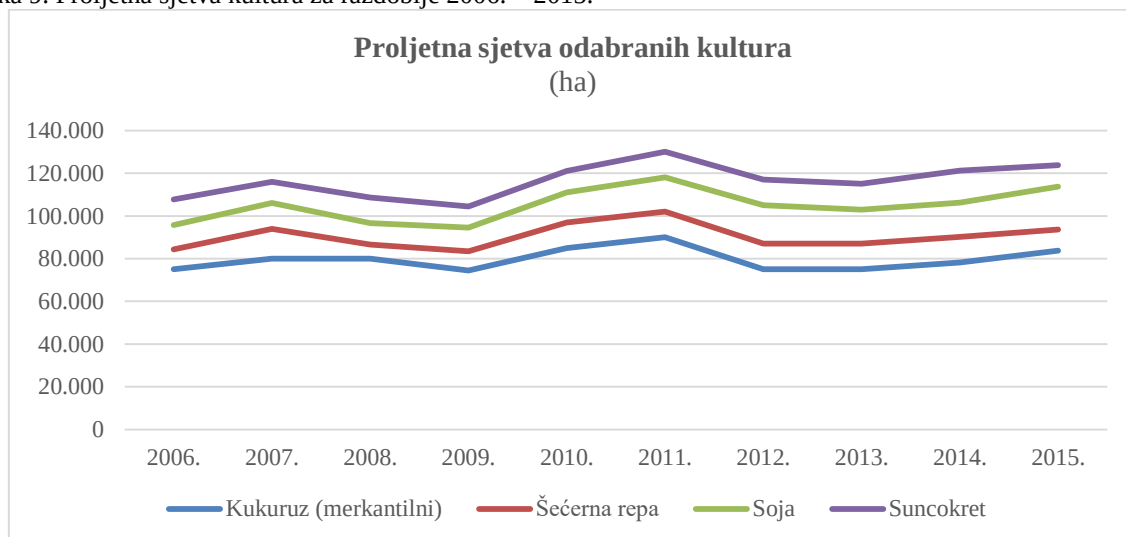
Poljoprivreda čini 12,5 %, a prerađivačka industrija 16,6 % bruto dodane vrijednosti (prema podacima za 2015. godinu) te je u prethodnom razdoblju bila najdinamičnija gospodarska grana, iz čega proizlazi uloga i važnost za gospodarski razvoj. Budući da čak 51 % ukupne površine čini poljoprivredno zemljište pogodno za raznovrsnu poljoprivrednu proizvodnju, kao i dovoljne količine vode za navodnjavanje te je dodatnih 29,96 % ukupne površine pod šumama, Županija raspolaže izrazito kvalitetnom prirodnom osnovom za razvoj poljoprivrede. Kod poljoprivredne proizvodnje problem su male veličine posjeda, a prema podacima iz 2003. godine prosječna veličina parcele je 1,74 ha i najveća je u odnosu na druge županije istočne Hrvatske, dok je prosječna veličina posjeda prema ARKOD parcelama – 2,53 ha.

Prema podacima Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju iz 2016. godine, u strukturi poljoprivrednih gospodarstava prema njihovoj veličini u ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava, najviše je poljoprivrednih gospodarstava s veličinom posjeda do 20 ha, i to 85,3 %, zatim slijede poljoprivredna gospodarstva čija je veličina od 20 do 100 ha, kojih je 11,6 %, dok poljoprivredna gospodarstva koja imaju veličinu posjeda od 100 do 1.500 ha čine 3,1 %. Slična je struktura i na području drugih županija na istoku Hrvatske.

1.2.4.2. Biljna proizvodnja

U strukturi poljoprivredne proizvodnje u 2016. godini od ukupno zasijanih 190.000 ha, 43 % odnosilo se na poljoprivredne površine zasijane merkantilnim kukuruzom, zatim slijedi pšenica s 26 %, soja s 10,5 %, dok su ostale poljoprivredne kulture (ječam, zob, uljana repica, suncokret i šećerna repa) zasijane na manjim površinama.

Slika 9. Proljetna sjetva kultura za razdoblje 2006. – 2015.

Izvor: Informacije o stanju i problematici biljne proizvodnje na području OBŽ, obrada JU ŽRA OBŽ

Najveći udio u poljoprivrednim površinama, što se tiče površina sjetve, zauzimaju merkantilni kukuruz (61 %), soja (15 %) te šećerna repa i suncokret (7 %). Ostale važnije sjetve kultura obuhvaćaju sjemenski kuruz, jare žitarice, povrće, krmno bilje i ostalo.

Uspoređujući pregled žetvenih površina od 2010. do 2016. godine, vidljivo je da se posljednje tri godine smanjuju poljoprivredne površine pod pšenicom, dok se povećavaju površine zasijane sojom i uljanom repicom. Razlog smanjenja površina pod pšenicom posljednjih je godina velika ponuda pšenice i mlinarsko-pekarskih proizvoda od pšenice na tržištu Republike Hrvatske, a uzrokovana povećanim uvozom. Nasuprot tome, potražnja na poljoprivrednom tržištu povećala se za sojom i uljanom repicom, a time je i povećana tržišna cijena koja omogućuje rentabilnu proizvodnju, siguran plasman na tržištu i dobar financijski rezultat za poljoprivredne proizvođače.

Površine zasijane merkantilnim kukuruzom, suncokretom i ječmom proteklih se godina nisu znatnije mijenjale i proizvodnja je navedenih kultura u razdoblju od 2010. do 2016. godine bila relativno stabilna, a male razlike u proizvodnim površinama navedenih kultura pojavljuju se zbog vremenskih uvjeta u vrijeme sjetve, pripreme tla za sjetvu i same sjetve te poštovanja plodoreda u poljoprivrednoj proizvodnji.

Proizvodnju šećerne repe poljoprivredni proizvođači unaprijed ugovaraju s tvornicama šećera te je proizvodnja u navedenom razdoblju bila stabilna, a proizvodnja se u Županiji odvijala na 10.000 do 12.000 ha. U listopadu 2017. godine prestao je vrijediti limitirajući režim za proizvodnju šećera i šećerne repe u EU-u, iskazan kroz kvote za svaku zemlju članicu. Ukidanje kvota omogućuje liberalizaciju tržišta, ukidanje carinskih barijera te izvoz na svjetsko tržište i izvoz u zemlje regije (BiH, Makedonija, Albanija).

Prema podacima iz Arkoda na dan 22. rujna 2015. godine (Površine obrađenog poljoprivrednog zemljišta), u Republici Hrvatskoj ima 52.011 hektara voćnjaka i vinograda, a u Osječko-baranjskoj županiji 6.997 hektara ili 13,45 % površina od ukupnih površina u Republici Hrvatskoj.

U Osječko-baranjskoj županiji, s obzirom na klimu i tlo postoje optimalni uvjeti za proizvodnju voća i grožđa, osobito na uzvisinama gorja. Proizvodnja voća i grožđa znatno je profitabilnija u odnosu na ratarsku proizvodnju te je prilika da poljoprivredna gospodarstva koja posjeduju manje poljoprivredne površine nedostatne za profitabilnu ratarsku proizvodnju povećaju svoje prihode u ovoj vrsti proizvodnje. Međutim, za stvaranje mogućnosti za podizanje novih voćnjaka, postizanje bolje kakvoće voća i ostvarivanja boljih ekonomskih rezultata u proizvodnji, neophodni su skladišni i hladni prostori za čuvanje voća.

S obzirom na podatke Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju i stanju na dan 22. 9. 2015. u RH se nalazi 31.129 hektara voćnjaka, od čega se na prostoru OBŽ nalazi gotovo 15 % ukupnih površina na razini cijele zemlje, odnosno, 4.510 hektara. Na temelju istih podataka evidentno je da najveći udio u navedenoj površini imaju orah, jabuke i šljive zatim višnje i lijeska te ostale vrste. Na temelju podataka Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, evidentno je da se na prostoru RH na dan 22. 9. 2015. nalazi 20.882 hektara vinograda, od čega se 12 % ili 2.487 hektara odnosi na Županiju. Vinogradarstvo se sve više razvija te nudi vrhunska vina prepoznata diljem svijeta.

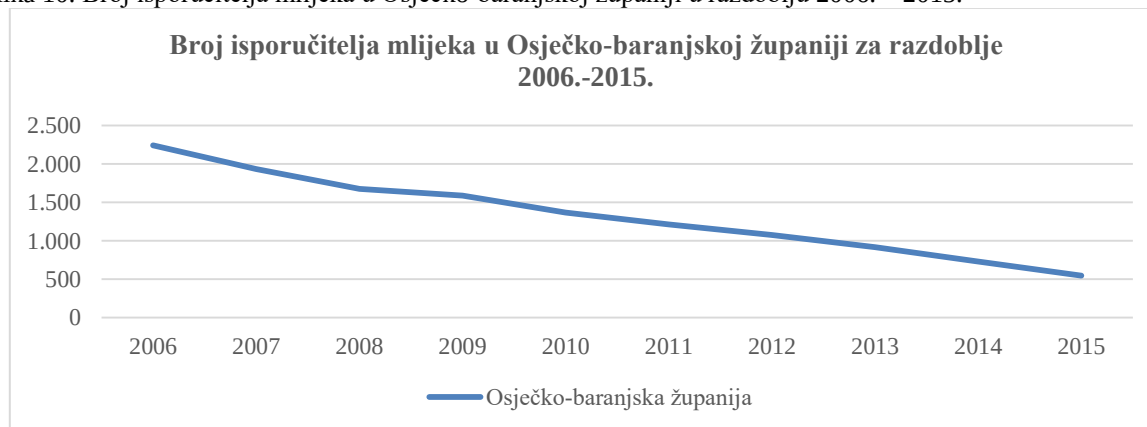
1.2.4.3. Stočarska proizvodnja

Dobri resursi biljne proizvodnje jedan su od preduvjeta proizvodnje dovoljnih količina animalnih bjelančevina – mesa, mlijeka i jaja – za prehranu stanovništva, stoga Županija u svojim planovima razvoja poljoprivrede posebnu pozornost usmjerava razvoju stočarske proizvodnje. Činjenica da smo Županija s najvećim potencijalom za poljoprivrednu proizvodnju daje nam mogućnost da iskoristimo komparativne prednosti. Osobiti nedostatak stočarske proizvodnje velik je broj malih mješovitih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava nepovoljne dobne strukture i razine znanja te tehnološke opremljenosti uz neorganiziran i otežan pristup tržištu.

Govedarstvo je najvažnija grana stočarstva i jedna je od najvažnijih grana ukupne poljoprivredne proizvodnje. Osim što se u sustavu govedarske proizvodnje osiguravaju važni proizvodi (mlijeko i meso), njezina je važnost posebice naglašena zbog komplementarnosti s ratarskom proizvodnjom. Uz to što su goveda veliki potrošači ratarskih proizvoda, oni u znatnoj mjeri pridonose prirodnom povećanju plodnosti tla. Jedan je od glavnih ciljeva u stočarskoj proizvodnji izmijeniti sadašnje stanje odnosa biljne i govedarske proizvodnje, u kojem Županija ima 19,3 % poljoprivrednog zemljišta i oko 18 % goveda u odnosu na Republiku Hrvatsku. Udjel Županije u ukupnom broju krava u Hrvatskoj pod uzgojno selekcijskim obuhvatom smanjen je u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu i iznosi 24.528 krava, odnosno 14,6 % u ukupnom broju krava Republike Hrvatske. Međutim, bez obzira na navedene podatke, udio otkupljenih količina mlijeka s područja Županije u odnosu na ukupnu proizvodnju Republike Hrvatske iznosi u 2016. godini 29 %, dok je u 2015. godini postotak bio 27 %, što je najveći udio u ukupno otkupljenim količinama mlijeka, te svake godine bilježimo povećanje za nekoliko postotnih bodova. Međutim, poražavajući je podatak smanjenja broja isporučitelja, a koji je 2004. godine u Županiji iznosio 2.843, a u 2016. godini 566.

Sadašnje stanje u govedarstvu upućuje na potrebu sustavne primjene mjera u pravcu tehničko-tehnološke obnove gospodarstava, unaprjeđenja znanja i primjene novih tehnologija te proizvodnog i tržišnog organiziranja proizvođača (povezivanje u proizvođačke organizacije) u cilju podizanja razine ukupne produktivnosti ovoga sektora, kao i izgradnja preradbenih kapaciteta za stvaranje proizvoda s dodanom vrijednošću (male sirane, male mljekare).

Slika 10. Broj isporučitelja mlijeka u Osječko-baranjskoj županiji u razdoblju 2006. – 2015.

Izvor: Informacija o stanju i problematici u stočarstvu na području OBŽ za 2015., str. 3–4.

Osnovna karakteristika u **svinjogojstvu** na području Osječko-baranjske županije kao i na cijelom području Hrvatske permanentno je variranje i uglavnom opadanje opsega proizvodnje uz istovremeno ozbiljno pogoršanje naturalnih pokazatelja. Veliku nestabilnost svinjskog tržišta u Republici Hrvatskoj izaziva i nekontroliran uvoz svinjskog mesa, koji za posljedicu ima stagnaciju ili potpuni prestanak proizvodnje u manjim proizvodnim jedinicama.

Poseban problem predstavlja smanjenje broja krmača i suprasnih nazimica, a pritom treba napomenuti da je riječ i o jedinkama visoke plodnosti, brzoga porasta, jednostrano selekcioniranih na visok prinos mesa s malim utroškom hrane i istovremeno jedinkama slabih adaptivnih vrijednosti, to jest nesposobnih da opstanu u lošim uvjetima držanja, neodgovarajućeg mikroklimata i neadekvatne ishrane. Na razini RH, što se odražava i na Osječko-baranjsku županiju, prisutan je rast uvoza broja klasiranih svinjskih trupova i smanjenje ukupnog broja na razini RH.

Konjogojstvo na području Osječko-baranjske županije ima daleko veću kulturnu nego gospodarsku vrijednost. Jedan od najvažnijih uzgajivača konja na području Županije Državna je ergela lipicanaca u Đakovu, koja ima 176 konja, odnosno u njoj živi 13 % svjetske populacije lipicanaca.

U 2006. godini pokrenut je jedan od najvećih projekata u povijesti Ergele – izgradnja zatvorene jahaone vrijedne 20 milijuna kuna. Prostor i sastavni objekti jahaone namijenjeni su organiziranju i održavanju škole jahanja, dresure konja, terapijskog jahanja te športskih natjecanja, preskakanju prepona i zaprežnog športa tijekom cijele godine.

Kozarstvo, osim postojećih ograničenja, suočeno je s nepostojanjem rajonizacije uzgojnih područja, u prosjeku nedovoljnom educiranošću uzgajivača-kozara, nerazvijenim tržištem proizvoda i nepostojanjem standarda.

Također, prisutan je veći broj proizvođača s proizvodnjom sira u kojoj dominira ekološka proizvodnja. Ukupan je broj koza u Hrvatskoj 76.241 komada, od toga je 2.082 s područja Osječko-baranjske županije, što čini 2,73 %.

Ovčarstvo i prateća proizvodnja većinom se odvijaju na ekstenzivnom poljoprivrednom području, uz uspostavu intenzivnih proizvodnih jedinica. Ukupan broj posjednika upisanih u jedinstveni registar ovaca u Hrvatskoj je 22.764, od toga je 1.231 s područja Osječko-baranjske županije, a ukupan broj upisanih ovaca u registru je 624.490 ovaca, od toga je s područja Osječko-baranjske županije 38.782 komada. U Republici Hrvatskoj godišnje 412 proizvođača isporučuje 2.821.010 kilograma ovčjeg mlijeka, od toga s područja Osječko-baranjske županije 3 proizvođača isporučuju ukupno 19.040 kilograma ovčjeg mlijeka. Prema ocjeni stručnjaka, naša Županija, kao i cijela Republika Hrvatska, ima velike mogućnosti za držanje, ishranu i uzgoj ovaca, koje nisu dovoljno iskorištene.

Prema podacima Jedinstvenog registra ovaca u OBŽ je upisano 1.197 posjednika, što čini 5,16 % od ukupnog broja na razini RH. Broj ovaca u OBŽ – 40.047, predstavlja udio od 6,21 % na razini RH.

Peradarstvo i prateća proizvodnja u Hrvatskoj je industrijski organizirana i jedna je od proizvodnji koja je u strukturi agrara samodostatna. Ono što je čini posebnom jest mogućnost brzog obrta u poslovanju, što u konačnici daje najjeftiniju vrstu mesa. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže znatan dio peradi, no njihov je udio niži od većine drugih stočarskih resursa, kao i udio u proizvodnji zbog niže intenzivnosti. Navedeno su i obilježja peradarske proizvodnje na području Osječko-baranjske županije.

Na području Županije postoje preduvjeti za intenzivnu proizvodnju tovnih pilića i nesilica, odnosno jaja. Postoje pozitivni primjeri obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja imaju ugovorenu proizvodnju tovnih pilića s kapacitetima od 2.500 do 12.000 komada u jednom proizvodnom ciklusu u industrijskim sustavima proizvodnje i koja uz veća ulaganja donose odgovarajući dohodak.

U ovakvom tipu proizvodnje uspješno je angažirana cijela obitelj koja uz korištenje suvremene tehnologije polaže pažnju na stručnu edukaciju.

Važne i znatne investicije u proizvodnji jaja i tovnih pilića bile su i na drugim područjima gdje su izgrađeni kapaciteti za 215.000 nesilica iz vlastitog uzgoja i 67.000 tovnih pilića zajedno s pakirnicom. Godišnja proizvodnja kreće se oko 65.000.000 jaja.

Pčelarska proizvodnja na području Osječko-baranjske županije ima dugu tradiciju. Organiziranost pčelara na ovim prostorima datira još od 1879. godine kada je u Osijeku osnovano prvo pčelarsko društvo. U procesu je povezivanje proizvođača meda s područja slavonskih županija u postupku zaštite meda s oznakom zemljopisnog podrijetla i dobivanju oznake zaštite na razini EU-a. Velike probleme proizvođačima meda predstavlja uvoz nekvalitetnog meda i njegovo stavljanje na tržište, kao i patvorina meda, a što ugrožava konkurentnost domaće proizvodnje. U 2016. godini u Županiji je 820 pčelara proizvelo oko 1.120 tona meda, a bilježi se i porast broja pčelinjih zajednica.

1.2.4.4. *Lovstvo i ribolov*

Osječko-baranjska županija ima velike mogućnosti u razvoju **lovnog** turizma kao jednog od najvažnijih segmenata ukupne turističke ponude Slavonije i Baranje. Lovišta na prostoru Županije, po broju, vrstama i količini divljači, pripadaju krugu najbogatijih na području Republike Hrvatske. Bogatstvo naših lovišta dobro je poznato i lovcima izvan granica naše zemlje, o čemu svjedoči njihov sve veći interes za organizirani dolazak.

U cilju razvoja lovnog turizma na području Županije potrebno je obnoviti i izgraditi smještajne kapacitete lovačkih domova i lovačkih kuća. Sukladno navedenoj potrebi, kao i u drugim programima i projektima, Osječko-baranjska županija prepoznala je potencijal i važnost lovstva za bioraznolikost, ali i turizam te kroz financijske potpore daje doprinos razvoju lovstva na ovim prostorima.

Uz gospodarsko značenje, **slatkovodno ribarstvo** ima veliku ulogu u očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti. Današnja proizvodnja slatkovodnog ribarstva Osječko-baranjske županije nije odraz stvarnih mogućnosti i razvojnih potencijala.

Izvoz šarana na europsko tržište još je opterećen kvotnim sustavom, strukturna potpora tek počinje, a znatna su ulaganja potrebna i za razvoj novih proizvoda te dosezanje odgovarajućih standarda proizvodnje. Osječko-baranjska županija raspolaže sa znatnim resursima šaranskih ribnjaka i ribolovnih voda.

Ukupne površine ribnjaka na području Osječko-baranjske županije iznose približno 3.000 ha, od čega je u eksploataciji svega oko 1.000 ha, što ne zadovoljava potrebe tržišta.

1.2.4.5. *Šumarstvo*

Karakteristike održivog gospodarenja šumama na prostoru Županije su potrajnost šumskih površina, potrajnost drvne zalihe i potrajnost ekoloških funkcija. Šumovitost iznosi 29,49 %, što je ispod državnog prosjeka koji iznosi 44 %.

Prema podacima Uprava šuma (Osijek, Našice, Vinkovci i Požega), ukupna iskazana šumska površina je 94.911,41 hektara, od čega je 84 % radno dostupno. Navedenim površinama vertikalno upravljaju Hrvatske šume, dok površine privatnih šuma iznose 25.820,00 ha, što zajedno čini 120.731,41 hektara šuma na području Županije. Najveći udio u ukupnoj površini pod krovnom upravom Hrvatskih šuma nalazi se pod Upravom šuma Osijek ili 71 % te Upravom šuma Našice 26 %.

Površine šumskog zemljišta (neobraslo proizvodno), kojih ima 15.066,81 ha na području Županije, trebalo bi, tamo gdje su pogodni uvjeti, u idućim razdobljima pošumiti. Također, marginalna poljoprivredna zemljišta na području Županije trebalo bi, sukladno mogućnostima, privesti šumskoj kulturi. Potrebna su daljnja ulaganja te jačanje održivog pristupa gospodarenju šumama.

1.2.4.6. Prehrambena industrija

Osječko-baranjska županija zbog svojih je prirodnih potencijala važan izvor sirovina za prehrambenu industriju. Međutim, bogatstvo prirodnih potencijala ne prati i adekvatan razvoj prerađivačke industrije. Prema podacima HGK-a Županijske komore Osijek, tijekom 2016. godine proizvodnjom prehrambenih proizvoda i pića na području Osječko-baranjske županije bavilo se 122 poduzetnika obveznika poreza na dobit s 3.124 zaposlenih. Ostvareni ukupni prihod iznosio je 2,7 milijardi kuna. Tijekom 2016. godine proizvodnja prehrambenih proizvoda ostvarila je pozitivan konsolidirani rezultat u iznosu od 2,6 milijuna kuna, dok je proizvodnja pića ostvarila negativan rezultat u iznosu od -2,46 milijuna kuna.

Na području Osječko-baranjske županije radi sedam velikih mlinova dioničarskih društava kapaciteta 720 tona/24 sata i godišnjeg kapaciteta 200.500 tona prerade proizvoda od žitarica. Mlinovi manjih tvrtki i obiteljskih gospodarstava su nestali u nelojalnoj konkurenciji na tržištu, a i neki veći sustavi su prestali s meljavom jer očekuju promjenu vlasničkih odnosa.

Navedeno je stvorilo mogućnost većeg uvoza brašna i ostalih mlinsko-pekarskih proizvoda iz susjednih država. U proizvodnji kruha i tjestenine sve više se otvaraju mali proizvodni kapaciteti s boljom produktivnošću i većom lepezom proizvoda te velikim uvozom tjestenina poznatih talijanskih proizvođača. Na prostorima Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije prestala su s radom dva velika mlina u Belom Manastiru i Vinkovcima.

Proizvodnju šećerne repe na području Osječko-baranjske županije ugovaraju Tvornica šećera Osijek i Viro šećerana Virovitica.

Važna je i proizvodnja uljarica, a posebno suncokreta, a veliki je prerađivač Tvornica ulja Čepin koja je spremna otkupiti i preraditi sve proizvedene količine. Proizvodnja soje bilježi povećanje površine, kako na prostorima Slavonije i Baranje tako i na ostalim dijelovima, te tržište soje ima tendenciju rasta.

Zaključno, usprkos bitnom napretku u pojedinim segmentima poljoprivredne proizvodnje (npr., vinogradarstvo, stočarstvo) znatan broj poljoprivrednih proizvođača nedovoljno prati i usvaja moderne pristupe i tehnologije, zbog čega ukupna produktivnost u poljoprivredi još uvijek znatno zaostaje za onom kod starih zemalja članica Europske unije. Posebno ograničenje razvoju poljoprivrede predstavljaju nedovoljna ulaganja u marketing poljoprivrednih proizvoda, zbog čega su proizvodi nedovoljno prepoznatljivi na tržištu (nedostaju jaki poljoprivredni brendovi). Također, primjetan je izostanak snažnijih veza s drugim sektorima, poput turizma, koji bi mogli otvoriti dodatne kanale prodaje i promidžbe poljoprivrednih proizvoda. Međusobna povezanost poljoprivrednih proizvođača u području nabave, prodaje i promidžbe vrlo je slaba i na niskom stupnju organizacije. Nedostaju snažniji oblici povezivanja (moderne zadruge i klasteri) koji bi posebno onim manjim proizvođačima pružili bolju tržišnu poziciju, jaču pregovaračku moć te nove mogućnosti poslovne suradnje.

Dodatan problem predstavlja nerazvijeno i neorganizirano tržište proizvodima te slaba logistička infrastruktura. Nedostaje sustav veletržnica, odnosno burzi poljoprivrednih proizvoda kao i prateće infrastrukture poput hladnjača, a koji bi omogućili proizvođačima bolje uvjete poslovanja nego što je sada slučaj. Također, sve veći broj proizvođača ima nedostatak radne snage za sezonske poslove, što može, ukoliko se nepovoljni trendovi nastave, ozbiljno ugroziti daljnji razvoj poljoprivrede. Unazad nekoliko godina proizvodnja stočne hrane pokazuje tendenciju pada uzrokovanu prije svega slabom kupovnom moći potrošača i nestabilnim tržištem stoke zbog uvoza jeftinijeg mesa i stoke, što dovodi do smanjena brojnog stanja stoke u domaćem uzgoju. Privatizacijom velikih gospodarskih sustava na prostoru Županije, određeni se broj tvornica stočne hrane ugasio ili radi samo za vlastite potrebe, što ukazuje na smanjenje proizvodnje stočne hrane na ovim prostorima, smanjenje broja uposlenih djelatnika te, danas-sutra, i smanjene mogućnosti plasmana sirovina, odnosno žitarica i uljarica u industriji stočne hrane.

Područje Županije posjeduje vrlo raznoliku prehrambenu industriju tako da osim navedenih većih industrija, važno mjesto, po rezultatima i opsegu poslovanja, zauzimaju klaonička industrija, industrija prerade mlijeka, proizvodnja vina i piva, prerada voća i povrća te konditorska industrija.

1.2.5. Turizam i kultura na području Osječko-baranjske županije

1.2.5.1. Turistički proizvodi na području Osječko-baranjske županije

Promjena trendova na svjetskoj razini i prepoznavanje tržišnih prilika na lokalnoj i regionalnoj razini, rezultirali su visokom razinom ulaganja privatnih i javnih dionika u izgradnju infrastrukture, diversifikaciju i jačanje turističke ponude, što je *rezultiralo jačanjem turizma kao gospodarske grane* s tendencijom rasta, unatoč činjenici da on nije tradicionalna grana gospodarstva na našem području.

Postojeća turistička ponuda temelji se na valorizaciji prirodnih resursa, bogatoj etnološkoj i kulturnoj baštini, povoljnom geoprometnom položaju i stvaranju nove turističke osnove, turističkih smještaja i kapaciteta. Na tržištu se nude tradicionalni proizvodi kontinentalnog turizma, koji respektiraju razvoj održive poljoprivrede i očuvanja okoliša.

Na području Osječko-baranjske županije postoji relevantan potencijal za razvoj diversificiranog portfelja turističkih proizvoda kroz daljnji razvoj postojećih proizvoda, širenje ciljanih tržišnih segmenata i kroz razvoj novih proizvoda.

Portfelj turističkih proizvoda/aktivnosti Osječko-baranjske županije čine:

· ruralni/seoski turizam	· promatranje ptica i životinja
· pješačenje	· ekoturizam
· cikloturizam/biciklizam	· kulturni turizam
· lov i ribolov	· zdravlje i wellness
· poslovni turizam	· vinski i gastro turizam
· športovi na vodi	· riječno krstarenje
· konjički turizam	· vjerski turizam.

Na području Osječko-baranjske županije postoje pretpostavke za planski i sustavni razvoj kontinentalnog turizma, koji predstavlja priliku za razvoj i jačanje poduzetništva: samozapošljavanje, razvoj obiteljskog poduzetništva, plasman poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, pokretanje niza komplementarnih i suplementarnih djelatnosti važnih za razvoj i jačanje lokalne ekonomije.

1.2.5.2. Najvažniji pokazatelji uspješnosti poslovanja turističkog sektora

Osječko-baranjska županija u posljednjih se 10 godina pozicionirala kao jedan od lidera u razvoju kontinentalnog turizma u RH prema kriteriju broja noćenja te broja poslovnih subjekata vezanih uz sektor turizma i ugostiteljstva.

U 2017. godini na području Osječko-baranjske županije zabilježeno je 225.010 noćenja, što je oko 3,5 % noćenja više u odnosu na 2016. godinu, odnosno 19,09 % u odnosu na 2008., odnosno 96.327 dolazaka, što je povećanje od 7,76 % u odnosu na 2008.godinu.

U ukupnoj strukturi, 62,46 % noćenja ostvaruje se na području grada Osijeka i u Bizovačkim topicama. Na području Baranje ostvaruje se 14,68 % noćenja, 17,93 % u većim gradovima (Đakovo, Našice i Valpovo), dok se ostatak od 5 % ostvaruje u Belišću, Donjem Miholjcu te Općini Erdut.

U strukturi gostiju prema kriteriju zemlje dolaska, domaći gosti čine 58,52 %, a ostatak čine inozemni gosti, među kojima su najzastupljeniji gosti iz Njemačke (5,17 %), Poljske (3,48 %), Srbije (2,98 %), Italije, Slovenije, Austrije, Bosne i Hercegovine, Mađarske te SAD-a.

Pored turista s višednevnim boravkom, ističemo i dolazak turista s riječnih kruzera, kao jednodnevne goste, kojih je u 2017. godini bilo 11.142. Ostvaren je porast broja pristajanja i porast broja iskranih putnika.

Osječko-baranjska županija postaje sve atraktivnija destinacija za dolazak turista s velikih riječnih kruzera na liniji putničkih brodova Beč – Budimpešta – Crno more (u sklopu europskog koridora riječnih plovni putova od Rostoka do Varne), koji sada imaju mogućnost pristajanja u Batini i Osijeku. S obzirom na trend, postoji potreba za aktiviranjem pristaništa u Aljmašu.

Tablica 15. Broj dolazaka i noćenja u OBŽ za razdoblje 2008. – 2017. godine

Dolasci/ noćenja	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Dolasci	89.386	78.382	71.749	77.697	74.373	75.177	74.026	79.588	89.060	96.327
Noćenja	188.926	187.422	159.261	173.892	168.122	169.952	150.466	159.226	172.945	225.010

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada: HGK Županijska komora Osijek

Većina turističkih agencija koje posluju na području Županije bave se „outgoing“ turizmom, dok je manji broj onih koje se bave razvojem „incoming“ turizma, koji je važan faktor u promociji destinacije.

Razvoj atrakcijske osnove kroz investicije prisutan je u posljednjih nekoliko godina, a u tom smislu ističemo ulaganja Državne ergele Đakovo i Parka prirode Kopački rit, kao i ulaganja Hrvatskih voda i jedinica lokalne samouprave u razvoj cikloturističkih ruta. Odgovarajući na nove društvene vrijednosti uvjetovane procesima globalizacije te pritiscima na okoliš, nezaobilazan trend i element ponude turističkih destinacija postaju „zelena praksa“ i očuvanje prostora.

1.2.5.3. Atrakcijska osnova

Blizina granice s Mađarskom i Srbijom čine Osječko-baranjsku županiju atraktivnom destinacijom u kontekstu multikulturalnosti koja se očituje u bogatstvu različitosti običaja, u arhitekturi i enogastronomskoj tradiciji. Županija je važan dio regionalne destinacije šire regije Slavonije, Baranje i Srijema, koja se kao regija nalazi na iznimno dobro povezanoj lokaciji, u blizini važnih domaćih i inozemnih turističkih tržišta. Sve veća potražnja za ekološki čistim područjima i briga za vlastito zdravlje pogoduju započetom razvoju turizma u Županiji kao i zapaženijem zanimanju privatnog poduzetničkog sektora za razvoj seoskih domaćinstava, vinskih cesta i promociju starih običaja i zanata.

Na području Županije djeluju brojne kulturne ustanove (muzeji, galerije, kazališta, knjižnice i druge), koje kroz svoju djelatnost čuvaju, njeguju i prezentiraju bogatu arheološku, povijesnu i kulturnu baštinu na ovom području. Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku ima status nacionalnog kazališta i djeluje od 1907. godine te svojim dramskim i opernim izvedbama pridonosi obogaćivanju kulturnih sadržaja. Muzej likovnih umjetnosti, Osijek, koji od 1954. godine djeluje kao samostalna ustanova s gotovo 6000 umjetnina, ubraja se u jednu od najvažnijih ustanova u Republici Hrvatskoj, a predstavlja djela hrvatskih autora koji su svojim životom i djelom vezani uz Osijek i Slavoniju.

Poznate kulturne znamenitosti, sakralni objekti, dvorci, muzeji i galerije kao i brojne manifestacije, predstavljaju veliko kulturno bogatstvo ovoga kraja, pružajući neiscrpne mogućnosti za generiranje turističke ponude, stvaranje brojnih i kvalitetnih turističkih aranžmana i razvoj posebnih turističkih proizvoda.

Pojedine manifestacije i memorijali svojim su značenjem prešli okvire Republike Hrvatske i imaju međunarodni karakter. Među ostalim, njih čine Festival hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku, Međunarodno natjecanje mladih pijanista – EPTA, Memorijal Darko Lukić, Memorijal Franjo Krežma, Osječko ljeto kulture te Đakovački vezovi.

Pored materijalne kulturne baštine, Županija obiluje i nematerijalnom kulturnom baštinom u okviru koje se posebno ističe manifestacija *Godišnji proljetni ophod Kraljice ili Ljelje* iz Gorjana pod UNESCO-vom zaštitom.

Dvorci su neizostavni dio kulturno-turističke ponude Županije, no potrebna su daljnja ulaganja u infrastrukturu i modele turističke valorizacije objekata kulturne baštine poput dvorca Pejačević u Našicama, dvorca Hillebrand-Mailath u Donjem Miholjcu, dvorca princa Eugena Savojskog u Bilju, dvorca Prandau-Normann u Valpovu, dvorca Esterhazy u Dardi, palače Gutmann, brojnih pustara, poput osječke Tvrđe, utvrde Kolodvar, Memorijalnog kompleksa Batinske bitke i drugih.

Kompleks dvoraca Tikveš predan je na korištenje i upravljanje Javnoj ustanovi Park prirode „Kopački rit“, koja je 2018. godine započela projekt obnove, prenamjene i opremanja kompleksa u Prezentacijsko-edukacijski centar kojem je cilj valorizirati prirodnu baštinu Parka prirode „Kopački rit“.

Pored toga, na razini Županije postoji vrijedna *sakralna baština* od koje se posebno ističu konkatedrala Svetog Petra i Pavla u Osijeku, katedrala Sv. Petra u Đakovu i Strossmayerov muzej, Franjevački samostan s crkvom Svetog Antuna Padovanskog u Našicama, Templarska crkvice Svetog Martina u Martinu kod Našica, Crkva Svetog Petra i Pavla u Topolju, hodočasnički lokaliteti poput Svetišta Gospe od utočišta u Aljmašu i drugi.

Najvažniji *kulturno-turistički resursi grada Osijeka* obuhvaćaju Tvrđu te parkovnu arhitekturu iz razdoblja secesije i historicizma. Agencija za obnovu osječke Tvrđe ustanova je koja se bavi zaštitom, obnovom i revitalizacijom osječke Tvrđe koja se nalazi na indikativnoj listi UNESCO-ve zaštite. Ostaci osječke Murse jedan su od neiskorištenih povijesnih resursa.

Važna je turistička atrakcija i *Državna ergela Đakovo* – ergela konja lipicanaca koju su u 14. stoljeću osnovali đakovački biskupi. Danas ergela broji preko 220 konja, uglavnom rasnih lipicanaca, namijenjenih prvenstveno zaprežnim športovima, ali koji su ujedno pogodni za dresuru i jahanje. U gradu Đakovu nalazi se Pastuharna u kojoj se obavljaju dresura i trening mladih pastuha.

Kobile i ždrijebad smješteni su na lokaciji „Ivandvor“ izvan grada. Zanimljivost je uvođenje brojnih turističkih sadržaja poput konjičkih predstava i drugih aktivnosti.

Za daljnji razvoj turizma vrlo su važne investicije Parka prirode „Kopački rit“, kao jednog od najočuvanijih prirodnih, poplavnih područja u Europi, u infrastrukturu za prijem posjetitelja i nove turističke proizvode (prijemni centar „Kopačevo“, pristanište „Sakadaš“, dvorac Tikveš). Rubne zone Parka prirode „Kopački rit“ postojeća su i buduća područja turističko-ugostiteljske ponude, kao i izletničko-rekreacijskih i športskih sadržaja. Park prirode predstavlja sjajan potencijal za razvoj ekoturizma, seoskog turizma, lovnog i ribolovnog turizma, izletničkog turizma i slično.

Osječko-baranjska županija broji četiri *vinogorja* – Erdutsko vinogorje (Erdut, Dalj, Aljmaš), Baranjsko vinogorje (Kneževi Vinogradi, Popovac, Draž, Suza, Kotlina, Zmajevac), Đakovačko vinogorje (Đakovo, Trnava, Drenje, Levanjska Varoš, Satnica Đakovačka, Gorjani, Mandićevac) i Feričanačko-našičko vinogorje (Našice, Feričanci, Podgorač).

Na području Županije proglašeno je 12 turističko-vinskih cesta koje se nalaze na spomenuta četiri vinogorja smještena u dvije vinske regije: Podunavlje – Baranja i Erdut – Slavonija. Potencijal za razvoj vinskog turizma ogleda se u porastu kvalitete vina, koja je u posljednjih 10 godina znatno napredovala u segmentu velikih, ali i malih obiteljskih proizvođača, od kojih su pojedini dobro pozicionirani na nacionalnom tržištu. Kada je riječ o turističkoj ponudi na području vinogorja, može se zaključiti da je kvaliteta vina visoka, no ponuda vezana uz vinski turizam još uvijek nije dobro organizirana.

Iako postoji sustav turističkih i vinskih cesta, on još nije dosegao svoj puni potencijal zbog nedovoljne poduzetničke aktivnosti. Važan segment ponude predstavljaju brojne vinsko-turističke manifestacije koje se organiziraju tijekom cijele godine u svim dijelovima Županije, od kojih pojedine imaju veliki potencijal rasta koji se može ostvariti kroz ciljano oglašavanje na širem tržištu (nacionalna ili regionalna razina).

Zdravstveni turizam pronalazi svoje mjesto u turističkoj ponudi kroz tradicionalan vid lječilišnog turizma, a prati i nove trendove – wellness i fitness.

Ovdje se svojom ponudom i potencijalom ističu Bizovačke toplice koje će u budućoj turističkoj valorizaciji predstavljati važnu osnovu za daljnji razvoj, uključivši i razvoj kongresnog turizma.

Rekreacijski sadržaji uglavnom pripadaju lovnom i ribolovnom turizmu te športskom turizmu gdje se najviše ističe cikloturizam. Cikloturizam, kao oblik selektivnog turizma, u posljednjih desetak godina bilježi sve znatniji rast ne samo u svijetu već i u Hrvatskoj, što dokazuje i činjenica kako je cikloturizam uključen u deset ključnih turističkih proizvoda iz strategije razvoja hrvatskog turizma. Biciklističke rute povezuju prirodne i kulturne vrijednosti te, također, kroz korištenje smještajnih i gastronomskih specijaliteta korisnici upoznaju lokalne običaje i tradiciju.

Međunarodne biciklističke rute u Osječko-baranjskoj županiji su Eurovelo 6 – Dunavska ruta, Eurovelo 13 – Ruta željezne zavjese, ruta Panonski put mira. U resurse ove grupe ubrajaju se i SRC Copacabana, SRC Kneževi vinogradi, izletničko-vikend i ribolovno područje Zeleni otok – Batina na Dunavu, Našička geološka staza, Ekocentar „Zlatna greda“, brojni ribnjaci i drugi lokaliteti.

1.2.5.4. Turistička infrastruktura

Kada je riječ o stanju turističke infrastrukture, važno je napomenuti da su ulaganja u smještajne kapacitete na razini Županije u posljednjih pet godina znatno podigla razinu konkurentnosti ponude kroz mogućnost primanja većih grupa gostiju. Postojeći *smještajni kapaciteti* uglavnom su vezani uz gradove Osijek, Donji Miholjac, Đakovo, Našice i Belišće, Valpovo i Beli Manastir. Od ostalih smještajnih kapaciteta ističu se kapaciteti vezani uz zdravstveni i rekreacijski turizam u Bizovcu te kapaciteti u privatnom smještaju u manjim naseljima u Baranji i na području Općine Erdut. Kvaliteta hotelskog smještaja, kao i ugostiteljske ponude u Županiji, iz godine se u godinu poboljšava. U Županiji ima ukupno 19 hotela, od čega je sedam hotela s četiri zvjezdice, devet hotela s tri zvjezdice i tri udovoljavaju kategorizaciji od dvije zvjezdice. Smještajna ponuda ukupno broji 4.064 turistička kreveta, od čega se 28,5 % nalazi u hotelima. U razdoblju od 2015. ukupni su smještajni kapaciteti porasli za 148 %.

Povećanje turističko-ugostiteljskih kapaciteta jedan je od bitnih preduvjeta za razvoj i jačanje turističkog sektora. *Ugostiteljska ponuda* također je doživjela diferenciranost kroz otvaranje niza objekata koji svoju ponudu temelje na bogatoj enogastronomskoj tradiciji. Iako je gastronomska ponuda zadovoljavajuća, u pojedinim dijelovima Županije, poput Osijeka i Baranje, potrebna su daljnja ulaganja u razvoj ponude u pojedinim dijelovima s turističkim potencijalom i promicanje korištenja lokalnih/domaćih proizvoda. Potrebno je *ulagati u promociju* tradicionalne gastronomije i mogućnosti njezine suvremene interpretacije, u specijalizaciju ugostiteljskih objekata, sustave i oznake kvalitete s naglaskom na autentične proizvode, jela i doživljaje. Zračna luka Osijek, kao međunarodna regionalna zračna luka, ima veliko značenje za daljnji razvoj turizma na području cijele Slavonije i Baranje.

Na području Osječko-baranjske županije djeluje jedna županijska, deset lokalnih i jedna područna turistička zajednica (TZ Baranje). Iako se županija posljednjih nekoliko godina u turističkom smislu razvija uzlazno, potreban je još veći angažman i usklađen rad svih subjekata u turizmu kako bi se postigla što bolja destinacijska prepoznatljivost. *Master plan turizma Osječko-baranjske županije* (2017.) predstavlja razvojno-planski dokument koji se odnosi na razvoj kontinentalnog turizma, naglašavajući ulogu i značenje ovoga sektora.

Zaključno, dosadašnji turistički razvoj na području Osječko-baranjske županije rezultirao je formiranjem i diferenciranjem pojedinih turističkih lokaliteta koje je potrebno dodatno valorizirati. Analizom utvrđenih prednosti utvrđene su specifičnosti područja, kao i temelji za razvoj turističke ponude.

Slabosti područja ukazuju na strateške nedostatke koji su, prije svega, rezultat nedostatka tradicije turizma kao gospodarske grane, koji su rezultirali nedostatkom upravljačkih znanja i vještina, ograničenošću sredstava za ulaganje u obnovu kulturne i prirodne baštine, ograničenom sposobnošću poticanja projekata u turizmu, nedostatkom sustavnog upravljanja destinacijom kao i nedovoljnim smještajnim kapacitetima.

Obnovom i revitalizacijom povijesnih zgrada zajedno s kulturno-povijesnim sadržajima i graditeljskom baštinom, Osječko-baranjska županija može zadovoljiti kulturne potrebe potencijalnih turista. Obnovom i uređenjem te objedinjavanjem u smislenu cjelinu popraćenu dodatnim sadržajem, može se pretvoriti u atraktivan turistički sadržaj s dodanom vrijednošću. Vinske ceste, cikloturizam i tematske rute objedinjuju sve subjekte koji se bave pružanjem usluga i prodajom svojih proizvoda u turizmu.

Navedeni potencijali stvaraju povoljne uvjete za turizam tijekom cijele godine. Suradnjom između razvijenog poljoprivrednog sektora i turizma može se obogatiti postojeća turistička ponuda te plasman većeg broja proizvoda/roba iz domaće proizvodnje, čime se osigurava pozitivan učinak na cjelokupno gospodarstvo. U koncipiranju kvalitetne turističke ponude važne su uloga i suradnja ključnih dionika koji djeluju u Osječko-baranjskoj županiji, a to su prije svega turističke zajednice, lokalne vlasti, različite neprofitne udruge koje se bave kulturom, umjetnosti, baštinom i poslovni subjekti. Jačanjem kapaciteta za upravljanje destinacijom, mogu se stvoriti preduvjeti za aktivnu interpretaciju destinacije koja će povećati vidljivost Osječko-baranjske županije kao atraktivne turističke destinacije.

1.3. Stanje u prostoru/okolišu

1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima

Podatci o onečišćenju zraka

Izvori onečišćenja zraka u Županiji su: promet, industrijska postrojenja, razne procesne tehnologije, postrojenja za proizvodnju pare i tople vode za grijanje prostorija, termoelektrana, kućna ložišta, poljoprivreda i eksploatacija plina i nafte. Intenzivan promet, odnosno izgaranje goriva, izvor su emisija CO, SO₂, CO₂, raznih dušikovih oksida (NO_x), čestica NMHOS-a – nemetanskih hlapivih organskih spojeva, dok je poljoprivreda jedan od većih izvora emisija amonijaka, zagađenja dimom, stakleničkih plinova i neugodnih mirisa, što je posljedica rasprostiranja krutog i tekućeg gnoja po poljoprivrednom zemljištu. Industrijska postrojenja, termoelektrana, postrojenja za grijanje i procesne tehnologije, izvori su anorganskih plinova i prašine različitog sastava.

U razdoblju od 2013. do 2016. godine industrijska postrojenja, postrojenja za grijanje, procesne tehnologije i termoelektrana bili su znantni izvori emisija u zrak, prije svega anorganskih plinova, koji čine najveći udio onečišćenja zraka u OBŽ. Najzastupljenije su emisije onečišćujućih tvari u zrak iz neenergetskih izvora (industrijska postrojenja), koja imaju najveći količinski udio među izvorima onečišćenja i odnose se na: CO₂, CO, SO₂, NO₂, smjese nemetanskih hlapivih organskih spojeva (benzen, toluen, ksilen i ostali), prašinu različitog sastava (organska i anorganska veličine čestica PM₁₀).

Kvaliteta zraka na području Županije kontinuirano se prati od 1995. godine. Najopsežnija mjerenja provodila su se tijekom 2005. i 2006. godine na ukupno 22 mjerne postaje, što je stvorilo dobre preduvjete za kvalitetnu ocjenu kvalitete zraka. U razdoblju od 2010. do 2016. godine na području Županije provedena su mjerenja na 2 automatske mjerne postaje Državne mreže Osijek-1 u Osijeku i Kopački rit-pozadinskoj mjernoj postaji (od 2012. godine), na mjernoj postaji posebne namjene u naselju Zoljan te na 2 nepokretna izvora u HEP proizvodnji d.o.o., Pogonu TE-TO Osijek i Našicecement d.d. pogonu Našicecementsa u Zoljanu. Posljednji rezultati mjerenja (za 2016. godinu) pokazuju da je kvaliteta zraka u Županiji i nadalje I. kategorije, s izuzetkom na mjernoj postaji Osijek 1, gdje je kvaliteta zraka određeni broj dana u godini bila II. kategorije (povećane vrijednosti PM₁₀ čestica), što je posljedica prometa i klimatskih uvjeta.

Područje istočne Hrvatske evidentirano je kao područje s najvećom koncentracijom peludi korova u ovom dijelu Europe, što predstavlja javnozdravstveni problem Županije i šireg okruženja. Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije od kolovoza 2001. godine obavlja mjerenja koncentracije peludi ambrozije u zraku u gradu Osijeku, a od 2002. godine mjerenja su proširena i na mjerenja koncentracije peludi i spora u zraku ostalih alergenih biljaka (trave, kopriva, topole, čempresa, breze, javora, vrbe, graba i jasena). 2008. godine postavljena je mjerna postaja u Našicama, a 2009. godine u Belom Manastiru i Đakovu. Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije svakodnevno, putem svoje službene stranice obavještava javnost o količini peludi alergenih biljaka u zraku, a 2014. godine uvedena je i mobilna aplikacija namijenjena oboljelima od alergija, koja omogućuje ažurno praćenje dnevnog stanja alergena prisutnih u zraku i prognozu za nadolazeće dane.

U OBŽ na svim mjernim postajama u zraku povećana je koncentracija peludi trava, a od srpnja do kraja sezone najbrojniji alergeni su pelud korova ambrozije i koprive. Isto tako, na svim mjernim postajama znatan je broj dana u kojima je prekoračena granica alergijske reakcije za pelud ambrozije od 30 zrnaca/m³ na dan, a izmjerene vrijednosti puno su veće od one koja izaziva alergijsku reakciju. Uz ambroziju, najbrojnija je pelud kopriva koja je pelud niske alergogenosti te kod ljudi ne izaziva veće zdravstvene probleme.

Županija je 2016. godine usvojila Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Osječko-baranjske županije („Županijski glasnik“ broj 10/16.), što će omogućiti upravljanje kvalitetom zraka.

Osječko-baranjska županija, prema podjeli Hrvatske agencije za okoliš i prirodu (HAOP), spada u zonu Kontinentalna Hrvatska, koja obuhvaća područja Osječko-baranjske županije (izuzimajući aglomeraciju Osijek), Požeško-slavonske županije, Virovitičko-podravske županije, Vukovarsko-srijemske županije, Bjelovarsko-bilogorske županije, Koprivničko-križevačke županije, Krapinsko-zagorske županije, Međimurske županije, Varaždinske županije i Zagrebačke županije (izuzimajući aglomeraciju Zagreb). Kao takva, nalazi se u I. kategoriji kvalitete zraka. Usporedno s drugim zonama koje se nalaze u RH, kao, primjerice, Zona HR 2 – Industrijska zona (Brodsko-posavska i Sisačko-moslavačka županija) ili Zona HR 4 – Istra (područje Istarske županije), zrak na području OBŽ je znatno bolje kvalitete prema pokazujućim parametrima. Ostale zone na području Republike Hrvatske su Zona HR 3 – Lika, Gorski Kotar i Primorje te Zona HR 5 – Dalmacija.

Podatci o onečišćenju vode

U središnjem i istočnom dijelu dravskog bazena prevladavaju reduktivni uvjeti, stoga podzemna voda prirodno sadrži povećanu koncentraciju željeza te mangana, arsena i fosilnog amonijaka. Najveće koncentracije željeza registrirane su u podzemnim vodama plićih vodonosnih slojeva (do 50 m dubine). Potencijalno veliki izvor onečišćenja površinskih i podzemnih voda predstavlja ispiranje nitrata iz stajskog gnoja koji se koristi u poljoprivrednoj proizvodnji.

Procjedne vode s neuvjetnih odlagališta otpada također predstavljaju velike izvore onečišćenja voda, zbog čega je važna njihova sanacija. Važni su generatori kemijskog i fizikalno-kemijskog onečišćenja voda nekontrolirano ispuštanje otpadnih voda iz kućanstava i pojedinih gospodarskih zona bez priključka na sustav javne odvodnje (ruralna područja).

Osim navedenoga, do negativnog utjecaja unosa tereta hranjivih i organskih tvari te teških metala na kakvoću površinskih voda može doći i na poplavnim područjima prilikom plavljenja, a uslijed ispiranja zamašćenog sloja u površinske vode s cestovne i željezničke infrastrukture ili, pak, uslijed izlijevanja nepročišćenih otpadnih voda iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Kakvoća voda na ispustima u prijemnike i stanje na vodotocima u Županiji su, prema mjerenjima provedenima u razdoblju 2013. – 2016. godine, ocijenjeni relativno zadovoljavajućim.

Podatci o onečišćenju tla

Glavni uzročnici onečišćenja tla u Županiji su poljoprivredna proizvodnja, primjena kemijskih sredstva za zaštitu bilja i umjetnih gnojiva, o čijoj potrošnji nema dovoljno podataka, ali se praćenjem stanja kakvoće površinskih voda može zaključiti o njihovoj prisutnosti u tlu, neuređena odlagališta i lokacije onečišćene otpadom, nepročišćene otpadne vode naselja i industrije, prometni koridori kao izvori onečišćenja tla olovom, uljem i prašinom.

U Izvješću o stanju okoliša u RH za razdoblje od 2009. do 2012., u poglavlju Tlo i zemljište, navodi se da je na području Slavonije i Baranje zabilježeno zakiseljavanje tla koje je, osim što je i prirodno uzrokovano, većim dijelom posljedica ljudske aktivnosti (korištenje pesticida i drugih biocida, ispuštanje komunalnih i industrijskih otpadnih voda, izgradnja naselja, proizvodnih pogona i drugih građevinskih objekata te eksploatacija gline, šljunka, pijeska i kamena). Posljedice zakiseljavanja tla su povećanje kiselosti tla, smanjenje biološke raznolikosti i aktivnosti, smanjenje organske tvari u tlu i drugo. Znatni problem u istočnoj Slavoniji predstavlja i gubitak humusa zbog ubrzane mineralizacije organske tvari, gdje je u zadnjih 100-tinjak godina agrikulture s površine od 88.000 ha tla izgubljeno 50-70 % humusa.

Zagađenost minama, minsko-eksplozivnim sredstvima i neeksplozivnim ubojitim sredstvima, predstavljaju znatno onečišćenje tla. Osječko-baranjska županija, uz Ličko-senjsku i Sisačko-moslavačku županiju, spada u minski najzagađenije županije. Na području Županije (podatak HCR-a) na dan 31.12.2016. godine bilo je 57,9 km² minski sumnjivog prostora, od ukupne površine Županije 4.155 km².

Podatci o zelenim površinama

Unutar građevinskog područja naselja, javne zelene površine planirane su i realizirane u skladu s prostornim planovima (parkovi i drvoređi, zeleni pojasi uz koridore prometnica) i o njima se brinu JLS-i, putem svojih komunalnih tvrtki i u skladu s odredbama Odluka o komunalnom redu.

Osim javnih površina, prostorni planovi propisuju obvezu (u min.%, ovisno o JLS-u) zelenih površina na građevinskim česticama namijenjenima gradnji, koje nisu u sustavu javnih površina.

S obzirom na geografsku morfologiju terena i graditeljsko naslijeđe, širina javnih koridora i veličina građevinskih čestica omogućila je dovoljno prostora za podizanje kvalitetnih zelenih površina, tako da se OBŽ može zvati i zelenom županijom.

Podatci o zaštićenim područjima i prirodnoj baštini na području Županije

Prostor Osječko-baranjske županije čine očuvana prirodna, biološka raznolikost te prirodne i krajobrazne vrijednosti. Na području Županije zakonom je zaštićeno 18 područja u šest kategorija zaštite (park prirode, posebni rezervat, regionalni park, značajni krajobraz, spomenik parkovne arhitekture i spomenik prirode).

Prema trenutnim podacima, površina zaštićenih područja iznosi 7.179.231 km², što čini 8,2 % ukupnoga teritorija Republike Hrvatske, od čega zaštićena područja Osječko-baranjske županije čine oko 20,45 % površine Županije, a njima upravljaju javne ustanove.

Sukladno podacima J.U. Agencije za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Osječko-baranjske županije, na području Županije postoji velik broj zakonom zaštićenih prirodnih područja podijeljenih u 6 kategorija: park prirode (Kopački rit), posebni rezervat (zoološki rezervat Parka prirode Kopački rit i Podpanj), regionalni park (Mura – Drava), značajni krajobraz (Erdut), spomenik parkovne arhitekture (parkovi i perivoji oko dvoraca – Bilje, Čepin, Donji Miholjac, Kneževo, Našice, Valpovo, Tenja, Mali park i Strossmayerov perivoj u Đakovu, Perivoj kralja Tomislava i Park kralja Petra Krešimira IV. u Osijeku i park uz Patrijaršiju u Dalju) i spomenik prirode travnjak na groblju u Bilju. Osim zakonom zaštićenih područja na teritoriju Županije, postoje i područja ekološke mreže – Naura 2000 kao i Prekogranični rezervat biosfere Mura – Drava – Dunav (UNESCO), odnosno dio koji se odnosi na prostor Županije. Detaljnije podatke sadrži *Prilog 18: Popis zaštićenih prirodnih područja na prostoru Osječko-baranjske županije*.

Podatci o gospodarenju otpadom

Vlada Republike Hrvatske donijela je 2017. godine Plan gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. – 2022. godine ("Narodne novine" broj 3/17.), kojim su definirani ciljevi u gospodarenju otpadom, propisane mjere za njihovo ostvarivanje i određeni nositelji provedbe mjera. Ciljevi u gospodarenju otpadom, koje je potrebno postići do 2022. godine, u odnosu na 2015. godinu kao referentnu godinu, su unaprijediti sustav gospodarenja komunalnim otpadom smanjenjem ukupne količine proizvedenog komunalnog otpada za 5 %, odvojeno prikupiti 60 % mase proizvedenoga komunalnog otpada (prvenstveno papir, staklo, plastika, metal, biootpad), odvojeno prikupiti 40 % biomase proizvedenog biootpada koji je sastavni dio komunalnog otpada, odložiti na odlagališta manje od 25 % mase proizvedenoga komunalnog otpada, odvojeno prikupiti 75 % građevnog otpada, uspostaviti sustav gospodarenja otpadnim muljem iz uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, unaprijediti sustav gospodarenja ostalim posebnim kategorijama otpada (otpad koji sadrži azbest), sanirati lokacije onečišćene otpadom te kontinuirano provoditi izobrazno informativne aktivnosti.

U Županiji je u 2017. godini 99 % stanovništva bilo obuhvaćeno organiziranim sakupljanjem komunalnog otpada koji nastaje u kućanstvima i obrtu, a u 78,6 % jedinica lokalne samouprave organizirano je odvojeno prikupljanje papira i kartona, plastike, stakla i biootpada na kućnom pragu. Komunalni otpad sakupljalo je 13 sakupljača, a otpad je odlagan na 12 odlagališta, 7 na području Županije, 3 u Vukovarsko-srijemskoj i 2 u Virovitičko-podravskoj županiji.

U 2017. godini na području Županije proizvedeno je 72.198 tona, odnosno 237 kg po stanovniku komunalnog otpada, od čega je na odlagališta odloženo 60.666 t komunalnog otpada, a ostatak je odvojeno prikupljeni otpad. U svim jedinicama lokalne samouprave smanjuju se količine komunalnog otpada koje se odlažu na odlagališta. Građevni se otpad obrađuje u mobilnim postrojenjima, asfaltnim bazama i na pojedinim odlagalištima gdje se koristi za nasipavanje odloženog otpada. U Županiji nije uspostavljen sustav sakupljanja i zbrinjavanja građevnog otpada koji sadrži azbest i nije izgrađena niti jedna odlagališna ploha za odlaganje te vrste otpada.

Sustav gospodarenja otpadnim muljem također nije uspostavljen te se mulj uglavnom privremeno skladišti ili odlaže na odlagališta, a manje se količine oporabljaju u samo jednom gospodarskom subjektu. U tijeku su aktivnosti na izgradnji jedne kompostane u Osijeku. Na području Županije nalazi se 11 odlagališta komunalnog i neopasnog otpada koji treba sanirati. Na 4 odlagališta otpad se više ne odlaže („Nemetin“, Osijek; „Sarvaš“, Osijek; „Kosinac“, Drenje „i „Jagodnjak 1“, Jagodnjak), dok se na 7 odlagališta još uvijek odlaže uglavnom komunalni otpad („Lončarica Velika“, Osijek; „Gradsko odlagalište“, Beli Manastir; „Vitika“, Đakovo; „Belišće“, Belišće; „Doroslov“, Donji Miholjac; „Pepeleac“, Našice i „Ada“, Koritna). Na svim odlagalištima sanacije su u tijeku.

Centar za gospodarenje otpadom sastojao bi se od središnje lokacije na lokaciji Orlovnjak i pretovarnih stanica: Beli Manastir, Belišće, Donji Miholjac, Đakovo, Našice, Ilok, Stari Jankovci i Županja. Prostornim planom Osječko-baranjske županije („Županijski glasnik“ broj 1/02., 4/10., 3/16., 5/16. i 6/16.) planirana je lokacija za izgradnju centra za gospodarenje otpadom „Orlovnjak“ u općini Antunovac i lokacije pretovarnih stanica uz gradove: Beli Manastir, Donji Miholjac, Našice, Valpovo-Belišće i Đakovo.

Mapiranje izloženosti prirodnim rizicima (npr., poplavama, klizanju tla, potresima, obalnoj eroziji itd., ovisno o slučaju) i klimatskim opasnostima

Područje Osječko-baranjske županije posljednjih desetak godina pod utjecajem je sve učestalijih pojava poplava i suša, stoga se može zaključiti kako je riječ o redovnim pojavama. Treba upozoriti na potencijalno negativan utjecaj hidromorfološke degradacije rijeka pretjeranim kanaliziranjem i gradnjom nasipa. Gdje je moguće, potrebno je planirati primjenu principa „dati prostor rijekama“, tj. koristiti prirodna poplavna područja kao prirodnu zaštitu od poplava, a reducirati izgradnju nasipa i kanaliziranje. Poseban problem koji slijedi nakon visokih vodostaja najezde su komaraca koji mogu biti opasni i po zdravlje građana zbog prijenosa zaraznih bolesti.

Za višenamjensko korištenje voda rijeke Drave predviđa se gradnja višenamjenskih hidrotehničkih sustava (VHS) Donji Miholjac i Osijek, kojima se ostvaruje i cjelovita zaštita od štetnog djelovanja voda na području Županije. Za VHS na projektnoj razini predvidjet će se biotehnička rješenja oblikovanja i ozelenjavanja obala i nasipa tako da se generiraju organski oblici koji u što većoj mjeri imitiraju prirodno stanje, uz razmatranje mogućnosti oblikovanja budućih otoka i sprudova.

Zaključno, na području Osječko-baranjske županije uočava se porast zainteresiranosti javnosti za pitanja okoliša, što se očituje u sve češćoj zastupljenosti okolišnih tema u radu i djelovanju jedinica lokalne samouprave i javnih institucija, u porastu broja s okolišem povezanih projekata i programa i, općenito, sve većoj osjetljivosti stanovništva na probleme okoliša. Potrebno ja daljnje jačanje obrazovanja u području okoliša kao i snažniji pristup uspostavljanju i provođenju okolišnih mjera kroz veću dostupnost izvora financiranja (financijski kapaciteti jedinica lokalne samouprave u tom području nisu na adekvatnoj razini). Temeljem ocjena o stanju sastavnica okoliša, opterećenja na okoliš i raznih aktivnosti na području zaštite okoliša, stanje okoliša na području Osječko-baranjske županije u razdoblju od 2013. do 2016. godine može se ocijeniti zadovoljavajućim. Županija ima zakonsku obvezu uspostaviti centar za gospodarenje otpadom na svom području. Osječko-baranjska županija u suradnji s Vukovarsko-srijemskom županijom osnovala je tvrtku EKOS d.o.o., čiji je zadatak uspostavljanje i upravljanje centrom za gospodarenje otpadom. Potrebna su daljnja ulaganja u hidrotehničke sustave upravljanja vodama kako bi se minimalizirala izloženost prirodnim rizicima.

1.3.2. Primarna infrastruktura

1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja

Potrošnja vode po stanovniku

Ukupna sadašnja srednja dnevna potrošnja vode iz javnih vodoopskrbnih sustava iznosi približno 750 l/s. U ukupnoj potrošnji vode potrošnja stanovništva čini oko 70-80 %, dok je potrošnja gospodarstva na razini 20-30 % ukupne potrošnje.

Vodocrpilišta

U svrhu zaštite voda od zagađenja posebna je pozornost usmjerena na zaštitu vodonosnika i vodocrpilišta s obveznim utvrđivanjem zona sanitarne zaštite izvorišta, sukladno posebnom propisu. Na prostoru rezerviranom za zone sanitarne zaštite izvorišta, do donošenja odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta po posebnom propisu, uvjeti korištenja i gradnje utvrđeni su sukladno uvjetima utvrđenima posebnim propisom za III. zonu sanitarne zaštite. Vodoopskrba OBŽ temelji se na 13 vodoopskrbnih sustava te na više od 20 manjih vodovoda.

Pokrivenost vodoopskrbnim sustavima

Javna vodoopskrba organizirana je putem jedanaest isporučitelja vodnih usluga, koji bi se, sukladno Uredbi o uslužnim područjima, u budućnosti trebali ujediniti u jedno uslužno područje u cilju optimalizacije resursa i učinkovitijeg upravljanja sustavima vodoopskrbe.

Od ukupno 263 naselja Županije, na sustav javne vodoopskrbe nisu priključeni stanovnici ukupno 49 naselja s oko 7.500 stanovnika. Unutar područja pokrivenosti javnim sustavima vodoopskrbe postoje znatne razlike u priključenosti, tako da ona u nekim seoskim sredinama iznosi 6 %, dok je u većim gradovima i do 99 %. Postotak stvarne priključenosti stanovništva na sustave javne vodoopskrbe iznosi oko 84,46 % (257.631 stanovnika), dok je mogućnost priključenja 97,34 % (296.921 stanovnika).

Postojeći sustavi vodoopskrbe uglavnom osiguravaju vodu za gradska i općinska središta, dok ostala naselja s obilježjima ruralne sredine nisu pokrivena javnom vodoopskrbom.

Kvaliteta vode za ljudsku potrošnju

S obzirom na starost sustava odvodnje u gradovima i općinama, može se pretpostaviti da je većina kanalizacijskih sustava u znatnoj mjeri vodopropusna. Problem predstavljaju i domaćinstva sa sabirnim jamama, a koja nisu obuhvaćena kolektorskom mrežom, dok veliku opasnost od onečišćenja podzemnih i površinskih voda predstavljaju poljoprivredna proizvodnja i neuređena odlagališta otpada. Bez daljnjeg proširenja vodoopskrbne mreže i bez poboljšanja sustava pročišćavanja, i dalje će se pojavljivati problemi sa zdravstvenom neispravnošću vode za ljudsku potrošnju.

Kakvoća vode iz podzemnih vodonosnika ukazuje na povišeni sadržaj željeza, mangana, arsena, organskih tvari, dušika i dušičnih spojeva, amonijaka na velikom broju crpilišta podzemnih voda te je potrebna obrada vode do razine pitke vode prije distribucije. Zbog toga je neophodna rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih uređaja za kondicioniranje vode za ljudsku potrošnju.

Stanovništvo priključeno na sustav kanalizacije i pokrivenost kanalizacijskom infrastrukturom

Glavni prijemnik odvodnje otpadnih voda na području Županije rijeka je Drava. Broj stanovnika priključenih na sustave javne odvodnje je 153.534, što predstavlja priključenost od 50,33 % na sustave kanalizacije, a upućuje na nerazvijen sustav kanalizacije. Izgrađeno je 915 km kanalizacijske mreže (veći dio mreže treba sanirati) i sedam uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, dok je u tijeku izgradnja još dva uređaja. Uređaj na području grada Osijeka bit će postavljen do kraja 2020. godine, do kada bi trebali biti završeni radovi i na području grada Đakova.

Priključenost na kanalizacijske sustave u gradovima je preko 95 %, osim za grad Beli Manastir gdje je priključenost manja od 60 %.

U manjim je naseljima razina priključenosti na sustav kanalizacije nezadovoljavajuća i ona opada udaljenošću naselja od većih gradova. Od postojećih približno 915 km kanalizacijske mreže, veći dio treba sanirati. Glavnina otpadnih voda ispušta se izravno u prijemnike (kanale i rijeke) bez pročišćavanja, osim u Našicama, Donjem Miholjcu, Valpovu, Belišću, Vinogradcima, Belom Manastiru i Kneževim Vinogradima, gdje postoje uređaji za pročišćavanje voda.

1.3.2.2. Javni sustav energetske opskrbe

Javni sustav grijanja, pokrivenost i karakteristike

Središnji toplinski sustav izgrađen je u Osijeku, dok u ostalim gradovima potrebe zadovoljavaju blokofske kotlovnice ili nezavisne kotlovnice. Toplinski izvori odnose se na toplanu Osijek, koja podmiruje vršna opterećenja i služi kao rezervni izvor toplinske energije. Drugi toplinski izvor je termoelektrana-toplana Osijek. Navedeni izvori koriste tri vrste goriva: mazut, ekstralako lož ulje i zemni plin. Parni kotlovi lože se mazutom i zemnim plinom, ekstralako ulje i zemni plin služe za pogon plinskih turbina.

Toplinske sustave Osijeka čine centralni parovodni i vrelovodni sustavi te dva zatvorena sustava, tj. dvije blokofske kotlovnice u naselju Jug III i na Vijencu V. Nazora. Osnovna je zadaća toplinskih sustava opskrba toplinskom energijom stambenih, poslovnih i industrijskih potrošača u gradu Osijeku. Parovodni sustav opskrbljuje tehnološkom parom uglavnom tvornice u istočnoj industrijskoj zoni (Pivovara, Tvornica šećera, Žito, Meggle, Karolina, Saponia), Elektroslavoniju – Pogon za pomoćne djelatnosti, Klinički bolnički centar Osijek te dva ogrjevna potrošača (Osnovnu školu J. Truhelke i Građevinski fakultet).

Iz vrelovodnog sustava griju se kućanstva i poslovni potrošači – predškolske i školske ustanove, fakulteti, učenički, studentski i umirovljenički domovi, trgovine, hoteli, banke, gradske ustanove i dr. Blokofske kotlovnice pokrivaju toplinsku potrošnju u naseljima gdje se nalaze.

Infrastruktura za distribuciju plina

Distribucijsko područje HEP Plin-a Osijek prostire se na području Osječko-baranjske, Požeško-slavonske i Virovitičko-podravске županije u ukupno 48 lokalnih samouprava. U navedenim samoupravama distribucijsko područje obuhvaća 390 naselja u kojima je, prema popisu stanovništva iz 2011. godine, bilo 128.533 kućanstava. Od toga je na području Županije od ukupno 263 naselja, plinificirano njih 168, odnosno 108.852 kućanstva; duljina mreže je 2.092 km.

Infrastruktura za proizvodnju i distribuciju električne energije

Elektroenergetska infrastruktura obuhvaća proizvodnju, prijenos i distribuciju. Električna energija proizvodi se samo u Osijeku (TE-TO Osijek, snage 95MW) te u industrijskom energetskom postrojenju Belišća d.d. za potrebe kombinata.

Potrošnja energije – plin i električna energija

Ukupna potrošnja električne energije na području Županije (nešto ispod 1TWh) suočena je s nedovoljnom proizvodnjom (približno 235 GWh), odnosno pokrivenost potrošnje vlastitom proizvodnjom na razini je od približno 25 %.

Alternativni izvori energije i postojeća infrastruktura

Ukupna neposredna potrošnja energije u sektoru industrije na području Županije iznosi 1,7 TWh, odnosno 6,24 PJ, što je 15 % ukupne potrošnje energije u industriji u Republici Hrvatskoj. Struktura korištenih energenata određena je strukturom industrije, odnosno aktivnim industrijskim granama te njihovom aktivnošću i proizvodnjom koja je određena zahtjevima i specifičnostima industrijskih procesa.

Za razliku od sektora kućanstava, u kojem dominira potrošnja ogrjevnog drva i ostale šumske biomase, a potom potrošnja prirodnog plina, u uslužnom sektoru dominantna je potrošnja prirodnog plina koja je tri puta veća od potrošnje ogrjevnog drva. Najveći udio u potrošnji energenata ima prirodni plin koji se koristi u svim sektorima, osim prometa, i to s udjelom od 24 %, slijede ogrjevno drvo i biomasa s udjelom od 23 %. U strukturi potrošnje energenata slijede električna energija s udjelom od 17 %, toplinska energija (para i vrela voda) s udjelom od 16 %, ugljen s udjelom od 11 % te ostali izvori energije s udjelom manjim od 5 %. Na području Županije sve je više ulaganja usmjereno u biopliniska postrojenja i druge vrste obnovljivih izvora energije.

Zaključno, trenutna situacija sa sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda, pokazuje znatno zaostajanje sektora odvodnje za sektorom vodoopskrbe. Temeljni problem predstavlja činjenica da izgradnju sustava odvodnje nije pratila izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Stupanj razvijenosti sustava kanalizacije pokazuje velike razlike između gradova i općina. S obzirom na starost sustava odvodnje u gradovima i općinama, može se pretpostaviti da je većina kanalizacijskih sustava u znatnoj mjeri vodopropusna. Problem predstavljaju i domaćinstva sa sabirnim jamama, a koja nisu obuhvaćena kolektorskom mrežom, dok veliku opasnost od onečišćenja podzemnih i površinskih voda predstavljaju poljoprivredna proizvodnja i neuređena odlagališta otpada. Bez daljnjeg proširenja vodoopskrbne mreže i bez poboljšanja sustava pročišćavanja, i dalje će se pojavljivati problemi sa zdravstvenom neispravnosti vode za ljudsku potrošnju.

Stoga je za razvitak vodoopskrbne djelatnosti potreban oporavak postojećega i izgradnja novih distribucijskih sustava, povećanje priključenosti na mrežu, smanjenje gubitaka i opće povećanje pouzdanosti i učinkovitosti vodoopskrbnog sustava.

Razvijen vodoopskrbni sustav i dostupnost kvalitetne i pitke vode te kvalitetan sustav odvodnje s uređajima za pročišćavanje otpadnih voda na cijelom području put je uspostavljanju integriranog sustava upravljanja vodnim resursom i temelj za gospodarski razvoj.

Kvaliteta zraka u Osječko-baranjskoj županiji prati se mjerenjem onečišćujućih tvari. Zrak na području Osječko-baranjske županije uglavnom je čist ili neznatno onečišćen, odnosno I. kategorije. Koncentracija peludi alergenih biljaka na području Osječko-baranjske županije, s posebnim naglaskom na ambroziju, zabrinjavajuće je visoka i predstavlja javnozdravstveni problem. Za rješenje problema treba intenzivirati i kontinuirano provoditi mjere na svim razinama.

Kvaliteta voda na području Osječko-baranjske županije, s obzirom na rezultate mjerenja na ispuštima u prijemnike u razdoblju 2013. – 2016. godine može se ocijeniti relativno zadovoljavajućom s obzirom da su odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda napredovali u odnosu na prethodno izvješće. Potencijalno veliki izvor onečišćenja površinskih i podzemnih voda u Osječko-baranjskoj županiji ispiranje je nitrata iz stajskoga gnoja koji se koristi u poljoprivrednoj proizvodnji. Zaštita voda od nitrata osiguravat će se primjenom načela dobre poljoprivredne prakse u zaštiti voda, koja se temelje na Nitratnoj direktivi EU-a. Procjene vode s neuvjetnih odlagališta otpada, kojih je u Osječko-baranjskoj županiji još znatan broj, također predstavljaju velike izvore onečišćenja voda, zbog čega je bitna njihova sanacija.

Tlo. Briga o tlu, odnosno o njegovu racionalnom korištenju, u Osječko-baranjskoj županiji je zadovoljavajuća, unatoč činjenici da još uvijek nisu doneseni propisi koji bi regulirali pitanje tla, bez obzira na njegovu namjenu.

Znatan utjecaj na stanje okoliša ima i opterećenje otpadom, zbog čega je bitno nastaviti sa sanacijama odlagališta i otpadom onečišćenog tla te uspostavom cjelovitog sustava gospodarenja otpadom.

Temeljna pretpostavka razvoja gospodarstva ulaganje je u elektroenergetsku infrastrukturu, s posebnim naglaskom na nova postrojenja za proizvodnju toplinske i električne energije. Stoga su potrebna daljnja ulaganja u navedenu infrastrukturu. S obzirom na poljoprivredno područje Osječko-baranjske županije s prisutnim pretpostavkama za razvoj prehrambene te prerađivačke industrije, potrebno je usmjeravanje razvoja temeljeno na korištenju obnovljivih izvora energije, s posebnim osvrtom na bioplinska postrojenja.

1.3.3. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

Cestovni promet

Područje Županije prostorno je smješteno između važnih koridora velike državne i međunarodne infrastrukture, osobito transeuropskih magistralnih i regionalnih prometnih pravaca. Na području Županije protežu se u cijelosti ili djelomično nova autocesta u izgradnji A5c, 15 državnih cesta ukupne dužine 466,623 km, 86 županijskih cesta ukupne dužine 653,12 km i 98 lokalnih cesta ukupne dužine 486,57 km.

Znatan problem boljeg povezivanja lokalnog prometa između naselja i gradova predstavlja 206,78 kilometara županijskih i lokalnih cesta koje su bez suvremenoga kolnika. Problem je i 133 kilometra županijskih i lokalnih cesta koje su izgrađene sa suvremenim kolnikom, ali širine kolnika manje od 5 metara, što je minimum za osiguranje dva kolnička traka.

Za izgradnju i rekonstrukciju županijskih i lokalnih cesta postoji pripremljena projektna dokumentacija za 69 dionica ukupne dužine 138 kilometara, nekoliko većih propusta i mostova te nekoliko kružnih tokova, stoga je potrebno osigurati dodatna sredstva namijenjena županijskim i lokalnim cestama.

Problem predstavlja i dio državnih cesta na kojima su potrebne rekonstrukcija, obnova i modernizacija. Ispitivanjem i analizom stanja kolničkih konstrukcija, utvrđeno je kako je četvrtina kolnika državnih cesta u lošem stanju, što pokazuje potrebu za dodatnim ulaganjem i održavanjem.

Istovremeno, zbog svoje važnosti u cestovnoj mreži povezivanja Slavonije od Požege preko Đakova do Vinkovaca, problem je i neizgrađena dionica ceste Levanjska Varoš – Kondrić (10,6 km).

Na području Županije tri su izlaza autoceste A5. Gradovi (Osijek, Našice, Beli Manastir, Belišće, Valpovo, Đakovo, Donji Miholjac) međusobno su povezani državnim cestama, a ostala naseljena mjesta unutar Županije lokalnim i županijskim cestama. Zbog izmještanja teškog teretnog prometa, brže protočnosti vozila u tranzitu te povećanja sigurnosti prometa, potrebna je izgradnja obilaznice grada Belog Manastira.

Glavni cestovni prometni pravci položeni su u dolinama rijeka koje omeđuju promatrani prostor pa tako dolinom Drave prolazi državna cesta D2 – Podravska magistrala (GP Dubrava Krišovljanska Varaždin – Našice – Osijek – Vukovar – GP Ilok). Naziv je dionice Podravske magistrale koja prolazi kroz Osječko-baranjsku županiju Slatina – Našice – Osijek – Vukovar – Ilok. Širina kolnika je između 6 i 7,70 m, a duljina je dionice 93,126 km, asfaltirane cijelom kilometražom.

Rubni dijelovi Županije slabo su povezani sa županijskim središtima i autocestom pa je potrebna izgradnja brzih cesta (npr., Podravske brze ceste) koje bi ujedno služile i kao obilaznice naselja kroz koja prolaze te time smanjile trajanje putovanja i povećale sigurnost prometa.

Željeznička mreža

Na području Županije ukupno je 243,826 km željezničke pruge, od čega su 90,491 km pruge za međunarodni promet, 104,363 km pruge za regionalni promet i 48,972 km pruge za lokalni promet. Kroz Županiju prolaze europski željeznički koridori Vc i, a prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2016. godine, iz/u Osječko-baranjsku županiju uslugu putničkog prijevoza koristilo je 699.000 putnika

U svrhu jačanja prometne povezanosti, osobito željezničkog prometa, prioriteti su rekonstrukcija kolodvora Osijek zajedno s rekonstrukcijom i elektrifikacijom te modernizacijom željezničke pruge Osijek – Strizivojna – Vrpolje, osiguranje željezničke pruge i kolodvora suvremenim signalno-svjetlosnim uređajima, rekonstrukcija čvorišta Osijek s korekcijama trasa, novim predstanicama, novim rasporednim kolodvorom i razdvajanjem teretnog i putničkog prometa te novi međunarodni željeznički granični prijelaz kod Erduta.

Zračni promet

Na području Županije nalaze se dva infrastrukturna objekta izgrađena za zračni promet u neposrednoj blizini grada Osijeka – aerodrom Osijek – Čepin i Zračna luka Osijek (u nastavku ZL Osijek).

Međunarodna ZL Osijek, nalazi se na državnoj cesti D2 Osijek – Vukovar, 20 km jugoistočno od centra Osijeka, te 18 km zapadno od Vukovara. Uzletno-sletna staza duljine 2.500 m i širine 45 m gdje sva potrebna oprema omogućava prihvat i otpremu svih zrakoplova, a radio-navigacijski uređaji slijetanje i polijetanje i u otežanim vremenskim uvjetima (ILS CAT I). Po svojim karakteristikama, ZL Osijek ima kodnu oznaku 4D prema klasifikaciji ICAO-a.

S aspekta robnog zračnog prijevoza (cargo promet) ZL Osijek raspolaže skladišnim prostorom od 1.710 m² unutar kojeg je moguće skladištenje svih vrsta roba koje ne zahtijevaju posebne uvjete.

Sa ZL-a Osijek prometuju redovne domaće linije za Zagreb, Rijeku, Split, Pulu i Dubrovnik te međunarodne za Basel i Stuttgart. Pored putničkog i teretnog prometa, na ZL-u Osijek obavlja se i školovanje pilota domaćih i stranih avioprijevoznika te tehnička slijetanja u svrhu uzimanja goriva.

Zračna luka Osijek sve više razvija međunarodne linije (Köln, Bonn, Stuttgart, Basel), što otvara znatne mogućnosti razvoja gospodarstva i bolju prometnu povezanost na kontinentu. Istovremeno, sve važniju ulogu preuzimaju i niskotarifni subjekti koji povezuju Osijek s istokom i zapadom Europe, otvarajući znatne mogućnosti gospodarskog razvitka. Dodatno, ZL Osijek trebala bi se prometno bolje povezati s centrom grada Osijeka. Uspoređujući s drugim ZL-ovima u Republici Hrvatskoj (Zagreb, Rijeka, Split, Zadar, Dubrovnik, Pula), jedino ZL Osijek nema povezanost s redovnom autobusnom linijom između ZL-a i autobusnog kolodvora, tj. centra grada. Putnici koji putuju u/iz ZL-a Osijek najčešće koriste osobni automobil i/ili taxi (omjer 50:50). Ukoliko usporedbu napravimo sa ZL-ovima u Europi, tada izostaje i povezanost s ostalim oblicima prijevoza kao što su tramvaj i vlak.

Riječni promet

Drava i Dunav predstavljaju važnu riječnu prometnicu uzvodno prema srednjoj Europi i na istok prema Crnom moru. Osječko-baranjska županija obuhvaća 104 km plovnog puta rijeke Drave i naslanja se na rijeku Dunav u dužini od 86,06 km. Rijeka Drava ima status međunarodnog plovnog puta od ušća do Osijeka (23km).

Na rijeci Dravi još od rimskih vremena postojalo je pristanište, a kasnije i luka za putnički i teretni promet. Današnja luka osnovana je 1956. godine kao Luka Tranzit koja se danas nalazi na 13. kilometru rijeke Drave uzvodno od ušća u Dunav. Prema pretovaru roba navedena luka je do 1990. godine bila jedna od najvažnijih državnih luka. Lukom upravlja Lučka uprava Osijek. Luka Osijek, ukupne površine od oko 160 hektara, ima veliku mogućnost razviti se u intermodalni logistički centar upravo zbog veličine lučkog prostora i izvrsnih potencijala u vidu cestovnih i željezničkih veza sa zaleđem.

Luka Osijek treća je po količini rukovanog tereta, pri čemu rasuti teret sudjeluje sa 60 %, a poljoprivredni proizvodi (pšenica, suncokret i uljana repica) s 10 %. Luka Osijek u raspodjeli pretovarenog tereta po riječnim lukama ima udio od 6 % (usporedno Luka Vukovar 63 %), dok u raspodjeli putnika po riječnim lukama sudjeluje s 8 % (usporedno Luka Vukovar 89 %).

Osječko-baranjska županija pokrenula je izgradnju putničkih luka u Aljmašu, Batini i Osijeku.

Luke unutarnjih voda, locirane na europskim vodnim putovima, imaju, s obzirom na jedinstvenost prometno-transportnog i ukupnog gospodarskog tržišta na kojem djeluju, posebno značenje.

Na području Županije nalaze se dva međunarodna vodna puta – Dunav i Drava. Dunav je plovni cijelom dužinom kroz Hrvatsku te je prema Europskom ugovoru o glavnim unutrašnjim plovim putovima od međunarodne važnosti (AGN) klasificiran klasom plovnosti VIc. Dunavom se odvijaju međunarodni, regionalni i lokalni promet.

Lokalni putnički promet odvija se između Erduta i Bača, prevozi putnike između dva granična prijelaza. Drava je uvjetno plovna do Osijeka uz ograničenja povezana s neuređenim plovim putom (nedovoljan gaz na pojedinim sektorima, kritične točke, neoznačen plovni put itd.). Postojeći promet ovisi o sezonskim uvjetima vodostaja te je uglavnom lokalnog i regionalnog karaktera. Osim luke Osijek postoje još i dva putnička pristaništa (Batina i Aljmaš) koje je potrebno dodatno urediti.

Najvažnija investicija u segmentu riječnog prometa ubrzanje je završetka pokrenutih projekata luke Osijek i infrastrukturno uređenje lučkog područja, ukupne projektantske vrijednosti približno 775 milijuna kuna (101,9 mil. eura), koji obuhvaćaju: projekt izgradnje terminala za pretovar rasutih tereta, izgradnju i rekonstrukciju južne obale lučkog bazena i izgradnju intermodalne infrastrukture zapadnog dijela luke Osijek i rekonstrukciju postojeće okomite obale.

Strategija razvitka riječnog prometa u Republici Hrvatskoj (2008. – 2018.) integrirala je unutar svojih smjernica ujedno i Europski akcijski plan za riječni promet – NAIADES, koji su fokus stavili osim na riječnu infrastrukturu, sigurnost plovidbe i zaštitu okoliša, administrativnu sposobnost, i na povezanost riječnog prometa/sektora s područjem obrazovanja/školstva.

Vodna područja

Vodna područja kojima pripada Osječko-baranjska županija su vodno područje slivova Drave i Dunava i manji dio vodnog područja sliva Save. Slivna područja su jedinice za upravljanje lokalnim vodama kojima upravljaju vodnogospodarske ispostave. Područje Županije obuhvaća četiri slivna područja: slivno područje „Vuka“, slivno područje „Karašica – Vučica“, slivno područje „Baranja“ i slivno područje „Biđ – Bosut“.

Slivno područje „Vuka“

Slivno područje „Vuka“ može se podijeliti na sliv rijeke Vuke te manji dio koji gravitira slivovima rijeka Drave i Dunava.

Radi obrane od štetnog djelovanja suvišnih voda, izgrađen je gusti sustav odvodnih kanala s pripadajućim objektima. Glavni prijemnik područja rijeka je Vuka koja u nizinskom dijelu ima vrlo mali pad.

U cilju smanjenja dotoka velikih voda s brdskog dijela sliva rijeke Vuke, izgrađena je akumulacija Borovik. U dosadašnjim vodoprivrednim planovima predviđeno je na slivu rijeke Vuke, a na području Osječko-baranjske županije, izgradnja još sedam akumulacija.

Osnovna kanalska mreža (kanali I. i II. reda) izgrađena je u dužini od 247 km, a detaljne kanalske mreže (kanali III. i IV. reda) 2.447,48 km. Ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na području VGI-ja Vuka unutar Osječko-baranjske županije iznosi 77.794 ha.

Slivno područje „Karašica – Vučica“

Slivnom području „Karašica – Vučica“ u Osječko-baranjskoj županiji pripada sjeveroistočni, nizinski dio slivnog područja Karašica – Vučica s površinom od 127.461 ha. Glavni prijemnici su prirodni vodotoci Karašice i Vučice, koji prikupljaju vodu s obronaka brdskog dijela ovog slivnog područja i odvođe ju uz znatno smanjeni pad u rijeku Dravu, te odušni kanali Karašica – Drava između Donjeg Miholjca i Viljeva i Gatski kanal. Tako je nizinski kraj s intenzivnom ratarskom proizvodnjom, ugrožen od suvišnih voda koje se javljaju uglavnom u proljeće i jesen.

Kapacitet osnovne kanalske mreže nedovoljan je za zaštitu od velikih voda, stoga je najpogodnije rješenje u izvođenju brdskih akumulacija koje bi zaustavile velike vodne poplave s brdskog dijela sliva i tako zaštitile nizine od vanjskih voda. Za prethodno navedeno potrebna je i rekonstrukcija glavnih prijemnika do određenog kapaciteta.

S obzirom na sve izraženije pojave nedostatka vode na području, akumulacije kao višenamjenski objekti prvenstveno bi bile namijenjene čuvanju vode za višestruke potrebe (ribnjaci, navodnjavanje), a retencijski prostor za smanjenje vodnoga vala osigurao bi se podizanjem krune brane.

Ukupna dužina kanalske mreže na slivnom području iznosi 4.357 km, i to glavnih kanala 737 km i kanala III. reda-meliorativnih 3.602 km. Od ukupne slivne površine, na području Osječko-baranjske županije nalazi se kanalska mreža u dužini od 3.030 km te iznad 1200 objekta raznih dimenzija i profila, kao i dvije crpne stanice za odvodnju s kapacitetom od 5,2 m³ u sekundi.

Slivno područje „Biđ – Bosut“

Jedan dio Osječko-baranjske županije pripada slivnom području „Biđ – Bosut“ – u površini od 51.486 ha, odnosno 22 % površine slivnog područja nalazi se na području Županije. Izgrađeno je 201 km osnovne kanalske mreže, 690 km detaljne kanalske mreže i oko 500 cijevnih propusta i mostova, izgrađene su dvije akumulacije: Jošava s 946.000 m³ i Mlinac s 960.000 m³. Kako bi se smanjio dotok velikih brdskih voda koje neiskorišteno odlaze prema rijeci Savi, u Idejnom rješenju odvodnje Biđ-bosutskog polja predviđena je izgradnja akumulacija i retencija na brdskom dijelu sliva.

Slivno područje „Baranja“

U vodoprivrednom pogledu Baranja se sastoji od tri (3) hidrografske cjeline, slivna područja – Dunav, Drava i Karašica ukupne površine 105.025 ha. Ukupna dužina melioracijskih kanala za odvodnju iznosi oko 887 km, od toga je oko 248 km osnovne kanalske mreže (kanali I. i II. reda) i 639 km detaljne kanalske mreže (kanali III. i IV. reda). Na području Baranje nalazi se i 9 crpnih stanica. Ukupne poljoprivredne površine na ovom slivnom području iznose 66.868 ha.

Akumulacije

Investicije u akumulacije predstavljaju važan dio upravljanja vodama te su brojne koristi od projekata akumulacija, kao što su zaštita od poplava naselja, mogućnost navodnjavanja poljoprivrednih površina te stvaranje uvjeta za razvoj turizma, izgradnju športskih i rekreativnih sadržaja. Navedeni projekti podižu kvalitetu života stanovništva i imaju važan utjecaj na poljoprivredu, prateću industriju te gospodarstvo područja u cjelini. Započeli su radovi na izgradnji Akumulacije Kešinci, treće akumulacije (uz Borovik i Koritnjak) na slivu rijeke Vuke na području Osječko-baranjske županije. Planiraju se i daljnje investicije u akumulacije.

Širokopojasna infrastruktura – pokrivenost, pristup

Ukupan broj korisnika interneta u cijelom svijetu pokazuje tendenciju ubrzanog rasta, pri čemu Republika Hrvatska i Županija još uvijek zaostaju.

U 2010. godini na području Županije prosječna rasprostranjenost širokopojasnih priključaka kretala se od 13 – 14 %, dok je prosjek za Hrvatsku bio 39 %, a istovremeno ovaj se broj u razvijenim zemljama Europe kretao i do 90 % posto.

Županija podupire i dodatne programe i projekte kojima je cilj poticanje izgradnje širokopojsnih mreža velikih brzina u područjima u kojima ne postoji dostatna komercijalna isplativost ulaganja. U provedbi su dva projekta na području Županije, čiji su nositelji grad Beli Manastir i grad Valpovo, a obuhvaćaju sljedeća područja: grad Beli Manastir i općine Bilje, Čeminac, Dardu, Draž, Jagodnjak, Kneževе Vinograde, Petlovac, Popovac, gradove Valpovo i Belišće i općine Bizovac te Petrijevcі.

Ukupna površina koju pokrivaju ova dva projekta iznosi 1504,54 km², broj je stanovnika na ovom području 69.185 u 25.390 kućanstava, što pokriva 38 % površine područja u kojem ne postoji komercijalna isplativost ulaganja, odnosno 36 % stanovništva istoga područja. Svi gradovi i općine Županije bit će obuhvaćeni projektima širokopojsnog Interneta i infrastrukture, s ciljem brzog Interneta u svakom kućanstvu do 2020. godine. Projektima će se obuhvatiti sva infrastrukturna i tehnološka rješenja kojima se može pružati brzi/ultra brzi pristup (više od 30 Mbit/s – 100 Mbit/s), u skladu s definicijama Digitalne agende za Europu.

Zaključno, najveći je problem u cestovnoj infrastrukturi nemogućnost osiguranja potrebnih financijskih sredstava za županijske i lokalne ceste kako bi se mogli planirati i izvoditi potrebni radovi njihova održavanja te potrebni radovi izgradnje dionica koje nisu izgrađene i rekonstrukcije dionica koje su izgrađene s nezadovoljavajućim tehničkim elementima. Od velike važnosti za gospodarstvo Osječko-baranjske županije dovršetak je autocesta, odnosno koridora Vc s nastavkom realizacije punog profila koji obuhvaća Bosnu i Hercegovinu.

Zapuštena željeznička infrastruktura zahtijeva znatna ulaganja. Na kolodvorima u ruralnim područjima OBŽ postoji mnoštvo sigurnosnih problema, kao što su nepostojanje nadzornih sustava, rasvjete, nesigurne pristupne staze, ali ono što je najistaknutije – na velikom broju željezničkih postaja/kolodvora u ruralnim područjima ne postoje adekvatne postaje na kojima putnici u vrijeme nepovoljnih vremenskih uvjeta mogu sačekati vlak (mnoge su od njih uništene ratom i u međuvremenu nisu obnavljane te su danas u potpunosti u oronulom izdanju).

Međunarodni i domaći putnički te cargo promet osnova su razvoja Zračne luke te je potrebna znatnija investicija u Zračnu luku Osijek kako bi u potpunosti ispunila svoju svrhu.

Realizacija predviđenih ulaganja u luku Osijek kao riječnu luku bazenskog tipa s usvojenim europskim standardima poslovanja predstavlja snažnu logističku podršku gospodarstvu Županije, ali i cijelom istočnom dijelu Hrvatske. U većini europskih zemalja postoji poseban fond za riječni promet čija namjena, sukladno odredbama Europskog akcijskog plana, treba biti jačanje konkurentnosti riječnog prometa. Intenzivnije uključivanje Hrvatske u ovaj proces može se ostvariti preko nadležnog Ministarstva, dok se financijska sredstva za provedbu pripadajućih programa i programskih aktivnosti mogu ostvariti putem europskih fondova.

Osim što čine sustav zaštite, izgradnja daljnjih akumulacija, ali i nastavak ulaganja u sustave navodnjavanja predstavlja važan čimbenik gospodarskog razvoja Županije.

Iako je prometna povezanost dobra, potrebna su daljnja ulaganja u infrastrukturu kako cestovnu tako i riječnu te u Zračnu luku Osijek. Kako bi se postigla potpuna prometna valorizacija prostora Županije, potrebno je unaprijediti postojeći te izgraditi moderan i tehnički kompatibilan prometni sustav s prostorom srednje Europe. Prometna infrastruktura, a posebno mreža državnih cesta, temeljni su preduvjeti razvitka gospodarstva te poticanja i aktiviranja cjelokupnog života ovog područja. Isto tako, potrebna su daljnja ulaganja radi povećanja međunarodne važnosti Zračne luke Osijek.

Širokopojsni Internet pretpostavka je pristupu globalnom tržištu, on revitalizira ruralna područja, omogućavajući razvoj kroz jačanje intelektualnog potencijala, stoga su potrebna daljnja ulaganja i institucionalna potpora širenju širokopojsnog Interneta.

1.4. Institucionalni kontekst

1.4.1. Dionici u upravljanju razvojem

Cilj je upravljanja razvojem na lokalnoj i regionalnoj razini poticati i stvarati uvjete za gospodarski razvoj, osigurati društveni napredak te kvalitetniji i usmjereniji razvoj teritorija. Upravljanje razvojem odnosi se na kontinuirani, planirani proces u kojem, pored predstavnika regionalne i lokalne vlasti, sudjeluju i drugi ključni dionici iz privatnog, javnog te civilnog sektora.

Ključnu ulogu u upravljanju razvojem Osječko-baranjske županije imaju:

- upravna tijela jedinice regionalne (područne) samouprave
- upravna tijela jedinica lokalne samouprave (gradovi i općine)
- JU ŽRA OBŽ, kao akreditirani koordinator razvoja
- lokalne akcijske grupe
- institucije javnog sektora (Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, turističke zajednice, Hrvatske vode, Hrvatske šume, Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku i druge)
- organizacije privatnog i civilnog sektora te
- ostali nositelji provedbenih mjera koji su izravno uključeni u operacionalizaciju Strategije putem provedbe razvojnih aktivnosti i projekata.

Osječko-baranjska županija – nositelj razvoja regionalne razine

Temeljem Zakona o regionalnome razvoju Republike Hrvatske upravljanje razvojem na regionalnoj razini u nadležnosti je županije kao nositelja razvoja. Županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područne (regionalnog) važnosti, a osobito poslove koji se odnose na obrazovanje, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova, zaštitu i unaprijeđenje okoliša te ostale poslove sukladno posebnim zakonima.

Tijela županijske uprave su Županijska skupština kao predstavničko tijelo, župan s tri zamjenika (jedan iz reda pripadnika nacionalnih manjina) kao izvršno tijelo te upravna tijela županije.

Upravna tijela Osječko-baranjske županije upravni su odjeli i službe koji su ustrojeni za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga Županije, kao i za obavljanje poslova državne uprave prenijetih na Županiju. Njihovo ustrojstvo uređuje se općim aktom u skladu sa zakonom i statutom, a izvršavaju poslove od javnog interesa kroz 15 upravnih tijela, odnosno 12 upravnih odjela i 3 službe⁴:

1. Tajništvo Županije
2. Upravni odjel za javne financije
3. Upravni odjel za gospodarstvo
4. Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije
5. Upravni odjel za poljoprivredu
6. Upravni odjel za ruralni razvoj
7. Upravni odjel za kontinentalni turizam
8. Upravni odjel za prostorno uređenje i graditeljstvo
9. Upravni odjel za prostorno planiranje, zaštitu okoliša i prirode
10. Upravni odjel za prosvjetu, kulturu, šport i tehničku kulturu
11. Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
12. Upravni odjel za upravne i pravne poslove
13. Služba za javnu nabavu
14. Služba za zajedničke poslove
15. Služba unutarnje revizije

⁴ <http://www.obz.hr/hr/index.php?tekst=72>

Jedinice lokalne samouprave (JLS) – gradovi i općine na području Osječko-baranjske županije

Na području Osječko-baranjske županije Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj uspostavljene su 42 jedinice lokalne samouprave, i to 7 sa statusom grada i 35 sa statusom općine. Sukladno zakonskim propisima, zadaća im je usmjeravanje razvoja prema utvrđenim ciljevima, prioritetima i mjerama, što je u ingerenciji njihovih upravnih tijela i ostalih administrativnih kapaciteta, kao što su lokalne razvojne agencije.

Lokalne razvojne agencije u vlasništvu jedinica lokalne samouprave:

1. BARA, Baranjska razvojna agencija Grada Belog Manastira
2. NARA, Našička razvojna agencija
3. PORC, Poduzetničko razvojni centar Općine Erdut lokalna razvojna agencija
4. RODA, Agencija za održivi razvoj Općine Antunovac
5. Lokalna razvojna agencija Grada Belišća
6. LRA Valpovo – Petrijevci, Lokalna razvojna agencija
7. Miholjački poduzetnički centar Lokalna razvojna agencija

JU ŽRA OBŽ – regionalni koordinator za područje Osječko-baranjske županije

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU) te Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske (ARRRH) definirali su ustroj i Upisnik upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, agencija i drugih pravnih osoba osnovanih s ciljem učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja, koji se nazivaju *regionalnim koordinatorima*. Opseg i djelokrug rada i poslovanja regionalnih koordinatora na poslovima od općega gospodarskog interesa na području Osječko-baranjske županije definirani su člankom 25. Zakona o regionalnom razvoju RH te podzakonskim aktima.

Lokalne akcijske grupe na području Osječko-baranjske županije

Lokalne akcijske grupe (LAG) predstavljaju lokalna partnerstva javnog, privatnog i civilnog sektora u poticanju lokalnog održivog razvoja. LAG-ovi su originalan i važan dio pristupa LEADER-u. Zadatak im je izrada lokalnih razvojnih strategija te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe, uključujući korištenje sredstava potpore iz Programa ruralnog razvoja ili Europskog poljoprivrednog fonda. Kao što je već navedeno, na području Županije postoje četiri LAG-a (LAG Baranja, LAG Karašica, LAG Strossmayer i LAG Vuka – Dunav).

Ostali dionici

Institucije javnog i privatnog sektora unutar svoga područja rada provode razvojne projekte i aktivnosti, surađuju s koordinatorom te izvještavaju o svom radu. Iako su mehanizmi suradnje sa spomenutim institucijama uspostavljeni, potrebno ih je dalje osnaživati, posebice u kontekstu promišljanja, kreiranja, provedbe i praćenja provedbe strateških razvojnih programa i inicijativa na području Županije.

Osim navedenih dionika, važan dio institucionalnih kapaciteta čine organizacije civilnog društva. Međusektorska suradnja na svim razinama uključuje i organizacije civilnog društva kako bi se partnerstvo za razvojne politike snažnije razvijalo u pogledu razumijevanja potreba određenog dijela društva i područja. U tom dijelu strateškog planiranja nevladine organizacije pružaju veliku podršku.

Na području OBŽ djeluje mnoštvo organizacija civilnog društva u različitim područjima društva, i to kroz razne organizacijske oblike kao što su zaklade, udruge, fundacije, ustanove (vrtići, škole, knjižnice i dr.), mjesni odbori. Na području OBŽ⁵ djeluju 994 udruge iz područja športa, 742 iz nomenklature športova, 659 udruge iz područja kulture i umjetnosti, 451 udruge iz područja socijalne djelatnosti, 439 udruge iz područja obrazovanja, znanosti i istraživanja, 408 udruge iz gospodarstva, 336 udruge iz područja ljudskih prava, 268 udruge iz područja demokratske političke kulture, 264 udruge iz područja međunarodne suradnje, 152 udruge iz područja održivog razvoja, 120 udruge iz područja *branitelji i stradalnici*, 65 udruge iz područja hopističkih djelatnosti, 58 udruge iz područja duhovnosti te 64 udruge u ostalim područjima djelovanja.

Organizacije civilnog društva aktivno su uključene u razvojno upravljanje na razini Županije. U programskom razdoblju 2007. – 2013. s područja Osječko-baranjske županije organizacije civilnog društva sudjelovale su na 100 projekata koji su financirani fondovima Europske unije i ostalih međunarodnih programa, a čija je ukupna vrijednost iznosila 16.686.392,03 EUR, dok u tekućem programskom razdoblju (2014. – 2020.) organizacije civilnog društva sudjeluju na 49 projekata ukupne vrijednosti 19.552.047,57 EUR. Stoga, možemo reći kako organizacije civilnog društva kroz participativan pristup sudjeluju u razvojnom upravljanju na razini Županije.

1.4.2. Suradnja Županije s ostalim dionicima u upravljanju razvojem

1.4.2.1. Suradnja s tijelima središnje državne razine/Vlada RH – ministarstva

Osječko-baranjska županija surađuje sa svim tijelima središnje države, odnosno ministarstvima, državnim agencijama i drugim tijelima vezano za obnašanje poslova iz svoje nadležnosti. Komunikacija se redovito provodi sukladno prioritetima i specifičnostima područja jedinica lokalne samouprave kao potrebama lokalnog stanovništva.

Suradnja vezana uz strateško planiranje provodi se sukladno smjernicama i politikama utvrđenima od Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije kao koordinatora među ministarstvima, koje predlaže zakone te ostale razvojno-planske dokumente relevantne za regionalni razvoj i razvoj pojedinih sektora gospodarstva. Ministarstva zajedno jačaju administrativne kapacitete koji se bave razvojnim politikama na nižim razinama.

MRRFEU je koordinator ministarstava u području strateškog planiranja te koordinira izradu nacionalne strategije regionalnog razvoja koja je krovni dokument za strateške dokumente nižih administrativnih i teritorijalno-upravnih jedinica.

Modeli suradnje Osječko-baranjske županije/župana na vertikalnoj razini

1. koordinacija župana i MRRFEU-a
2. Hrvatska zajednica županija
3. koordinacija na razini NUTS 2 Kontinentalna Hrvatska
4. članstvo u radnim skupinama ministarstava

1.4.2.2. Suradnja s jedinicama lokalne samouprave

Pri upravljanju razvojnom politikom od iznimne je važnosti dobra koordinacija Županije s jedinicama lokalne samouprave kao i njihova međusobna suradnja. Županija pruža potporu jedinicama lokalne samouprave, kako pravnim savjetima tako i konkretnom financijskom potporom projektima koji pridonose lokalnom razvoju.

⁵ Podatci preuzeti iz Registra udruga, <https://registri.uprava.hr/>

U osiguravanju oblikovanja i provođenju projekata od zajedničkog interesa za više jedinica lokalne samouprave, odnosno Županiju kao cjelinu, uspostavlja partnerske odnose s općinama i gradovima na svome području, zaključujući niz zajedničkih sporazuma o projektima od zajedničkog interesa.

Modeli suradnje tijela u koordinaciji Osječko-baranjske županije/župana

1. Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije
2. Koordinacija gradova i općina na području Osječko-baranjske županije
3. Lokalno partnerstvo za zapošljavanje u Osječko-baranjskoj županiji
4. Gospodarsko-socijalno vijeće (GSV)

1.4.2.3. Međunarodna suradnja

Osječko-baranjska županija uspostavlja niz kontakata i odnosa suradnje povremene ili trajnije naravi sa srodnim ili drugim organizacijama ili institucijama unutar i izvan zemlje. U okviru svoje nadležnosti Županija uspostavlja bilateralnu ili multilateralnu suradnju temeljem zaključenih sporazuma ili sličnih dokumenata.

Osječko-baranjska županija kao jedinica područne (regionalne) samouprave član je

- Euroregionalne suradnje Dunav – Drava – Sava
- Radne zajednice podunavskih regija
- Europske kampanje za održive gradove i mjesta
- Skupštine europskih regija
- Hrvatske mreže zdravih gradova.

Također ima uspostavljene odnose suradnje sa

- Županijom Baranja (Baranya Megye) u Republici Mađarskoj
- Autonomnom regijom Furlanija – Julijska krajina (Friuli – Venezia Giulia) u Republici Italiji
- Provincijom Vicenza u Republici Italiji.

U tom okviru uspostavlja odnose suradnje vezane uz

- Europske fondove i programe
- Međunarodne projekte
- Strategiju Europske unije za dunavsku regiju.

Ocjenjujući da je nužno osigurati kvalitetne pretpostavke zastupanja razvojnih interesa Županije i Slavonije i Baranje u cjelini pri institucijama Europske unije koje raspolažu odgovarajućim sredstvima za financiranje razvojnih programa, Županija je sudjelovala u uspostavljanju funkcije Predstavništva u Bruxellesu kao izdvojenog dijela JU ŽRA OBŽ.

Ulaskom u Europsku uniju te povećanjem mogućnosti korištenja sredstava iz europskih fondova, stvara se mogućnost za jačom regionalnom i međunarodnom suradnjom. Razvijanje zajedničkih projekata predstavlja razvojni potencijal od iznimne važnosti za regionalnu samoupravu, poduzetnike i institucije.

Modeli suradnje Osječko-baranjske županije na razini međunarodnih/transnacionalnih upravljačkih tijela

1. Odbor za praćenje provedbe Operativnog programa konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., članstvo
2. Odbor za praćenje provedbe Operativnog programa prekogranične suradnje Mađarska – Hrvatska 2014. – 2020., članstvo
3. Odbor za praćenje provedbe Operativnog programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014. – 2020., članstvo

4. Odbor za praćenje provedbe Programa transnacionalne suradnje Središnja Europa 2014. – 2020., članstvo
5. Odbor za praćenje provedbe transnacionalnog Programa Dunav 2014. – 2020., članstvo/zamjenik člana
6. Pododbor za koordinaciju i sudjelovanje RH u programima europske teritorijalne suradnje te makroregionalnim strategijama EU-a za područje NUTS 2 Kontinentalne Hrvatske u okviru Nacionalnog koordinacijskog odbora za europske strukturne i investicijske fondove u RH, članstvo
7. EGTC Pannon, partnerstvo (2018.).

1.4.3. Fiskalni kapacitet

Za povećanje razvojnih projekata i programa važan je financijski potencijal županijskog i lokalnih proračuna. Osječko-baranjska županija, kao i većina ostalih županija, bilježi negativnu neto fiskalnu poziciju. Fiskalni kapaciteti jedinica lokalne samouprave nisu dovoljni za provedbu svih projekata nužnih za lokalni razvoj, a na njih utječu neučinkovit regionalni ustroj, nepostojanje fiskalne autonomije u poslovanju jedinica samouprave, niska razina zaposlenosti, visoki rashodi za socijalne naknade te naknade za nezaposlene.

I dalje je prisutna nesigurnost u planiranju i financiranju razvojnih potreba zbog učestale izmjene propisa te nemogućnosti utjecaja na visinu prihoda. Nepostojanje fiskalne samostalnosti dovodi do rizika u poslovanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, kada se izmjenama zakona kojima se utječe na raspodjelu i visinu prihoda lokalnih proračuna mogu stvoriti veliki problemi u funkcioniranju lokalnih jedinica.

S ciljem učinkovitijeg upravljanja razvojem te povećanja razvojnih projekata i programa, važno je koristiti sredstva iz ostalih izvora financiranja, prvenstveno EU-a i nacionalnih fondova.

1.4.3.1. EU fondovi u funkciji razvoja Osječko-baranjske županije

Razvojni dionici s područja Osječko-baranjske županije, kao i sama Osječko-baranjska županija kao jedinica regionalne/područne samouprave, nalaze se u vrhu ljestvice uspješnih korisnika EU sredstava, kako u IPA razdoblju (2007. – 2013.) tako i u razdoblju financijske omotnice za razdoblje 2014. – 2020.

Prema informacijama baze projekata odobrenih za provedbu koju za područje Osječko-baranjske županije vodi regionalni koordinator, u programskom razdoblju 2014. – 2020. odobreno je za financiranje iz fondova EU-a i ostalih međunarodnih programa 638 projekata ukupne visine 465,9 mil. EUR, a u programskom razdoblju 2007. – 2013. – 478 projekata ukupne visine 286,4 mil. EUR⁶.

U okviru *Projekta Slavonija, Baranja i Srijem*, koji je MRRFEU pokrenuo kako bi se osiguralo 2,5 milijarde EUR (18,75 milijardi kuna) iz EU fondova isključivo za projekte poticanja rasta na području pet slavonskih županija, subjekti s područja Osječko-baranjske županije ugovorili su projekte visine 2,477 mlrd. kuna, što je oko 40 % ukupno ugovorenog iznosa do 11. 5. 2018., što Osječko-baranjsku županiju čini najuspješnijom⁷.

Zaključno, analizom stanja uočen je problem nedostatka ljudskih kapaciteta u jedinicama lokalne samouprave te njihova nedovoljna stručna osposobljenost u području upravljanja razvojem. Velik broj općina s malim brojem zaposlenika nije sposoban preuzeti institucionalnu i funkcionalnu odgovornost u planiranju i provedbi razvojnih projekata i programa. Budući da ljudski resursi mogu predstavljati jednu od ključnih prepreka realizaciji pozitivnih potencijala gospodarskog razvoja, očito je da razvoju navedenog resursa treba posvetiti posebnu pažnju.

⁶ http://www.slavonija.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=28

⁷ <https://strukturnifondovi.hr/projekt-slavonija-baranja-srijem/>

Iako Osječko-baranjska županija u okviru svoje nadležnosti uspostavlja odnose s organizacijama i institucijama unutar i izvan zemlje, potrebno je navedene aktivnosti povećati s ciljem učinkovitijeg zastupanja razvojnih interesa te poticanja gospodarske, kulturne, znanstvene i druge suradnje.

S obzirom na uspostavljenu infrastrukturu institucija koje se bave upravljanjem razvojem, potrebno je kontinuirano raditi na aktivnostima uspostavljanja učinkovite koordinacije upravnih tijela Osječko-baranjske županije i jedinica lokalne samouprave (JLS), razvojnih agencija, institucija javnog i privatnog sektora, ustanova i organizacija civilnog društva u pripremi, planiranju, provedbi i praćenju te vrednovanju svih razvojnih strateških dokumenata na području Županije.

Potrebno je daljnje jačanje kadrovskih kapaciteta javnog sektora za korištenje instrumenata kohezijske politike, za strateško planiranje regionalnog razvoja, pripremu i provedbu projekata iz programa EU-a i drugih programa međunarodne suradnje.

Budući da brojne jedinice lokalne samouprave nemaju dovoljna financijska sredstva za povećanje ulaganja u kapitalne investicije i razvojne projekte, potrebno je što većim korištenjem EU sredstava poboljšavati životni standard građana u svim lokalnim jedinicama⁸. Premda, lokalne/regionalne jedinice – posebice županije – 2015. i 2016. privukle su znatno veće iznose nego u prethodnim razdobljima.

Neriješena imovinskoppravna pitanja na nekretninama česta su prepreka za provođenje i primjenu razvojnih projekata. Suradnja s državnom razinom te zajedničko strateško i plansko djelovanje, ubrzo će stavljanje u funkciju državne imovine za potrebe lokalne samouprave te stvoriti mogućnost za otvaranje novih radnih mjesta i razvoj gospodarstva.

Stoga bi JLS trebale više ulagati u usavršavanje zaposlenih, učiti od uspješnijih kroz specijalizirane edukacije i obuke. Aktivnosti tijela središnje države zadužene za korištenje fondova EU-a, konkretnim mjerama trebaju pomoći sustav i nižim ga razinama javne vlasti učiniti jednostavnijim, transparentnim i održivim. Primjena suvremenih informacijsko-komunikacijskih platformi u upravljanju razvojem (GIS, intranet, e-baze i sl.) imperativ je za učinkovito javno upravljanje.

Za postizanje veće konkurentnosti gospodarstva te podizanje kvalitete života njezinog stanovništva, potrebno je ulagati u razvijanje svijesti o potrebi međusobnog djelovanja i partnerskih odnosa te je nužan zajednički, koordinirani i integrirani pristup svih dionika u planiranju razvoja Osječko-baranjske županije.

⁸ <http://www.ijf.hr/upload/files/114.pdf>

2. Rezultati provedbe prijašnjih strategija

Uvodne napomene

Jedan od važnih izvora financiranja razvoja RH u navedenom planskom razdoblju čine *Europski strukturni i investicijski fondovi* (ESI fondovi) koji obuhvaćaju Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Kohezijski fond (KF), Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR). Sredstva iz ESI fondova koja su Hrvatskoj na raspolaganju u financijskom razdoblju 2014. – 2020. iznose 10,676 milijardi EUR. Od toga, 8,397 milijardi EUR predviđeno je za ciljeve kohezijske politike, 2,026 milijarde EUR za poljoprivredu i ruralni razvoj te 253 milijuna EUR za razvoj ribarstva.

Osječko-baranjska županija, kao jedinica regionalne/područne samouprave, ostvarila je zavidne rezultate u korištenju dostupnih EU sredstava za sufinanciranja provedbe razvojnih projekata, još iz vremena prije početka pregovora o pristupanju RH Europskoj uniji. S ciljem sustavnog planiranja razvoja na svome području, Osječko-baranjska županija donijela je niz planskih dokumenata te poduzimala druge korake u jačanju kapaciteta za razvoj i njegovo sustavno te kontinuirano praćenje.

Dokumenti od strateške važnosti za razvoj Županije su Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske, *Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011. – 2013./2017.* (ŽRS OBŽ od 2011.); *Strategija razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije 2014. – 2020.*; *Strategija urbane aglomeracije Osijek 2016. – 2020.*; *Masterplan turizma Osječko-baranjske županije do 2020. godine*, kao i niz sektorskih operativnih planova razvoja te planskih dokumenata relevantnih za multi-sektorski razvoj⁹ područja Osječko-baranjske županije. Razvojno-planski dokumenti šireg teritorijalno-sektorskog značenja, kao što su *Strategija gospodarskog razvoja grada Osijeka 2014. – 2020.*, lokalne razvojne strategije LAG-ova Karašica, Vuka-Dunav, Baranja i Strossmayer 2014. – 2020., razvojni planovi općina i ostalih gradova na području Osječko-baranjske županije.

Razvojna strategija Osječko-baranjske županije, odnosno *Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije 2011. – 2013./2017.*, uz pripadajući Akcijski plan i Komunikacijsku strategiju, sublimira sve ostale razvojno-planske i provedbene dokumente te su, stoga, rezultati njezina provođenja u razdoblju 2011. – 2017. predmet analize i ocjene relevantnosti za postizanje zadanih učinaka na cijelo područje Županije.

Metodologija i predmet analize

Analizom provedbe daje se ocjena relevantnosti, učinkovitosti i djelotvornosti provedbe projektnih aktivnosti, odnosno skupine mjera u okviru prioriteta i ciljeva dokumenta ŽRS OBŽ od 2011., kao i ocjena institucionalnih kapaciteta razvojnih dionika koji su relevantni za strateško upravljanje razvojem na regionalnoj razini, koristeći se utvrđenim načinom planiranja razvoja i njegovim upravljanjem, za razdoblje 2011. – 2017.

U analizi su korišteni podatci koje sadrži Izvješće o provedbi Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije za 2011. – 2015., sekundarni podatci i informacije FINA-e/HGK-a, primarni i sekundarni podatci o provedbi planova razvojnih programa JLS-a s područja Osječko-baranjske županije te podatci provedbenih tijela i institucija u ingerenciji MRRFEU-a¹⁰ kao tijela odgovornog u provedbi politike regionalnog razvoja na nacionalnoj razini za razdoblje 2016. – 2017.

Provedba dokumenta ŽRS OBŽ od 2011. obuhvaća plansko IPA razdoblje 2007. – 2013. (prije pristupanja EU-u) te dio planskog razdoblja 2014. – 2020., kada su Hrvatskoj dostupna veća i izdašnija EU sredstva kroz ESI fondove. U razdoblju provedbe Strategije 2011. – 2013., Republici Hrvatskoj bila su na raspolaganju sredstva iz Instrumenta pretprijetne pomoći IPA-e, a temeljem programskih dokumenata – *Nacionalnog strateškog referentnog okvira* i operativnih programa za promet, zaštitu okoliša, regionalnu konkurentnost i razvoj ljudskih potencijala.

⁹ <http://www.obz.hr/hr/index.php?tekst=207>

¹⁰ <https://strukturnifondovi.hr/projekt-slavonija-baranja-srijem/>

Od 1. 7. 2013., odnosno pristupanjem u punopravno članstvo Europske unije, Hrvatskoj su postali dostupni strukturni instrumenti Europske unije. Vremenski okvir za koji je Strategija inicijalno usvojena (2011. – 2013.), produljen je do usvajanja nove strategije, obuhvativši tako dva EU planska razdoblja i, posljedično, različite mogućnosti financiranja razvojnih projekata temeljem istog strateškog okvira, sukladno zakonskom okviru, smjernicama i uputama MRRFEU-a. *Izvori financiranja provedbe razvojnih projekata*, tekućih/kapitalnih te strateških, od posebnog su značenja za razvoj Osječko-baranjske županije. *Struktura izvora financiranja razvojnih projekata* metodološki ih dijeli na proračunske izvore (državni, županijski, lokalni), EU sredstva (IPA/ESI fondovi), vlastita sredstva nositelja/partnera te ostale izvore (kreditna sredstva, sredstva javno-privatnog partnerstva i sl.), i važan su element u ocjeni učinkovitosti provedbe.

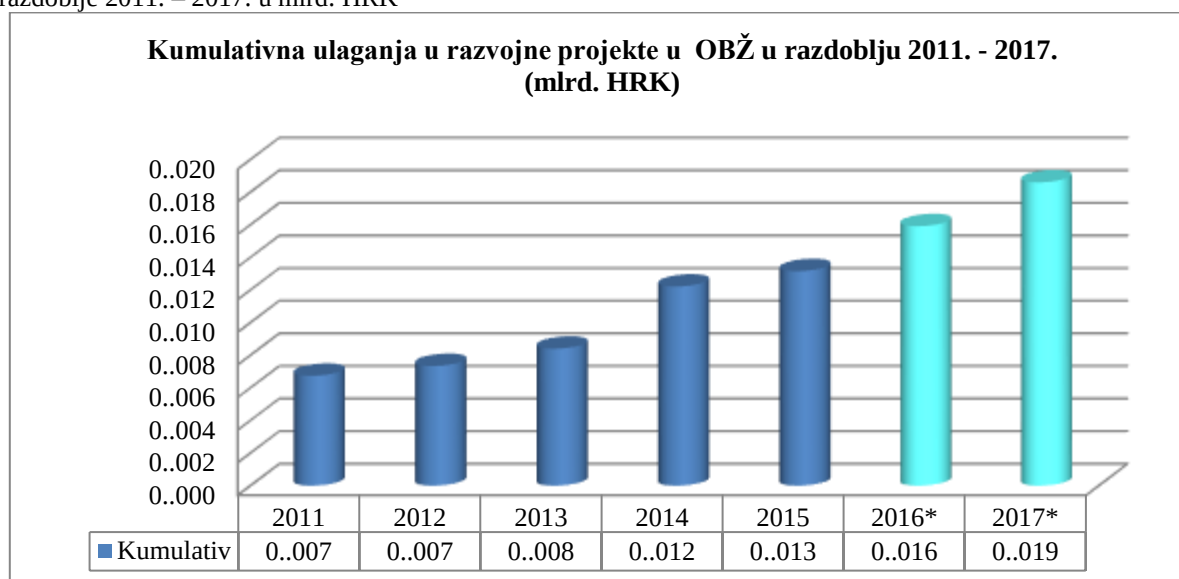
Vrednovanje dokumenta ŽRS OBŽ od 2011.

Tijekom faze izrade dokumenta ŽRS OBŽ od 2011. izvršeno je prethodno vrednovanje/ocjena (ex-ante evaluacija/analiza) procesa izrade (participativni pristup) i strukture dokumenta. Nositelj dokumenta ŽRS OBŽ od 2011., odnosno Osječko-baranjska županija u svojstvu jedinice područne/regionalne samouprave, u suradnji s MRRFEU-om u kontinuitetu je pratila provedbu, odnosno ŽRS OBŽ od 2011. bila je predmet vrednovanja tijekom provedbe na godišnjoj razini. Tijekom provedbenog razdoblja 2011. – 2015. izrađivala su se godišnja izvješća o provedbi, a nakon toga, odnosno od 2016. godine, kada MRRFEU počinje s korištenjem drugih alata za praćenje provedbe politike regionalnog razvoja, koriste se centralizirane e-baze. Kontinuirano praćenje provedbe predstavlja, zapravo, *vrednovanje nakon provedbe* (ex-post evaluacija/analiza) planiranoga u dokumentu ŽRS OBŽ od 2011. kroz dva EU razvojno-planska razdoblja/financijske omotnice te kao takvo predstavlja osnovu za ocjenu cjelokupnog utjecaja/učinka planskog dokumenta koji izrađuje regionalni koordinator razvoja za područje Osječko-baranjske županije, tj. JU ŽRA OBŽ te podnosi *Partnerskom vijeću Osječko-baranjske županije* (ŽPV OBŽ), odnosno *Skupštini Osječko-baranjske županije*, na usvajanje.

Provedba – analiza kvantitativnih pokazatelja

Analizom dostupnih podataka/informacija i izvješća o provedbi dokumenta ŽRS OBŽ od 2011. za razdoblje 2011. – 2015. godine te dostupnih podataka na portalu MRRFEU-a za razdoblje 2016. – 2017., ocjena je da je na području Osječko-baranjske županije uloženo približno 18,6 milijardi kuna.

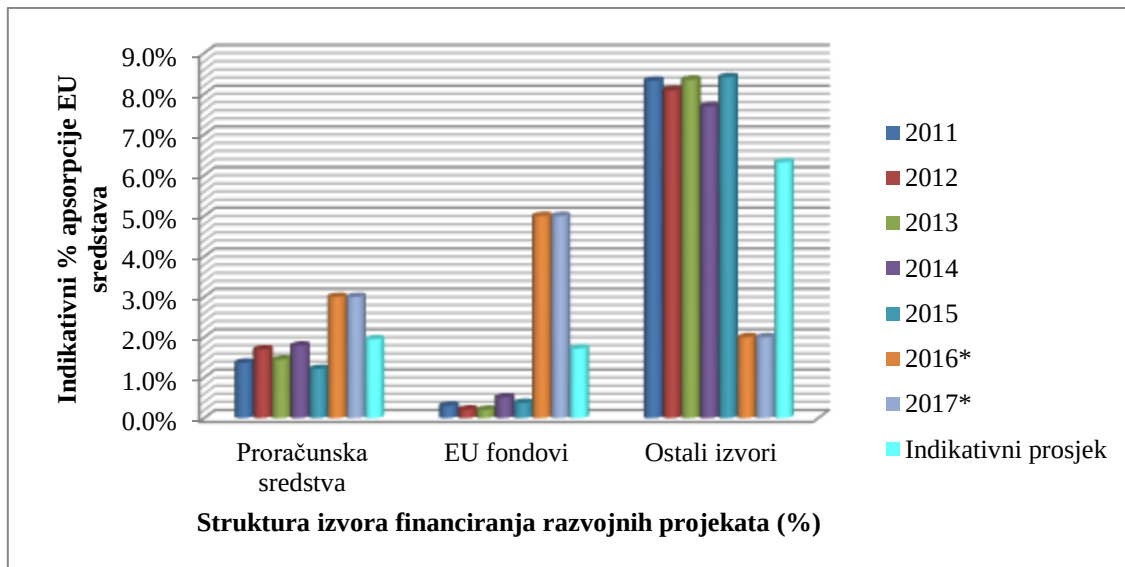
Slika 11. Pregled kumulativne visine ulaganja u razvojne projekte na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2011. – 2017. u mlrd. HRK

Izvor: Osječko-baranjska županija; obrada JU ŽRA OBŽ

U pogledu korištenja dostupnih izvora financiranja razvoja na području Županije, procjena je da apsorpcijski kapacitet za promatrano razdoblje iznosi približno 17 % te da prevladava financiranje iz proračunskih i ostalih sredstava.

Slika 12. Pregled strukture izvora financiranja razvojnih projekata u razdoblju 2011. – 2017. na području Osječko-baranjske županije

Izvor: Osječko-baranjska županija; obrada JU ŽRA OBŽ

Analizom podataka o programskim okvirima za financiranje razvojnih projekata, u IPA razdoblju, 2007. – 2013. razvojni dionici koristili su 30 programskih okvira, među kojima 13 programa čini 93 % izvora financiranja razvoja. U planskom razdoblju 2014. – 2020. broj programskih okvira sužen je (17), ali je zato njihova izdašnost znatno veća, odnosno 81 % razvojnih projekata financirano je iz *Operativnog programa Konkurentnost i kohezija* i *Programa ruralnog razvoja*, u visini od približno 377,5 mil. kuna, što govori o strateškoj usmjerenosti dionika s područja Osječko-baranjske županije prema ESI fondovima u financiranju razvoja.

Tablica 16. Pregled dostupnih EU programa za financiranje razvoja u razdoblju 2007. – 2013.

Rb.	Program financiranja 2007. – 2013.	Visina ulaganja (EUR)	Programski udio (%)
1.	OP Zaštita okoliša	102.490.197,30	36 %
2.	IPA V – IPARD	40.482.572,65	14 %
3.	IPA II CBC Mađarska – Hrvatska	32.598.893,68	11 %
4.	FP7	14.935.112,00	5 %
5.	Tempus	13.064.582,26	5 %
6.	Interreg	11.576.635,33	4 %
7.	IPA I	9.227.488,12	3 %
8.	IPA SEE	8.988.694,00	3 %
9.	OP Razvoj ljudskih potencijala	7.707.617,98	3 %
10.	IPA IV	7.224.747,56	3 %
11.	IPA II CBC Hrvatska – Srbija	6.276.733,96	2 %
12.	OP Regionalna konkurentnost	5.360.007,43	2 %
13.	IPA IIIc	5.319.792,99	2 %
Ukupno I:		265.253.075,26	93 %
Ukupno II (ostali dostupni fondovi):		20.243.549,64	7 %
Sveukupno:		285.496.624,90	100 %

Izvor: Arhiva JU ŽRA OBŽ, obrada svibanj 2018.

U nastavku su prikazani izvori financiranja razvojnih projekata prema dostupnim programima.

Tablica 17. Pregled izvora financiranja razvojnih projekata prema dostupnim EU programima za razdoblje 2014. – 2020.

Rb.	Program financiranja 2014. – 2020.	Visina ulaganja (EUR)	Programski udio (%)
1.	<i>OP Konkurentnost i kohezija</i>	297.162.404	64 %
2.	<i>Program ruralnog razvoja</i>	80.309.202	17 %
3.	Interreg V-A Mađarska – Hrvatska	24.133.700	5 %
4.	OP Učinkovitost ljudskih potencijala	18.635.190	4 %
5.	Interreg IPA Hrvatska – Srbija	12.736.075	3 %
6.	Interreg Dunav	7.508.103	2 %
7.	Interreg Središnja Europa	6.489.338	1 %
8.	Horizon 2020.	4.760.203	1 %
9.	Interreg Mediteran	4.224.009	1 %
10.	OP za pomorstvo i ribarstvo	2.990.111	1 %
11.	OP za hranu i/ili osnovnu materijalnu pomoć	2.767.891	1 %
12.	Life	2.755.739	1 %
13.	Erasmus +	936.767	0 %
14.	CEF	236.198	0 %
15.	REC	183.256	0 %
16.	Europa za građane 2014. – 2020.	107.500	0 %
17.	Europska komisija	75.185	0 %
18.	Ukupno:	466.010.872	100 %

Izvor: Arhiva JU ŽRA OBŽ, obrada svibanj 2018.

Zaključna ocjena

U ovom poglavlju prikazani su rezultati analize procesa planiranja razvoja, analize relevantnosti, učinkovitosti i djelotvornosti provedbe razvojno-planskog dokumenta ŽRS OBŽ od 2011. te preporuke za novo razvojno-plansko razdoblje.

Analiza procesa planiranja razvoja na regionalnoj razini od 2011. godine rezultirala je sljedećim zaključcima:

- uveden je i institucionaliziran participativni pristup u cjelokupni proces
- uspostavljena je institucionalna infrastruktura na nacionalnoj (zakonodavni okvir, MRRFEU i njegova tijela) i županijskoj razini za planiranje razvoja i praćenja aktivnosti provedbe te njihova koordinacija, u direktnom i indirektnom smislu, kroz funkciju regionalnih koordinatora
- uspostavljena je infrastruktura za planiranje razvoja i praćenje provedbe (monitoring) na županijskoj razini – tijela, mehanizmi i institucionalna podloga
- uspostavljena je županijska baza projekata, s posebnim osvrtom na projekte u provedbi
- uspostavljeni su djelotvorni i učinkoviti kanali komunikacije, vertikalno i horizontalno.

Analizom relevantnosti strateško-planskog dokumenta utvrđeno je sljedeće:

a) učinkoviti ishodi

- strateški okvir u cijelosti odražava razvojne potrebe dionika s područja Osječko-baranjske županije – adekvatan i dugoročno razvojan, odnosno strateški okvir inicijalno je definiran tako da je u potpunosti bio u funkciji razvoja kako u IPA razdoblju (tj. do kraja 2013. godine), tako i u razdoblju 2014. – 2020., tj. razdoblju ESI fondova

- Akcijski plan ŽRS OBŽ od 2011. predstavlja učinkovit alat za praćenje provedbe – struktura i mogućnosti dinamike praćenja provedbe i vrednovanja – odražava strateški okvir i sadrži sve prioritete i mjere
- uspostavljanje županijske baze projektnih aktivnosti, s posebnim osvrtom na projekte u provedbi te mogućnost pristupa središnjoj nacionalnoj bazi razvojnih projekata (SERBP)
- uspostavljanje novih i učinkovitih kanala komunikacije s razvojnim dionicima s područja Osječko-baranjske županije tijekom praćenja provedbe – uspostavljena je učinkovita komunikacija s velikim brojem razvojnih dionika, posebice iz javnog i akademskog sektora, te definirana jedinstvena metodologija praćenja provedbe
- uključenost vanjskih, nezavisnih stručnjaka u proces izrade i provedbe strategije

b) ishodi s mogućnošću unaprjeđenja

- struktura razvojno-planskog dokumenta – kompleksnost i obimnost;
- definiranje jedinstvenih mjerljivih pokazatelja – odražava specifičnosti društvenih i gospodarskih aspekata županijskih područja
- identifikacija rizika i plana za otklanjanje – izostanak identifikacije rizika i izostanak plana za njihovo otklanjanje.

Analizom učinkovitosti/efikasnosti/ strateško-planskog dokumenta utvrđeno je sljedeće:

a) učinkoviti ishodi

- relevantna identifikacija razvojnih problema i potreba – adekvatan oblik za provedbu projekata i/ili portfolija projekata i praćenje
- pokazatelji uspješnosti ishoda/učinaka – odabrani su prema načelima aktualnosti, transparentnosti, dostupnosti, usporedivosti i dinamičnosti, dok kvalitativni i institucionalni predstavljaju njihovu nadogradnju

b) ishodi s mogućnošću unaprjeđenja

- praćenje strukture financiranja razvojnih projekata u fazi pripreme i provedbe – zakonodavni okvir za provedbu politike regionalnog razvoja
- transparentnost razvojnoga procesa – učinkoviti i djelotvorni kanali komunikacije i primjena ICT tehnologije (e-baze i sl.) među razvojnim javnim dionicima na regionalnoj i centralnoj razini
- pokazatelji uspješnosti ishoda/učinaka – ujednačenost, dostupnost i transparentnost.

Analizom djelotvornosti, odnosno postizanja učinaka provedbom razvojnih projekata u promatranom razdoblju u odnosu na baznu 2010. godinu, kroz javno dostupne razvojne pokazatelje, utvrđeno je sljedeće¹¹:

a) pozitivni učinci regionalne razvojne politike

- rang razvijenosti – rast u odnosu na nacionalni prosjek – Osječko-baranjska županija popela se na rang 13. (2018.) s ranga 15. (2010.) na ljestvici razvoja županija u RH, mjereno indeksom razvijenosti¹²
- BDP i BDP po stanovniku – rast
- stopa nezaposlenosti – pad; stopa zaposlenosti – povećanje
- prosječne neto plaće – rast; produktivnost (prihod po zaposlenom) – rast
- robni izvoz – rast

¹¹ Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali; HGK, Sektor za financijske institucije, poslovne informacije i ekonomske analize/odjel makroekonomske analize; 2017., str. 56–57.

¹² Navedeno je većim dijelom posljedica statističke klasifikacije prostornih jedinica RH – NUTS 2 na dvije regije: Kontinentalnu i Jadransku Hrvatsku.

- ukupno prihod poduzetnika – rast; konsolidirani financijski rezultat poduzetničkog sektora – rast; pozitivan
- BDV – stabilan udio prerađivačke industrije (16,3 %) te djelatnosti *poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo* (12,4 %).

b) negativni učinci na rezultate regionalne razvojne politike

- broj stanovnika – pad iznad nacionalnog prosjeka; nastavak istog trenda
- stopa siromaštva – iznad nacionalnog prosjeka
- stopa rizika od siromaštva – iznad nacionalnog prosjeka i
- odseljeno stanovništvo – iznad nacionalnog prosjeka.

Preporuke za buduće plansko razdoblje:

- *jačanje participativnog pristupa* u svim fazama planiranja razvoja i kontinuirano jačanje svih oblika djelovanja za poticanje razvoja (strateški dijalog)
- *strateški okvir za razvoj* – jasno dizajniran, efektivan, aktualan i realan uz percepciju rizika
- praćenje provedbe i percepcija rizika – ustrojiti posebna tijela za praćenje provedbe
- *kontinuirano unaprjeđenje županijske baze projekata* (s posebnim osvrtom na projekte u provedbi) te kao informacijske podloge za nacionalnu središnju elektroničku bazu razvojnih projekata (SEBRP)
- *primjena suvremenih ICT rješenja* za uspostavu transparentnog cjelovitog sustava planiranja – „sve razine – svi dionici – jedna baza“
- *jačanje kohezije u djelovanju razvojnih dionika na svima razinama*
- *informacijska i podatkovna podrška* – stavljanje u službu, odnosno uključivanje nacionalnih ekspertnih institucija u ukupan proces planiranja i praćenja razvoja na svima razinama (DZS, EIZ, HGK i sl.).

Sukladno ciljevima, prioritetima i mjerama prijašnjih strategija, uspješno su realizirani (ili su u procesu završetka) brojni projekti od važnosti za društveni i gospodarski razvoj Osječko-baranjske županije kao što su

1. južna obilaznica Osijek i druga ulaganja u cestovnu infrastrukturu na području Županije
2. ulaganja u biopliniska postrojenja (npr. „Mala Branjevina“)
3. reciklažna dvorišta i sanacije odlagališta otpada na području Županije (Općina Semeljci, Filipovica...)
4. rekonstrukcija zgrade studentskog doma u Osijeku
5. vinske ceste, vinarije i Etnološki centar baranjske baštine
6. projekti i programi održivog upravljanja otpadom (npr. Region2sustain)
7. izgradnja komunalnih infrastruktura u industrijskim zonama (Nemetin, Janjevci...)
8. projekti usmjereni prema skupinama u nepovoljnom položaju (Učimo zajedno, Osigurajmo im jednakost i sl.)
9. projekti razminiranja provedeni od strane Centra za razminiranje te EU projekti kao što je DE-MINE

3. Prepoznavanje razvojnih potreba i potencijala

Sektor – Društvo	Snage	Slabosti
	- uspostavljen dostupan sustav javnog zdravstva (primarna zaštita, bolnice, ljekarne, zavodi za javno zdravstvo) - uspostavljen dostupan javni sustav socijalne skrbi (centri za socijalnu skrb, privatni sektor, organizacije civilnog društva) - visoka stopa apsorpcije EU-a i drugih dostupnih sredstava od strane razvojnih dionika u realizaciji razvojnih projekata - uspostavljen dostupan sustav predškolskog odgoja, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja te ustanova za obrazovanje odraslih - razvijena mreža školskih ustanova i ustanova kulture - kvalitetan i stručan kadar na svim razinama obrazovanja - stipendije za učenike i studente - dostupnost svih razina obrazovanja osobama s invaliditetom - razvijena mreža ustanova u kulturi, znatan ljudski potencijal u institucijama, udrugama i pojedinci koji stvaraju kulturu i nude bogate lokalne programe kulturnih manifestacija - organizirani i rasprostranjeni oblici očuvanja tradicije i suvremene kulture kroz aktivnosti institucija i udruga - postojanje mreže ustanova u tehničkoj kulturi, potencijal u institucijama i udrugama koji nude programe različitim skupinama korisnika - organizirani i rasprostranjeni oblici očuvanja tradicije i suvremene kulture kroz aktivnosti	- uzlazni trend starenja stanovništva - smanjenje kvalitete usluga zbog kontinuiranog smanjenja financijskih sredstava za financiranje sustava javnog zdravstva, školstva i socijalne skrbi - dotrajalo kulturne infrastrukture i potreba za ulaganjima visoke vrijednosti (konzervatorski zahtjevi i sl.) - izostanak proaktivnog djelovanja i praćenja suvremenih trendova u kreiranju i promociji kulturnih sadržaja u smislu jačanja učinkovitosti funkcioniranja/performance kulturnih ustanova - visoka opća stopa nezaposlenosti i stopa nezaposlenosti mladih, žena i dugotrajno nezaposlenih - visoka stopa nezaposlenosti osoba starije životne dobi i nižim stupnjem obrazovanja - nepovoljna obrazovna struktura nezaposlenih i slaba potražnja za zapošljavanjem mladih, naročito bez radnog iskustva - trend smanjenja učenika u osnovnoškolskom i srednjoškolskom sustavu - neusklađenost programa obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada - neprilagođenost strukovnog obrazovanja europskim standardima - nezainteresiranost učenika za upis u proizvodna zanimanja - nedovoljno razvijene poduzetničke vještine učenika i studenata - nedovoljna informatizacija poslovnih i obrazovnih procesa u odgojno-obrazovnim ustanovama - neujednačenost uvjeta školovanja učenika zbog čega nisu osigurane jednake mogućnosti obrazovanja i stjecanje temeljnih kompetencija za nastavak obrazovanja ili pristup tržištu rada

	institucija i udruga - bogata tradicija rekreativnog i profesionalnog športa - postojanje široke lepeze športsko-rekreativnih programa, ali i visoka motivacija i entuzijazam za bavljenje športom (vrhunski športski rezultati) - bogata kulturna baština - znanstvena tradicija - postojanje Strategije razvoja ljudskih potencijala Osječko-baranjske županije	- slaba povezanost sektora istraživanja, obrazovanja i tržišta rada - nedovoljan broj nastavno-športskih dvorana - nedovoljno razvijen sustav potpora za ravnomjerni razvoj športa - upravljanje kulturnom baštinom ne prati potrebe suvremenog tržišta - nedovoljno povezivanje kulture, kulturne baštine i turizma - zapuštenost objekata kulturno-povijesne baštine na lokalnoj razini uslijed financijskih ograničenja i kompleksnosti postupaka obnavljanja - nedovoljna sredstava za financiranje postojećih i novih kulturnih sadržaja - nedostatni institucionalni kapaciteti za pripremu i provedbu EU projekata
Prilike - financijska alokacija kroz posebne operativne programe za financiranje sustava zdravstvene i socijalne skrbi u javnom i privatnom sektoru (ESIF i drugi dostupni izvori) - financijska alokacija kroz posebne operativne programe za ulaganja u kulturne sadržaje i kulturnu infrastrukturu (ESIF i drugi dostupni izvori) - razvoj sektora gospodarstva vezanih uz razvoj kulture i kulturnu baštinu - financijska alokacija kroz posebne operativne programe za unaprjeđenje tržišta rada i zapošljavanja (ESIF i drugi dostupni izvori) - financijska alokacija kroz posebne operativne programe za unaprjeđenje sustava zaštite stanovništva i imovine (ESIF i drugi dostupni izvori) - sustav profesionalnog usmjeravanja HZZ-a i programi usavršavanja i prekvalifikacija	Razvojni pravci / alternative - unaprijediti javni zdravstveni sustav (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi, procesi/usluge) - jačanje ulaganja u razvoj i unaprjeđenje javnog sustava socijalne skrbi (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi, procesi/usluge) - potpora deinstitucionalizaciji u području zdravstva i socijalne skrbi - unaprijediti sustav prevencije unutar javnog zdravstva (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi i drugi razvojni projekti) - unaprijediti sustav predškolskog obrazovanja (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi, odgojno-obrazovni programi/metodologija) - unaprijediti sustav osnovnoškolskog obrazovanja (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi, odgojno-obrazovni programi/metodologija) - unaprijediti sustav srednjoškolskog obrazovanja (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi, odgojno-obrazovni programi/metodologija) - razvoj programa podrške posebnim skupinama za integraciju u društvo i sustav školovanja (osobe s posebnim potrebama, osobe u siromaštvu i riziku od siromaštva i sl.) - unaprijediti razvoj kulture i kulturne baštine (objekti, oprema, tehnologija, ljudski resursi) kroz valorizaciju i održivo korištenje kulturne baštine - unaprijediti razvoj tehničke kulture - unaprijediti razvoj športa (objekti, oprema, ljudski potencijali, projekti/programi)	

- najavljena cjelovita kurikularna reforma - e-učenje - razvoj sustava odgoja i obrazovanja, naročito razvoj ljudskih potencijala u obrazovanju i novih kurikuluma kroz dostupna sredstva iz EU fondova - rastuća potražnja za uslugama u području športa i rekreacije - razvoj kreativnih industrija u kontekstu očuvanja kulturne baštine - financiranje projekata u kulturi i projekata održivog korištenja kulturnih dobara iz EU fondova - razvoj selektivnih oblika turizma; zainteresiranost inozemnih turista za specifičnu kulturnu ponudu; populariziranje športsko-rekreativnog turizma - uključivanje civilnog sektora u razvojne aktivnosti	- poboljšati kvalitetu i učinkovitost odgoja i obrazovanja kroz razvoj novih i unaprjeđenje postojećih obrazovnih programa (kurikuluma) sukladno potrebama tržišta rada - uskladiti sustav stipendiranja s gospodarskim i društvenim potrebama, kao i poticati razvoj sustava stipendiranja na razini jedinica lokalne samouprave - poticati međunarodnu suradnju u prijenosu znanja i tehnologija - poticati suradnju sektora odgoja i obrazovanja s gospodarstvom - unaprijediti sustav programa potpore za poticanje zapošljavanja/samozapošljavanja s posebnim osvrtom na posebne skupine (poduzetništvo žena i mladih, specijalizacija i usavršavanja i sl.) - unaprijediti sustave zaštite stanovništva i imovine - jačati potporu civilnom sektoru u projektima i programima s komplementarnim djelatnostima ili aktivnostima prema javnom sustavu (zdravstvo, socijalna skrb, kultura, šport i sl.) - unaprijediti sustav programa potpore usmjeren prema socijalnim inovacijama, kulturnim i kreativnim industrijama
Prijetnje - povećanje stope siromaštva i rizika od siromaštva - prijenos tereta nefunkcionalnosti javnih sustava zdravstva, socijalne skrbi i školstva na stanovništvo (povećanje stope rizika od siromaštva u budućnosti) - smanjenje fiskalnog kapaciteta javnog sektora u smislu ulaganja u kulturu - odlazak mladih i „odljev mozgova“ - nedostatna financijska sredstva i ulaganja u sustav odgoja i obrazovanja - nedostatna financijska sredstva za održavanje i razvoj kulturnih sadržaja - neriješen sustav financiranja i sufinanciranja športa	

Sektor – Stanje u okolišu/ prostoru	Snage - uspostavljen institucionalni okvir i infrastruktura u sustavu prostornog planiranja, zaštite okoliša (voda, zrak, tlo i dr.) - postojanje programa u sustavu visokog obrazovanja (STEM) s posebnim osvrtnom na razvoj tehnologija i njihove primjene u sferi zaštite okoliša, prirode, učinkovitom korištenju energije - uspostavljen institucionalni okvir i infrastruktura u sustavima vodoopskrbe/odvodnje, prometa/komunikacije, energetike, graditeljstva - operacionalizacija institucionalnog okvira upravljanja javnim sustavima na regionalnoj razini (OBŽ i njezina upravna tijela; ostala relevantna tijela na području OBŽ) - visoka stopa apsorpcije EU-a i drugih dostupnih sredstava u realizaciji razvojnih projekata u sektoru zaštite okoliša i upravljanja prostorom	Slabosti - visok stupanj ovisnosti o javnim sredstvima financiranja za funkcioniranje sustava zaštite okoliša - slabljenje fiskalnog kapaciteta jedinica lokalne samouprave i prevelika oslonjenost na kapitalne pomoći središnje države u obnašanju funkcija javne nadležnosti - teritorijalno neujednačen fiskalni kapacitet jedinica lokalne samouprave na području OBŽ - neuspostavljen regionalni centar za gospodarenje otpadom - nedakevatna integriranost sustava upravljanja vodnim resursima - nedovoljna usmjerenost prema investicijama u obnovljive izvore energije - nedovoljne mjere u borbi protiv alergeničkih biljaka - izostanak daljnjih ulaganja u prometnu, cestovnu, željezničku infrastrukturu i Zračnu luku Osijek - neravnomjerna dostupnost šiorokopojasnom Internetu
Prilike - financijska alokacija kroz posebne operative programe za unaprjeđenje sustava zaštite okoliša, uključujući razminiranje/ (ESIF i drugi dostupni izvori) - financijska alokacija kroz posebne operative programe za unaprjeđenje sustava zaštite prirodnih vrijednosti i krajobrazne raznolikosti područja - primjena suvremenih tehnologija u sustavu zaštite (mjerne postaje za praćenje kvalitete zraka, pročistači otpadnih voda i štetnih plinova, uporaba otpada,	Razvojni pravci / alternative - jačanje razvoja i unaprjeđenja sustava prostornog planiranja u cilju urbanog i prostornog razvoja - jačanje razvoja i unaprjeđenja sustava za zaštitu okoliša (infrastruktura za zbrinjavanje otpada, tehnologija/procesi, ljudski resursi, suvremeni zatvoreni sustavi odvodnje, zaštita vodocrpilišta, zaštita i očuvanje kvalitete zraka) - zaštita krajobrazne raznolikosti i prirodnih vrijednosti područja - jačanje podrške razvoju znanosti, znanstvenog istraživanja i primjene istih - prostorni i komunalni razvoj ruralnog prostora kroz specifične i horizontalne mjere te multidisciplinarni pristup rješavanju problema ruralnog prostora (depulacija, dominantnost	

tehnologija konverzije otpada u toplinsku energiju i sl.) - postojanje programa u sustavu visokog obrazovanja (STEM) s posebnim osvrtnom na razvoj tehnologija i njihove primjene u sferi zaštite okoliša, prirode, učinkovitog korištenja energije	
Prijetnje - izostanak jasno definiranog nacionalnog i institucionalnog okvira u sustavu gospodarenja otpadom - složenost i kompleksnost procedura, postupaka vezanih uz realizaciju razvojnih projekata (studija o zaštiti okoliša, ekološka mreža, SPUO i sl.) - prijenos financijskog tereta pojedinih sustava zaštite okoliša (voda, otpad itd.) na stanovništvo - povećanje stope siromaštva i stope rizika od siromaštva - participacija privatnog kapitala u javnim sustavima vodoopskrbe/odvodnje, prometne infrastrukture, energetske infrastrukture i drugih sustava financiranih iz javnih izvora za javnu svrhu	staračkog stanovništva, ekonomska deprivacija, socijalna deprivacija, slaba komunalna opremljenost, nedostatak javnih sadržaja i uslužnih djelatnosti – pošta, trgovina, liječnik, ljekarna i sl.) - jačanje razvoja i unaprjeđenja sustava vodoopskrbe i odvodnje - jačanje razvoja i unaprjeđenja sustava prometne i komunikacijske infrastrukture - jačanje razvoja i unaprjeđenja energetske infrastrukture - jačanje razvoja i unaprjeđenja društvene infrastrukture javne namjene

Sektor – Gospodarstvo	Snage - iznadprosječna stopa apsorpcije EU-a i drugih dostupnih sredstava u realizaciji razvojnih projekata - izvozna orijentiranost poduzetničkog sektora - povoljno okruženje za razvoj ICT sektora i s njim povezanih gospodarskih djelatnosti - rast i razvoj sektora kontinentalnog turizma i s njim povezanih gospodarskih djelatnosti - podrška javnog sektora (OBŽ i dr.) jačanju propulzivnih gospodarskih sektora u sferi svoje nadležnosti - rast konkurentnosti gospodarskog sektora (indeks ekonomske snage, indeks razvijenosti) - povoljan geografski položaj i prometna povezanost s ostatkom zemlje i drugim potencijalnim tržištima	Slabosti - smanjenje broja stanovnika s posebnim osvrtom na aktivni dio populacije - nedovoljna razina plaća i kvalitete radnih mjesta za zadržavanje radne snage - dominantan broj mikropoduzeća i malih poduzeća - nelikvidnost gospodarskog sektora - neujednačen razvoj jedinica lokalne samouprave (indeks razvijenosti) - dominacija velikih korporacija u gospodarstvu Županije u financijskim poteškoćama (monopolski položaj) - smanjenje broja stanovnika s posebnim osvrtom na aktivni dio populacije - ispodprosječna kupovna moć stanovništva na području OBŽ
Prilike - povezivanje gospodarskog sektora sa znanstveno-istraživačkim institucijama - povezivanje gospodarskih subjekata u organizacije s ciljem jačanja konkurentnosti i učinkovitosti poslovnih procesa - programi poticanja poduzetništva (ESI i druga dostupna sredstva) - dostupnost kreditnih linija nacionalne razvojne banke (HBOR) za različite kategorije poduzetničkih subjekata - ekspanzija na regionalna tržišta - povoljan geografski položaj i prometna povezanost s ostatkom zemlje i drugim potencijalnim tržištima - resursna osnova – poljoprivredno zemljište, šume, vode, zaštićena područja Prijetnje - postojeća struktura djelatnosti (NKD 2007.) nije u funkciji	Razvojni pravci / alternative - snažnija podrška razvoju i jačanju mikropoduzetništva, malog i srednjeg poduzetništva kroz različite programe izravne i neizravne potpore u sektorima od interesa za razvoj Županije sukladno strateškim razvojnim ciljevima - veća usmjerenost prema provođenju aktivnosti programa i projekata vezanih uz privlačenje investicija u sektorima od interesa za razvoj Županije - jačanje programa poticanja suradnje primijenjenih znanstvenih istraživanja s gospodarskim sektorom (IRI, CEKOM, ZCI i sl.) - bolja usmjerenost podrške projektima i programima za cjeloživotno učenje, stručno usavršavanje i specijalizacije u djelatnostima od interesa za razvoj Županije sukladno definiranim strateškim razvojnim ciljevima	

razvoja, odnosno promjene strukture BDV-a s ciljem povećanja životnog standarda građana - dominacija velikih korporacija u gospodarstvu Županije u financijskim poteškoćama - visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja za poduzetnike - kompleksnost i dinamičnost u promjeni zakonodavnog okvira vezanog uz poduzetnički sektor - dominacija inozemnih korporacija u određenim gospodarskim sektorima	
--	--

Sektor – Institucionalni okvir	Snage - postojanje institucionalnog okvira tehničke podrške za pripremu i provedbu EU projekata i drugih razvojnih projekata (lokalne razvojne agencije, regionalni kordinator, poduzetnički centri) - iskustvo u pripremi i provedbi EU projekata - uspostavljeni mehanizmi suradnje JLS-a i Županije - adekvatna povezanost administrativnih tijela i razvojnih dionika - sinergija znanstvenog i praktičnog pristupa strateškom planiranju - širenje partnerstva i koordinacija među razvojnim dionicima - učinkovita međužupanijska suradnja i vertikalna koordinacija - razvijena prekogranična i međunarodna suradnja – institucionalno povezivanje, zajednička priprema projekata - postojeći strateški dokumenti	Slabosti - nedostatni financijski kapaciteti JLS-a - nedovoljna ulaganja u razvoj ljudskih potencijala/nedostatak ljudskih kapaciteta uključenih u strateško planiranje te pripremu i provedbu EU projekata na razini JLS-a - nekoordiniranost između JLS-a, organizacija civilnog društva pri pripremi projekata (prijava sličnih projekata, preklapanje aktivnosti) /nedostatak međusobnog umrežavanja i partnerstva - nizak stupanj planiranja razvojnih programa i njihova klasifikacija unutar lokalnih proračuna - smanjenje inicijative i ažurnost u popunjenosti baza projekata u različitim fazama na lokalnoj razini - djelomično razvijen participativni pristup unutar vertikalne i horizontalne suradnje - nedovoljno razvijen sustav upravljanja administrativnim kapacitetima - neriješena imovinsko-pravna pitanja na nekretninama - nedovoljno poticanje razvoja temeljenog na znanju i novim tehnologijama
Prilike - aktivna i proaktivna uloga MRRFEU-a u definiranju politike regionalnog razvoja i mjera/aktivnosti potpore županijama s niskim indeksom razvijenosti sukladno njezinim specifičnim razvojnim potrebama - financijska alokacija sredstava kroz operativne programe (ESIF i druge dostupne izvore za izravno i neizravno financiranje infrastrukture i institucija za upravljanje razvojem na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj sredini - strateški i razvojni dokumenti na nacionalnoj razini - ulaganja od strane MRRFEU-a u jačanje ljudskih resursa	Razvojni pravci / alternative - dodatno jačanje kapaciteta za planiranje i upravljanje razvojem (ljudski resursi, oprema, tehnologija, procesi, standardi) - potpore programima edukacije te povećanje ulaganja u razvoj ljudskih kapaciteta u području pripreme i provedbe EU projekata - povezivanje interesa, jačanje međusobne suradnje svih dionika u pripremi i provedbi razvojnih projekata te zajedničko nastupanje na nacionalnoj i međunarodnoj razini - dodatno jačanje međusobnih odnosa sa susjednim i ostalim zemljama kroz transnacionalne i prekogranične projekte i programe - veća primjena informacijske i komunikacijske tehnologije u procesu planiranja i provedbe razvojnih	

na regionalnoj i lokalnoj razini - nacionalna središnja elektronička baza razvojnih projekata - jačanje autonomnosti i supsidijarnosti u odlučivanju i razvojnim politikama na regionalnoj i lokalnoj razini	programa i projekata - uključivanje organizacija civilnog društva u planiranje društvenog i gospodarskog razvoja - ulaganje u povećanje transparentnosti na svim razinama
Prijetnje - problematika horizontalne koordinacije na nacionalnoj razini - nedovoljni i neravnomjerni provedbeni kapaciteti u pripremi i provedbi projekata na lokalnoj razini - preklapanja nadležnosti institucija upravljanja razvojem - visok stupanj centraliziranosti u odlučivanju - učestalost izmjene zakonskih propisa te nemogućnost utjecaja na visinu prihoda - sporost državne administracije i složenost propisa - odlazak radno sposobnog, posebno visokobrazovanog mladog stanovništva - decentralizacija obveza koje nisu praćene financijskim sredstvima	

4. Strateški okvir

U ovom poglavlju prikazani su razvojni ciljevi, razvojni prioriteti i mjere u skladu s vizijom razvoja i vremenskim okvirom trajanja Strategije. Također, navode se i razvojni pokazatelji (indikatori) učinka definiranih strateških ciljeva kao i pokazatelji učinka razvojnih prioriteta/mjera.

4.1. Vizija

Vizija razvoja Osječko-baranjske županije glasi:

„Osječko-baranjska županija, ponosna je, transparentna i privlačna regija, temeljena na bogatoj tradiciji i kulturnoj baštini, a usmjerena k modernoj i konkurentnoj budućnosti.

Kontinuiranim gospodarskim razvojem, jačanjem poljoprivrede ulaganjem u nove tehnologije i znanje, širenjem turističke ponude korištenjem vlastitih prirodnih resursa gradi ulogu lidera regije istočne Hrvatske.“

4.2. Strateški ciljevi

Vizija razvoja Osječko-baranjske županije temelji se na četiri glavna razvojna pravca, odnosno strateška cilja:

1. unaprjeđenje kvalitete života
2. unaprjeđenje kvalitete životnog prostora
3. povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti
4. učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem.

Strateški razvojni ciljevi u dokumentu ŽRS OBŽ 2020. predstavljaju sažeti opis namjeravanih ishoda razvoja, jasno izraženih i mjerljivih, a vremenski povezanih s razdobljem trajanja Strategije. Oni odražavaju trendove i procese u Osječko-baranjskoj županiji kao i one koje nameće njezino okruženje.

4.2.1. Cilj 1: Unaprjeđenje kvalitete života

<u>1. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete života</u>
Relevantnost
Osječko-baranjska županija pripada skupini nerazvijenih županija prema relevantnim pokazateljima i istraživanjima MRRFEU-a. Analiza stanja daje detaljniji opis problema koji smanjuju kvalitetu života građana, odnosno prijete njezinu daljnjem urušavanju, kao što su visoka stopa nezaposlenosti u odnosu na nacionalni prosjek, dugotrajna nezaposlenost, visoka nezaposlenost mladih, starenje stanovništva, depopulacija i iseljavanje mlađe populacije s posebnim osvrtom na visokoobrazovanu stručnu radnu snagu i sl. Prisutan je i trend siromašenja građana.
Očekivani načini ostvarenja
Kako bi se unaprijedila kvaliteta života građana, potrebni su konkretni, kontinuirani i zajednički naponi svih razvojnih dionika na unaprjeđenju sustava zdravstvene i socijalne skrbi, sustava odgoja i obrazovanja, kulture, športa i tehničke kulture te razvoja ljudskih potencijala u području razvoja tržišta rada i poticanja zapošljavanja, cjeloživotnog učenja te zaštite ljudi i imovine.
Dosljednost
Unaprjeđenje kvalitete života građana, koje se temelji na smanjenju nezaposlenosti, relevantnom obrazovanju te pristupu svih građana adekvatnim uslugama u području zdravstvene i socijalne zaštite, jedan je od glavnih ciljeva <i>Strategije Europa 2020., odnosno u suglasnosti je s</i> ciljevima operativnih programa nacionalne razine kao što su OP Konkurentnosti i kohezija i OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020., kroz tematske ciljeve: TC 8: Promicanje održivog i kvalitetnog zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage; TC 9: Promicanje socijalne uključenosti, borba protiv siromaštva i svake diskriminacije; TC 10: Ulaganje u obrazovanje, osposobljavanje i strukovno osposobljavanje za vještine i cjeloživotno učenje. Na nacionalnoj razini cilj je sukladan Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije RH, Strategiji borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH 2014. – 2020., Nacionalnoj strategiji razvoja zdravstva 2012. – 2020. i sl.

4.2.2. Cilj 2: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora

2. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora

Relevantnost

Najvažniji čovjekov životni prostor onaj je u kojem stanuje i boravi (zatvoreni – privatni) i onaj kojim se kreće i susreće s drugima (poslovni i javni – otvoreni). Zbog povećanja stope siromaštva, povećava se broj beskućnika kao i stanova u kojima nema osnovnih uvjeta za život (bez osnovne infrastrukture, dotrajali prostori opasni za život, neobnovljeni od ratne štete zbog neriješenih imovinsko pravnih problema). S druge strane, uređivanje javnih prostora više nije prioritet tako da se primjećuje dugogodišnje zanemarivanje i neodržavanje, ali i mali broj novouređenih javnih prostora. JLS nema dovoljno fiskalnog kapaciteta, a ostvarena sredstva često troši nenamjenski.

Sustav zaštite okoliša i prirode kao i gospodarenje otpadom nisu na željenoj razini, više zbog komplicirane administrativne procedure i neodlučnosti države, nego zbog nedostatka volje i osvjешtenosti građana.

Očekivani načini ostvarenja

Izrada prostornih i urbanističkih planova u svrhu održivog razvoja i očuvanja prostora od zagađenja lošom gradnjom; sufinancirana i kontrolirana obnova stambenog fonda, uz poticanje korištenja obnovljivih izvora energije karakterističnih za ovo područje te poduzimanje mjera učinkovitog korištenja tih izvora, u cilju održivosti životnoga prostora; unaprjeđenjem postojećih i razvojem novih infrastrukturnih sustava, kao što su sustavi vodoopskrbe i odvodnje, promet i energetika, povećat će se stupanj kvalitete životnoga prostora; promišljeno i planirano uređenje prostora javne namjene (ne stihijsko i improvizirano), temeljeno na studijama i projektima, unaprijedit će prostor ugodan za život ljudi, stvoriti pretpostavke za jačanje ekonomskog i populacijskog potencijala kako u urbanom tako i u ruralnom prostoru.

Izgradnja centra za gospodarenje otpadom i uspostavljanje cjelokupnog sustava dodatno će pridonijeti unaprjeđenju kvalitete životnog prostora.

Podizanje svijesti o prostoru/okolišu kao ograničenom resursu pridonijet će njegovu očuvanju.

Dosljednost

Uspostavljanje čistog, energetski učinkovitog i povezanog životnog prostora odražava se kroz ciljeve strategije Europa 2020.: T4. Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO₂ u svim sektorima; T5. Promicanje prilagodbe na klimatske promjene, prevencija i upravljanje rizicima, T6. Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa i T7. Promicanje održivog prometa i uklanjanje uskih grla u ključnoj infrastrukturi. Na nacionalnoj razini sukladan je Strategiji energetskog razvoja RH do 2020.; Strategija prometnog razvoja RH 2017. – 2030.; Strategija prostornog razvoja RH 2017. – 2020.; Strategija razvoja širokopojasnog pristupa u RH 2016. – 2020. OP Konkurentnosti i kohezija 2014. – 2020., kao nacionalni program s najvećom alokacijom, kroz svoje prioritete 2,4,5 6 i 7 predviđa projektne aktivnosti koje za cilj trebaju imati unaprjeđenje kvalitete životnog prostora.

4.2.3. Cilj 3: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti

3. strateški cilj: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti

Relevantnost

Gospodarski rast ovisi o poduzetničkoj aktivnosti i produktivnosti, a pozitivno poslovno okruženje u Osječko-baranjskoj županiji jedan je od preduvjeta za razvoj, rast i jačanje poduzetništva. Poticajno poslovno okruženje, poduzetnička infrastruktura te programi poticanja razvoja poduzetništva, jedni su od bitnih preduvjeta za razvoj gospodarstva kao preduvjeta za razvoj ostalih sektora na području Županije. Mikropoduzetništvo, malo i srednje poduzetništvo ključni su dio gospodarstva kako zbog broja poduzetničkih subjekata tako i zbog broja zaposlenih unutar sektora. Uloga je javnoga sektora da katalizira njegovo jačanje u kontinuitetu. Strana ulaganja temeljni su dio razvoja svih sektora te doprinose implementaciji suvremenih tehnologija u poslovne procese, što posljedično utječe na jačanje konkurentnosti gospodarstva.

Očekivani načini ostvarenja

Kako bi se ostvarila planirana razina konkurentnosti ukupne gospodarske aktivnosti te stvorilo poticajno poduzetničko i investicijsko okruženje, javni sektor kontinuirano poduzima napore kroz čitav niz aktivnosti/mjera, kao što su ulaganja u poduzetničku i poslovnu infrastrukturu, pružanje potpore udruživanju gospodarskih subjekata, valorizacija prirodne i kulturne baštine u svrhu razvoja turizma i poljoprivredno-prerađivačkog sektora, poticanje suradnje gospodarskog i obrazovnog/istraživačkog sektora, podrška programima samozapošljavanja, poticanje ulaganja u istraživanje i razvoj, aktivacija neaktivne državne imovine, uklanjanje administrativnih prepreka, poticanje posebnih oblika poduzetništva (socijalno poduzetništvo, žene u poduzetništvu i sl.), olakšavanje pristupa izvorima financiranja poduzetništva. Na području OBŽ postoje zapuštene i neiskorištene lokacije koje će se putem tzv. *brownfield investicija* prenamijeniti u gospodarske svrhe. Provođiti će se i nova strategija privlačenja izravnih domaćih i stranih ulaganja te promocija regije za ulaganje s posebnim osvrtnom na tzv. *greenfield investicije*.

Dosljednost

Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti u skladu je s EU-om, nacionalnim, sektorskim i regionalnim strategijama. Odražava se kroz ciljeve strategije Europa 2020.: TC 1. Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija i TC 3. Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, poljoprivrednog sektora te sektora akvakulture i ribarstva te TC 6. Zaštita okoliša i promicanje učinkovitosti resursa. Dio je operativnih programa nacionalne razine, kao što su OP Konkurentnost i kohezija te Program ruralnog razvoja za razdoblje 2014. – 2020. Na nacionalnoj razini sukladan je s Industrijskom strategijom RH 2014. – 2020., Strategijom razvoja poduzetništva 2013. – 2020., Strategijom poticanja inovacija 2014. – 2020., Strategijom očuvanja, zaštite i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011. – 2015., Strategijom poticanja inovacija RH 2014. – 2020., Strategija razvoja klastera RH 2011. – 2020. i sl.

4.2.4. Cilj 4: Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem

<u>4. strateški cilj: Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem</u>
Relevantnost
Lokalna i područna (regionalna) samouprava u RH predstavlja organizaciju vlasti i upravljanja na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini zbog autonomnog organiziranja i rukovođenja javnim poslovima koji su od lokalne i područne (regionalnog) važnosti. Osnovna načela na kojima se temelji lokalna samouprava u Hrvatskoj načelo su autonomije i načelo supsidijarnosti. Načelo autonomije ogleda se u pravu lokalnih jedinica da na temelju vlastitih propisa samostalno određuju, upravljaju i obavljaju poslove koji spadaju u njihov samoupravni djelokrug, dok načelo supsidijarnosti podrazumijeva ostvarivanje prava građana i njihovu mogućnost sudjelovanja u upravljanju na razini koja im je najdostupnija. Osim putem izbora svojih predstavnika u lokalno predstavničko tijelo, građani mogu i neposredno sudjelovati u upravljanju lokalnim poslovima putem različitih oblika neposredne demokracije. Na području su Osječko-baranjske županije 42 jedinice lokalne samouprave, odnosno 7 gradova i 35 općina. Povećanje učinkovitosti ukupnosti procesa upravljanja razvojem na lokalnoj i regionalnoj razini u pozitivnoj je korelaciji sa stupnjem gospodarskog i društvenog razvoja regionalnog područja.
Očekivani načini ostvarenja
Osječko-baranjska županija pripada skupini županija s niskim stupnjem razvijenosti, što predstavlja veliki izazov za sve razvojne dionike iz svih sfera društveno-ekonomskog razvoja – iz gospodarstva, građanskog/civilnog sektora, javnog sektora te akademske zajednice. Pred javni sektor stavljaju se posebne zadaće kao što je planiranje razvoja na svom području djelovanja primjenom principa tzv. bottom-up i/ili to-down, što uključuje potrebu za visokim stupnjem kompetencija za planiranje razvoja, koordinaciju razvojnih dionika i stvaranje ozračja kohezije svih relevantnih faktora koji bi svojim djelovanjem pridonijeli razvoju Županije u skladu s definiranom vizijom i razvojnim ciljevima. Jačanje kompetencija razvojnih dionika te visoka razina koordinacije među tijelima javne uprave (Županija, agencije/institucije, općine, gradovi) ostvaruju se kroz razvojna partnerstva i učinkovito upravljanje razvojem, javnim sustavima s ciljem učinkovitog ostvarivanja prava građana.
Dosljednost
Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem odražava se kroz ciljeve Europa 2020. TO 11. Jačanje institucionalnih kapaciteta i učinkovita javna uprava. Vezano uz sustav lokalne samouprave u RH, Zakonom o potvrđivanju Europske povelje o lokalnoj samoupravi, RH je ratificirala Europsku povelju o lokalnoj samoupravi. Na nacionalnoj razini, sukladan je Strategiji razvoja javne uprave za razdoblje 2015. – 2020. te Akcijskom planu provedbe Strategije javne uprave za razdoblje 2017. – 2020.

Strateški razvojni ciljevi povezani su s *pokazateljima učinka (eng. impact)*. Pokazatelji učinka pružaju informaciju o dugoročnim rezultatima i promjenama koje se postižu prilikom ostvarenja ciljeva (npr., smanjenje nezaposlenosti, povećanje gospodarskog rasta, smanjenje onečišćenja okoliša/zraka/vode/tla).

U nastavku teksta prikazani su pokazatelji učinka za sve strateške razvojne ciljeve.

Cilj	Pokazatelji učinka			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
	Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Unaprjeđenje kvalitete života	1. 1. Indeks razvijenosti JLPRS	rang	Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u određenom razdoblju	13	2018.	12	2020.	3 godine	MRRFE U
2. Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora	2.1. Uspostava sustava gospodarenja otpadom	%	Izgradnja centra za gospodarenje otpadom i pretovarnih stanica	0%	2016.	70%	2020.	godišnje	EKOS d.o.o.; UO za prostorno planiranje, zaštitu okoliša i prirode; MZOIE; MRRFE U
	2.2. Pokrivenost prostora OBŽ prostornim planovima i njihova usklađenost	%	Izrada svih prostornih planova za sve JLS-ovi, izrada urbanističkih planova uređenja	90%	2016.	100%	2020.	godišnje	UO za prostorno planiranje, zaštitu okoliša i prirode; JU Zavod za prostorno uređenje
3. Povećanje konkurentnosti i gospodarstva i zaposlenosti	3.1. HGK indeks gospodarske snage po županijama	rang	HGK indeks gospodarske snage jest kompozitni pokazatelj koji se računa kao zbroj ponderiranih osnovnih gospodarskih pokazatelja u trogodišnjim prosjecima te demografske projekcije radi mjerenja stupnja gospodarske snage i gospodarskog potencijala županija u odstupanju od prosjeka RH	12	2017.	10	2020.	Godišnje	HGK
	3.2. Udio broja poduzetnika u OBŽ u odnosu na RH	%	Udio broja poduzetnika u Osječko-baranjskoj županiji u odnosu na broj poduzetnika u	4%	2016.	4,20%	2020.	Godišnje	HGK

			RH						
4. Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem	4.1. Standard sustava upravljanja kvalitetom	Sustav upravljanja kvalitetom (ISO)	Usuglašavanje m unutarnjega ustrojstva i pravila rada sa utvrđenim smjericama osigurat će se učinkovitost, jednoobraznost i predvidivost u obavljanju poslova	1	2018.	1	2020.	godišnje	OBŽ
			u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnim osobama s javnim ovlastima.						
	4.2. Razvojni plan	plan	JLPRS-ovi trebaju planirati razvoj svoga područja kroz donošenje razvojnih strateško-planskih dokumenata i pratiti njegove rezultate pravovremeno i učinkovito	36	2018.	43	2020.	godišnje	OBŽ; JLS s područja OBŽ

4.3. Razvojni prioriteti i mjere

U ovom poglavlju prikazan je pregled razvojnih prioriteta s detaljnim opisom ciljeva koji se žele postići kao i relevantni pokazatelji ishoda, a u skladu s vremenskim okvirom trajanja Strategije.

4.3.1. Prioritet 1.1. Unaprjeđenje i razvoj sustava zdravstva i socijalne skrbi

<u>1. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete života</u>
Prioritet 1.1. Unaprjeđenje i razvoj sustava zdravstva i socijalne skrbi
Cilj
Provedbom prioriteta poboljšat će se kvaliteta, učinkovitost i dostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga u Županiji te pridonijeti smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina građana, povećati broj stručno osposobljenog zdravstvenog kadra i kadra u socijalnoj skrbi, modernizirati i unaprijediti oprema, prostori te rad i upravljanje u zdravstvenim i socijalnim ustanovama.
Opravljanje
Zbog koncentracije zdravstvenih i socijalnih ustanova u gradskim centrima Županije, teritorijalne udaljenosti i slabe prometne povezanosti udaljenih naselja te trenda povećanja stanovništva s nižim životnim standardom, prisutni su problemi u dostupnosti usluga zdravstvene i socijalne skrbi, kvaliteti i učinkovitosti. Prisutan je i deficit stručnog osoblja različitih specijalnosti kao i neadekvatna razina postojeće zdravstvene i socijalne infrastrukture koja prati rastuće potrebe stanovništva (djeca, starija populacija, umirovljenici, invalidi, socijalno ugrožene i druge osjetljive skupine i sl.). Slijedom navedenoga, potrebno je osigurati sustave zdravstvene i socijalne skrbi koji prate potrebe stanovništva u kontinuitetu. Programi prevencije obvezan su dio poticajnih mjera javnoga sektora u suradnji sa specijalističkim ustanovama i udrugama građana.
Opis
Prioritet se sastoji od mjera koje imaju svrhu podići razinu kvalitete života stanovništva kroz poboljšani sustav javnog zdravstva osiguravanjem većeg stupnja učinkovitosti isporučitelja usluga, podizanjem razine kvalitete postojećih te uspostavom dodatnih usluga kao i olakšavanjem pristupa, odnosno dostupnosti usluga na svim područjima Županije. Promotivne aktivnosti vezane uz zdrav način života kroz edukaciju stanovništva, razvoj preventivnih programa, podrška aktivnostima usmjerenim prema skupinama u nepovoljnom položaju i posebnim skupinama u zajednici, zajedno s borbom protiv siromaštva, mjere su koje će pridonijeti postizanju zacrtanog cilja. Cilj prioriteta bit će realiziran kroz sljedeće mjere:
<i>Mjera 1.1.1. Poboljšanje učinkovitosti, kvalitete i dostupnosti usluga u sustavima javnog zdravstva i socijalne skrbi</i>
<i>Mjera 1.1.2. Promicanje zdravog načina života i razvoj preventivnih programa u sustavima javnog zdravstva i socijalne skrbi</i>
<i>Mjera 1.1.3. Podrška aktivnostima u radu sa socijalno osjetljivim skupinama i posebnim skupinama u zajednici te borba protiv siromaštva</i>

4.3.2. Prioritet 1.2. Unaprjeđenje i razvoj u području odgoja i obrazovanja, kulture, športa, tehničke kulture

<u>1. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete života</u>
<i>Prioritet 1.2. Unaprjeđenje i razvoj u području odgoja i obrazovanja, kulture, športa, tehničke kulture</i>
<i>Cilj</i>
Provedbom prioriteta poticat će se razvoj ljudskih potencijala kroz obrazovni i znanstveni sustav, izvrsnost, razvoj, usklađivanje obrazovanja i znanosti s potencijalima/potrebama gospodarstava i tržištem rada te cjeloživotno učenje. Poticanje športskih aktivnosti i tehničke kulture važno je za aktivno sudjelovanje u zajednici i razvoj moralnih i etičkih vrijednosti s posebnim osvrtom na djecu i mlade s naglaskom na ukupno povećanje kvalitete života, a radi stvaranja povoljnih uvjeta rada potrebno je ulaganje u športsku infrastrukturu i objekte tehničke kulture. Povećanje dostupnosti i kvalitete kulturnih sadržaja/programa prema svim kategorijama stanovništva te ulaganje u kulturnu infrastrukturu te poticanje umjetničke prakse i projekata stvaralaštva u svim područjima, pridonosi stvaranju novih dodanih vrijednosti u društvu. Potrebno je ulagati u infrastrukturu objekata u području odgoja i obrazovanja radi podizanja kvalitete odgojno-obrazovnog rada i usklađivanja s pedagoškim standardima.
<i>Opravdanje</i>
Provedbom niza aktivnosti, programa i projekata u okviru prioriteta unaprijedit će se sustav obrazovanja, što je preduvjet razvoja ljudskih potencijala te je kao takav od strateške važnosti za razvoj pojedinca i društva u cjelini te gospodarstva. Modernizacija infrastrukture i unaprjeđenje ljudskih potencijala u obrazovnom i znanstvenom sustavu ključni su za postizanje društvenog razvoja i gospodarskog rasta. Razvoj kulture, športa i tehničke kulture jednako su važni za razvoj društva u cjelini. Jačanjem suradnje s institucijama, organizacijama i poslodavcima, razvijat će se sustav stipendiranja za zanimanja potrebna na tržištu rada. Neophodno je ulagati u infrastrukturu i opremanje odgojno-obrazovnih objekata, kao i poticati razvijanje centara izvrsnosti i kompetencija, te uvoditi i unaprjeđivati različite programe koji razvijaju kreativne sposobnosti učenika i studenata.
<i>Opis</i>
Razvoj sustava predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja kroz unaprjeđenje pristupa i dostupnosti potencijalnim polaznicima, podrazumijeva obrazovanje prema visokim standardima kao i korištenje suvremenih tehnologija u izvođenju programa. Sinergija svih dionika i snažnija podrška sustavu visokog školstva kroz jačanje znanosti provođenjem znanstvenih istraživanja kao i doprinos razvoju kulture, športa, rekreacije i tehničke kulture temelji su za jačanje društvenih skupina i podizanje razine kvalitete života. Obnova i opremanje postojećih i izgradnja novih objekata odgojno-obrazovnih ustanova te osnaživanje kompetencija osoba zaposlenih u odgojno-obrazovnim ustanovama kao i poboljšanje koordinacije između odgojno-obrazovnih ustanova te usklađivanje školskih kurikuluma i programa s tržištem rada, predstavljaju okosnicu razvojnih smjerova Osječko-baranjske županije. Navedeno također treba biti usmjereno prema stvaranju preduvjeta za rad s darovitom djecom kao i osiguravanjem uvjeta za rad s djecom s poteškoćama u razvoju. Cilj prioriteta bit će realiziran kroz sljedeće mjere:
<i>Mjera 1.2.1. Unaprjeđenje i razvoj u području odgoja i obrazovanja u sustavu predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja</i>
<i>Mjera 1.2.2. Podrška sustavu visokog obrazovanja i razvoju znanosti/znanstvenih istraživanja</i>
<i>Mjera 1.2.3. Podrška razvoju kulture, športa, rekreacije i tehničke kulture</i>

4.3.3. Prioritet 1.3. Razvoj ljudskih potencijala

<u>1. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete života</u>
Prioritet 1.3. Razvoj ljudskih potencijala
Cilj
Provedba prioriteta ima za cilj osigurati veće mogućnosti zapošljavanja i stvaranja pretpostavki za bolji životni standard stanovnika Osječko-baranjske županije kroz razvoj tržišta rada, poticanje programa cjeloživotnog učenja, razvoj civilnog društva i projekata sinergijskog djelovanja s javnim dionicima razvoja, s posebnim osvrtom na promjenu negativnih demografskih trendova i zaustavljanje iseljavanja stanovništva s područja Županije. Zaštita ljudi i imovine od eventualnih nepogoda zakonska je obveza.
Opravdanje
Realizacijom prioriteta stvorit će se pretpostavke za jačanje učinkovitosti i konkurentnosti ljudskih potencijala na tržištu rada, za poboljšanje društvenog standarda kroz sustavno jačanje kapaciteta, provedbu programa cjeloživotnog učenja te kroz daljnji razvoj mjera aktivne politike zapošljavanja. Zaštita ljudi i imovine povećat će razinu sigurnosti stanovništva, podrška institucionalnom razvoju dovest će do većeg stupnja sinergije međusektorskog djelovanja na planu razvoja ljudskih potencijala.
Opis
Razvoj i povećanje mogućnosti za zapošljavanje ostvaruje se kroz podršku unaprjeđenju cjelokupnog pristupa tržištu rada. Navedeno se temelji na jačanju podrške programima cjeloživotnog učenja i usavršavanja postojeće radne snage, čime se osigurava olakšani pristup tržištu rada. Zaštita ljudi i imovine predstavlja jedan od preduvjeta za poboljšanu kvalitetu života. Razvojem institucija na regionalnoj i lokalnoj razini osigurava se institucionalna podrška za ostvarenje zacrtanih ciljeva. Cilj prioriteta bit će realiziran kroz sljedeće mjere:
<i>Mjera 1.3.1. Podrška unaprjeđenju i razvoju tržišta rada i zapošljavanja</i>
<i>Mjera 1.3.2. Podrška programima cjeloživotnog učenja i stručnog usavršavanja</i>
<i>Mjera 1.3.3. Zaštita ljudi i imovine</i>
<i>Mjera 1.3.4. Podrška razvoju institucija (regionalne i lokalne samouprave te civilnog društva)</i>

4.3.4. Prioritet 2.1. Podrška mjerama prostornog planiranja, zaštite okoliša i prirode

<u>2. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora</u>
<i>Prioritet 2.1. Podrška mjerama prostornog planiranja, zaštite okoliša i prirode</i>
<i>Cilj</i>
Provedba prioriteta ima za cilj održivi razvoj prostora i njegovo unaprjeđenje, unaprjeđenje sustava zaštite okoliša i poboljšanje kakvoće okoliša, očuvanje postojeće biološke i krajobrazne raznolikosti Županije. Na području Županije cilj je potpuno eliminirati minski zagađena i/ili sumnjiva područja. Ukupna gospodarska djelatnost na području Županije trebaju biti u skladu s ovim ciljem.
<i>Opravdanje</i>
Realizacijom ovog prioriteta stvorit će se pretpostavke za održivi razvoj i zaštitu okoliša te očuvanje bogate i specifične prirodne bioraznolikosti Županije (šume, vode, zaštićena područja i područja ekološke mreže). Očuvani prirodni resursi preduvjet su za ekonomski razvitak i poboljšanje uvjeta življenja na području Županije. Razvoj gospodarskih djelatnosti, a posebice poljoprivrede na ruralnim područjima ima ekonomsku (životni standard), ekološku (očuvanje prirode i život u njoj) te društvenu (identitet područja temeljen na tradiciji) komponentu.
<i>Opis</i>
Prioritet se sastoji od mjera usmjerenih na razvoj prostora na održivi način kroz uspostavu cjelovitog sustava planiranja razvoja prostora/životnog okruženja, unaprjeđenje sustava zaštite okoliša i poboljšanje kakvoće okoliša kroz mjere unaprjeđenja sustava gospodarenja otpadom, mjere za unaprjeđenje zaštite zraka, voda i tla, očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, promicanje istraživanja i praćenja stanja zaštićenih područja, obrazovanje o održivom razvoju i zaštiti prirode te poticanje zaštite i planiranje upravljanja zaštićenim područjima. Poticat će se i ulaganja u programe energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije. Mjere za razvoj i unaprjeđenje ruralnog prostora unutar prioriteta zauzimaju posebno mjesto, a vezane su uz projekte razvoja poljoprivrede, okoliša, ublažavanja klimatskih promjena, očuvanje i održivu uporabu te razvoj genetskih resursa u poljoprivredi kao i suradnju na projektima udruživanja poljoprivrednika i znanstvene zajednice na rješavanju problema razvoja poljoprivrede kroz znanstvena istraživanja i različite oblike udruživanja.
<i>Mjera 2.1.1. Unaprjeđenje sustava gospodarenja otpadom</i>
<i>Mjera 2.1.2. Unaprjeđenje sustava zaštite voda, zraka i tla, očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti te zaštita prirodnih vrijednosti</i>
<i>Mjera 2.1.3. Unaprjeđenje i razvoj u području učinkovitog korištenja energije i obnovljivih izvora</i>
<i>Mjera 2.1.4. Uspostava cjelovitog sustava planiranja prostornim razvojem</i>
<i>Mjera 2.1.5. Podrška razvoju ruralnog prostora</i>
<i>Mjera 2.1.6. Razminiranje</i>

4.3.5. Prioritet 2.2. Razvoj komunalnih i drugih infrastrukturnih sustava

<u>2. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora</u>
Prioritet 2.2. Razvoj komunalnih i drugih infrastrukturnih sustava
Cilj
Kontinuirani razvoj i unaprjeđenje infrastrukturnih sustava na području Županije osnova je gospodarskog razvoja i djelovanja, a uključuje osnovne sustave vodoopskrbe i odvodnje, prometa i komunikacija, energetske infrastrukture, kao i drugih oblika infrastrukture javne namjene.
Opravdanje
Postoji potreba za kontinuiranim unaprjeđenjem sustava vodoopskrbe i odvodnje. U pogledu vodoopskrbe među najvažnije probleme ubrajaju se: nepovezanost sustava vodoopskrbnih područja, dotrajalost sustava distribucijske mreže, osiguranje zahvata vode na pojedinim područjima, neravnomjerna priključenost domaćinstava na javnu vodoopskrbu, izgradnja kanalizacijskih i sustava za pročišćavanje otpadnih voda. U sektoru prometa, postoji potreba za dovršetkom dijelova autoceste na koridoru Vc (A5c), za kontinuiranim održavanjem cestovne i željezničke mreže, za podizanjem kapaciteta riječne luke u Osijeku, jačanjem kapaciteta Zračne luke Osijek u putničkom i cargo prometu. Infrastrukturna i tehnološka rješenja u području širokopojasne mreže nisu na zadovoljavajućoj razini. Stupanj energetske neovisnosti OBŽ nije na dostatnoj razini, a postojeća su postrojenja za proizvodnju električne i toplinske energije dotrajala. Jedan je od preduvjeta za razvoj visokodohodovnih sektora/grana poljoprivrede i navodnjavanje koje nije na adekvatnoj razini. Postoji potreba za ulaganjima u ostale infrastrukture i objekte javne namjene od društvene do gospodarske namjene.
Opis
Razvoj infrastrukturnih sustava poseban je prioritet za održivi razvoj zajednice, a uključuje mjere za izgradnju i unaprjeđenje sustava prometne infrastrukture, sustava za odvodnju i vodoopskrbu, višenamjenskih sustava za zaštitu i navodnjavanje (akumulacija i navodnjavanje), sustava e-komunikacije te objekata društvene/javne infrastrukture.
<i>Mjera 2.2.1. Unaprjeđenje i razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje</i>
<i>Mjera 2.2.2. Unaprjeđenje i razvoj prometne i komunikacijske infrastrukture</i>
<i>Mjera 2.2.3. Unaprjeđenje i razvoj energetske infrastrukture</i>
<i>Mjera 2.2.4. Unaprjeđenje i razvoj sustava navodnjavanja</i>
<i>Mjera 2.2.5. Unaprjeđenje i razvoj ostale infrastrukture javne namjene (stanogradnja, parkovi, domovi kulture i sl.)</i>

4.3.6. Prioritet 3.1. Razvoj i jačanje konkurentnosti gospodarskih subjekata

<u>3. strateški cilj: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti</u>
<i>Prioritet 3.1. Razvoj i jačanje konkurentnosti gospodarskih subjekata</i>
<i>Cilj</i>
Cilj je opći gospodarski rast potaknuti razvojem i jačanjem poduzetničke aktivnosti te produktivnosti, uz stvaranje pozitivnog poslovnog i investicijskog okruženja u Osječko-baranjskoj županiji.
<i>Opravdanje</i>
Opći gospodarski razvoj i rast ovisi o dinamici poduzetničke aktivnosti i produktivnosti. Stvaranje preduvjeta za stimulativno poslovno okruženje u Osječko-baranjskoj županiji jedan je od najvažnijih faktora u poticanju razvoja, rasta i jačanja gospodarske aktivnosti. Budući da poslovno okruženje treba biti u službi razvoja gospodarske djelatnosti u cjelini, različiti programi poticanja razvoja poduzetništva važan su preduvjet za razvoj gospodarstva, odnosno poticanje osnivanja novih poduzeća, jačanja poslovanja postojećih te kao takvi predstavljaju polugu za razvoj ostalih sektora na području Županije. Mikropoduzetništvo, malo i srednje poduzetništvo, ključni su dijelovi gospodarstva kako zbog broja poduzetničkih subjekata tako i zbog broja zaposlenih. Uloga je javnog sektora da svojim djelovanjem pruža potporu njegovu razvoju i jačanju.
<i>Opis:</i>
Svoj gospodarski razvitak Županija temelji na poljoprivredi, prerađivačkoj i prehrambenoj industriji, ali i obrtu, zanatstvu, prometu, drugim granama industrije i turizmu, respektirajući resursnu osnovu i ljudske potencijale. Može se smatrati horizontalnim prioritetom koji čini niz mjera potpore razvoju poduzetništva. Ciljevi javnog sektora trebaju biti usmjereni na jačanje neometanog i brzog procesa ulaganja te osiguranje pretpostavki za uspješan razvoj investitora kroz niz aktivnosti u rješavanju razvojnih prepreka i uklanjanju prepreka za uspješno poslovanje.
<i>Mjera 3.1.1. Podrška razvoju konkurentnosti mikropoduzetništva, malog i srednjeg poduzetništva</i>
<i>Mjera 3.1.2. Podrška aktivnostima privlačenja ulaganja i promocije investicijskih potencijala</i>

4.3.7. Prioritet 3.2. Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj i jačanje gospodarstva

<u>3. strateški cilj: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti</u>
Prioritet 3.2. Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj i jačanje gospodarstva
Cilj
Cilj je potaknuti razvoj i rast gospodarstva kroz ulaganje u poslovno-poduzetničku infrastrukturu, poticanje različitih oblika udruživanja poduzetnika te razvoj gospodarskih aktivnosti povezanih s lokalitetima prirodne i kulturne baštine te ostalim specifičnostima regije.
Opravdanje
Postoji kontinuirana potreba za stvaranjem pretpostavki za jačanje poduzetničke aktivnosti u smislu osnivanja novih i jačanja konkurentnosti postojećih mikropoduzeća, malih i srednjih poduzeća. Time se stvaraju pretpostavke za oporavak gospodarstva u cjelini, stimulira se motivacija poduzetnika te stvaraju relevantni uvjeti za njihov daljnji razvoj, odnosno prelazak u kategoriju srednjih poduzeća. Potrebno je poticati investicijsku aktivnost, odnosno ulaganja u dugotrajnu (materijalnu) imovinu te sektore u sponu. Potpora različitim oblicima udruživanja gospodarskih subjekata (klasteri, proizvođačke organizacije) s ciljem optimizacije ulaganja resursa s ciljem povećanja konkurentnosti poduzetničke aktivnosti sinergijskim djelovanjem, također je jedna od zadaća javnoga sektora. Kontinuirano se radi na valorizaciji prirodne i kulturne baštine u svrhu razvoja turizma i poljoprivredno-prerađivačkog sektora kao i drugih pratećih gospodarskih aktivnosti.
Opis
Kontinuirana potpora i jačanje sustava javne podrške gospodarskom sektoru jedan je od preduvjeta za razvoj i jačanje gospodarstva na području Županije. Razvoj infrastrukture koja mora biti dostupna postojećim poduzetnicima i potencijalnim investitorima te pratećih usluga jedna je od osnovnih zadaća strateškog pristupa lokalne i područne (regionalne) samouprave razvoju. Kako bi se adekvatno pristupilo jakoj konkurenciji tržišta EU-a, ali i na globalnoj razini, potrebno je ojačati podršku udruživanju poduzetnika i poticati njihov zajednički nastup na tržištima. Postojeća prirodna i kulturna baština te brendiranje navedenih lokacija i objekata ostvaruje se kroz mjere podrške usmjerene njihovoj valorizaciji. Cilj prioriteta bit će realiziran kroz sljedeće mjere:
<i>Mjera 3.2.1. Podrška razvoju poslovne infrastrukture i usluga</i>
<i>Mjera 3.2.2. Potpora udruživanju gospodarskih subjekata</i>
<i>Mjera 3.2.3. Valorizacija prirodne i kulturne baštine te specifičnosti regije (brendiranje) u funkciji gospodarskog rasta</i>

4.3.8. Prioritet 3.3. Jačanje dionika tržišta rada u skladu s potrebama gospodarstva

<u>3. strateški cilj: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti</u>
<u>Prioritet 3.3. Jačanje dionika tržišta rada u skladu s potrebama gospodarstva</u>
<u>Cilj</u>
Cilj je potaknuti razvoj i rast gospodarstva kroz ulaganje u poslovno-poduzetničku infrastrukturu, poticanje različitih oblika udruživanja poduzetnika te razvoj gospodarskih aktivnosti povezanih s lokalitetima prirodne i kulturne baštine i ostalim specifičnostima regije. Temeljna odrednica općeg društvenog i strukturnih značajki gospodarskog razvoja – uvelike odrediti daljnje tendencije u razvoju stanovništva (razvoj demografskih struktura, rast standarda stanovništva), gospodarskom razvoju i napretku ljudske zajednice u cjelini – jest njezino stanovništvo. Stanovništvo je nositelj gospodarskog razvoja jer predstavlja proizvodnu (radnu) snagu koja pokreće i usmjerava sve djelatnosti u prostoru. Potrebno je jačanje pristupa cjeloživotnom učenju kroz različite oblike obrazovanja kao i jačanje pristupa temeljeno na motiviranju i ohrabriranju zaposlenih, ali i dugotrajno nezaposlenih osoba, na uključivanje u obrazovanje.
<u>Opravljanje</u>
Stanje dionika tržišta rada na području Županije ukazuje na probleme kao što su niska razina produktivnosti i konkurentnosti gospodarstva, niža razina plaća u odnosu na nacionalni prosjek, niska razina fleksibilnosti/prilagodbe gospodarskih subjekata i ljudskih potencijala tržišnim, tehnološkim i drugim relevantnim promjenama u globalnom poslovnom okruženju, odljev stručnih i visokoobrazovanih kadrova zbog neodgovarajućih uvjeta rada ili nemogućnosti nalaženja posla, nedostatak stručne radne snage, odnosno radnika s kompetencijama koje odgovaraju potrebama gospodarstva (ne postoje mehanizmi za privlačenje potrebne radne snage), neusklađenost ponude i potražnje na tržištu rada temeljena na nedostatku sposobnosti predviđanja promjena i budućih potreba gospodarstva, nedovoljno ulaganje privatnog sektora u razvoj ljudskih potencijala, ograničena mobilnost radne snage (motiviranost, troškovi prijevoza, navike, stavovi, loša organizacija javnog prijevoza), nerazvijena svijest lokalnog stanovništva o potrebi cjeloživotnog učenja, inertnost u stjecanju novih znanja i promjeni zanimanja.
<u>Opis</u>
Potrebno je učinkovitom provedbom niza aktivnosti stvoriti pretpostavke za to da svi dionici na tržištu rada mogu aktivno surađivati i sudjelovati u stvaranju pozitivnog učinka na ljudske potencijale i društvenu zajednicu. Potrebe u gospodarstvu uvjetovane su promjenama potražnje na globalnom tržištu i zahtijevaju kontinuirano osiguravanje vještina, znanja i kompetencija na tržištu rada. Pravodobne i kvalitetne informacije o potrebama gospodarstva pomažu da se navedenim potrebama učinkovito odgovori kroz prilagodbu radne snage. Ključna je stavka prilagodbe cjeloživotno učenje i usavršavanje osoba na tržištu rada, uz senzibilizaciju čitave zajednice za izazove suvremenog tržišta rada. Kvaliteta obrazovanja u formalnom sustavu temeljni je element konkurentnosti radne snage na tržištu, a time i konkurentnosti gospodarstva. Uspostavljanje dugoročne suradnje između dionika u javnom, privatnom, obrazovnom i znanstvenoistraživačkom sektoru potrebno je kako bi se potaknula uspostava dugoročno održivog sustava tržišta rada i osigurao pozitivan utjecaj strategije razvoja ljudskih potencijala. Cilj prioriteta bit će realiziran kroz sljedeće mjere:
<u>Mjera 3.3.1. Poticanje suradnje gospodarskog i obrazovnog sektora</u>
<u>Mjera 3.3.2. Podrška programima samozapošljavanja</u>
<u>Mjera 3.3.3. Poticanje i jačanje istraživanja i razvoja, primjene novih tehnologija te poticanje suradnje s poslovnim sektorom</u>

4.3.9. Prioritet 4.1. Povećanje učinkovitosti dionika i institucija u sustavu upravljanja razvojem

<u>4. strateški cilj: Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem</u>
<i>Prioritet 4.1. Povećanje učinkovitosti dionika i institucija u sustavu upravljanja razvojem</i>
Cilj
Cilj je prioriteta ojačati mehanizme planiranja razvoja u području javnog sektora primjenom principa tzv. bottom-up i/ili top-down, što uključuje potrebu za visokim stupnjem kompetencija za planiranje razvoja, koordinaciju razvojnih dionika i zajedničko djelovanje svih relevantnih faktora koji bi svojim aktivnostima i znanjem pridonijeli razvoju Županije.
Opravdanje
Osječko-baranjska županija treća je po veličini prema kriteriju broja stanovnika u RH, koja na svom području ima 42 jedinice lokalne samouprave, koje čine 7 gradova i 35 općina. Koordinacija i jačanje kapaciteta razvojnih dionika ključni su faktori u procesu povećanja učinkovitosti sustava upravljanja razvojem.
Opis
Postoji potreba za poboljšanjem institucionalnih kapaciteta u sustavu javne uprave i učinkovitosti u sustavu pružanja usluga građanima na području Županije kao i učinkovitosti upravljanja javnom imovinom i prihodima. Uključivanje građana u proces pripreme i provedbe razvojnih strateških dokumenata i projekata jedno je od osnovnih načela partnerstva i suradnje javnog, privatnog i civilnog sektora (bottom-up). Navedeno podrazumijeva suradnju između tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) samouprave, jedinica lokalne samouprave, gospodarskih subjekata, znanstvene zajednice, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Potrebno je kontinuirano ulaganje u razvoj ljudskih potencijala javne uprave u planiranju razvoja i provedbi razvojnih programa, s posebnim osvrtom na pripremu i provedbu projekata financiranih iz programa Europske unije i drugih programa međunarodne suradnje kao i provedbu razvojno-planskih dokumenata (strategije, sektorski razvojni planovi i sl.). Prioritet predviđa unaprjeđenje informacijsko-komunikacijskih platformi s ciljem povećanja učinkovitosti upravljanja lokalnim i regionalnim razvojem.
<i>Mjera 4.1.1. Razvoj ljudskih kapaciteta u planiranju, pripremi i provedbi razvojnih programa</i>
<i>Mjera 4.1.2. Primjena informacijskih i komunikacijskih tehnologija</i>
<i>Mjera 4.1.3. Jačanje svih oblika suradnje među dionicima (horizontalno, vertikalno, međunarodno)</i>

Pokazatelji ishoda prioriteta

Pokazatelji ishoda (eng.outcome/result) kvantificirani su kako bi prioriteti i/ili mjere bile mjerljive. Prioritet ili mjera postignuti su ako je(su) postignut(i) s njim povezan(i) očekivani ishod(i). Pokazatelji ishoda definiraju se za vremensko razdoblje (određivanjem očekivanog vremena ostvarenja) koje se podudara s krajem razdoblja provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020.

U nastavku teksta prikazan je pregled planiranih ishoda prema razvojnim prioritetima.

Pokazatelji ishoda prioriteta 1.1.,1.2. i 1.3.

Pokazatelji ishoda - P 1.1.; P 1.2. i P.1.3.			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Indeks regionalne konkurentnosti	Rang	Regionalni indeks konkurentnosti kombinira statističke i perceptivne pokazatelje na županijskoj (NUTS 3) razini	11	2013.	10	2019.	3 godine	Nacionalno vijeće za konkurentnost
BDP/stanovnik	% u odnosu na nacionalni BDP	Odnos BDP/stanovnik u OBŽ u odnosu na nacionalni prosjek	79,47 %	2015.	83,08 %	2020.	godišnje	DZS
BDV	% u odnosu na nacionalni BDV	Odnos bruto dodane vrijednosti OBŽ u odnosu na RH	5,60 %	2015.	5,70 %	2020.	godišnje	DZS

Pokazatelji ishoda prioriteta 2.1. i 2.2

Pokazatelji ishoda za P. 2.1. i P.2.2.			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Broj divljih odlagališta otpada u OBŽ	Broj	Broj divljih odlagališta otpada u OBŽ	6	2016.	0	2020.	godišnje	Inspekcija zaštite okoliša
Broj registriranih onečišćivača opasnim otpadom	%	Smanjenje broja onečišćivača opasnim otpadom izraženo u %	100 %	2016.	70 %	2020.	godišnje	Registar onečišćivača okoliša (ROO) OBŽ
Broj registriranih onečišćivača emisijama u vodu	%	Smanjenje broja onečišćivača emisijama u vodu u %	100 %	2016.	60 %	2020.	godišnje	Registar onečišćivača okoliša (ROO) OBŽ
Broj registriranih onečišćivača emisijama u zrak	%	Smanjenje broja onečišćivača emisijama u zrak u u %	100 %	2016.	70 %	2020.	godišnje	Registar onečišćivača okoliša (ROO) OBŽ
Broj površina zaštićenih područja o OBŽ	Broj	Broj površina zaštićenih područja u OBŽ kao jedan od indikatora za mjerenje zaštićenosti prirodnih vrijednosti	18	2016.	18	2020.	godišnje	OBŽ; Upravni odjel za prostorno planiranje, zaštitu okoliša i prirode; JU Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Osječko-baranjske županije
Priključenost domaćinstava na vodoopskrbnu mrežu	%	Priključenost domaćinstava na vodoopskrbnu mrežu izražena kroz %	84,46 %	2016.	97,34 %	2020.	godišnje	OBŽ – Informacija o stanju vodoopskrbe

Pokazatelji ishoda prioriteta 3.1., 3.2. i 3.3

Pokazatelji ishoda P 3.1., P 3.2. i P 3.3.			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Udio ukupnog prihoda poduzetnika u OBŽ u odnosu na RH	%	Udio ukupnog prihoda poduzetnika u Osječko-baranjskoj županiji u odnosu na ukupne prihode poduzetnika u RH	3,70 %	2016.	4 %	2020.	godišnje	HGK
Udio izvoza poduzetnika u OBŽ u odnosu na RH	%	Udio izvoza poduzetnika u Osječko-baranjskoj županiji u odnosu na ukupne prihode poduzetnika u RH	4,20 %	2016.	4,30 %	2020.	godišnje	HGK
Broj dolazaka/noćenja turista u OBŽ	broj	Broj dolazaka/noćenja turista u OBŽ (apsolutni broj) na godišnjoj razini	79.588/159.226	2015.	97.000/230.000	2020.	godišnje	DZS; HGK

Pokazatelji ishoda prioriteta 4.1.

Pokazatelji ishoda P 1.4.			Početna vrijednost		Ciljana vrijednost		Učestalost praćenja	Izvor
Definicija	Jedinica	Opis	Vrijednost	Godina	Vrijednost	Godina		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Udio JLS-a s područja OBŽ koji sudjeluju u programima izobrazbe ljudskih potencijala	%	Podizanje kapaciteta ljudskih potencijala sukladno razvojnim potrebama kroz relevantne specijalističke/specifične edukacijske programe	50 %	2018.	80 %	2020.	godišnje	OBŽ
Funkcionalni modeli suradnje razvojnih dionika u OBŽ na regionalnoj razini	tijelo	Broj funkcionalnih modela suradnje i unaprjeđenje horizontalne koordinacije razvojnih dionika <u>koje koordinira OBŽ</u>	4	2018.	5	2020.	godišnje	OBŽ
Funkcionalni modeli suradnje relevantnih za razvoj OBŽ na nacionalnoj razini	tijelo	Broj tijela gdje je <u>OBŽ aktivni sudionik</u> (članstvo OBŽ) <u>u razvojnim regionalnim i nacionalnim tijelima</u>	3	2018.	4	2020.	godišnje	OBŽ
Funkcionalni modeli suradnje relevantnih za razvoj OBŽ na međunarodnoj razini	tijelo	Broj tijela gdje je <u>OBŽ aktivni sudionik</u> (članstvo OBŽ; status promatrača) <u>u razvojnim međunarodnim i transnacionalnim tijelima</u>	6	2018.	7	2020.	godišnje	OBŽ

5. Politika županije prema teritorijalnom i urbanom razvoju

5.1. Uloga Osječko-baranjske županije u definiranju i provedbi politike upravljanja prostorom

Sukladno *Zakonu o prostornom uređenju*, Osječko-baranjska županija prostornim uređenjem osigurava gospodarenje, zaštitu i upravljanje prostorom kao osobito vrijednim i ograničenim nacionalnim dobrom/resursom. Prostorno uređenje obuhvaća mjere za ostvarivanje sustava prostornog uređenja te izradu i provođenje dokumenata prostornog uređenja.

Gospodarenjem, zaštitom i upravljanjem prostorom ostvaruju se uvjeti za društveni i gospodarski razvoj, zaštitu okoliša, racionalno korištenje prirodnih i povijesnih dobara na načelu integralnog pristupa u planiranju prostora. U okviru djelatnosti prostornog uređenja, Osječko-baranjska županija donijela je *Prostorni plan Osječko-baranjske županije*, kao i druge planske i programske dokumente.

Djelatnost prostornog planiranja u Osječko-baranjskoj županiji organizira *Upravni odjel za prostorno planiranje, zaštitu okoliša i prirode* i *Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Osječko-baranjske županije*. Provedba dokumenata prostornog uređenja i izdavanje akata za građenje u nadležnosti je Upravnog odjela za prostorno uređenje i graditeljstvo.

Zaštita okoliša, krajobrazne raznolikosti i zaštita prirodnih vrijednosti, od velike su važnosti za razvoj Osječko-baranjske županije.

Postupajući sukladno *Zakonu o zaštiti okoliša*, *Zakonu o zaštiti zraka*, *Zakonu o održivom gospodarenju otpadom*, *Zakonu o vodama* i *Zakonu o zaštiti prirode*, Osječko-baranjska županija, u okviru svojih nadležnosti, osigurava cjelovito očuvanje okoliša i prirode, racionalno korištenje prirodnih izvora i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni preduvjet zdravog i održivog razvoja. S tim ciljem Skupština Osječko-baranjske županije donijela je za područje Osječko-baranjske županije: Program zaštite okoliša, Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama, Plan sanacije otpadom onečišćenog tla i neuređenih odlagališta te druge dokumente od značaja za zaštitu okoliša i prirode.

Ostvarujući ciljeve i zadaće utvrđene *Zakonom o zaštiti prirode*, prati se stanje i poduzimaju se mjere zaštite prirode. S ciljem sustavnog djelovanja u sferi zaštite, održavanja i promicanja zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti iz nadležnosti Osječko-baranjske županije, osnovano je posebno tijelo s javnim ovlastima – *Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Osječko-baranjske županije*.

Uzimajući u obzir razvojne prioritete, kao što su razvoj turizma, poljoprivrede, prometa, malog gospodarstva, očuvanje prirodne i kulturne baštine, zaštita okoliša, suvremeno oblikovanje naselja i podizanje životnog standarda stanovništva te razvojna opredjeljenja nacionalne razine (demografska revitalizacija i ekspanzija, povećanje blagostanja stanovništva, rast gospodarstva prema načelima održivog razvoja, održivi razvoj ruralnih i urbanih prostora, revitalizacija pograničnih područja te očuvanje prirodnih resursa važnih za Republiku Hrvatsku), Osječko-baranjska županija usvojila je niz razvojno-planskih dokumenata.

Za razinu Osječko-baranjske županije izrađeni su mnogi razvojno-planski dokumenti¹³ koji se bave teritorijalnim razvojem i koji se odnose na realizaciju strateškog cilja 2. *Unaprjeđenje životnog prostora* te strateškog prioriteta 3.2. *Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj i jačanje gospodarstva*, kako slijedi:

¹³ Izvor : <http://www.obz.hr/hr/index.php?tekst=207>

Podrška mjerama prostornog planiranja, zaštite okoliša i prirode (P 2.1.)

1. Prostorni plan Osječko-baranjske županije
2. Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije
3. Plan razvitka odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Osječko-baranjske županije
4. Plan sanacije otpadom onečišćenog tla i neuređenih odlagališta otpada na području Osječko-baranjske županije
5. Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama za područje Osječko-baranjske županije
6. Program aktivnosti i mjera za unaprjeđenje stanja prostora i okoliša lokacija naseljenih Romima za Osječko-baranjsku županiju

Razvoj infrastrukturnih sustava (P 2.2.)

- Plan navodnjavanja Osječko-baranjske županije
- Masterplan prometnog razvoja grada Osijeka i Osječko-baranjske županije
- Akcijski plan energetske učinkovitosti Osječko-baranjske županije za razdoblje od 2017. – 2019. godine
- Godišnji planovi energetske učinkovitosti Osječko-baranjske županije
- Programi učinkovitog korištenja energije u neposrednoj potrošnji na području Osječko-baranjske županije
- Program poticanja proizvodnje i korištenja biogoriva u prijevozu na području Osječko-baranjske županije
- Novelacija Plana razvitka vodoopskrbe Osječko-baranjske županije

Unaprjeđenje poslovnog okruženja za jačanje gospodarstva (P 3.2.)

- Operativni plan razvoja cikloturizma (2018.)
- Masterplan turizma Osječko-baranjske županije (2017.).

Prema veličini minski sumnjivog prostora, Osječko-baranjska županija pripada jednoj od najzagađenijih u zemlji, od ukupno devet županija¹⁴. Sukladno *Zakonu o humanitarnom razminiranju*, smjernicama *Nacionalnog programa protuminskog djelovanja Republike Hrvatske* te *Dunavske strategije EU-a (EUSDR)*, Osječko-baranjska županija aktivno podržava proces humanog razminiranja minski onečišćenih/sumnjivih područja kroz različite aktivnosti, projekte i programe, u suradnji s nacionalnim i međunarodnim relevantnim dionicima. (Prioritet 2.1. ŽRS OBŽ 2020.).

¹⁴ Informacija o problematici razminiranja na području Osječko-baranjske županije 2017.

5.2.Uloga Osječko-baranjske županije u upravljanju razvojem ruralnog prostora

Na lokalnoj razini, problematikom teritorijalnog razvoja bave se gradovi i općine, kroz vlastite razvojne strategije/planove, prostorno-planske dokumente, lokalne razvojne strategije LAG-ova s područja Osječko-baranjske županije, kao i nacionalne programe (npr., Program razvoja lokalne zajednice, PRLZ i sl.). Gradovi i općine djeluju i preko svojih tijela, kao što su lokalne razvojne agencije, lokalne turističke zajednice i sl. Na području Osječko-baranjske županije 31 općina ima usvojenu razvojnu strategiju do 2020. godine.

Osječko-baranjska županija potiče razvoj ruralnih prostora kroz izravnu suradnju s razvojnim dionicima te, neizravno, putem koordinacije nacionalnih programa ministarstava RH, kao što je, npr., Program pripreme lokalnih razvojnih projekata prihvatljivih za financiranje iz ESI fondova ili komponenta II (MRRFEU) Programa jamstvenoga fonda (Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta) i sl., imajući u vidu činjenicu da većina JLS-ova pripada skupini razvijenosti I. i II. kategorije, mjereno indeksom razvijenosti. (*Prilog 4. Indeks razvijenosti JLS-a na području Osječko-baranjske županije za 2010. i 2013.*)

5.3.Uloga Osječko-baranjske županije u upravljanju razvojem urbanih cjelina

Urbane cjeline

Budući da su gradovi središta gospodarskog i kulturnog razvoja za svoje šire područje, njihova je uloga u poticanju razvoja Osječko-baranjske županije izuzetno važna. Od sedam gradova koji se nalaze na području Osječko-baranjske županije – Osijek, Đakovo, Našice, Valpovo, Belišće, Beli Manastir i Donji Miholjac, samo Beli Manastir nema usvojenu strategiju do 2020. godine. Najveći je grad i središte Županije – grad Osijek (108.048 stanovnika, Popis 2011.), a ostali gradovi broje ispod 35.000 stanovnika.

Osječko-baranjska županija ima stalnu suradnju s gradovima na projektima od značenja za ukupni razvoj područja cijele Županije na planu provedbe projekata horizontalnog značenja, kao što su zaštita okoliša, vodoopskrba i odvodnja, razvoj prometa i sl. U proces razvoja uključeni su i drugi razvojni dionici, kao što su Hrvatske vode, Hrvatske ceste, ministarstva i sl.

Gradovi svojim kapacitetima pomažu općinama u razvojnim planovima i provedbi projekata, kao što je provedba Intervencijskog plana grada Belog Manastira i Općine Darda, a koje Osječko-baranjska županija svojim kapacitetima podržava u cijelosti.

Grad Osijek, primjerice, kroz niz projekata, kao što su FEDREE, CONURBANT¹⁵ i sl., integrirao je i druge gradove s područja Županije (Donji Miholjac, Belišće i Beli Manastir) u međunarodnu suradnju s drugim europskim gradovima i ekspertnim institucijama u sferi energetske učinkovitosti, zaštite okoliša, izrade Akcijskog plana energetske održivosti razvitka (SEAP), edukacije gradova konurbacije za izradu vlastitih SEAP-a¹⁶ i pristupanja Sporazumu gradonačelnika.

¹⁵ http://www.slavonija.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=12&Itemid=28

¹⁶ http://door.hr/wp-content/uploads/2016/01/APEnU_Osijek_2017-2019.pdf

Urbana aglomeracijska cjelina

Formiranjem urbanih područja u RH 2015. godine temeljem Smjernica MRRFEU-a formirana je Urbana aglomeracija grada Osijeka¹⁷, koja uključuje, osim grada Osijeka kao središta aglomeracije, još dva grada (Belišće i Valpovo) i 16 općina.

Strategija razvoja urbane aglomeracije Osijek (2016.) predstavlja okvir za razvoj urbanog područja i pretpostavku za korištenje ITU mehanizma kao posebnoga razvojnog programa za ovakav tip sinergijskog djelovanja JLS-a s ciljem poticanja održivog razvoja područja aglomeracije, s tendencijom utjecaja na područje cijele Županije i šire.

Formiranje urbanih aglomeracija u RH, a time i na području Osječko-baranjske županije, predstavlja pokušaj da se kroz strateško promišljanje u razvojnom planiranju doprinosi holističkom pristupu razvoju gradova i širega gradskog područja s ciljem rješavanja ne samo gospodarskih, već i socijalnih, okolišnih, prometnih i drugih izazova. Osječko-baranjska županija neizravno sudjeluje u Partnerskom vijeću urbane aglomeracije preko članstva tijela u svojem vlasništvu (npr. JU ŽRA OBŽ i dr.).

5.4.Uloga Osječko-baranjske županije u upravljanju razvojem putem međunarodne i transnacionalne suradnje

Osječko-baranjska županija pogranična je županija koja na sjeveru graniči s Mađarskom, a na istoku sa Srbijom. Većina pograničnih JLS-a ima dugogodišnju uspješnu poslovnu i prijateljsku suradnju s gradovima, općinama i drugim razvojnim dionicima iz susjednih zemalja, što je rezultiralo provedbom različitih projekata u okviru IPA Programa prekogranične suradnje za razdoblje 2007. – 2013. U financijskom razdoblju 2014. – 2020. suradnja je nastavljena i proširena na programe transnacionalne suradnje (Dunav, Mediteran, Adria, Central Europe) te programe Unije i druge dostupne programe/scheme financiranja razvojnih projekata.

Osječko-baranjska županija podržava i inicira sve oblike suradnje te se definirane mjere u Strategiji odnose na jačanje ukupnih kapaciteta za pripremu i provedbu zajedničkih projekata i korištenje fondova Europske unije kao i na jačanje međužupanijske, prekogranične, transnacionalne, međuregionalne i međunarodne suradnje, što je detaljnije opisano u *Poglavlju 1.4. Institucionalni kontekst*.

Među uspješno provedenim projektima gdje je Osječko-baranjska županija bila partner, u provedbi je projekt DRAVIS I, II i III¹⁸, koji je za cilj imao uvođenje inovativnih ICT tehnologija u upravljanju prirodnim katastrofama u pograničnom području s Mađarskom, uz sudjelovanje niza drugih partnerskih institucija te Krovni plan turizma (RTTP) koji je uključivao 8 hrvatskih i 4 mađarske županije s ciljem izrade jedinstvenog plana turizma za cijelo pogranično područje s Mađarskom s ciljem stvaranja podloge za razvoj turizma na području Osječko-baranjske županije i za izradu nacionalne strategije razvoja turizma s posebnim osvrtom na kontinentalni turizam.

Zaključno, Županija je usvojila te aktivno provodi mjere brojnih razvojno-planskih dokumenata, čime kontinuirano jača svoju ulogu u upravljanju razvojem na regionalnoj razini. Potrebno je daljnje osnaživanje provedbenih kapaciteta na razini jedinica lokalne samouprave kao i proširivanje suradnje sa svim relevantnim razvojnim dionicima na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

¹⁷ <https://www.osijek.hr/eu-programi-i-projekti/urbana-aglomeracija-osijek/>

¹⁸ Visina projekta je 978.590 EUR

6. Provedba

Provedba dokumenta ŽRS OBŽ 2020. osigurava se Akcijskim planom za provedbu Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020.godine (AP ŽRS OBŽ 2020.) koji predstavlja razvojno-planski dokument s detaljno definiranim prioritetima i mjerama povezanim sa strateškim ciljevima politike regionalnog razvoja. AP ŽRS OBŽ 2020. predstavlja podlogu za sustavnu kontrolu i nadzor provedbe, odnosno alat za upravljanje razvojem.

AP ŽRS OBŽ 2020. odražava i plan razvojnih programa jedinica lokalne samouprave s područja Osječko-baranjske županije, Osječko-baranjske županije kao jedinice regionalne/područne samouprave te poslovnih sustava u javnom vlasništvu i drugih javnopravnih tijela koja su relevantna za razvoj, odnosno, ostvarenje strateških razvojnih ciljeva i prioriteta. AP ŽRS OBŽ 2020., kao provedbeni dokument Strategije, ažurira se u definiranim vremenskim intervalima.

U ovom poglavlju prikazan je financijski okvir za provedbu planiranih ciljeva iz dokumenta ŽRS OBŽ 2020., opis provedbenih mehanizama te indikativna lista strateških projekata razvojnih dionika na području Osječko-baranjske županije.

6.1. Financijski okvir za provedbu

Tablica 18. Indikativni financijski okvir s pregledom planiranih izvora financiranja razvojnih aktivnosti, projekata i programa (APP) prema ciljevima i prioritetima

Indikativni financijski okvir za provedbu ŽRS-a Osječko-baranjske županije 2018. – 2020.	Planirani izvori financiranja					
	Državni proračun	Županijski proračun	Lokalni proračun	Fondovi EU-a	Ostali izvori	Sveukupno (kn)
	291.348.426	199.957.565	453.769.122	217.119.428	133.539.165	1.295.733.705
<u>1. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete života</u>	291.348.426	117.001.009	110.629.682	109.481.392	19.936.863	648.397.371
Prioritet 1.1. Unaprjeđenje i razvoj sustava zdravstva i socijalne skrbi	118.605.836	99.024.920	15.837.420	107.115.544	0	340.583.720
Prioritet 1.2. Unaprjeđenje i razvoj u području odgoja i obrazovanja, kulture, športa, tehničke kulture	161.395.479	9.925.689	71.559.370	0	8.406.863	251.287.400
Prioritet 1.3. Razvoj ljudskih potencijala	11.347.110	8.050.400	23.232.893	2.365.848	11.530.000	56.526.251
<u>2. strateški cilj: Unaprjeđenje kvalitete životnog prostora</u>	0	55.696.540	274.254.587	1.755.250	108.226.399	439.932.775
Prioritet 2.1.. Podrška mjerama prostornog planiranja, zaštite okoliša i prirode	0	38.809.000	39.419.250	1.755.250	21.873.950	101.857.450
Prioritet 2.2. Razvoj komunalnih i drugih infrastrukturnih sustava	0	16.887.540	234.835.337	0	86.352.449	338.075.325
<u>3. strateški cilj: Povećanje konkurentnosti gospodarstva i zaposlenosti</u>	0	26.210.016	60.635.254	105.882.786	5.375.904	198.103.960
Prioritet 3.1. Razvoj i jačanje konkurentnosti gospodarskih subjekata	0	16.861.000	13.617.350	3.013.250	0	33.491.600
Prioritet 3.2. Unaprjeđenje poslovnog okruženja za razvoj i jačanje gospodarstva	0	4.455.000	30.512.635	87.712.265	0	122.679.900
Prioritet 3.3. Jačanje dionika tržišta rada u skladu s potrebama gospodarstva	0	4.894.016	16.505.269	15.157.271	5.375.904	41.932.460
<u>4. strateški cilj: Učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem</u>	0	1.050.000	8.249.600	0	0	9.299.600
Prioritet 4.1. Povećanje učinkovitosti dionika i institucija u sustavu upravljanja razvojem	0	1.050.000	8.249.600	0	0	9.299.600

Izvor: AP ŽRS OBŽ 2020.

Indikativni financijski okvir za provedbu Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije za plansko razdoblje 2018. – 2020. (+3) iznosi 1.295.733.705 kuna.

Financijski okvir provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020. predstavlja sumu projektnih aktivnosti razvojnih dionika s područja Županije te indikativni plan izvora njihova financiranja, koji uključuje tekuće i kapitalne projekte. Relevantne razvojne dionike s područja Županije koji sudjeluju u realizaciji razvojnih ciljeva čine općine i gradovi, javni poslovni sustavi, druga javnopravna tijela kao i Osječko-baranjska županija, nositelj razvoja i središnji razvojni subjekt za teritorij područne/regionalne samouprave.

Predviđeni izvori financiranja razvojnih projekata su kako slijedi:

I. Proračunska sredstva

- 1) Državni proračun
- 2) Županijski proračun
- 3) Lokalni proračun

II. Fondovi EU-a

Jedan od važnijih izvora financiranja razvojnih aktivnosti, projekata i programa (APP) čine EU sredstva, s posebnim osvrtom na Europske strukturne i investicijske fondove (ESIF) te druga EU sredstva dostupna razvojnim dionicima RH, odnosno Osječko-baranjske županije.

Europski strukturni i investicijski fondovi (ESI fondovi) obuhvaćaju Europski fond za regionalni razvoj (EFRR), Kohezijski fond, Europski socijalni fond (ESF), Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR).

Sredstva iz ESI fondova koja su Hrvatskoj na raspolaganju u financijskom razdoblju 2014. – 2020. iznose **10,676 milijardi eura**. Od toga je **8,397 milijardi eura** predviđeno za ciljeve kohezijske politike, **2,026 milijarde eura** za poljoprivredu i ruralni razvoj te **253 milijuna eura** za razvoj ribarstva. Alokacija EU sredstava dostupna je za financiranje razvojnih projekata u okviru operativnih programa za razdoblje 2014. – 2020.:

- OP konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.
- OP Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.
- OP za pomorstvo i ribarstvo 2014. – 2020.
- Program ruralnog razvoja 2014. – 2020.

Temeljem Sporazuma o partnerstvu i operativnih programa omogućeno je korištenje sredstava iz ESI fondova te dodjela bespovratnih sredstava putem javnih poziva za dostavu projektnih prijedloga, koje raspisuje nadležne institucije.

U programskom razdoblju 2014. – 2020. Hrvatska ima pravo sudjelovati i u drugim programskim instrumentima:

III. Ostali izvori financiranja

Ostali su izvori financiranja vlastita sredstva nositelja/partnera/pridruženih partnera (investitori) projektnih aktivnosti kao i ostali izvori financiranja poput kreditnih sredstava, sredstava privatnih partnerstva u javnom sektoru, obveznica i sl.

6.2. Provedbeni mehanizmi

U ovom poglavlju prikazan je opis provedbenog mehanizma, odnosno institucionalnog okvira za pripremu, provedbu i praćenja provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020. kao razvojno-planskog dokumenta na razini područne/regionalne/samouprave. Navedeno je prikazano kroz sažeti popis svih uključenih dionika, opisa njihovih uloga i zadaća vezano uz izradu, donošenje, provedbu i praćenja provedbe kao i način komunikacije i koordinacije. Institucionalni okvir prikazan je grafičkim prikazom uz opis odgovornosti tijela u svima fazama izrade dokumenta kao i uloga partnera/partnerskih institucija te ostalih tijela relevantnih za provedbu te praćenje.

6.2.1. *Dionici uključeni u proces izrade i provedbe županijske razvojne strategije*

Osječko-baranjska županija nositelj je politike regionalnog razvoja na razini područne (regionalne) samouprave.

Jedinica područne (regionalne) samouprave nositelj je planiranja razvoja za svoje područje. U planiranju razvoja jedinica područne (regionalne) samouprave surađuje s jedinicama lokalne samouprave sa svojeg područja i s drugim jedinicama područne (regionalne) samouprave. U svrhu učinkovite koordinacije i poticanja regionalnog razvoja, jedinica područne (regionalne) samouprave *osniva javnu ustanovu* odnosno ustrojava upravno tijelo (u daljnjem tekstu: regionalni koordinator). Županija donosi odluke o imenovanju tijela za pripremu/izradu razvojno-planskog dokumenta (strategija), akcijskog plana te komunikacijske strategije/plana te tijela za fazu provedbe i praćenja provedbe, sukladno zakonskim propisima i razvojnim potrebama. Također, imenuje Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije, tijela za provedbu postupaka vrednovanja i sl.

Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije osnovano je za potrebe pripreme i praćenja provedbe planskih dokumenta politike regionalnoga razvoja koji se donose na temelju Zakona o regionalnom razvoju.

Ostali relevantni dionici koje Osječko-baranjska županija, kao nositelj izrade, može uključiti u proces izrade i provedbe strateško-planskih dokumenata regionalne razine jesu

- tijelo odgovorno za pripremu/izradu planskog dokumenta
- tijela odgovorna za provedbu postupaka vrednovanja
- regionalni koordinator
- partneri u provedbi
- radna skupina
- ostala provedbena tijela.

6.2.2. Sustav djelovanja i koordinacije dionika uključenih u procese izrade i provedbe

Sustav djelovanja i koordinacije dionika uključenih u procese izrade i provedbe prikazan je shematskim prikazom u nastavku teksta.

Koordinacija procesa izrade ŽRS	I. Proces izrade	Županija, Partnersko vijeće OBŽ, Radne skupine, JU ŽRA OBŽ
	Analiza stanja i SWOT analiza	
	Definiranje razvojnih potencijala i potreba	
	Utvrđivanje vizije, ciljeva, prioriteta i mjera	
	Odabir razvojnih projekata	
	Prethodno vrednovanje	IRMO
	Izrada nacrtu ŽRS	
	Javna rasprava (nacrt ŽRS)	
	II. Usvajanje ŽRS	Partnersko vijeće OBŽ, OBŽ
Koordinacija procesa provedbe	III. Proces praćenja provedbe	Županija, Partnersko vijeće OBŽ, Radne skupine, JU ŽRA OBŽ
	Izrada izvješća o provedbi (godišnje)	Županija, JU ŽRA OBŽ
	Izrada izvješća o provedbi (prije isteka razdoblja provedbe/interim)	Županija, Partnersko vijeće OBŽ, JU ŽRA OBŽ
Rezultati provedbe ŽRS	IV. Izrada izvješća o rezultatima provedbe	Županija, Partnersko vijeće OBŽ, JU ŽRA OBŽ

6.3. Popis strateških projekata Osječko-baranjske županije

Tablica 19. Indikativna lista strateških projekata za područje Osječko-baranjske županije (u milijunima kuna)

Rb.	Naziv projekta	Numerički kod strateškog cilja u ŽRS-u	Status projekta*	Nositelj projekta	Ukupna indikativna vrijednost projekta (u milijunima kuna)	Lokacija projekta	Planirani izvori financiranja projekta (mil.kn) u prvoj godini provedbe **						
							Državni proračun	Županijski proračun	Lokalni proračun	EU sredstva	Javna poduzeća	Ostali izvori***	Sveukupno (mil.kn)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14 (8+...+13)
1	Provedba ITU programa UA Osijek (OP KK)	2.;3.	2	Grad Osijek i javna poduzeća	456,80	Osječko-baranjska županija	0,00	0,00	31,01	96,55	0,00	0,00	127,56
2	Intervencijski planovi razvoja manjih gradova/općina na području Osječko-baranjske županije	1.;2.;3.	1	Grad Beli Manastir i Općina Darda	194,30		0,00	0,00	7,29	41,29	0,00	0,00	48,58
3	Kapitalni projekti ulaganja u sustav zdravstvene skrbi na području Osječko-baranjske županije	1.	1	Osječko-baranjska županija i druga javnopravna tijela sektora zdravstvene skrbi	354,00		9,50	1,55	0,00	62,65	0,00	0,00	73,70
4	Kapitalni projekti u sektoru socijalne skrbi	1.	1	Osječko-baranjska županija i druga javnopravna tijela sektora socijalne skrbi	256,56		3,83	2,70	0,00	65,05	0,00	11,48	83,05
5	Kapitalni projekti u sektoru odgoja, obrazovanja i kulture	1.	2	Osječko-baranjska županija; JLS; Sveučilište UNIOS	624,00		0,00	0,79	0,00	45,94	0,00	7,32	54,05
6	Kapitalni projekti u sektoru sporta	1.	3	Osječko-baranjska županija; JLS; javna poduzeća	35,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7	Kapitalni projekti u sektoru gospodarenja otpadom	2.	2	Osječko-baranjska županija; JLS	374,27		0,00	0,00	1,00	5,65	0,00	0,00	6,65
8	Kapitalni projekti u sektoru zaštite voda, zraka i tla	2.	1	Osječko-baranjska županija; javna poduzeća	1.400,00		0,00	0,00	0,00	101,00	0,00	209,00	310,00
9	Energetska obnova objekata u javnom vlasništvu	2.	1	Osječko-baranjska županija; JLS; javnopravna tijela	200,00		2,50	2,50	2,50	42,50	0,00	0,00	50,00
10	Kapitalni projekti unaprjeđenja sustava vodoopskrbe, odvodnje i zaštite voda	2.	1	Osječko-baranjska županija; JLS; javna poduzeća	750,00		0,00	0,00	0,00	67,50	0,00	45,00	112,50
11	Kapitalna ulaganja u razvoj prometne i komunikacijske infrastrukture	2.	2	Osječko-baranjska županija; JLS; javna poduzeća	3.642,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
12	Kapitalna ulaganja u razvoj energetske infrastrukture	2.	3	Javna poduzeća	2.812,50		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
13	Kapitalna ulaganja u sustave navodnjavanja i gospodarenja vodama na području Osječko-baranjske županije	2.	3	Osječko-baranjska županija; JLS; javna poduzeća	2.920,00		0,00	117,00	0,00	0,00	0,00	0,00	117,00
14	Kapitalna ulaganja u infrastrukturu javne namjene	2.	1	Osječko-baranjska županija	45,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
15	Kapitalna ulaganja u jačanje konkurentnosti gospodarstva	3.	1	Osječko-baranjska županija; JLS; javna poduzeća; javnopravna tijela	596,62		0,00	18,98	21,65	150,20	0,00	8,58	199,41
16	Kapitalna ulaganja u znanstveno-istraživačku infrastrukturu	3.	2	Osječko-baranjska županija; JLS; Sveučilište UNIOS	490,80		1,20	0,00	4,05	65,52	0,00	6,31	77,08
17	Kapitalna ulaganja u učinkovito upravljanje lokalnim i regionalnim razvojem	4.	3	Osječko-baranjska županija; JLS	30,00		0,30	0,15	0,15	2,40	0,00	0,00	3,00
Ukupno:					15.181,85		17,33	143,67	67,64	746,24	0,00	287,70	1.262,57
Napomene:													
* Projekt neposredne realizacije (1), projekt realizacije u srednjoročnom razdoblju (2) i projekt realizacije u dugoročnom razdoblju (3), u													
** Planirani izvori financiranja u prvoj godini provedbe u odnosu na godinu usvajanja ŽRS.													
*** Ostali izvori financiranja-vlastita, kreditna, sredstva partnera i sl.													

Izvor: AP ŽRS OBŽ 2020

7. Praćenje i vrednovanje strategije

Planski dokumenti politike regionalnog razvoja RH podliježu postupcima izvještavanja (praćenje provedbe) te vrednovanja, tijekom izrade, tijekom provedbe i nakon provedbe, sukladno zakonskim propisima.

7.1. Uspostava sustava praćenja i vrednovanja

7.1.1. Praćenje provedbe

Tijekom provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020., Osječko-baranjska županija, jedinica regionalne/područne samouprave i nositelj izrade, prati sljedeće:

- stupanj ostvarenja utvrđenih ciljeva, prioriteta i mjera
- ostvarene učinke na razvoj, učinkovitost i uspješnost u korištenju financijskih sredstava
- sudjelovanje i doprinos partnerstva
- učinkovitost rukovođenja i organizacije provedbe
- vidljivost Strategije u javnosti i jedinicama lokalne samouprave s područja Županije.

Praćenje provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020. obavlja se kontinuirano tijekom čitavog razdoblja provedbe te o rezultatima provedbe najmanje jednom godišnje izvještava odgovarajuće partnerstvo, odnosno *Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije*. Strategija uključuje *pokazatelje učinka* (eng. *impact*) i *pokazatelje ishoda* (eng. *outcome/result*) kako bi se omogućilo prikupljanje dovoljne količine relevantnih podataka za praćenje provedbe. Metodologiju izvještavanja i dinamiku propisuje MRRFEU.

7.1.2. Vrednovanje strategije

Vrednovanje razvojno-planskih dokumenata politike regionalnog razvoja može biti tijekom izrade, tijekom i nakon provedbe, predstavljajući upravljački alat kojim se pridonosi realizaciji planskih dokumenata.

Prethodno vrednovanje provodi se tijekom svih faza izrade dokumenta ŽRS OBŽ 2020. (više informacija u Poglavlju 10. Izvješće o prethodnom vrednovanju), a završava prije usvajanja, s ciljem osiguravanja objektivnosti cijeloga procesa i usklađenosti sa zakonskim propisima. Provodi ga neovisni tim kvalificiranih stručnjaka.

Vrednovanje tijekom provedbe i nakon provedbe fleksibilno je, odnosno predstavlja odluku nositelja izrade razvojno-planskog dokumenta. Vrednovanje tijekom provedbe ima za cilj utvrđivanje funkcionalnosti postojećih razvojnih alata/mehanizama (strateški, kapitalni i tekući razvojni projekti) u procesu ostvarenja strateških ciljeva, dok vrednovanje nakon provedbe ima za cilj ocjenu učinkovitosti ukupnosti razvojnih mehanizama/alata u određenom vremenskom razdoblju, predstavljajući adekvatnu osnovu za planiranje razvoja u budućim planskim razdobljima RH/EU-a.

Shemom u nastavku teksta prikazan je sustav vrednovanja provedbe dokumenta ŽRS OBŽ 2020.

Postupak	Vrednovanje - organizacija procesa	Odgovorna tijela
Koordincija procesa izrade ŽRS	<i>I. Postupak prethodnog vrednovanja</i>	Županija, Partnersko vijeće OBŽ, RK, tijelo za postupak vrednovanja
	Provedba postupka prethodnog vrednovanja - izrada prvog privremenog izvješća	
	Provedba postupka prethodnog vrednovanja - izrada drugog privremenog izvješća	
	Provedba postupka prethodnog vrednovanja - izrada konačnog izvješća o provedenom postupku prethodnog vrednovanja (sažetak izvješća sastavni je dio nacrtu ŽRS)	
Koordincija procesa provedbe	<i>II. Postupak vrednovanja tijekom provedbe</i>	Županija, Partnersko vijeće OBŽ, RK, tijelo za postupak vrednovanja ,
	Provedba vrednovanja tijekom provedbe (nakon 2. ili 3. godine provedbe)	
	Provedba vrednovanja tijekom provedbe (prije isteka ukupnog razdoblja provedbe)	

8. Županijsko partnerstvo

Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske definirano je kako županijsku razvojnu strategiju donosi jedinica područne (regionalne) samouprave u skladu s *načelom partnerstva i suradnje* nakon prethodno pribavljenog mišljenja *Partnerskog vijeća za područje Županije*, uzimajući u obzir potrebu osiguranja ravnomjernog razvoja svih dijelova Županije.

Temeljem Uredbe o osnivanju, djelokrugu i načinu rada partnerskih vijeća (NN 103/15), Osječko-baranjska županija osnovala je *Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije*, kao savjetodavno tijelo.

Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije savjetodavno je tijelo putem kojeg se osigurava ostvarenje načela partnerstva u procesu analize potreba razvoja, određivanja i odabira prioriteta i s njima povezanih ciljeva, dodjeljivanja sredstava te utvrđivanja pokazatelja ostvarenja Županijske razvojne strategije.

Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije u svom se radu rukovodi sljedećim načelima:

- ravnomjerna predstavljenost partnera koja podrazumijeva da Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije omogućava predstavljenost ključnih dionika razvoja iz javnog, privatnog i civilnog sektora na području za koje se osniva te da se u radu Partnerskog vijeća Osječko-baranjske županije onemogućiti pretežiti utjecaj samo jedne kategorije dionika
- transparentnost koja se odnosi na postupak utvrđivanja ključnih dionika, razvoja jednako kao i načina rada Partnerskog vijeća Osječko-baranjske županije
- jednakost članova partnerstva koje podrazumijeva da svaki član Partnerskog vijeća Osječko-baranjske županije može iznijeti stajalište organizacije koju predstavlja te da se to mišljenje na prikladan način uzme u razmatranje
- usuglašavanje koje podrazumijeva da se do odluka Partnerskog vijeća Osječko-baranjske županije dolazi putem pregovaračkog procesa kroz postizanje sporazuma između članova.

Konstituirajuća sjednica Partnerskog vijeća Osječko-baranjske županije gdje su predstavljene dosadašnje i planirane aktivnosti u procesu izrade ŽRS OBŽ 2020 održana je 6. travnja 2016. godine. Druga sjednica je održana 13. rujna 2016. godine na kojoj su utvrđene aktivnosti u procesu izrade ŽRS OBŽ 2020 vezane uz utvrđivanje prioriteta i mjera.

Na trećoj sjednici Partnerskog vijeća Osječko-baranjske županije, održanoj 12. prosinca 2017. godine, jednoglasno je usvojena lista prvenstva i rezervna lista projekata za sufinanciranje prema programu lokalnih razvojnih projekata prihvatljivih za financiranje iz ESI fondova.

Partnersko vijeće Osječko-baranjske županije sastoji se od predstavnika Osječko-baranjske županije, gradova i općina s područja Županije, regionalnog koordinatora za područje Osječko-baranjske županije, visokoškolskih ustanova, pružatelja obrazovnih usluga i usluga osposobljavanja te istraživačkih centara, gospodarskih i socijalnih partnera te organizacija civilnog društva s područja Županije.

9. Horizontalna načela

Horizontalna načela imaju za cilj osigurati dodanu vrijednost pozitivnom učinku odabranih ciljeva, prioriteta i mjera.

Sukladno smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe, naglasak je stavljen na dva horizontalna načela – načelo nediskriminacije te načelo održivog razvoja kroz participativni pristup.

Provedba mjera Županijske razvojne strategije, ŽRS OBŽ 2020., odnosno identificiranje, priprema i provedba razvojnih projekata i programa, temelji se na horizontalnim načelima nediskriminacije i održivog razvoja, odnosno na jednakim mogućnostima za sve društvene skupine, participativnom pristupu održivom razvoju i korištenju informacijskih te komunikacijskih tehnologija u javnom i privatnom sektoru.

Načelo jednakih mogućnosti za sve pojedince i skupine stanovništva u ostvarenju njihovih razvojnih potreba i potencijala u društvu. Primjenom ovoga načela osigurava se zastupljenost i vidljivost svih društvenih skupina u svim segmentima života u Županiji. Jednake mogućnosti za sve društvene skupine, neovisno o rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjerskom opredjeljenju, seksualnom opredjeljenju, političkom mišljenju, socijalnom podrijetlu ili drugom statusu, osnova su i preduvjet za razvoj socijalno pravednog društva i primjenjive su u svim aktivnostima koje se poduzimaju s ciljem rasta i razvoja Županije. Sukladno zahtjevima strategije za pametan, održiv i uključiv rast Europa 2020., uzima se u obzir uključivanje socijalno ugroženih skupina društva u provedbu mjera iz dokumenta ŽRS OBŽ 2020.

Načelo održivog razvoja. Navedeno načelo ključno je u razvoju svakog područja, sektora i cjelokupnog razvoja Županije. Održivi razvoj obuhvaća sve stanovnike, turiste i druge posjetitelje, odnosno njihovo uključivanje i sudjelovanje u procesu planiranja, realizacije i vrednovanja razvojnih projekata i programa. Održivi razvoj povezuje zaštitu okoliša, društvenu jednakost, koheziju i ekonomski napredak te ima za cilj podržati aktivnosti čijim provođenjem će se uzimati u obzir (ograničene) mogućnosti prirodnih resursa i osigurati visoka razina zaštite te kvalitete okoliša.

Participativni pristup. Kao načelo, podrazumijeva sudjelovanje javnog, privatnog i sektora civilnog društva u sveobuhvatnom razvojnom procesu. Osnova je gospodarske, socijalne i teritorijalne kohezije razvojnih dionika s područja Županije te očuvanja i razvoja njezina identiteta. Jedan od preduvjeta za održiv i uključivi gospodarski, socijalni, kulturni i ekološki razvoj korištenje je znanja i ukupnih postojećih kapaciteta na nekom području kao i razvoj snažnog partnerstva koje uključuje lokalno stanovništvo, civilno društvo, gospodarski sektor i različite razine javne vlasti. Takva partnerska suradnja i pristup ključni su za provedbu zajedničkih i usuglašenih rješenja, dostizanje općeprihvaćenih i održivih rezultata te razvoj osjećaja pripadnosti zajednici i vlasništva nad razvojnim procesima.

Navedena načela sastavni su dio ciljeva, prioriteta i mjera s obzirom da su usmjereni prema osiguranju jednakih mogućnosti za cjelokupno stanovništvo, poštujući osnovno načelo nediskriminacije unutar razvojnih politika temeljnih na održivom razvoju i participativnom pristupu svih interesnih skupina koje su osnovica razvojnih dokumenata na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

U procesu praćenja provedbe ŽRS-a, primjena horizontalnih načela pratit će se u izvješćima o napretku pojedinih projekata i izvješćima o napretku provedbe. Poštujući načelo partnerstva i promičući participativan pristup razvoju, predstavnici relevantnih institucija te organizacija civilnog društva koje djeluju u područjima zaštite okoliša, održivog razvoja i socijalne uključenosti te s tim u vezi zastupaju interese različitih skupina, bit će uključeni u praćenje poštovanja horizontalnih načela tijekom provedbe ŽRS-a putem sudjelovanja u radu Partnerskog vijeća. U provedbi postupaka vrednovanja tražit će se i vrednovanje primjene temeljnih horizontalnih načela, a u skladu s tim ocjenjivat će se u kojoj mjeri postupak odabira projekata uzima u obzir primjenu horizontalnih načela.

10. Izvješće o prethodnom vrednovanju – sažetak

U svrhu realizacije prethodnog vrednovanja *Razvojne strategije Osječko-baranjske županije za razdoblje 2018-2020*, JU ŽRA OBŽ angažirala je Institut za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba. Vrednovanje je provedeno u skladu sa pristupom i metodologijom koja je propisana *Pravilnikom o postupku i metodologiji vrednovanja politike regionalnog razvoja* kao i *Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe (MRRFEU, 2015.)*. Osnovni cilj provedenog vrednovanja je unaprijediti kvalitetu teksta Strategije kroz pružanje povratnih informacija izrađivaču o mogućnostima za poboljšanje nacrt teksta.

Ključni elementi primijenjenog pristupa u provedbi prethodnog vrednovanja Županijske razvojne strategije bili su:

- Vrednovanje Strategije kroz pojedine faze njezine izrade;
- Uvažavanje pristupa i ključnih načela vrednovanja, u skladu sa spomenutim Pravilnikom MRRFEU te dobrom praksom Europske unije,
- Primjena interaktivnog pristupa te kontinuirane suradnje Izrađivača Strategije i izvršitelja vrednovanja (evaluatori).

Evaluatori su ocjenjivali kvalitetu zaprimljenih nacrt Strategije najvećim dijelom temeljem primjene sljedećih kriterija vrednovanja:

- važnosti (*relevantnosti*) - provjerava temelje li se ciljevi i prioriteti Strategije na stvarnim razvojnim potrebama i potencijalima, odnosno do koje mjere su ciljevi opravdani u odnosu na potrebe;
- djelotvornosti (*efektivnosti*) - utvrđuje u kolikoj se mjeri očekuje ostvarenje ciljeva Strategije;
- usklađenosti (*koherentnosti*) - uključuje unutarnju i vanjsku usklađenost Strategije, odnosno, intervencijsku logiku Strategije.

U skladu sa projektnim zadatkom, provedba vrednovanja se sastojala od:

- analize stanja (osnovne i SWOT analize)
- strateških odrednica budućeg razvoja županije - vizije, ciljeva, razvojnih prioriteta i mjera (relevantnost strategije; opravdanost ciljeva, prioriteta i mjera; te ocjena konzistentnosti, koherentnosti i utjecaja strategije)
- provedbenih mehanizama Strategije (financijski i institucionalni okvir (uključujući Akcijski plan), strateški projekti, horizontalna načela i dr.)

Proces prethodnog vrednovanja započeo je u travnju 2017. kada je Izrađivač Strategije imao izrađen prvi Nacrt analize stanja i SWOT analize. Nakon dostavljenih komentara od strane tima zaduženog za provedbu vrednovanja novi nacrt je dostavljen u listopadu 2017. zajedno s dodatnim poglavljima u dijelu koji se odnosi na strateške ciljeve, prioritete i mjere. Nakon novih komentara tima za vrednovanje, idući nacrt Strategije dostavljen je u lipnju 2018., nakon čega je tim za vrednovanje još jednom dostavio svoje komentare. Konačna verzija na koju tim za vrednovanje više nije imao dodatnih komentara je dostavljena u srpnju 2018.

Prva verzija analize stanja imala je nekoliko nedostataka na koje je Evaluator upozorio, a Izrađivač je napravio potrebne izmjene i tako osigurao jasnu primjenu kriterija relevantnosti, konzistentnosti i jasnoće samog dokumenta.

Izrađivaču strategije upućene su konkretne smjernice u svrhu poboljšanja izrade analize stanja i unapređenja njenog sadržaja na način da se osigura da analiza stanja bude odraz relevantnih ocjena stanja u svim područjima razvoja, da odražava ključne trendove, utvrdi sliku stanja u županiji u odnosu na stanje u RH i EU te da jasno identificira probleme i potrebe koji su ključni za njen daljnji razvoj. Kroz izmjene su utvrđeni nedostaci ispravljeni tako da se može ocijeniti kako je finalna verzija Strategije značajno poboljšana u odnosu na prvu verziju.

Vrednovanje je potvrdilo da su ciljevi jasno definirani, realni i međusobno komplementarni. Matrica ciljeva, prioriteta i mjera dobro je strukturirana, s dobrom hijerarhijom i međusobnom povezanosti. Evaluatori su predložili nekoliko izmjena u formuliranju ciljeva, prioriteta i mjera, kako bi bili što jasniji i preciznije iskazani, a što je u velikoj mjeri i prihvaćeno.

Unutrašnja usklađenost mjera u odnosu na analizu stanja, SWOT analizu i analizu razvojnih potreba i potencijala, a kojoj su evaluatori posvetili posebnu pozornost je postignuta u završnoj verziji Strategije. Iz perspektive vertikalne interventne logike, sva četiri definirana strateška cilja te prioriteta i mjere koji slijede u okviru svakog cilja ocijenjeni su relevantnima, kako s aspekta rješavanja ključnih razvojnih problema županije, tako i s aspekta korištenja njenih razvojnih potencijala.

U akcijskom planu se osiguravaju dodatne informacije kojima se konkretiziraju budući provedbeni koraci, a posebno u pogledu konkretnih potencijalnih projekata te ostalih aktivnosti u funkciji provedbe mjera i prioriteta. Posebno je dobro ocijenjena razrada pokazatelja ishoda po prioritetima gdje je stvorena vrlo dobra osnovica za daljnje praćenje provedbe Strategije.

Zaključno, temeljem provedenog postupka prethodnog vrednovanja evaluatori su ocijenili da je izrađivač Strategije u finalnoj verziji osigurao potrebnu kvalitetu dokumenta. Ciljevi, razvojni prioriteti i mjere su u konačnoj verziji kvalitetno utvrđeni temeljeći se na nalazima iz analize stanja i SWOT analize i time predstavljaju dobru osnovicu osnovu za predlaganje i provedbu projekata iz svih segmenata razvoja značajnih za županiju.

Suradnja evaluatorskog tima i Izrađivača Strategije bila je kontinuirana, vrlo konstruktivna i bliska što je olakšalo postizanje ciljeva vrednovanja. Izrađivač Strategije je ključne sugestije evaluatora prihvatio i ugradio u finalni nacrt Strategije. Strategija razvoja Osječko-baranjske županije spremna je za usvajanje te kao takva predstavlja dobar instrument/alat za provedbu županijske razvojne politike ne samo do 2020. godine već i u dugoročnijem razdoblju.

11. Izvješće o provedenoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš – sažetak

Prema *Zakonu o zaštiti okoliša* strateška procjena utjecaja na okoliš (u daljnjem tekstu: SPUO) je postupak kojim se procjenjuju vjerojatno značajni utjecaji na okoliš koji mogu nastati provedbom strategije, plana ili programa. SPUO stvara osnovu za promicanje održivog razvitka kroz objedinjavanje uvjeta za zaštitu okoliša u strategije, planove i programe pojedinog područja. Time se omogućava da se mjerodavne odluke o prihvatanju strategija, plana i programa donose uz poznavanje mogućih značajnih utjecaja koje bi strategija, plan i program svojom provedbom mogle imati na okoliš, a nositeljima zahvata pružaju se okviri djelovanja i daje se mogućnost uključivanja bitnih elemenata zaštite okoliša u donošenju odluka.

Postupak SPUO provodi se za Županijsku razvojnu strategiju Osječko-baranjske županije do 2020. godine (u daljnjem tekstu: ŽRS OBŽ), čiji je nositelj izrade Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije. Postupak SPUO provodi se temeljem odredbi *Zakona o zaštiti okoliša* i *Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš*. U postupku SPUO izrađuje se strateška studija. Strateška studija je stručna podloga koja se prilaže uz strategiju, plan i program, a strateška procjena provodi se na temelju rezultata utvrđenih strateškom studijom. Strateškom studijom određuju se, opisuju i procjenjuju očekivani značajni učinci na okoliš koje može uzrokovati provedba strategije, plana ili programa i razumne alternative vezane za zaštitu okoliša koje uzimaju u obzir ciljeve i obuhvat te strategije, plana ili programa.

Namjera cijelog postupka je osigurati da posljedice po okoliš i zdravlje ljudi budu ocijenjene za vrijeme pripreme strategije, plana ili programa, prije utvrđivanja konačnog prijedloga i upućivanja u postupak njezina donošenja. Postupak SPUO pruža dionicima priliku sudjelovanja u postupku te se osigurava informiranje i sudjelovanje javnosti za vrijeme postupka donošenja odluka. Nositeljima zahvata pružaju se okviri djelovanja i daje se mogućnost uključivanja bitnih elemenata zaštite okoliša u donošenje odluka. Stratešku studiju izradila je tvrtka VITA PROJEKT d.o.o., Ilica 191, Zagreb, koja je ovlaštena za obavljanje stručnih poslova zaštite okoliša sukladno Rješenju Ministarstva zaštite okoliša i energetike.

Za Strategiju je proveden postupak Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu te je Rješenjem Ministarstva zaštite okoliša i energetike (KLASA: UP/I-612-07/18-71/43, URBROJ: 517-07-2-2-18-6 od 22. ožujka 2018. godine) zaključeno „da je ŽRS OBŽ prihvatljiva za ekološku mrežu te da nije potrebno provesti postupak Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu“. Župan Osječko-baranjske županije donio je 27. srpnja 2018. godine Zaključak o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020. godine.

Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije proveo je postupak određivanja sadržaja Studije, sukladno članku 8. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja plana i programa na okoliš na način da je pribavio mišljenja tijela određenih posebnim propisima o sadržaju Studije i razini obuhvata podataka koji se moraju obraditi u Studiji, vezano na područje iz djelokruga toga tijela. U svrhu informiranja javnosti, Informacija o izradi i određivanju sadržaja Studije objavljena je na internetskoj stranici Osječko-baranjske županije 02. kolovoza 2018. godine.

Odluka o sadržaju Strateške studije donesena je 11.09.2018., a Odluka o imenovanju povjerenstva 18.09.2018. U sklopu utvrđivanja sadržaja Strateške studije provedene su konzultacije sa zainteresiranom javnošću kako je to i određeno Uredbom o strateškoj procjeni utjecaja strategija, plana i programa na okoliš.

SPUO je definirao slijedeće mjere zaštite okoliša koje se odnose na mjere i aktivnosti unutar ŽRS OBŽ 2020:

mjera Strategije	mjera zaštite okoliša	sastavnica okoliša
2.2.1. Unaprjeđenje i razvoj sustava vodoopskrbe i odvodnje	Na područjima gdje nije planirana izgradnja sustava pročišćavanja otpadnih voda poticati suvremena i ekološka rješenja pročišćavanja otpadnih voda (npr. biljni uređaji za pročišćavanje).	voda, tlo
	Sustav vodoopskrbe i odvodnje unaprjeđivati i razvijati na način da ne dolazi do pogoršanja stanja vodnih tijela, a gdje god je to primjenjivo uključivati mjere revitalizacije i poboljšanja stanja.	voda
2.2.2. Unaprjeđenje i razvoj prometne i komunikacijske infrastrukture	Prometnu i komunikacijsku infrastrukturu unaprjeđivati i razvijati na način da ne dolazi do pogoršanja stanja vodnih tijela, a gdje god je to primjenjivo uključivati mjere revitalizacije i poboljšanja stanja.	voda
2.2.3. Unaprjeđenje i razvoj energetske infrastrukture	Elektroenergetsku mrežu unaprjeđivati i razvijati s primjenom zaštitnih mjera sprečavanja stradanja ptica i šišmiša od strujnog udara (zaštita od elektrokcije).	bioraznolikost
2.2.4. Unaprjeđenje i razvoj sustava navodnjavanja	Razvoj sustava navodnjavanja popratiti promoviranjem ekološke poljoprivrede i edukacijom poljoprivrednika o štetnim posljedicama upotrebe sredstava za zaštitu bilja i umjetnih gnojiva.	voda, tlo, bioraznolikost
3.1.1. Podrška razvoju konkurentnosti mikropoduzetništva, malog i srednjeg poduzetništva	Priotizirati zahvate planirane izvan područja rijetkih i ugroženih staništa (posebno močvarnih, vlažnih, travnjačkih i šumskih).	bioraznolikost
3.1.2. Podrška aktivnostima privlačenja ulaganja i promocije investicijskih potencijala	Priotizirati zahvate planirane izvan područja rijetkih i ugroženih staništa (posebno močvarnih, vlažnih, travnjačkih i šumskih).	bioraznolikost
3.2.1. Podrška razvoju poslovne infrastrukture i usluga	Priotizirati zahvate planirane izvan područja rijetkih i ugroženih staništa (posebno močvarnih, vlažnih, travnjačkih i šumskih).	bioraznolikost

Zaključak Strateške studije o utjecaju na okoliš za ŽRS OBŽ 2020 je da je ista **prihvatljiva za okoliš**, odnosno, ne uključuje mjere za koje bi se na razini strateške procjene moglo zaključiti da će njihova provedba dovesti do značajnih negativnih utjecaja na okoliš, uz uvjet pridržavanja svih propisanih mjera zaštite okoliša. Ministarstvo zaštite okoliša i energetike je mišljenja da je postupak strateške procjene utjecaja na okoliš proveden sukladno Zakonu, Uredbi o strateškoj procjeni utjecaja strategija, plana i programa na okoliš te Uredbi o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša.

Prilog 19. Mišljenje Uprave za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom unutar Ministarstva zaštite okoliša i energetike (KLASA: 351-03/18-01/841; URBROJ: 517-03-1-1-18-2) od 17. prosinca 2018. godine.

12. Prilozi

Prilog 1. Podatci o prirodnom kretanju stanovništva na području Osječko-baranjske županije za 1998. – 2016.

Godina	Osječko-baranjska županija						Republika Hrvatska					
	Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Stope na 1.000 stanovnika			Rođeni	Umrli	Prirodni prirast	Stope na 1.000 stanovnika		
				Rođeni	Umrli	Prirodni prirast				Rođeni	Umrli	Prirodni prirast
1998.	3.514	4.081	-567				47.068	52.311	-5.243			
1999.	3.488	4.088	-600				45.179	51.953	-6.774			
2000.	3.280	3.800	-520				43.746	50.246	-6.500			
2001.	3.108	3.713	-605	9,4	11,2	-1,8	40.993	49.552	-8.559	9,2	11,2	-1,9
2002.	2.998	3.781	-783				40.094	50.569	-10.475			
2003.	2.794	4.030	-1.236	8,5	12,3	-3,8	39.668	52.575	-12.907	8,9	11,8	-2,9
2004.	2.804	3.724	-920	8,6	11,4	-2,8	40.307	49.756	-9.449	9,1	11,2	-2,1
2005.	3.061	3.976	-915	9,4	12,2	-2,8	42.492	51.790	-9.298	9,6	11,7	-2,1
2006.	2.928	3.924	-996	9,0	12,1	-3,1	41.446	50.378	-8.932	9,3	11,3	-2,0
2007.	2.869	4.134	-1.265	8,9	12,8	-3,9	41.910	52.367	-10.457	9,4	11,8	-2,4
2008.	2.991	3.970	-979	9,3	12,4	-3,1	43.753	52.151	-8.398	9,9	11,8	-1,9
2009.	3.116	3.997	-881	9,8	12,5	-2,8	44.577	52.414	-7.837	10,1	11,8	-1,8
2010.	2.856	4.063	-1.207	9,0	12,8	-3,8	43.361	52.096	-8.735	9,8	11,8	-2,0
2011.	2.835	3.914	-1.079	9,3	12,9	-3,5	41.197	51.019	-9.822	9,6	11,9	-2,3
2012.	2.919	4.096	-1.177	9,6	13,5	-3,9	41.771	51.710	-9.939	9,8	12,1	-2,3
2013.	2.786	3.825	-1.039	9,3	12,7	-3,5	39.939	50.386	-10.447	9,4	11,8	-2,5
2014.	2.685	3.945	-1.260	9,0	13,2	-4,2	39.566	50.839	-11.273	9,3	12,0	-2,7
2015.	2.551	4.108	-1.557	8,7	14,0	-5,3	37.503	54.205	-16.702	8,9	12,9	-4,0
2016.	2.399	3.817	-1.418	8,3	13,1	-4,9	37.537	51.542	-14.005	9,0	12,3	-3,4

Izvor: DZS, Priopćenje br.7.1.1.,srpanj 2017.

Prilog 2. Podatci o migracijskom kretanju stanovništva na području Osječko-baranjske županije za 2005. – 2016.

Godina	Dospeljeni			Odseljeni			Saldo ukupne migracije	Saldo migracije među županijama	Saldo migracije s inozemstvom	
	ukupno	iz druge županije	iz inozemstva	ukupno	u drugu županiju	u inozemstvo			OBŽ	RH
2005.	1.790	1.202	588	2 413	1.806	607	-623	-604	-19	8.218
2006.	1.860	1.164	696	2.711	1.848	863	-851	-684	-167	7.286
2007.	2.027	1.306	721	3.080	2.038	42	-1.053	-732	-321	5.620
2008.	2.050	1.285	765	2.357	1.714	643	-307	-429	122	7.053
2009.	1.640	1.199	441	2.205	1.587	618	-565	-388	-177	-1.472
2010.	1.352	1.120	232	1.976	1.437	539	-624	-317	-307	-4.875
2011.	1.594	1.193	401	2.148	1.537	611	-554	-344	-210	-4.165
2012.	1.527	1.100	427	2.293	1.547	746	-766	-447	-319	-3.918
2013.	1.547	1.152	395	2.754	1.771	983	-1.207	-619	-588	-4.884
2014.	1.895	1.517	378	3.665	2.160	1.505	-1.770	-643	-1.127	-10.220
2015.	1.824	1.354	470	4.458	2.246	2.212	-2.634	-892	-1.742	-17.945
2016.	1.792	1.270	522	5.744	2.110	3.634	-3.952	-840	-3.112	-22.451

Izvor: DZS, Priopćenje br.7.1.2.,srpanj 2017.

Prilog 3. Indeks razvijenosti županija RH 2010. – 2018.

Rang	Županija	Indeks 2010.	Rang	Županija	Indeks 2013.	Rang	Županija	Indeks 2018.
1	Grad Zagreb	187,54	1	Grad Zagreb	186,44	1	Grad Zagreb	117,758
2	Istarska županija	156,13	2	Istarska županija	156,8	2	Istarska županija	108,97
3	Primorsko-goranska županija	142,32	3	Primorsko-goranska županija	139,21	3	Dubrovačko-neretvanska županija	108,58
4	Zagrebačka županija	123,22	4	Zagrebačka županija	124,23	4	Zagrebačka županija	105,89
5	Dubrovačko-neretvanska županija	107,93	5	Dubrovačko-neretvanska županija	120,84	5	Primorsko-goranska županija	105,278
6	Varaždinska županija	96,3	6	Zadarska županija	106,39	6	Zadarska županija	104,654
7	Splitsko-dalmatinska županija	89,09	7	Splitsko-dalmatinska županija	93,75	7	Splitsko-dalmatinska županija	103,93
8	Krapinsko-zagorska županija	87,72	8	Varaždinska županija	86,34	8	Varaždinska županija	101,713
9	Zadarska županija	75,59	9	Šibensko-kninska županija	80,93	9	Međimurska županija	100,502
10	Međimurska županija	75,11	10	Krapinsko-zagorska županija	73,24	10	Krapinsko-zagorska županija	98,976
11	Koprivničko-križevačka županija	64,32	11	Međimurska županija	69,65	11	Koprivničko-križevačka županija	98,493
12	Šibensko-kninska županija	63,3	12	Ličko-senjska županija	64,82	12	Šibensko-kninska županija	97,041
13	Ličko-senjska županija	55,48	13	Koprivničko-križevačka županija	59,19	13	Osječko-baranjska županija	96,009
14	Karlovačka županija	54,52	14	Karlovačka županija	56,34	14	Karlovačka županija	95,191
15	Osječko-baranjska županija	52,88	15	Osječko-baranjska županija	46,07	15	Požeško-slavonska županija	93,947
16	Sisačko-moslavačka županija	48,5	16	Sisačko-moslavačka županija	38,7	16	Brodsko-posavska županija	93,449
17	Požeško-slavonska županija	43,95	17	Požeško-slavonska županija	33,81	17	Bjelovarsko-bilogorska županija	92,576
18	Bjelovarsko-bilogorska županija	35,17	18	Bjelovarsko-bilogorska županija	23,29	18	Ličko-senjska županija	92,387
19	Brodsko-posavska županija	33,36	19	Vukovarsko-srijemska županija	18,73	19	Vukovarsko-srijemska županija	91,992
20	Vukovarsko-srijemska županija	20,57	20	Brodsko-posavska županija	18,43	20	Sisačko-moslavačka županija	91,701
21	Virovitičko-podravska županija	20,51	21	Virovitičko-podravska županija	5,56	21	Virovitičko-podravska županija	90,666

Izvor: MRRFEU; Obrada JU ŽRA OBŽ, travanj 2018.

Prilog 4. Indeks razvijenosti JLS-a na području Osječko-baranjske županije za 2010. i 2013.

Općine i šira gradska područja	Indeks razvijenosti 2013. (%)	Skupina		Indeks razvijenosti 2010. (%)	Skupina	
<i>Beli Manastir</i>						
Bilje	73,79	50-75 %	II.	78,08	75-100 %	III.
Čeminac	71,39	50-75 %	II.	72,49	50-75 %	II.
Darda	62,16	50-75 %	II.	63,21	50-75 %	II.
Draž	60,59	50-75 %	II.	54,71	50-75 %	II.
Jagodnjak	43,87	<50 %	I.	41,63	<50 %	I.
Kneževi Vinogradi	60,55	50-75 %	II.	59,71	50-75 %	II.
Petlovac	59,32	50-75 %	II.	61,09	50-75 %	II.
Popovac	54,57	50-75 %	II.	59,21	50-75 %	II.
PROSJEK	60,78			61,27		
<i>Donji Miholjac</i>						
Magadenovac	68,52	50-75 %	II.	66,84	50-75 %	II.
Marijanci	60,00	50-75 %	II.	59,04	50-75 %	II.
Moslavina Podravska	49,45	<50 %	I.	49,08	<50 %	I.
Viljevo	50,14	50-75 %	II.	52,32	50-75 %	II.
PROSJEK	53,20			56,82		
<i>Đakovo</i>						
Drenje	44,55	<50 %	I.	47,33	<50 %	I.
Gorjani	54,94	50-75 %	II.	59,58	50-75 %	II.
Levanjska Varoš	40,06	<50 %	I.	41,26	<50 %	I.
Punitovci	58,80	50-75 %	II.	56,15	50-75 %	II.
Satnica Đakovačka	56,60	50-75 %	II.	59,94	50-75 %	II.
Semeljci	60,82	50-75 %	II.	61,44	50-75 %	II.
Strizivojna	56,79	50-75 %	II.	61,97	50-75 %	II.
Trnava	46,25	<50 %	I.	48,74	<50 %	I.
Viškovci	56,43	50-75 %	II.	63,10	50-75 %	II.
PROSJEK	52,80			55,50		
<i>Našice</i>						
Donja Motičina	54,09	50-75 %	II.	58,48	50-75 %	II.
Đurđenovac	55,13	50-75 %	II.	59,14	50-75 %	II.
Feričanci	63,18	50-75 %	II.	67,03	50-75 %	II.
Podgorač	46,25	<50 %	I.	45,55	<50 %	I.
PROSJEK	54,85			57,55		
<i>Osijek</i>						
Antunovac	70,12	50-75 %	II.	79,06	75-100 %	III.
Čepin	77,36	75-100 %	III.	77,85	75-100 %	III.
Erdut	61,81	50-75 %	II.	61,11	50-75 %	II.
Ernestinovo	69,78	50-75 %	II.	75,90	75-100 %	III.
Šodolovci	48,64	<50 %	I.	49,06	<50 %	I.
Vladislavci	57,68	50-75 %	II.	56,66	50-75 %	II.
Vuka	70,71	50-75 %	II.	63,36	50-75 %	II.
PROSJEK	65,16			66,14		
<i>Valpovo</i>						
<i>Belišće</i>						
Bizovac	72,08	50-75 %	II.	74,68	50-75 %	II.
Koška	58,94	50-75 %	II.	59,74	50-75 %	II.
Petrijevci	73,46	50-75 %	II.	77,61	75-100 %	III.
PROSJEK	68,16			70,68		

Gradovi	Indeks razvijenosti 2013. (%)	Skupina	Indeks razvijenosti 2010. (%)	Skupina
Beli Manastir	74,29	50-75 %	76,44	75-100 %
Belišće	71,28	50-75 %	74,72	50-75 %
Donji Miholjac	76,12	75-100 %	76,67	75-100 %
Đakovo	72,76	50-75 %	77,00	75-100 %
Našice	79,92	75-100 %	83,27	75-100 %
Osijek	101,53	100-125 %	102,65	100-125 %
Valpovo	79,68	75-100 %	82,72	75-100 %
PROSJEK:	79,37		81,92	

Izvor: <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>; obrada JU ŽRA OBŽ, svibanj 2018.

Prilog 5. Dohodak po stanovniku po jedinicama lokalne samouprave u Osječko-baranjskoj županiji

Rang	Jedinica lokalne samouprave	Dohodak	Rang	Jedinica lokalne samouprave	Dohodak
1.	Osijek	33.322,88	22.	Koška	20.194,62
2.	Našice	26.078,20	23.	Đurđenovac	19.714,95
3.	Antunovac	25.823,70	24.	Donja Matičina	19.448,22
4.	Beli Manastir	25.612,06	25.	Vladislavci	19.342,06
5.	Valpova	25.568,75	26.	Draž	19.325,66
6.	Bilje	25.471,10	27.	Marijanci	18.970,57
7.	Ernestinovo	25.435,78	28.	Viškovci	18.800,65
8.	Čepin	24.915,51	29.	Semeljci	18.631,69
9.	Donji Miholjac	24.094,43	30.	Magadenovac	18.599,31
10.	Belišće	23.888,38	31.	Punitovci	18.371,83
11.	Čeminac	23.609,91	32.	Gorjani	17.973,29
12.	Vuka	23.023,60	33.	Strizivojna	17.135,68
13.	Feričanci	22.707,92	34.	Satnica Đakovačka	16.906,45
14.	Petrijevci	22.569,51	35.	Šodolovci	16.540,02
15.	Đakovo	22.348,91	36.	Podravska Moslavina	16.503,52
16.	Bizovac	22.340,75	37.	Viljevo	15.575,21
17.	Kneževi Vinogradi	21.026,08	38.	Trnava	15.254,94
18.	Erdut	20.572,55	39.	Podgorač	15.113,67
19.	Darda	20.451,55	40.	Orenje	14.618,00
20.	Petlovac	20.442,21	41.	Jagodnjak	14.140,62
21.	Popovac	20.195,35	42.	Levanjska Varoš	11.696,79
Prosjek					20.532,32

Izvor: Republika Hrvatska – Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije – Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.

Prilog 6. Indeks specijalizacije gospodarskih sektora OBŽ za 2016. godinu (broj zaposlenih)

Sektor	Opis	Republika Hrvatska		Osječko-baranjska županija		Indeks specijalizacije (6/4)
1	2	Broj 3	Udio 4	Broj 5	Udio 6	7
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	21.701	1,84	3.466	9,13	4,962
B	Rudarstvo i vađenje	4.368	0,37	5	0,01	0,027
C	Prerađivačka industrija	208.375	17,70	11.347	29,89	1,689
D	Opskrba el.energ., plinom, parom	13.763	1,17	246	0,65	0,556
E	Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	24.411	2,07	2.117	5,58	2,696
F	Građevinarstvo	70.893	6,02	5.140	13,54	2,248
G	Trgovina na veliko i malo, popravak mot. vozila	190.631	16,20	4.930	12,99	0,802
H	Prijevoz i skladištenje	61.683	5,24	1.972	5,19	0,990
I	Djelatnosti pružanja smještaja i pripremanja hrane	62.667	5,32	1.609	4,24	0,797
J	Informacije i komunikacije	33.111	2,81	918	2,42	0,861
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	39.138	3,33	35	0,09	0,027
L	Poslovanje nekretninama	8.469	0,72	256	0,67	0,931
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	54.111	4,60	2.423	6,38	1,387
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	43.475	3,69	1.944	5,12	1,388
O	Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	106.507	9,05	3	0,01	0,001
P	Obrazovanje	107.888	9,17	282	0,74	0,081
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	86.610	7,36	454	1,20	0,163
S	Umjetnost, zabava i rekreacija	22.997	1,95	256	0,67	0,344
T	Ostale uslužne djelatnosti	16.206	1,38	563	1,48	1,072
	Ukupno	1.177.004	100,00	37.966	100,00	

Izvor: DZS, HGK ŽK Osijek

Prilog 7. Broj zaposlenih u Osječko-baranjskoj županiji i RH prema odjeljcima NKD-a za 2016.godinu

1	Opis	Republika Hrvatska		Osječko-baranjska županija		IS* (6/4)
		Broj	Udio	Broj	Udio	
2		3	4	5	6	7
10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	40.223	3,40	2.908	7,70	2,26
11	Proizvodnja pića	4.346	0,40	216	0,60	1,50
12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	792	0,10	0	0,00	0,00
13	Proizvodnja tekstila	3.486	0,30	87	0,20	0,67
14	Proizvodnja odjeće	12.653	1,10	1.181	3,10	2,82
15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	10.813	0,90	2	0,00	0,00
16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta	12.858	1,10	893	2,40	2,18
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	3.942	0,30	433	1,10	3,67
18	Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	6.187	0,50	118	0,30	0,60
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	1.650	0,10	0	0,00	0,00
20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	5.501	0,50	1.025	2,70	5,40
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	4.339	0,40	4	0,00	0,00
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	8.522	0,70	571	1,50	2,14
23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	9.927	0,80	585	1,50	1,88
24	Proizvodnja metala	3.278	0,30	69	0,20	0,67
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	24.177	2,10	1.135	3,00	1,43
26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	4.987	0,40	130	0,30	0,75
27	Proizvodnja električne opreme	9.970	0,80	20	0,10	0,13
28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	10.673	0,90	1.042	2,70	3,00
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	2.999	0,30	1	0,00	0,00
30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	7.308	0,60	148	0,40	0,67
31	Proizvodnja namještaja	8.944	0,80	407	1,10	1,38
32	Ostala prerađivačka industrija	2.217	0,20	282	0,70	3,50
33	Popravak i instaliranje strojeva i opreme	8.583	0,70	90	0,20	0,29

Izvor: DZS, OBŽ HGK

*Indeks specijalizacije

Prilog 8. BDP za RH i županije 2000. – 2015.

NKPJS 2012 - 2. razina i županije	Bruto domaći proizvod, tis. HRK ¹⁾															
	Gross domestic product, thousand HRK ¹⁾															
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Republika Hrvatska	180.240.906	194.270.791	211.579.482	232.382.651	250.873.191	270.191.145	294.436.990	322.309.640	347.685.002	330.965.750	328.942.839	333.325.928	330.925.139	331.374.391	331.266.383	338.975.044
Kontinentalna Hrvatska	124.363.534	134.789.436	147.080.456	158.940.689	169.430.179	183.706.323	201.316.607	217.898.171	236.495.918	226.021.552	224.815.932	228.583.656	226.190.614	225.872.174	225.327.094	230.742.818
Grad Zagreb	52.965.492	58.771.503	63.149.584	70.924.802	77.494.847	86.020.432	94.131.174	101.997.827	111.041.765	105.965.457	111.002.593	111.742.968	110.804.181	110.199.819	110.500.627	113.198.655
Zagrebačka	9.977.815	9.717.580	11.878.357	12.667.874	13.874.754	15.506.160	15.958.051	18.082.801	19.458.139	19.144.010	17.944.416	18.702.033	18.666.508	18.877.677	19.312.630	19.917.445
Krapinsko-zagorska	4.383.573	4.947.400	5.089.787	5.364.607	5.468.029	6.064.181	6.306.570	6.983.680	7.070.088	6.401.103	6.005.177	6.188.012	6.187.764	6.356.022	6.520.453	6.760.633
Varaždinska	6.879.209	7.525.275	8.494.431	8.910.647	8.743.382	9.136.623	9.874.328	10.690.123	11.916.147	11.442.922	10.726.430	10.904.318	10.931.925	11.189.681	11.279.698	11.614.283
Koprivničko-križevačka	5.761.334	5.993.734	6.400.600	6.655.563	6.589.949	6.675.191	7.790.915	8.136.416	8.049.434	8.365.690	7.710.632	8.031.330	7.906.756	7.641.209	7.497.695	7.518.926
Međimurska	3.933.992	4.267.785	4.801.192	4.977.988	5.194.707	5.503.473	6.211.047	6.600.871	7.539.679	7.219.907	6.931.192	7.152.274	7.205.381	7.317.508	7.546.961	7.737.336
Bjelovarsko-bilogorska	4.032.863	4.347.269	4.805.800	4.959.567	5.193.185	5.253.419	5.985.417	6.036.552	7.027.915	6.840.328	6.213.509	6.247.902	6.102.294	6.067.357	6.234.918	6.359.237
Virovitičko-podravska	2.770.523	3.096.168	3.299.181	3.509.975	3.553.649	3.582.585	4.123.548	4.409.069	4.522.831	4.073.490	3.848.878	3.984.292	3.905.514	3.813.751	3.565.886	3.593.049
Požeško-slavonska	2.512.276	2.694.837	2.848.204	3.198.673	3.382.493	3.465.527	3.534.820	3.743.551	4.016.308	3.723.009	3.674.965	3.627.801	3.515.706	3.523.538	3.352.778	3.394.826
Brodsko-posavska	4.352.784	4.757.897	5.134.798	5.429.963	5.846.850	5.765.351	6.301.150	6.808.739	7.540.911	7.035.518	6.809.772	6.948.457	6.920.425	6.949.178	6.690.804	6.864.292
Osječko-baranjska	10.459.582	11.110.900	12.479.046	12.947.120	14.117.918	15.328.772	16.708.811	19.323.873	20.697.689	19.529.011	18.453.156	18.876.644	18.445.786	18.608.473	18.466.406	18.859.295
Vukovarsko-srijemska	4.837.415	5.226.917	5.725.648	6.236.994	6.505.709	6.964.388	8.023.834	8.297.574	9.243.619	8.682.140	8.089.154	8.265.914	7.994.220	8.032.867	7.825.656	8.044.874
Karlovačka	4.515.338	5.394.982	5.850.191	5.755.882	5.818.905	6.180.595	6.920.054	7.699.168	8.040.041	7.338.839	7.141.065	7.368.919	7.250.817	7.374.665	7.234.909	7.441.597
Sisačko-moslavačka	6.981.338	6.937.190	7.123.638	7.401.037	7.645.801	8.259.627	9.446.891	9.087.927	10.331.352	10.260.129	10.264.993	10.542.793	10.353.337	9.920.429	9.297.673	9.438.368
Jadranska Hrvatska	55.877.373	59.481.356	64.499.026	73.441.962	81.443.012	86.484.822	93.120.383	104.411.469	111.189.084	104.944.199	104.126.907	104.742.271	104.734.525	105.502.217	105.939.290	108.232.226
Primorsko-goranska	15.859.961	15.766.781	16.516.605	18.916.700	19.914.721	22.287.095	23.997.309	25.621.704	28.945.151	27.156.013	27.085.693	27.779.233	29.115.569	28.931.992	28.339.303	28.363.686
Ličko-senjska	1.815.813	1.896.692	2.310.264	2.924.416	3.937.518	3.044.436	3.155.756	3.081.584	3.581.605	3.285.361	3.090.577	3.032.074	2.906.548	2.917.882	2.911.733	2.959.032
Zadarska	4.843.221	5.539.681	6.184.380	7.447.503	7.920.979	8.685.122	9.113.360	10.650.740	11.785.750	10.915.021	10.473.365	10.493.075	10.496.662	10.635.900	10.800.664	11.157.786
Šibensko-kninska	3.257.848	3.406.309	3.809.295	4.420.869	4.951.101	5.568.344	5.631.169	6.683.374	6.779.187	5.990.728	6.313.848	6.416.359	6.356.170	6.478.745	6.538.523	6.582.334
Splitsko-dalmatinska	14.766.831	15.924.300	17.180.245	19.048.886	21.675.811	22.623.209	25.039.027	28.865.932	29.770.842	27.920.093	27.722.943	27.543.317	26.959.290	27.163.698	27.336.659	28.250.708
Istarska	10.911.700	12.171.061	13.468.476	14.984.857	16.399.608	16.980.547	18.198.914	20.017.637	20.577.258	20.329.083	20.241.277	20.464.174	19.816.765	20.065.247	20.401.727	20.942.277
Dubrovačko-neretvanska	4.421.998	4.776.532	5.029.761	5.698.732	6.643.274	7.296.070	7.984.848	9.490.498	9.749.291	9.347.899	9.199.204	9.014.040	9.083.520	9.308.754	9.610.682	9.976.403
	5,8%	5,7%	5,9%	5,6%	5,6%	5,7%	5,7%	6,0%	6,0%	5,9%	5,6%	5,7%	5,6%	5,6%	5,6%	5,6%
	8,4%	8,2%	8,5%	8,1%	8,3%	8,3%	8,3%	8,9%	8,8%	8,6%	8,2%	8,3%	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%

Izvor: DZS Priopćenje 12.1.2.2. Bruto domaći proizvod po stanovniku za Republiku Hrvatsku i prema NKPIS-u 2012. – 2. razina i županije; obrada JU ŽRA OBŽ, svibanj 2018.

Prilog 9. BDP za RH i županije po stanovniku za 2000. – 2015.

		Bruto domaći proizvod po stanovniku, kn ¹⁾															
		Gross domestic product per capita, kuna ¹⁾															
NKPJS 2012 - 2. razina i županije	NUTS 2013 - 2 nd level and counties	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Republika Hrvatska ²⁾	Republic of Croatia ²⁾	40.721	45.175	49.142	53.973	58.230	62.665	68.267	74.734	80.653	76.856	76.563	77.827	77.517	77.888	78.201	80.555
Kontinentalna Hrvatska	Continental Croatia	41.362	45.958	50.193	54.352	58.029	63.014	69.190	75.053	81.624	78.186	78.016	79.620	79.091	79.320	79.565	82.123
Grad Zagreb	City of Zagreb	68.144	76.149	81.730	91.773	99.988	110.726	120.934	130.628	141.756	134.818	140.768	141.309	139.729	138.532	138.397	141.379
Zagrebačka	Zagreb	32.494	32.729	39.605	41.833	45.412	50.354	51.431	57.890	61.927	60.618	56.605	58.837	58.613	59.235	60.679	62.890
Krapinsko-zagorska	Krapina-Zagorje	30.680	35.507	36.739	38.952	39.922	44.437	46.397	51.689	52.606	47.786	45.009	46.644	46.938	48.537	50.146	52.405
Varaždinska	Varaždin	37.181	41.660	47.174	49.688	48.933	51.229	55.448	60.140	67.195	64.704	60.821	62.013	62.390	64.156	65.060	67.506
Koprivničko-križevačka	Koprivnica-Križevci	46.232	49.338	52.913	55.322	55.088	56.064	65.758	69.039	68.593	71.640	66.404	69.551	68.836	66.832	66.028	66.894
Međimurska	Međimurje	33.279	37.415	42.062	43.621	45.535	48.249	54.475	57.956	66.255	63.436	60.875	62.864	63.417	64.520	66.745	68.706
Bjelovarsko-bilogorska	Bjelovar-Bilogora	30.191	33.485	37.261	38.752	40.896	41.676	47.865	48.716	57.212	56.138	51.465	52.314	51.664	51.931	53.990	55.868
Virovitičko-podravsko	Virovitica-Podravina	29.633	33.659	36.076	38.585	39.396	40.076	46.475	50.126	51.846	47.161	45.049	47.064	46.575	45.935	43.457	44.528
Požeško-slavonska	Požega-Slavonia	29.297	32.309	34.244	38.622	41.053	42.288	43.406	46.300	50.023	46.788	46.692	46.647	45.830	46.480	44.734	46.119
Brodsko-posavska	Slavonski Brod-Posavina	24.687	28.877	31.188	33.091	35.761	35.358	38.743	41.997	46.664	43.768	42.688	43.875	44.005	44.593	43.472	45.368
Osječko-baranjska	Osijek-Baranja	31.666	34.886	39.193	40.765	44.613	48.633	53.308	62.088	66.903	63.402	60.219	61.949	60.891	61.855	61.926	64.019
Vukovarsko-srijemska	Vukovar-Sirmium	23.653	27.452	30.180	33.110	34.766	37.412	43.323	44.980	50.264	47.477	44.662	46.126	45.013	45.709	45.237	47.446
Karlovačka	Karlovac	31.730	38.444	42.014	41.678	42.448	45.434	51.293	57.551	60.598	55.872	54.963	57.348	57.091	58.734	58.388	60.932
Sisačko-moslavačka	Sisak-Moslavina	37.658	36.615	37.807	39.532	41.093	44.717	51.606	50.176	57.708	58.016	58.843	61.327	61.112	59.512	56.778	58.777
Jadranska Hrvatska	Adriatic Croatia	39.364	43.495	46.904	53.170	58.653	61.936	66.354	74.078	78.662	74.140	73.604	74.181	74.323	74.992	75.452	77.405
Primorsko-goranska	Primorje-Gorski kotar	51.953	53.168	55.685	63.792	67.133	75.053	80.707	86.065	97.245	91.328	91.221	93.784	98.548	98.181	96.480	97.177
Ličko-senjska	Lika-Senj	33.650	34.049	41.744	52.987	71.384	55.638	58.342	57.513	67.601	62.892	60.091	59.808	58.225	59.258	59.958	62.058
Zadarska	Zadar	30.099	35.743	39.454	46.986	49.411	53.527	55.440	64.036	70.233	64.632	61.727	61.574	61.356	62.013	63.048	65.475
Šibensko-kninska	Šibenik-Knin	29.021	30.987	34.532	39.988	44.700	50.144	50.538	59.864	60.711	53.824	57.239	58.870	59.071	60.911	62.018	63.095
Splitsko-dalmatinska	Split-Dalmatia	32.120	36.585	39.118	43.103	48.681	50.405	55.480	63.712	65.540	61.365	60.910	60.536	59.262	59.706	60.128	62.290
Istarska	Istria	53.191	61.538	67.672	74.787	81.257	83.515	88.836	96.976	99.119	97.561	97.071	98.334	95.394	96.584	98.049	100.635
Dubrovačko-neretvanska	Dubrovnik-Neretva	36.179	40.712	42.665	48.221	56.017	61.190	66.556	78.597	80.200	76.391	74.976	73.536	74.164	76.083	78.570	81.554
	OBZ/RH	77,76%	77,22%	79,75%	75,53%	76,61%	77,61%	78,09%	83,08%	82,95%	82,49%	78,65%	79,60%	78,55%	79,42%	79,19%	79,47%
	OBZ/KH	76,56%	75,91%	78,09%	75,00%	76,88%	77,18%	77,05%	82,73%	81,96%	81,09%	77,19%	77,81%	76,99%	77,98%	77,83%	77,96%

Izvor: DZS Priopćenje 12.1.2.2. Bruto domaći proizvod po stanovniku za Republiku Hrvatsku i prema NKPIS-u 2012. – 2. razina i županije; obrada JU ŽRA OBŽ, svibanj 2018.

Prilog 10. Radno sposobno stanovništvo i zaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji i RH za razdoblje 2011. – 2016.

Tablica 1. : Kretanje zaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji i RH za razdoblje 2011. – 2016.

Godina	Spol	Osječko-baranjska županija		Republika Hrvatska		Procjena stope (%) zaposlenosti	
		Radno sposobno stanovništvo (15 – 64)	Zaposleni (HZMO)	Radno sposobno stanovništvo (15 – 64)	Zaposleni (HZMO)		
						OBŽ	RH
Popis 2011.	sv.	206.692	90.191	2.873.828	1.514.499	43,6	52,7
	m	103.747	49.754	1.435.402	811.265	48,0	56,5
	ž	102.945	40.437	1.438.426	703.234	39,3	48,9
2012.	sv.	205.755	89.241	2.858.379	1.505.307	43,4	52,7
	m	103.381	48.687	1.428.603	802.935	47,1	56,2
	ž	102.374	40.554	1.429.776	702.372	39,6	49,1
2013.	sv.	204.635	86.585	2.846.724	1.490.934	42,3	52,4
	m	102.945	47.157	1.423.480	792.863	45,8	55,7
	ž	101.690	39.428	1.423.244	698.071	38,8	49,0
2014.	sv.	202.355	81.063	2.824.731	1.453.513	40,1	51,5
	m	101.823	44.106	1.413.171	769.305	43,3	54,4
	ž	100.532	36.957	1.411.560	684.208	36,8	48,5
2015.	sv.	199.052	82.386	2.788.251	1.466.127	41,4	52,6
	m	100.183	44.656	1.394.303	774.699	44,6	55,6
	ž	98.869	37.730	1.393.948	691.428	38,2	49,6
2016.	sv.	196.019	84.568	2.756.774	1.493.019	43,1	54,2
	m	98.659	45.601	1.378.802	786.287	46,2	57,0
	ž	97.360	38.967	1.377.972	706.732	40,0	51,3

Izvor: Državni zavod za statistiku RH, Priopćenje br. 7.1.4, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Statistička izvješća, obrada: HZZ RU Osijek

Prilog 11. Poduzeća prema veličini i drugim obilježjima u 2016.

Tablica 1. Pregled poduzeća prema veličini, broju zaposlenih te odabranim poslovnim performansama na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini u apsolutnim i relativnim pokazateljima

<i>Opis</i>	<i>mikro</i>	<i>mala</i>	<i>srednja</i>	<i>velika</i>	<i>UKUPNO</i>
Broj tvrtki	3.925	411	57	17	4.410
Broj zaposlenih (na temelju sati rada)	10.627	10.842	7.324	6.510	35.303
Ukupni prihodi	3.246	6.297	5.254	8.295	23.093
Dobit razdoblja	193	360	213	289	1.056
Gubitak razdoblja	258	241	111	8	617
Konsolidirani financijski rezultat	-65	119	103	282	439
Investicije u dugotrajnu imovinu	217	123	202	575	1.117
Izvoz	304	483	929	3.258	4.974
Uvoz	368	410	317	190	1.286
Saldo	-64	73	612	3.068	3.688
<i>Opis</i>	<i>mikro</i>	<i>mala</i>	<i>srednja</i>	<i>velika</i>	<i>UKUPNO</i>
Broj tvrtki	89,0 %	9,3 %	1,3 %	0,4 %	4.410
Broj zaposlenih (na temelju sati rada)	30,1 %	30,7 %	20,7 %	18,4 %	35.303
Ukupni prihodi	14,1 %	27,3 %	22,8 %	35,9 %	23.093
Dobit razdoblja	18,3 %	34,1 %	20,2 %	27,4 %	1.056
Gubitak razdoblja	41,7 %	39,1 %	17,9 %	1,2 %	617
Konsolidirani financijski rezultat					439
Investicije u dugotrajnu imovinu	19,4 %	11,0 %	18,1 %	51,5 %	1.117
Izvoz	6,1 %	9,7 %	18,7 %	65,5 %	4.974
Uvoz	28,6 %	31,9 %	24,7 %	14,8 %	1.286
Saldo					3.688

Izvor: FINA; obrada: HGK ŽK Osijek; svibanj 2018.

Prilog 12. Rezultati poduzeća sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007. – 2016.

Tablica 1. Broj poduzetnika, broj zaposlenih i financijske performance poduzetnika u kunama za razdoblje 2007. – 2016.

Godina	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Ukupni prihodi (kn)	Dobit tekućeg razdoblja (kn)	Prihodi od prodaje u inozemstvu (kn)	Investicije u novu dugotrajnu imovinu (kn)
2007.	3.535	49.205	26.195.084.375	1.011.305.377	2.667.729.137	2.165.762.789
2008.	3.326	46.196	28.212.488.075	925.682.079	2.795.778.563	2.397.662.103
2009.	3.379	42.560	23.355.739.374	754.215.595	2.276.153.465	1.645.728.831
2010.	3.567	39.788	21.932.756.360	564.671.542	2.530.945.149	1.650.650.840
2011.	3.576	40.938	24.089.603.892	736.723.457	3.314.796.133	1.949.268.931
2012.	3.528	36.322	22.603.827.364	622.520.720	3.518.184.807	1.623.178.761
2013.	3.775	35.838	22.325.599.179	686.120.371	3.255.423.499	1.870.665.399
2014.	4.017	35.147	22.654.902.482	1.170.912.097	3.721.538.703	1.718.399.386
2015.	4.298	35.689	23.136.561.829	782.212.137	4.505.617.376	1.295.725.326
2016.	4.417	35.322	23.101.249.193	1.056.472.857	4.973.961.411	1.117.336.626

Izvor: HGK; ŽK Osijek, 2018.

Tablica 2. Broj poduzetnika, broj zaposlenih i financijske performance poduzetnika sa sjedištem u Osječko-baranjskoj županiji u odnosu na RH u relativnim pokazateljima (%) razdoblje 2007. – 2016.

Godina	Broj poduzetnika	Broj zaposlenih	Ukupni prihodi	Dobit tekućeg razdoblja	Prihodi od prodaje u inozemstvu	Investicije u novu dugotrajnu imovinu
2007.	4,2 %	5,3 %	4,0 %	2,8 %	3,4 %	2,9 %
2008.	4,0 %	5,2 %	4,1 %	2,8 %	3,0 %	3,8 %
2009.	4,0 %	5,1 %	4,0 %	3,0 %	2,8 %	3,3 %
2010.	4,0 %	4,9 %	3,8 %	2,1 %	2,8 %	4,4 %
2011.	3,9 %	4,9 %	4,0 %	2,3 %	3,4 %	6,0 %
2012.	3,9 %	4,6 %	3,8 %	1,9 %	3,6 %	4,9 %
2013.	4,0 %	4,5 %	3,8 %	2,3 %	3,4 %	5,1 %
2014.	4,0 %	4,4 %	3,8 %	3,4 %	3,6 %	5,0 %
2015.	4,0 %	4,3 %	3,7 %	2,2 %	4,0 %	3,4 %
2016.	4,0 %	4,3 %	3,7 %	2,8 %	4,2 %	4,5 %

Izvor: HGK; ŽK Osijek, 2018.

Prilog 13. Broj poduzetnika i broj zaposlenih prema djelatnosti u OBŽ za 2017. godinu

Šifra	Opis šifre djelatnosti	Subjekti	Broj zaposlenih		Indeks
			Broj	Udio	
0	Subjekti bez djelatnosti	5	0	0,0 %	
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	398	3.504	8,9 %	102,0
B	Rudarstvo i vađenje	5	7	0,0 %	87,5
C	Prerađivačka industrija	606	11.643	29,7 %	103,7
C10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	107	2.965	7,6 %	102,5
C11	Proizvodnja pića	22	236	0,6 %	107,3
C13	Proizvodnja tekstila	16	94	0,2 %	109,3
C14	Proizvodnja odjeće	35	1.113	2,8 %	94,5
C15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	3	2	0,0 %	100,0
C16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja	71	973	2,5 %	108,2
C17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	17	416	1,1 %	97,9
C18	Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	20	122	0,3 %	98,4
C20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	10	1.025	2,6 %	100,0
C21	Farmaceutska industrija	2	4	0,0 %	100,0
C22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	50	570	1,5 %	99,3
C23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	29	614	1,6 %	106,8
C24	Proizvodnja metala	3	21	0,1 %	30,4
C25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	82	1.199	3,1 %	110,9
C26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	11	123	0,3 %	101,7
C27	Proizvodnja električne opreme	6	35	0,1 %	100,0
C28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	26	1.208	3,1 %	116,0
C29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	1	1	0,0 %	100,0
C30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	7	222	0,6 %	149,0
C31	Proizvodnja namještaja	39	348	0,9 %	84,7
C32	Ostala prerađivačka industrija	27	220	0,6 %	103,3
C33	Popravak i instaliranje strojeva i opreme	22	132	0,3 %	128,2
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	57	220	0,6 %	125,7
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom	50	2.175	5,6 %	102,7
F	Građevinarstvo	509	4.945	12,6 %	98,9
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila	1.211	5.103	13,0 %	106,2
H	Prijevoz i skladištenje	283	2.147	5,5 %	107,3
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	399	1.754	4,5 %	118,0
J	Informacije i komunikacije	221	993	2,5 %	111,6
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	20	45	0,1 %	100,0
L	Poslovanje nekretninama	88	276	0,7 %	101,8
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	715	2.666	6,8 %	106,3
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	149	2.077	5,3 %	111,8
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	2	4	0,0 %	133,3
P	Obrazovanje	68	280	0,7 %	101,8
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	72	472	1,2 %	106,3
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	50	297	0,8 %	116,9
S	Ostale uslužne djelatnosti	195	576	1,5 %	107,9
Z	UKUPNO SVE DJELATNOSTI	5.103	39.184	100,0 %	104,9

Izvor: FINA

Prilog 14. Financijsko poslovanje po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu

(Iznosi u tisućama kuna, indeks 2016=100)

Šifra	Opis šifre djelatnosti	Ukupni prihod		Indeks	Marža*
		Iznos	Udio		
0	Subjekti bez djelatnosti	2.477	0,0 %	97,7	37,6 %
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	5.082.026	20,5 %	107,9	4,7 %
B	Rudarstvo i vađenje	14.592	0,1 %	86,4	0,9 %
C	Prerađivačka industrija	8.086.570	32,6 %	101,4	-0,3 %
C10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	2.496.400	10,1 %	96,5	-4,1 %
C11	Proizvodnja pića	112.546	0,5 %	115,6	-1,3 %
C13	Proizvodnja tekstila	36.357	0,1 %	111,4	3,1 %
C14	Proizvodnja odjeće	659.806	2,7 %	84,7	-6,2 %
C15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	385	0,0 %	23,2	-20,3 %
C16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja	407.250	1,6 %	107,6	-2,0 %
C17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	885.945	3,6 %	116,7	6,2 %
C18	Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	33.997	0,1 %	109,5	2,1 %
C20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	810.913	3,3 %	96,4	3,8 %
C21	Farmaceutska industrija	4.673	0,0 %	118,1	-1,2 %
C22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	288.372	1,2 %	123,2	-0,2 %
C23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	581.264	2,3 %	90,3	5,0 %
C24	Proizvodnja metala	5.253	0,0 %	19,3	-6,6 %
C25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	474.775	1,9 %	109,9	2,9 %
C26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	32.850	0,1 %	103,1	16,2 %
C27	Proizvodnja električne opreme	7.229	0,0 %	107,7	1,8 %
C28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	942.957	3,8 %	112,9	0,5 %
C29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	95	0,0 %	95,4	-7,2 %
C30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	49.220	0,2 %	138,1	3,4 %
C31	Proizvodnja namještaja	154.010	0,6 %	117,1	-10,7 %
C32	Ostala prerađivačka industrija	67.679	0,3 %	110,2	2,0 %
C33	Popravak i instaliranje strojeva i opreme	34.591	0,1 %	127,3	9,4 %
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	379.051	1,5 %	97,7	0,6 %
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. otpadom	767.680	3,1 %	103,4	-4,4 %
F	Građevinarstvo	2.115.607	8,5 %	86,2	-13,1 %
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila	4.864.933	19,6 %	107,3	-2,8 %
H	Prijevoz i skladištenje	1.250.860	5,0 %	101,0	0,7 %
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	351.263	1,4 %	119,5	-3,1 %
J	Informacije i komunikacije	260.460	1,0 %	119,2	12,8 %
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	16.541	0,1 %	64,1	16,3 %
L	Poslovanje nekretninama	87.771	0,4 %	102,7	7,1 %
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	864.362	3,5 %	88,2	-11,2 %
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	274.706	1,1 %	106,7	4,0 %
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	692	0,0 %	105,3	-1,8 %
P	Obrazovanje	39.187	0,2 %	105,5	4,2 %
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	102.652	0,4 %	117,3	-4,5 %
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	175.373	0,7 %	155,6	-1,0 %
S	Ostale uslužne djelatnosti	102.012	0,4 %	119,7	3,4 %
Z	UKUPNO SVE DJELATNOSTI	24.838.814	100,0 %	102,4	-1,1 %

Izvor: FINA

*neto profitna marža

Prilog 15. Izvoz po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu

(Iznosi u tisućama kuna, indeks 2016=100)

Šifra	Opis šifre djelatnosti	Izvoz		Indeks	Saldo
		Iznos	Udio		
0	Subjekti bez djelatnosti	0	0,0 %		0
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	729.531	13,3 %	150,3	191.259
B	Rudarstvo i vađenje	0	0,0 %		0
C	Prerađivačka industrija	3.843.820	70,0 %	104,5	1.924.237
C10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	746.879	13,6 %	106,7	386.033
C11	Proizvodnja pića	1.879	0,0 %	134,4	-7.046
C13	Proizvodnja tekstila	12.886	0,2 %	137,6	7.093
C14	Proizvodnja odjeće	545.449	9,9 %	83,7	162.606
C15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	0	0,0 %		0
C16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja	189.912	3,5 %	97,0	173.755
C17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	581.364	10,6 %	116,1	427.873
C18	Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	5.044	0,1 %	130,5	1.503
C20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	402.499	7,3 %	96,4	125.056
C21	Farmaceutska industrija	0	0,0 %		0
C22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	52.992	1,0 %	114,7	20.187
C23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	211.683	3,9 %	104,2	119.048
C24	Proizvodnja metala	1.867	0,0 %	116,6	826
C25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	173.974	3,2 %	100,6	85.080
C26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	11	0,0 %	100,8	-309
C27	Proizvodnja električne opreme	700	0,0 %	318,2	198
C28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	851.468	15,5 %	117,7	375.009
C29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	0	0,0 %		0
C30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	30.910	0,6 %	146,3	25.624
C31	Proizvodnja namještaja	28.846	0,5 %	102,9	20.502
C32	Ostala prerađivačka industrija	2.088	0,0 %	110,7	860
C33	Popravak i instaliranje strojeva i opreme	3.369	0,1 %	318,5	340
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	564	0,0 %	91,9	382
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. otpadom	261.941	4,8 %	99,0	163.533
F	Građevinarstvo	33.633	0,6 %	112,7	2.785
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila	166.969	3,0 %	73,6	-522.512
H	Prijevoz i skladištenje	171.808	3,1 %	103,9	152.052
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	19.906	0,4 %	153,4	18.407
J	Informacije i komunikacije	94.351	1,7 %	128,7	81.703
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0,0 %		0
L	Poslovanje nekretninama	382	0,0 %	128,7	319
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	77.698	1,4 %	168,2	63.444
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	74.805	1,4 %	89,4	70.524
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	6	0,0 %	60,2	3
P	Obrazovanje	63	0,0 %	41,1	10
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	8.220	0,1 %	141,3	3.220
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	4.237	0,1 %	564,3	3.763
S	Ostale uslužne djelatnosti	6.367	0,1 %	176,1	5.142
Z	UKUPNO SVE DJELATNOSTI	5.494.300	100,0 %	108,2	2.158.272

Izvor: FINA

Prilog 16. Investicije po djelatnostima u OBŽ za 2017. godinu

(Iznosi u tisućama kuna, indeks 2016=100)

Šifra	Opis šifre djelatnosti	Investicije		Indeks	Stopa ulaganja
		Iznos	Udio		
0	Subjekti bez djelatnosti	0	0,0 %	0,0	0,0 %
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	269.268	28,3 %	93,6	5,7 %
B	Rudarstvo i vađenje	0	0,0 %	0,0	0,0 %
C	Prerađivačka industrija	315.841	33,2 %	64,6	4,0 %
C10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	56.540	5,9 %	20,1	2,2 %
C11	Proizvodnja pića	30	0,0 %	188,5	0,0 %
C13	Proizvodnja tekstila	224	0,0 %	>>100	0,7 %
C14	Proizvodnja odjeće	3.028	0,3 %	63,4	0,4 %
C15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	0	0,0 %	0,0	0,0 %
C16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja	20.991	2,2 %	148,3	5,5 %
C17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	84.929	8,9 %	65,8	11,2 %
C18	Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	456	0,0 %	107,7	1,5 %
C20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	9.624	1,0 %	81,7	1,1 %
C21	Farmaceutska industrija	0	0,0 %	0,0	0,0 %
C22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	3.665	0,4 %	168,4	1,6 %
C23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	25.469	2,7 %	216,0	4,0 %
C24	Proizvodnja metala	0	0,0 %	0,0	0,0 %
C25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	8.337	0,9 %	141,9	1,9 %
C26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	2.263	0,2 %	>>100	7,1 %
C27	Proizvodnja električne opreme	0	0,0 %	0,0	0,0 %
C28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	27.697	2,9 %	114,3	3,3 %
C29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	0	0,0 %	0,0	0,0 %
C30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	2.407	0,3 %	200,2	6,8 %
C31	Proizvodnja namještaja	69.076	7,3 %	>>100	52,5 %
C32	Ostala prerađivačka industrija	1.079	0,1 %	67,9	1,8 %
C33	Popravlak i instaliranje strojeva i opreme	27	0,0 %	8,0	0,1 %
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	29.126	3,1 %	120,2	7,5 %
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospod. otpadom	172.418	18,1 %	72,7	23,2 %
F	Građevinarstvo	17.167	1,8 %	48,4	0,7 %
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila	25.458	2,7 %	169,4	0,6 %
H	Prijevoz i skladištenje	32.200	3,4 %	53,1	2,6 %
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	1.437	0,2 %	67,4	0,5 %
J	Informacije i komunikacije	4.813	0,5 %	116,3	2,2 %
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	5	0,0 %	10,3	0,0 %
L	Poslovanje nekretninama	9.546	1,0 %	716,0	11,2 %
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	64.472	6,8 %	906,7	6,6 %
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.244	0,1 %	95,7	0,5 %
O	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	0	0,0 %	0,0	0,0 %
P	Obrazovanje	146	0,0 %	78,3	0,4 %
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	1.129	0,1 %	16,9	1,3 %
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	3.363	0,4 %	773,3	3,0 %
S	Ostale uslužne djelatnosti	2.906	0,3 %	320,7	3,4 %
Z	UKUPNO SVE DJELATNOSTI	950.537	100,0 %	81,0	3,9 %

Izvor: FINA

Prilog 17. Analiza Centra za poduzetništvo Osijek

Najperspektivnije djelatnosti u Osječko baranjskoj županiji u 2017. godini

Šifra	Opis	Ukupni prihod		Indeks	Marža	Udio prihoda	Rang		
		Iznos	Udio				Indeks	Marža	Ukupno
J	Informacije i komunikacije	260.460	1,00%	119,2	12,80%	7	4	2	13
C17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	885.945	3,60%	116,7	6,20%	4	5	5	14
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	5.082.026	20,50%	107,9	4,70%	1	11	6	18
C33	Popravak i instaliranje strojeva i opreme	34.591	0,10%	127,3	9,40%	13	2	3	18
S	Ostale uslužne djelatnosti	102.012	0,40%	119,7	3,40%	8	3	9	20
C30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	49.220	0,20%	138,1	3,40%	11	1	9	21
C25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	474.775	1,90%	109,9	2,90%	5	9	12	26
C28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	942.957	3,80%	112,9	0,50%	3	6	17	26
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	274.706	1,10%	106,7	4,00%	6	13	8	27
L	Poslovanje nekretninama	87.771	0,40%	102,7	7,10%	8	16	4	28
C26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	32.850	0,10%	103,1	16,20%	13	15	1	29
C13	Proizvodnja tekstila	36.357	0,10%	111,4	3,10%	13	7	11	31
C32	Ostala prerađivačka industrija	67.679	0,30%	110,2	2,00%	10	8	14	32
P	Obrazovanje	39.187	0,20%	105,5	4,20%	11	14	7	32
H	Prijevoz i skladištenje	1.250.860	5,00%	101	0,70%	2	17	16	35
C18	Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	33.997	0,10%	109,5	2,10%	13	10	13	36
C27	Proizvodnja električne opreme	7.229	0,00%	107,7	1,80%	17	12	15	44

Izvor: Centar za poduzetništvo Osijek

Prilog 18. Popis zaštićenih prirodnih područja na prostoru Osječko-baranjske županije

Zaštitna kategorija	Naziv	Lokacija	Površina (ha)	Godina zaštite
<i>Park prirode</i>	Kopački rit	Bilje	17.700,00	1976./1999.
<i>Posebni rezervat</i>	Kopački rit (zoološki)	Bilje	7.228,00	1967.
	Podpanj (ornitološki)	Donji Miholjac	84,99	1997.
<i>Regionalni park</i>	MURA – DRAVA	Belišće	26.102,49	2011.
		Bilje		
		Darda		
		Donji Miholjac		
		Erdut		
		Jagodnjak		
		Marijanci		
		Osijek		
		Petlovac		
		Petrijevci		
		Podravska Moslavina		
		Valpovo		
		Viljevo		
<i>Značajni krajobraz</i>	Erdut	Erdut	160,00	1974.

Spomenik parkovne arhitekture	Bilje – Park oko dvorca princa Eugena Franje od Savoye i Piemonta	Bilje	8,8	1975.
	Čepin – Park oko dvorca Adamovich (Knobloch)	Čepin	2,03	1975.
	Dalj – Patrijarški park	Erdut	1,21	1973.
	Donji Miholjac – Park oko dvorca Hilleprand von Prandau i Mailath	Donji Miholjac	9,63	1958.
	Đakovo – Perivoj J. J. Strossmayera	Đakovo	8,65	1968.
	Đakovo – Mali park	Đakovo	1,01	1970.
	Kneževo – Park Marije Christine	Popovac	14,05	1976.
	Našice – Perivoj oko dvorca obitelji Pejačević	Našice	34,34	1949.
	Osijek – Park kralja Petra Krešimira IV.	Osijek	2,43	1973.
	Osijek – Perivoj kralja Tomislava	Osijek	18,43	1973.
	Tenja – Park oko dvorca Adamović Čepinski	Osijek	2,91	1973.
	Valpovo – Park oko dvorca Prandau Normann	Valpovo	24,88	1958.
Spomenik prirode	Travnjak na groblju u Bilju	Bilje	0,63	2001.

Predložena NATURA 2000 područja u Osječko-baranjskoj županiji

U Osječko-baranjskoj županiji u NATURA 2000 uvrštena su 3 POP područja (područja važna za ptice) i 10 POVS područja (područja važna za vrste i stanišne tipove).

POVS PODRUČJA:

1. HR2000728, Biljsko groblje
2. HR2000730, Bistrinci
3. HR2000573, Petrijevi
4. HR2000623, Šume na Dilj-gori
5. HR2000394, Kopački rit
6. HR2001086, Breznički ribnjak (Ribnjak Našice)
7. HR2000372, Dunav – Vukovar
8. HR2001085, Ribnjak Grudnjak
9. Područje oko jezera Borovik s okolnim šumskim kompleksom
10. Donji tok Drave

Poligonska područja važna za ptice (POP)

1. HR1000011, Ribnjaci Grudnjak i Našički ribnjak s kompleksom lužnjakovih šuma
2. HR1000016, Podunavlje i donje Podravlje
3. Područje oko jezera Borovik

**Prilog 19. Mišljenje Uprave za procjenu utjecaja na okoliš i održivo
gospodarenje otpadom unutar Ministarstva zaštite okoliša i energetike (KLASA:
351-03/18-01/841; URBROJ: 517-03-1-1-18-2) od 17. prosinca 2018. godine.**

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA
I ENERGETIKE
10000 Zagreb, Radnička cesta 80
tel: +385 1 3717 111, faks: +385 1 3717 135

Uprava za procjenu utjecaja na okoliš
i održivo gospodarenje otpadom

KLASA: 351-03/18-01/841
URBROJ: 517-03-1-1-18-2
Zagreb, 17. prosinca 2018.

OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
Upravni odjel za investicije, razvojne projekte
i fondove Europske unije
Ribarska 1/TV
31000 Osijek

PREDMET: Županijska razvojna strategija Osječko-baranjske županije do 2020.
godine
- mišljenje o provedenom postupku strateške procjene, dostavlja se

Zahtjevom (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-12-18-55 od 4. prosinca 2018. godine) te dopunom zahtjeva (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-12-18-59 od 11. prosinca 2018. godine) tražite mišljenje Ministarstva zaštite okoliša i energetike (dalje u tekstu: Ministarstvo) o provedenoj strateškoj procjeni utjecaja na okoliš Županijske razvojne strategije Osječko-baranjske županije do 2020. godine (dalje u tekstu: Razvojna strategija). Vezano za navedeno, priložen je nacrt konačnog prijedloga Razvojne strategije iz prosinca 2018. godine, strateška studija iz prosinca 2018. godine, mišljenje povjerenstva, rezultati sudjelovanja javnosti, mišljenja tijela i/ili osoba određenih posebnim propisima te mišljenja tijela jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave i drugih tijela.

Sukladno članku 71. stavku 1. Zakona o zaštiti okoliša („Narodne novine“, broj 80/13, 153/13, 78/15 i 12/18; dalje u tekstu: Zakon) te u s vezi sa člankom 25. stavkom 1. Uredbe o strateškoj procjeni utjecaja strategije, plana i programa na okoliš („Narodne novine“, broj 3/17; dalje u tekstu: Uredba), Ministarstvo je obvezno o provedenoj strateškoj procjeni donijeti mišljenje o provedenom postupku strateške procjene.

Obveza provedbe postupka strateške procjene utjecaja na okoliš za Razvojnu strategiju proizlazi iz članka 63. stavka 1. Zakona. Stratešku procjenu provodi Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije tijekom

izrade nacrtu prijedloga Razvojne strategije, a prije utvrđivanja konačnog prijedloga i upućivanja u postupak donošenja.

Župan Osječko-baranjske županije je 27. srpnja 2018. godine donio Zaključak o započinjanju postupka strateške procjene utjecaja na okoliš Razvojne strategije (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-02-18-2). Zaključak je objavljen na internetskim stranicama Osječko-baranjske županije (<http://www.obz.hr/index.php/razvojni-projekti-i-investicije/strategijski-razvojni-dokumenti>; dalje u tekstu: internetske stranice Osječko-baranjske županije).

Uprava za zaštitu prirode Ministarstva je slijedom provedenog postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu donijela 22. ožujka 2018. godine Rješenje (KLASA: UP/I-612-07/18-71/43; URBROJ: 517-07-2-2-18-6) da je Razvojna strategija prihvatljiva za ekološku mrežu.

Postupak određivanja sadržaja strateške studije utjecaja na okoliš proveden je sukladno članku 8. Uredbe. Javnost je informirana o ovom postupku i pozvana na sudjelovanje objavom informacije na internetskim stranicama Osječko-baranjske županije (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-12-18-12 od 1. kolovoza 2018. godine). Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije pribavio je mišljenja tijela i/ili osoba određenih posebnim propisima i mišljenja tijela jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave i drugih tijela o sadržaju strateške studije i razini obuhvata podataka koji se moraju obraditi u strateškoj studiji, vezano na područje iz njihova djelokruga. Tijekom postupka određivanja sadržaja strateške studije utjecaja na okoliš Razvojne strategije, 29. kolovoza 2018. godine je u službenim prostorijama Osječko-baranjske županije u Osijeku održana rasprava u svrhu usuglašavanja mišljenja i utvrđivanja konačnog sadržaja strateške studije utjecaja na okoliš Razvojne strategije.

Odluka o sadržaju strateške studije utjecaja na okoliš Razvojne strategije donesena je 11. rujna 2018. godine (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-02-18-6). Ista je objavljen na internetskim stranicama Osječko-baranjske županije.

Stratešku studiju izradio je ovlaštenik VITA PROJEKT d.o.o. iz Zagreba, kojem je Ministarstvo 1. veljače 2018. godine izdalo Rješenje o suglasnosti za izradu studija o značajnom utjecaju strategije, plana ili programa na okoliš (KLASA: UP/I-351-02/15-08/20; URBROJ: 517-06-2-1-1-18-11).

Odlukom župana Osječko-baranjske županije od 18. rujna 2018. godine (KLASA: 351-03/18-02/1; URBROJ: 2158/1-02-02-18-3) imenovano je savjetodavno stručno povjerenstvo za stratešku procjenu utjecaja na okoliš Razvojne strategije (dalje u tekstu: Povjerenstvo). Povjerenstvo je 15. listopada 2018. godine u Osijeku održalo sjednicu tijekom koje je ocijenilo stratešku studiju u odnosu na Nacrt prijedloga Razvojne strategije te donijelo mišljenje da je strateška studija cjelovita i stručno utemeljena.

Javna rasprava o strateškoj studiji i nacrtu prijedloga Razvojne strategije provedena je u razdoblju od 1. studenoga do 1. prosinca 2018. godine. Uvid u dokumentaciju omogućen je u službenim prostorijama Upravnog odjela za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije, Radićeva 4, Osijek. Javno izlaganje održano je 14. studenoga 2018. godine s početkom u 13,00 sati u Velikoj vijećnici Osječko-baranjske županije, Županijska 4, Osijek. Obavijest o provedbi javne rasprave o strateškoj studiji i

nacrtu prijedloga Razvojne strategije objavljenja je 24. listopada 2018. godine u dnevnim novinama „Glas Slavonije“ te je cjelovita dokumentacija (strateška studija, ne-tehnički sažetak strateške studije te nacrt prijedloga Razvojne strategije) objavljena i na internetskim stranicama Osječko-baranjske županije.

Istodobno sa stavljanjem strateške studije i nacrtu prijedloga Razvojne strategije na javnu raspravu, Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije je dostavio navedenu dokumentaciju i na mišljenje tijelima i osobama sukladno Zakonu i Uredbi (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-12-18-46 od 31. listopada 2018. godine).

Nakon provedene javne rasprave, Upravni odjel za investicije, razvojne projekte i fondove Europske unije Osječko-baranjske županije je dostavio sva mišljenja, primjedbe i prijedloge s javne rasprave kao i mišljenja tijela i osoba na očitovanje izrađivaču strateške studije i izrađivaču Razvojne strategije. Sve primjedbe, mišljenja i prijedlozi na nacrt prijedloga Razvojne strategije i stratešku studiju razmotreni su od strane izrađivača strateške studije, nadležnog tijela i izrađivača Razvojne strategije. Svojim očitovanjem u sklopu Izvješća o javnoj raspravi strateške studije i nacrtu prijedloga Razvojne strategije od 4. prosinca 2018. godine (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-12-18-54) te dopune Izvješća (KLASA: 351-03/18-05/1; URBROJ: 2158/1-01-12-18-58 od 11. prosinca 2018. godine), ovlaštenik je, u suradnji s nadležnim tijelom i izrađivačem Razvojne strategije, obrazložio razloge njihova prihvatanja odnosno neprihvatanja te prema prihvaćenim primjedbama doradio stratešku studiju i nacrt prijedloga Razvojne strategije.

Slijedom svega prethodno navedenog, Ministarstvo je mišljenja da je postupak strateške procjene utjecaja na okoliš Razvojne strategije proveden sukladno Zakonu, Uredbi i Uredbi o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša („Narodne novine“, broj 64/08).

13. Reference

- <http://www.obz.hr/hr/?flash=1>
- <http://www.ijf.hr/>
- <http://www.fzoeu.hr/>
- <http://www.mzoip.hr/>
- <https://www.dzs.hr/>
- <https://www.hnb.hr/>
- <http://www.osijek.hr/>
- <http://www.beli-manastir.hr/>
- <http://www.belisce.net/>
- <http://www.donjimiholjac.hr/>
- <http://www.djakovo.hr/>
- <http://www.nasice.hr/>
- <http://www.valpovo.hr/>
- <http://www.opcina-antunovac.hr/>
- <http://www.bilje.hr/>
- <http://www.opcina-bizovac.hr/>
- <http://www.ceminac.hr/>
- <http://www.cepin.hr/>
- <http://www.darda.hr/>
- <http://www.koska.hr/>
- <http://opcina-levanjska-varos.hr/>
- <http://www.magadenovac.hr/>
- <http://www.marijanci.hr/>
- <http://www.petlovac.hr/>
- <http://www.petrijevcu.hr/>
- opcinapodgorac@podgorac.hr
- opcina.podravskamoslavina@os.t-com.hr
- <http://www.popovac.hr/>
- <http://www.punitovci.hr/>
- <http://www.donja-moticina.hr/>
- <http://www.draz.hr/>
- opcina-drenje@os.t-com.hr
- <http://www.djurdjenovac.hr/>
- <http://www.opcina-erdut.hr/>
- <http://www.ernestinovo.hr/>
- <http://www.opcina-fericanci.hr/>
- opcinago@inet.hr
- <http://www.jagodnjak.hr/>
- <http://www.knezevi-vinogradi.hr/>
- <http://www.sodolovci.hr/>
- <http://www.viljevo.hr/>
- opcina.viskovci1@os.t-com.hr
- <http://opcina-vladislavci.hr/>
- <http://opcina-vuka.hr/>
- <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
- <http://satnica-djakovacka.hr/>
- <http://www.semeljci.hr/>
- <http://www.strizivojna.hr/>

Popis tablica

Tablica 1. Socijalna slika Osječko-baranjske županije za 2015. – 2016.

Tablica 2. Portret Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku 2005. – 2016.

Tablica 3. Indeks razvijenosti Osječko-baranjske županije

Tablica 4. Komparativna analiza kretanja BDV-a za razdoblje 2011. – 2015. (u mil. HRK)

Tablica 5. Broj stanovnika, radno sposobno stanovništvo (radna snaga/kontingent), zaposleno i nezaposleno stanovništvo na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2011. – 2016.

Tablica 6. Zaposlene osobe s evidencije nezaposlenih prema razini obrazovanja i spolu u 2016. i 2017. godini

Tablica 7. Kretanje nezaposlenosti u Osječko-baranjskoj županiji i RH za razdoblje 2016. – 2017.

Tablica 8. Struktura (%) nezaposlenih osoba prema trajanju nezaposlenosti i dobi u 2017. godini (godišnji prosjek)

Tablica 9. Nezaposlenost prema trajanju i razini obrazovanja za 2017. godinu na području Osječko-baranjske županije

Tablica 10. Insolventnost u Osječko-baranjskoj županiji

Tablica 11. Financijski rezultati poslovanja poduzetnika OBŽ u 2017. godini (iznosi u tisućama kuna, prosječne plaće u kunama, indeks 2016=100)

Tablica 12. Ukupni prihod i izvoz djelatnosti J62 u OBŽ

Tablica 13. Kretanje robnog izvoza i uvoza OBŽ za razdoblje 2012. – 2016. (u mil. EUR)

Tablica 14. Izravna strana ulaganja, obveze po djelatnostima 1993. – 2017.

Tablica 15. Broj dolazaka i noćenja u OBŽ za razdoblje 2008. – 2017.

Tablica 16. Pregled dostupnih EU programa za financiranje razvoja u razdoblju 2007. – 2013.

Tablica 17. Pregled izvora financiranja razvojnih projekata prema dostupnim EU programima za razdoblje 2014. – 2020.

Tablica 18. Indikativni financijski okvir s pregledom planiranih izvora financiranja razvojnih aktivnosti, projekata i programa (APP) prema ciljevima i prioritetima

Tablica 19. Indikativna lista strateških projekata za područje Osječko-baranjske županije u milijunima kuna

Popis slika

Slika 1. Teritorijalni prikaz Osječko-baranjske županije

Slika 2. Kretanje broja stanovništva na području Osječko baranjske-županije (2001. – 2016.)

Slika 3. Broj učenika i razrednih odjela u osnovnim školama na području Osječko-baranjske županije 2012. – 2017.

Slika 4. Razredni odjel i broj učenika u srednjim školama na području Osječko-baranjske županije

Slika 5. Nominalni bruto domaći proizvod Osječko-baranjske županije i usporedba s prosjekom Republike Hrvatske i Europske unije (28) – tekuće cijene

Slika 6. Udjeli pojedinih djelatnosti u bruto dodanoj vrijednosti OBŽ za razdoblje 2001. – 2015.

Slika 7. Komparativni prikaz prostorne raspodjele poduzeća na 10.000 stanovnika za RH i Osječko-baranjsku županiju za razdoblje 2010. – 2016.

Slika 8. Pregled novoosnovanih i ugašenih poduzeća prema pravnom obliku i vlasništvu kapitala (domaći i inozemni) u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2005. – 2017.

Slika 9. Proljetna sjetva kultura za razdoblje 2006. – 2015.

Slika 10. Broj isporučitelja mlijeka u Osječko-baranjskoj županiji u razdoblju 2006. – 2015.

Slika 11. Pregled kumulativne visine ulaganja u razvojne projekte na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2011. – 2017. u mlrd. kuna

Slika 12. Pregled strukture izvora financiranja razvojnih projekata u razdoblju 2011. – 2017. na području Osječko-baranjske županije